

ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ. Ξξ - (ΑΓΑΤΗ)

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
π. ΛΑΓΚΑΔΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡ. ΛΑΓΚΑΔΑ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ (ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ
ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΑΘΗΝΑ",
1937

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡ. ΛΑΓΚΑΔΑ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ (ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ
ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΑΘΗΝΑ,"
1937

ΕΡΜΑΚΟΥ (ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΟΥ)
ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΟΥ ΠΡ. ΑΡΧΑΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΤΥΠΟΣ : Γ. Π. ΞΕΝΟΥ
ΒΙΡΓΙΝ. ΜΠΕΝΑΚΗ 9 - ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ : 54 - 676

ΕΡΜΑΚΟΥ (ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΟΥ)
1037

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ
ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης πρώην Λαγκαδᾶ Γερμανός (Ἀναστασιάδης) ἐγεννήθη ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ, Ἐπαρχίας Δέρον, προαστείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1870.

Νεαρῶτατος μετὰ τὴν πρώτην παιδείου ἐισήχθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ τῷ 1892 ἀνηγορεύθη διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Ἐθὺς δὲ ἀμέσως διωρίσθη Καθηγητὴς τῶν Ἱερῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ Παρθεναγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως καὶ τῷ 1894 ἐκλήθη εἰς Κορυτσᾶν ὡς Ἀρχιδιάκονος τῆς Ι. Μητροπόλεως.

Διατελέσας μετέπειτα Ἱεροκέρυξ τῶν ἰ. ναῶν Γαλατᾶ καὶ Ὑψωμαθείων τῷ 1898 προήχθη εἰς Πρωτοσύγκελλον τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ τῷ 1903 προεχειρίσθη εἰς βοηθὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Λεύκης» παρὰ τοῦ γεραροῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος τοῦ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ ἀειμνήστου Γερμανοῦ τοῦ Ε'. Τῷ 1908 συνοδικῇ ἀποφάσει ἐξελέγη Μητροπολίτης Στρωμνίτισης καὶ τῷ 1910 Μητροπολίτης Κορυτσᾶς, πολυτρόπως ἐργασθεὶς διὰ τε τὰ ἐθνικὰ καὶ κοινοτικὰ ζητήματα ἀμφοτέρων τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς κρισίμους ἰδίᾳ ἐκείνας περιστάσεις ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους βραδύτερον.

Ὅ,τι ὅμως ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὸν Σεβασμιώτατον εἶναι ἡ πολυειδὴς αὐτοῦ δρασίς κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Βορειοηπειρωτῶν, τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε σπουδαιότατος παράγων καὶ διὰ τὸν ὁποῖον πλεῖστα ὄσα ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν ὑπέφερε, καὶ εἰς ἐξορίαν ἀπήχθη.

Ἀπαλλαγεὶς ταύτης καὶ μὴ δυνηθεὶς διὰ λόγους πολιτικοὺς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κορυτσᾶν τῷ 1922 διωρίσθη Τοποτηρητὴς τῆς χηρηνούσης Ι. Μητροπόλεως Σιατίστης, ἐξ ἧς μειτετέθη τῷ 1924 εἰς τὴν νεοσυσταθεῖσαν Ι. Μητρόπολιν Λαγκαδᾶ, διοικήσας ταύτην μέχρι τοῦ 1932. Κλονισθείσης ὅμως τῆς ὑγείας του συνεπέᾳ σοβαρᾷ ἀσθενείᾳ παρητήθη ταύτης οἰκειοθελῶς, καὶ νῦν παραμένει ἐφουσχάζων ἐν Ἀθήναις.

Τυχάνει τιμημένος : 1) Διὰ τῶν ἀναμνηστικῶν μεταλλείων τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. 2) Διὰ τοῦ Σιδηροῦ πολεμικοῦ Σταυροῦ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος καὶ 3) Διὰ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν Γεωργίου τοῦ Α', ὅστις ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Κωνσταντίνου διὰ τὰς πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Η Α. Σ. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΛΑΓΚΑΔΑ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ (ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ)

δι' αὐτῶν ὠφέλειάν τινα ψυχικὴν τοῖς τε τοῦ Θείου Λόγου κήρυξι, καὶ καθόλου πᾶσι τοῖς ἀναγνωσομένοις αὐτούς. Ὡς θὰ παρατηρήσῃ ὁ φιλομαθὴς καὶ προσεκτικὸς ἀναγνώστης, τὸ ὕφος τῶν δημοσιευομένων τούτων λόγων δὲν εἶναι μὲν ὁμοιόμορφον, δι' ὃν προεῖπομεν ἀνωτέρω λόγον, εἶναι δ' ὁμως ἐν πᾶσι σαφὲς καὶ ἀπερίτεχρον, διότι κηρύττοντες δὲν εἶχομεν σκοπὸν νὰ ἐπιδείξωμεν ἢ, κατὰ τὰ ἀποστολικά ὄγματα, νὰ κηρύξωμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον (2 Κορ. 4,5), τὸν μόνον δυνάμενον σφῆζειν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας (Πράξ. 4,12). Τὴν ψυχικὴν δ' ὠφέλειαν καὶ μόνον τῶν ἡμετέρων πνευματικῶν τέκνων διακαῶς ποθοῦντες, θερμὴν καὶ διάπυρον ἀνεπέμπομεν πρὸς τὸν Παναγάθον Θεὸν δέχοιν, ὅτε ἐμέλλομεν νὰ κηρύξωμεν, ὅπως, φωτίζων τὰς ψυχὰς καὶ διανοίας τῶν ἡμετέρων ἀκροατῶν (ικανώσῃ τινὰς ἢ ἔστω καὶ ἓνα ἐξ αὐτῶν, ἵνα καταλιπόντες τὴν πλατείαν πύλην καὶ εὐρύχωρον ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰσεέλθοσι διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ τῆς ἀπαγωγῆς εἰς τὴν ζωὴν (Ματθ. 7,13-14). Ἄν, εἰσακουσθεῖσης τῆς δεήσεως ἡμῶν ταύτης, ὠφελήθησαν ψυχικῶς τινες τῶν ἡμετέρων ἀκροατῶν καὶ πόσοι, μόνον ὁ Παντογνώστης Θεὸς γινώσκει, ἐλπίζομεν δ' ὁμως ἐπὶ τὸ ἄπειρον τοῦ Θεοῦ ἔλεος θαρροῦντες, ὅτι «οὐκ εἰς κενὸν ἐδοξάσαμεν, οὐδ' εἰς κενὸν ἐκοπιάσαμεν» (Φιλιπ. 2,16) καὶ ὅτι «ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἐγένετο εἰς κενὸν» ἐν τοῖς ἡμετέροις πολυπληθέσιν ἀκροαταῖς (1, Θεσσαλ. 3,5). Ἐλπίζομεν ὅτι τῆς Θείας Χάριτος ἀντεργησάσης θὰ ὠφελήθησαν ψυχικῶς οὐκ ὀλίγοι τῶν ἡμετέρων ἀκροατῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων μακροχρονίων καὶ συνεχιζομένων κηρυγμάτων. Ἀλλὰ καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸ τῶν ἡμετέρων κηρυγμάτων ἀποτέλεσμα, ὅπερ μόνον τῷ Παντογνώστῳ Θεῷ εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν, πεποιθᾶμεν, ὅτι διὰ τῆς Θείας Χάριτος ἐξεπληρώσαμεν τὸ ἡμέτερον καθήκον. Πόσον δὲ γλυκὸν καὶ παρήγορον εἶναι νὰ ἔχη τις συμμαρτυροῦσαν ἐαυτῷ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν, ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ ἑαυτοῦ καθήκον, γινώσκουσι μόνον οἱ εὐσυνειδήτως τὸ ἑαυτῶν καθήκον ἐκπληροῦντες. Μετὰ τοὺς νῦν ἐκδιδομένους λόγους θὰ ἐκδώμεν, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἄλλους. Ἐκδίδοντες νῦν εἰκοσιένα μόνον, ὡς προεῖπομεν, λόγους, οἷς προσετέθη καὶ μία μελέτη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑξ περὶ Ἱερωσύνης λόγων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, δεόμεθα δλοψύχως τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ὅπως εὐλογῶν αὐτοὺς εὐδοκήσῃ νὰ ὠφελῆθῶσι δι' αὐτῶν ψυχικῶς οἱ ἀναγνωσόμενοι αὐτούς, ἂν μὴ πλείον, ὅσον τοῦλάχιστον ὠφελήθησαν καὶ οἱ ἀκούσαντες αὐτούς.

Ὁ Μητροπολίτης πρ. Λαγκαδᾶ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΓ' ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΟΤΗΤΟΣ

*«Είπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. Τί με λέγεις ἀγαθόν;
Οὐδείς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός». (Λουκᾶ 18,19)*

Εὐσεβὲς ἀκροατήριον!

Ἐπορία μεγάλη διεγείρεται ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς εὐσεβοῦς χριστιανοῦ βαθέως καὶ ἐμβριθῶς μελετῶντος τὰ πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθέντα θεῖα λόγια. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀπορῆ τις ἀκούων τὸν Κύριον ἡμῶν, ὅστις τὸν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ βίον διῆλθε διδάσκων καὶ εὐεργετῶν τοὺς πάντας, θεραπευῶν καὶ ἰώμενος πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ, νεκροὺς ἐγείρων καὶ δαιμόνια ἐκβάλλων καί, συντόμως εἰπεῖν, καθ' ἕκαστον βῆμα καὶ μίαν νέαν ἀγαθοεργίαν ἐκτελῶν, πῶς εἶναι δυνατόν, λέγω, νὰ μὴ ἐκπλαγῆ τις ἀκούων ἀπροσδοκίτως τὸν Κύριον ἡμῶν οἶονεὶ μετ' ἀγανακτήσεως καὶ ἐλέγχων ἀποκρούοντα τὴν προσηγορίαν τοῦ ἀγαθοῦ; «Τί με λέγεις ἀγαθόν;» Ναί, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς Ἰησοῦς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδεχθῆ τοιοῦτον τίτλον μετὰ τοιοῦτου φρονήματος ἀποδιδόμενον αὐτῷ. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου προσῆλθε μὲν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ γονυκλινῆς διαπυθάνεται τὰ κατὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, μὴ πιστεύων ὁμως εἰς τὴν θεῖαν τοῦ Σωτήρος ἀποστολήν καὶ φύσιν ὑπολαμβάνει αὐτὸν ὡς τινα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ διδασκάλων. Προσφυῶς λοιπὸν καὶ ὁ Κύριος ἀπαντῶν

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ὑψωμαθείων Κωνσταντινουπόλεως.

αὐτῷ λέγει. Τί με ἀποκαλεῖς ἀγαθὸν ἐνῷ ἀπιστεῖς εἰς τὴν θείαν μου φύσιν ; Δύναται ποτε ἄνθρωπος ζῶν ἐν μέσῳ γενεᾶς πονηρᾶς καὶ ἁμαρτωλοῦ, ἐν μέσῳ λαοῦ σκολιὰ καὶ διεστραμμένα φρονοῦντος νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀγαθός ; «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς, ὁ Θεός». Μόνος τῷ ὄντι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπολύτως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀγαθός. Μόνος ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ὄν τὸ αὐταρκές καὶ ὑπερτέλειον, ὅπερ ἔχει τὴν ἀγαθότητα ἐν ἑαυτῷ κατ' οὐσίαν. Μόνος ὁ Θεὸς εἶναι τὸ «πρώτως καὶ κυρίως ἀγαθόν, οὗ ἡ φύσις ἀγαθότης ἐστίν», ὡς λέγει καὶ ὁ τῶν Νουσσαέων φωστὴρ Ἱερὸς Γρηγόριος. Ἄλλ' ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα δὲν ἐπιφυλάττει μόνον δι' ἑαυτόν· ἐξεδήλωσε καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκδηλῶν αὐτὴν κατ' ἐκάστην διὰ τῆς ἀφθόνου παροχῆς πλείστων καὶ ἀνεκτιμήτων δωρεῶν, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δυστυχῶς λαμβάνομεν μὲν μετὰ χαρᾶς, ἀμβλυποῦμεν ὁμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸν δοτῆρα αὐτῶν καὶ λησμονοῦμεν ὅποια σπουδαῖα καθήκοντα ἔχομεν ἀέναντι τοῦ τοιούτου ἀγαθοδότου Θεοῦ. Διὰ τοῦτο σκόπιμον ἐθεώρησα νὰ ὀμιλήσω σήμερον πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καταδεικνύων τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὸν κόσμον καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐπικαλοῦμαι δὲ τὴν ἄνωθεν ἀρωγὴν καὶ τὴν ὑμετέραν σύντονον καὶ εὐμενῆ ἀκρόασιν.

Πανταχοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅπου καὶ ἂν στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν βλέπομεν μετ' ἐκπλήξεως καὶ μεγάλου θαυμασμοῦ ὅτι τὰ πάντα ὀμιλοῦσι μετὰ μεγάλης εὐγλωττίας περὶ τῆς θείας ἀγαθότητος. Ἐκτείνων τις τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου λογικοῦ ὄντος, τοῦ ἀνθρώπου, μέχρι καὶ τοῦ ἀπλουστάτου ἐντόμου καὶ σκόληκος δὲν δύναται νὰ μὴ ἀνακαλύπτῃ ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰ ἴχνη τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ συμψάλλῃ μετὰ τοῦ Προφητᾶνακτος Δαβὶδ «Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Ψαλμ. 144,9). Διότι αὕτη τοσοῦτον καθαρῶς καὶ τηλαυγῶς ἐκφαίνεται ἀνὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὥστε καθὼς ἐν ἐκάστῳ σπινθῆρι ἐκλάμπει καὶ τὸ φῶς τοῦ πυρὸς οὕτω καὶ ἐν ἐκάστῳ μορίῳ τῆς κτίσεως διαβλέπομεν λαμπρὸν καὶ διαυγῆ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀγαθότητος τοῦ Δημιουργοῦ. Καὶ πραγματικῶς. Ἄσας οὗτος ὁ κόσμος, τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ ἔσοχον καλλιτέχνημα τὸ ὅποιον βλέποντες θαυμάζομεν τὸν Δημιουργὸν αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἀπόρροια τῆς θείας ἀγαθότητος ; Μήπως ἔξ οἰκείας ἀγαθότητος ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησεν οὐ μόνον ἅπαντα τὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτούς, ὅπως καταστήσῃ μετόχους τῶν ἑαυτοῦ ἀγαθῶν ; Βεβαίως· ὁ Θεὸς ὡς τέλειος κατὰ πάντα οὐδενὸς ἔχει χρεῖαν, εἶναι ἀνεκδέης, ἐπομένως ἐδημιούργησε τὸν κόσμον οὐχὶ ἔξ ἀνάγκης,

ἀλλ' ἐξ ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος. Παραγαγὼν δὲ αὐτὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὡς πατὴρ πλήρης ἀγάπης καὶ στοργῆς δὲν ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ, ἀλλὰ κήδεται καὶ προνοεῖ περὶ πάντων, περὶ τοῦ μεγίστου ζώου ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐλαχίστου ἐντόμου, περὶ τοῦ ὑψίστου ἔργου τῆς φύσεως ὡς καὶ περὶ τῆς φωλεᾶς τοῦ ἐλαχίστου πτηνοῦ, διότι τὰ πάντα εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Καὶ θὰ ἦτό τις λίαν ἀμβλὺς τὴν ὄρασιν ὥστε νὰ μὴ διαβλέπῃ τὴν περὶ τοῦ κόσμου ἀγαθὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ κόσμος οὗτος φέρεται εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀδιαφορεῖ περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀφοῦ οἱ μὲν βασιλεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες προστατεύουσι τοὺς λαοὺς αὐτῶν, οἱ ἄρχοντες φροντίζουσι περὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν, οἱ γονεῖς μεριμνῶσι περὶ τῶν τέκνων αὐτῶν, καὶ τί λέγω; αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία ὀρμεμφύτως ἀγαπῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ὑπερασπίζονται αὐτὰ κατὰ παντὸς τολμῶντος νὰ ἐπιβάλλῃ ἐπ' αὐτῶν χεῖρα ἄδικον, ὁ δὲ Θεὸς θὰ ἦτο τοσοῦτον σκληρὸς πρὸς τὰ ἴδια πλάσματα, ὥστε νὰ μὴ μεριμνᾷ περὶ αὐτῶν; Τίς παρέχει εἰς τοὺς ἰχθύς τῆς θαλάσσης καὶ εἰς πάντα τὰ ἐν αὐτῇ πλέοντα τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῖς τροφήν; τίς τρέφει τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς νεοσσοὺς τῶν κοράκων; «Ἐμβλέψατε, ἀναφωνεῖ ὁ θεῖος ἡμῶν Σωτὴρ, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτὰ» (Ματθ. 6,26). Καὶ καθὼς οἱ ποταμοὶ ἐκχέοντες ἀνὰ τὰς πεδιάδας τὰ εὐεργετικά αὐτῶν ὕδατα ἐπιφέρουσι θαυμασίαν γονιμότητα καὶ παρέχουσι τροφήν εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ ζώων, οὕτω καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὡς ποταμὸς ἀνεξάντλητος, ἐκχέουσα ἀνὰ τὴν οἰκουμένην τὰς δαψιλεῖς αὐτῆς χάριτας καὶ νῦν μὲν διὰ βροχῶν καὶ ὑετῶν, νῦν δὲ δι' εὐκράτων ἀέρων καὶ διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου διευκολύνουσα τὴν βλάστησιν καὶ αὔξησιν τῶν σπερμάτων καὶ φυτῶν παρέχει εἰς πάντα τὰ ἐπ' αὐτὴν ἔμφυχα ὄντα τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἀναγκαῖα. Ἄλλ' ὑπὸ ἔτι μεγαλυτέρας συγκινήσεως καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πανάγαθον ἡμῶν Πατέρα καὶ Δημιουργὸν θέλομεν καταληφθῆ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐὰν θεωρήσωμεν τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἰδίᾳ ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ. Παρατηρήσωμεν μετὰ πόσης κομψότητος καὶ θαυμαστῆς ἁρμονίας διέπλεσε τὸ ἐπίγειον τοῦτο σκῆνος, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸ ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος (Β' Κορ. 5,1) καὶ μετὰ πόσων ἐξόχων καὶ πολλῶν πλεονεκτημάτων ἐπροίκισε καὶ κατεκόσμησεν αὐτὸ διακρίνας ἀπὸ πάντων τῶν λοιπῶν δημιουργημάτων! Καὶ ἐνῶ πᾶσα ἡ ὀρωμένη φύσις ἵσταται ἄνους καὶ ἄλαλος,

μόνος ὁ ἄνθρωπος ἤξειώθη νὰ εἶναι λελαμπρυσμένος διὰ ψυχῆς νοεράς, διὰ ψυχῆς λογικῆς. Φρίττει τις τῶ ὄντι ἀναλογιζόμενος τὴν ἐν τῇ φύσει τῆς ψυχῆς ὑπερλάμπουσαν ἀγαθότητα. Ὅποια ἔξοχος μεγαλοπρέπεια! Ὅποια εὐγενεῖς δυνάμεις! Ἐφύσησεν αὐτῷ ψυχὴν ἐστολισμένην μὲ καθαρότητα νοὸς καὶ θελήσεως ἐλευθέρας· ψυχὴν γινώσκουσαν τί πράττει καὶ διατί τὸ πράττει· ψυχὴν τέλος δυναμένην νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Δημιουργὸν αὐτῆς. Διὰ τοιούτων λαμπρῶν καὶ πολυτίμων προτερημάτων καταστολισθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἐτέθη ἐν τῷ μέσῳ παντέρπου καὶ καταφύτου παραδείσου περιρρομένου πανταχόθεν ὑπὸ καθαρῶν καὶ διαυγῶν ὀσμῶν καὶ πλήρους παντοειδῶν καρπῶν δένδρων, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ἀπάσης τῆς κτίσεως καὶ πλήθη παντοίων τετραπόδων καὶ λοιπῶν ζώων πειθηνίως ὑπετάσσοντά αὐτῷ. Ὡ ἀνεῖκαστος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης! «Ἠλάττωσεν αὐτὸν βραχὺ τι παρ' Ἀγγέλοις, δόξην καὶ τιμῇ ἔστεφάνωσεν αὐτὸν καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῆς· πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (Ψαλμ. 8).

Ἄλλ' οἴμοι! ἄλλα διαλογίζεται καὶ πράττει ἡ θεία ἀγαθότης καὶ ἄλλα ὁ ἄνθρωπος· ὁ μὲν Θεὸς ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἄνθρωπος μεταστρέφει αὐτὴν πρὸς ἰδίαν καταστροφὴν· ἡ θεία ἀγαθότης ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ καθιστᾷ αὐτὸν κύριον ἀπάσης τῆς κτίσεως, ὁ δὲ ἄνθρωπος καταβιβάζει ἑαυτὸν καὶ καθίσταται δοῦλος καὶ αἰχμάλωτος τῶν παθῶν αὐτοῦ· ἡ θεία ἀγαθότης κατακοσμεῖ τὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀμαυροῖ καὶ παραμορφώνει τὰ θεῖα καὶ ἔξοχα ταῦτα προτερήματα· ὁ Θεὸς τέλος πολυειδῶς τιμᾷ καὶ πολυτρόπως εὐεργετῇ τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ ἄνθρωπος παραβᾷ τὴν μόνην αὐτῷ ἀνατεθεισάν ἐντολὴν περιεφρόνησε καὶ περιύβρισε τὸν μέγαν αὐτοῦ εὐεργέτην. «Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὣν οὐ συνῆκε παρὰ συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς» (Ψαλμ. 48). Μετὰ τὴν τοιαύτην λοιπὸν δεινὴν καὶ οἰκτρὰν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ; Τί ἄλλο παρὰ νὰ ἐτοιμασθῶσιν οἱ κερανοὶ καὶ νὰ ἐπιπέσωσι φοβεροὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀχαρίστου καὶ ἀγνώμονος ἀνθρώπου καὶ οὕτως ἀποστελλόμενος εἰς τὸ μηδὲν ἔξ οὗ προῆλθε νὰ δυνηθῇ νὰ δώσῃ πρὸς τὴν ἀδέκαστον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην τὴν δέουσαν ἱκανοποίησιν; Ἄλλ' ὄχι· ἡ θεία ἀγαθότης δὲν ἐπιτρέπει τοῦτο· ἵσταται μεταξὺ τῶν κεραυνῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑπόσχεται ὡς ἱκανοποίησιν τὴν προσαγωγὴν θύματος ἐξιλαστηρίου τῆς ἁμαρτίας. Καὶ οὕτως ἡ μὲν θεία δικαιοσύνη καταπραῦνθεισα μακρὰν ἐκράτει τοὺς κεραυνοὺς αὐτῆς, ὁ δὲ φόβος τοῦ

ἀνθρώπου ἠλατιώθη διὰ τῶν παρηγόρων δημάτων τῆς θείας ἀγαθότητος «τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς συντρίψει τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφραως» (Γεν. 3,15). Ἐντεῦθεν, ἀγαπητοί, ἄρχεται τὸ μέγα καὶ φοβερὸν ἔργον τῆς θείας Ἀπολυτρώσεως, ἐν ᾧ ὡς ἐν κατόπτρῳ διαβλέπομεν καθαρὰν καὶ φαεινὴν τὴν ὄψιν τῆς θείας ἀγαθότητος. Ἐν τούτῳ βλέπει πᾶς τις τὴν πατρικὴν τῷ ὄντι δι' ἡμᾶς πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πᾶν ὄριον ὑπερβαίνουσαν αὐτοῦ ἀγάπην. Διότι μολονότι ὁ ἄνθρωπος ἐκουσίως κατ' ἐλευθέραν βούλησιν ἀπεμακρύνθη τοῦ Θεοῦ προτιμήσας ἀντὶ τῆς δόξης τὴν ἀτιμίαν, ἀντὶ τῆς εὐδαιμονίας τὴν κακοδαιμονίαν, ἀντὶ τέλος τοῦ ἰλαροῦ προσώπου τοῦ παναγαθωτάτου αὐτοῦ Πατρὸς τὴν εἰδεχθῆ μορφήν τοῦ Σατανᾶ, ἐν τούτοις ὁ Θεὸς δὲν ἔμεινεν ἀμέριμος. Τὰ πάντα ἔπραξε, πᾶσαν θυσίαν ὑπέστη, ὅπως ἐξαγάγῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ βαράθρου εἰς τὸ ὁποῖον φέρων ἑαυτὸν ἐκρήμισε μὴ ποιήσας καλὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Ἐπὶ χιλιάδας ὄλας ἐτῶν προπαρεσκεύαζεν αὐτὸν ὅπως δεχθῆ τὸν ἐπηγγελμένον Σωτῆρα, διηπαιδαγώγῃ αὐτὸν ἀποστέλλων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἄλλοτε ἀγγέλους καὶ ἄλλοτε προφήτας καὶ διδασκάλους ἵνα ὀδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἔδωκεν αὐτῷ ἰδίαις χερσὶν ἐπὶ τοῦ Σινᾶ νόμον ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῷ λύχνος τοῖς ποσὶ καὶ φῶς ταῖς τρίβοις αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τέλος ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐκπληρῶν τὴν κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν (Ἐβρ. 1,1) ἐξαπέστειλε καὶ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ καὶ ἀγαπητὸν αὐτοῦ υἱόν, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς ἁμαρτίας κυλιόμενον ἄνθρωπον. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. 3,16). Τὰ δὲ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ γενόμενα ποῖος λόγος ἢ ποῖα ἀνθρωπίνῃ γλῶσσᾳ ἀξίως δύναται νὰ παραστήσῃ; Διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἀπεσόβησε πᾶσαν πλάνην καὶ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν (Ἰωάνν. 1,14) διὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἔδωκεν ἡμῖν δῶρον ὑπέριμον, τρανώτατον τεκμήριον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὡς εἰς φεγγοβόλον φάρον ἀτενίζων τὸ ὄμμα ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος δύναται νὰ εὕρῃ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς πολυκυμάντου τοῦ βίου τούτου πικρᾶς θαλάσσης· καὶ τέλος διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἐκχύσεως τοῦ παναγίου αἵματος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἀνοίξας καὶ πάλιν τὰς πύλας τοῦ Παραδείσου ἐκήρυξεν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον καὶ θείας δόξης ἠξίωσε τοὺς εἰσερχομένους εἰς αὐτόν. Τοιοῦτος, ἀγαπητοί, ὁ πλοῦτος τῆς χρησιμότητος καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κό-

σμον και τοιαῦται αἱ πρὸς ἡμᾶς ὑπερφνεῖς αὐτοῦ εὐεργεσίαι, πρὸς ἐπαξίαν ἔκφρασιν τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ πᾶς λόγος ἀνθρώπινος.

Ἐξ ὧν εἵπομεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ πάντα ὀφείλομεν εἰς τὴν φιλάγαθον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν. Γεννώμεθα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐνδεεῖς, ἀσθενέστατοι καὶ χρῆζοντες περιθάλψεως, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδὲ πρὸς στιγμὴν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν· ὁ Θεὸς ὁμως προστάσσει τοὺς ἡμετέρους γονεῖς νὰ ἴστανται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἄγρυπνοι φρουροὶ καὶ φύλακες. Τὸ σῶμα ἡμῶν ἔχει ἀνάγκην τροφῶν, ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων· οὗτος ἅπαν τὸ γένος τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων διατάσσει νὰ προσφέρῃ ἡμῖν ἀφθόνως πᾶν τὸ χρειώδες. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, οὔτε κἂν δύναται νὰ φαντασθῇ ἀνθρωπίνη διάνοια τὰς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας, τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰς εἰς ἓνα ἕκαστον, τὰς εἰς ἅπαντας κοινῶς καὶ προσέτι τὰς πολλῶν μᾶλλον σπουδαιοτέρας, τὰς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ ἐπιδαψιλευθείσας ἡμῖν ἀπείρους εὐεργεσίας. Δικαίως ὅθεν ἔλεγε καὶ ὁ θεόπνευστος Παῦλος «ἐν τῷ Θεῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. 17, 28). Ἄλλ' ἰδὲ ὅρα γε ὁ Θεὸς παρέχων ἡμῖν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ καὶ ἐνταῦθα μὲν ὑποδεικνύων ἡμῖν τοσούτους ἀνεξαντλήτους πόρους συντηρήσεως, ἐν τῷ μέλλοντι δὲ ὑποσχόμενος νὰ δωρήσῃ ἡμῖν πλείονα καὶ ἀσυγκρίτως πολυτιμότερα, ἄνευ οὐδενὸς ὄρου παρέχει ἡμῖν ταῦτα; Οὐδόλως καὶ ἡμεῖς ὑποχρεούμεθα ἀπέναντι τοιαύτης πατρικῆς καὶ φιλοστόργου μερίμνης; Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; Καὶ τί ἄλλο εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἀνταποδώσωμεν αὐτῷ εἰμὴ κλίνοντες τὸ γόνυ μετὰ καρδίας συντετριμμένης καὶ συγκινημένης νὰ εὐχαριστῶμεν αὐτῷ αἰείποτε καὶ νὰ εὐγνωμονῶμεν, νὰ ὑμνῶμεν ἀδιαλείπτως καὶ νὰ δοξολογῶμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα, τοῦ τοσαῦτα δαψιλῆ καὶ ὑπερφυσῆ δῶρα παρασχόντος ἡμῖν; Ἄλλ' ἢ μᾶλλον εὐπρόσδεκτος καὶ εὐάρεστος αὐτῷ δοξολογία καὶ εὐχαρίστησις δὲν εἶναι ἢ διὰ τοῦ στόματος μόνον ἐκδήλωσις τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης, ἀλλ' ἢ δι' ἔργων ἐκπλήρωσις τοῦ θείου αὐτοῦ θελήματος. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ; Τὸ θέλημα αὐτοῦ διδάσκει ἡμᾶς οὐ μόνον ἢ ἱερὰ Γραφή ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἄψυχος φύσις. Ἴδεμεν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς βροχάς, τὴν θάλασσαν καὶ τὴν γῆν. Ταῦτα πάντα ὡς σάλπιγγες κράζουσι πρὸς ἡμᾶς λέγοντα: «ὦ ἄνθρωποι! Βλέπετε ἐντολῆν τοῦ Δημιουργοῦ ἡμῶν ὅποσα καὶ ὅποια ἀγαθὰ παρέχομεν πρὸς ὑμᾶς. Δὲν εἶναι λοιπὸν δίκαιον καὶ ὑμεῖς, ὅπως δεῖξετε τὴν πρὸς τὸν τοιοῦτον ὑμῶν εὐεργέτην ἀγάπην, νὰ μιμῆσθε τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ; Δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εὐεργετῆτε καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους, ὅπως ἐκεῖ-

νος εὐεργετῆ ἡμᾶς πάντας ; Ἐμπλήσατε καὶ ὑμεῖς γαστέρας πεινώσας· καλύψατε τὰ ὑπὸ τοῦ ψύχους ἀσπαίροντα ἀνθρώπινα μέλη, ὅπως ἐκεῖνος τρέφει ὑμᾶς καὶ καλύπτει τὰ μέλη ὑμῶν». Ἄλλὰ πρὸς τί παρουσιάζω ὡς διδάσκαλον τὴν ἄψυχον φύσιν ; Μήπως αὐτὸς ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δὲν διδάσκει ἡμᾶς λέγων : «Βλέπετε τὸν πατέρα μου τὸν τοσοῦτον ἀγαπήσαντα ὑμᾶς, ὥστε ἐμὲ τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν παρέδωκεν εἰς ὀδυνηρὸν θάνατον. Ἴδετε τὸ διὰ τὴν ἄφεισιν τῶν ὑμετέρων ἁμαρτημάτων ἀφθόνως ἐκχυνόμενον αἷμά μου, ὅπως καταπραΰνη τὴν καθ' ὑμῶν ἔξοργισθεῖσαν δικαιοσύνην. Ἴδετε τὸν ἐπὶ γῆς βίον μου, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν εἰμὴ βίος ἀγαθοεργιῶν καὶ εὐεργεσιῶν, βίος ἀγάπης καὶ ἐλέους πρὸς πάντας. Γίνεσθε μιμηταὶ μου. Εὐεργετεῖτε καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους, ἀγαπάτε ἀλλήλους. Γίνεσθε ἀγαθοὶ ὅπως ὁ οὐράνιος ὑμῶν Πατήρ. Γίνεσθε οἰκτιρόμενοι καθὼς καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν οἰκτιρῶν ἐστί». Ἴδού, ἀγαπητοί, τί θέλει ὁ Θεός. Θέλει δηλονότι ὅπως ἐκεῖνος ἀγαπᾷ ἡμᾶς καὶ πληροῖ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ δωρεῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐεργετῶμεν ἀλλήλους. Τοσοῦτο δὲ μᾶλλον ὀφείλομεν μετὰ πάσης προθυμίας νὰ ἐκπληρῶμεν τὸ θέλημα αὐτοῦ, καθόσον μόνον διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐλπίζομεν νὰ ἐπιτύχωμε τῆς ἀφέσεως τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων. Διότι ποσάκις δὲν πικραίνομεν αὐτὸν σταυροῦντες καθ' ἑκάστην τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Υἱὸν διὰ τῆς μὴ ἐναρέτου ἡμῶν διαγωγῆς ; Ποσάκις δὲν φαινόμεθα ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γινόμενοι παραβάται τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν ; Ταῦτα δὲ καὶ ἐνίστε πολλῶ χεῖρονα τούτων πράττομεν, διότι νομίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος ἐξ ἅπαντος θὰ συγχωρῇ ἐκάστοτε τὰς ἡμετέρας παρανομίας. Ἄλλὰ μὴ πλανώμεθα. Ὁ Θεὸς εἶναι μὲν ἀγαθός, ἀλλ' εἶναι συνάμα καὶ δίκαιος καὶ φοβερὸς τιμωρὸς τῶν ἁμαρτανόντων μὲν μὴ συναισθανομένων δὲ τὴν ἁμαρτωλὴν αὐτῶν κατάστασιν. «Κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ οὕτω πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ» λέγει καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ (16, 12).

Συνέλθωμεν λοιπὸν εἰς ἑαυτούς, ἀδελφοί, καθότι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἶναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ἐν πάσῃ στιγμῇ κινδυνεύομεν νὰ περιπέσωμεν εἰς πλείονας καὶ μείζονας. Ἐχοντες δὲ ἐν οὐρανοῖς Θεὸν πατέρα πλήρη οἰκτιρῶν καὶ ἐλέους πρὸς ἡμᾶς ἀγαπῶμεν αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἐκπληροῦντες πρὸ πάντων τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἄμαρτάνοντες δὲ προστρέχωμεν εἰς τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, διότι ὁ Θεὸς βδελύττεται καὶ ἀποστρέφεται οὐχὶ τόσοσὺν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀλλὰ τοὺς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν μὴ συστελλομένους. Μὴ λησμονῶμεν δὲ καὶ ὁσάκις εἰσέτι ἀναπνέομεν νὰ προσφέρωμεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν

καὶ δοξολογίας πρὸς ἐκεῖνον ὅστις παρέσχεν ἡμῖν τοσοῦτον εὐκόλα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως, προσπαθοῦντες ὅσον τὸ δυνατόν διὰ τῆς καλῆς χρήσεως τῶν δώρων αὐτοῦ νὰ φανῶμεν ἀντάξιοι αὐτῶν· διότι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θείου Χρυσοστόμου, «τιμῆς μέγεθος τοῖς οὐκ ἀξίως τῆς τιμῆς ζῆν προαιρουμένοις προσθήκη τιμωρίας ἐστὶ» (Ματθ. Ὅμιλ. δ'). Ἐλάβομεν τὴν τιμὴν; Δείξωμεν καὶ τὴν ἀρετὴν. Μιμηθῶμεν τὴν θείαν αὐτοῦ ἀγαθότητα βοηθοῦντες καὶ ἀνακουφίζοντες τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὐρισκομένους. «Ἐνδυθῶμεν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι, σπλάγχνα οἰκτιρῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν» (Κολ. 3, 2).

Πανάγαθε καὶ πανοικτίρμον Κύριε! ὁ ἀνατέλλων τὸν ἥλιόν Σου ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, μὴ ὀργισθῆς διὰ τὰς πολλὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, ἀλλ' ὡς πατὴρ συμπαθῆς καὶ φιλόστοργος συγχώρησον ἡμᾶς προστρέχοντας καὶ ἱκετεύοντας τὴν σὴν ἀγαθότητα. Εὐχαριστοῦμέν Σοι, Δέσποτα Κύριε, διὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀπείρους Σου εὐεργεσίας, καὶ ἱκετεύομέν Σε ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ὅπως μὴ διαλίπῃς πάντοτε καταπέμπων ἄνωθεν πλούσια τὰ ἐλέη Σου. Γένοιτο!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΘΕΟΝ ΕΛΠΙΔΟΣ

«*Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.*» (Μαρκ. 25)

Πόσον διδακτικόν, εὐσεβὲς ἀκροατήριον, καὶ πόσον ψυχοφελὲς εἶναι τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον διδάσκει ἡμᾶς σήμερον ἢ πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθεῖσα Εὐαγγελικὴ περικοπή! Ἄνθρωπος δυστυχὴς καὶ ταλαίπωρος ὁ παραλυτικὸς τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, πιστεύων ἀκραδάντως καὶ ἐλπίζων ἀδιστακτικῶς εἰς τὴν παντοδυναμίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν, φέρεται πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τεσσάρων βασταζόμενος, ὅπως ὁ θεῖος οὗτος ἰατρὸς συσφιγξας τὰ παράλυτα αὐτοῦ μέλη δώσῃ εἰς αὐτὰ δύναμιν ἵνα στηριχθῇ ὁ ἀστήρικτος ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ἄλλὰ μήπως δύναται νὰ πλησιάσῃ πρὸς αὐτόν; Πλήθος λαοῦ ἄπειρον συναθροισθὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Κύριος εὗρισκετο ἐπλήρωσεν αὐτὴν καὶ ἐκώλυε τὴν εἴσοδον. Τί λοιπὸν ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὁ ταλαίπωρος; νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ νὰ ἀπέλθῃ ὀπίσω ἄπρακτος; Ἄλλος τις ἴσως θὰ ἔπραττε τοῦτο, ἀλλ' ὁ παραλυτικὸς καὶ οἱ βασταζόντες αὐτόν, ἔχοντες ἀκλόνητον καὶ σταθερὰν τὴν πρὸς τὸν Κύριον ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν, δὲν παραιτοῦνται, δὲν φεύγουσιν, ἀλλ' ἀποστεγάζσαντες τὴν στέγην καταβιβάζουσιν ἐκεῖθεν τὸν παράλυτον μετὰ τῆς κλίνης ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως ἴδῃ καὶ θεραπεύσῃ αὐτόν. Μεγάλῃ τῷ ὄντι ἡ ἐλπίς τοῦ παραλυτικοῦ καὶ τῶν βασταζόντων αὐτόν, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ὁποῖα ἡ ἕξ αὐτῆς ὠφέλεια. «*Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν*

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων Κων/πόλεως.

αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· καὶ ἔγειραι καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ἰδοῦ, ἀγαπητοί, πόσον λαμπρὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀληθοῦς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος. Ταλαίπωρος ἦτο ὁ παράλυτος. Διότι ἠσθένει σωματικῶς, ἠσθένει καὶ ψυχικῶς· ἐπομένως δυστυχῆς ἦτο ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἀνάξιος διὰ τὴν μέλλουσαν. Εὐτυχῆς ἐγένετο ὁ παράλυτος. Διότι προσελθὼν πρὸς τὸν Κύριον μετ' ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος οὐ μόνον τὴν ἴασιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ νόσου ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἔτυχεν. Ἀλλὰ πόσοι καὶ ἐξ ἡμῶν δυστυχῶς δὲν καταβασανίζονται ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου διπλοῦ νοσήματος ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ παραλυτικὸς κατείχετο; Πόσοι καὶ ἐξ ἡμῶν δὲν ὑπάρχουσι δυστυχῶς ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ ἀνάξιοι διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν; Ἀλλ' ἰδοῦ, ἀγαπητοί, καὶ μέσον πρόσφορον καὶ κατάλληλον τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς καὶ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ εὐδαίμονας καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀξιούς. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄσκοπον νὰ ὁμιλήσῃ σήμερον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, ἵνα, ἀφοῦ ἐπικαλεσθῶ τὴν ἄνωθεν βοήθειαν καὶ τὴν ὑμετέραν προσεκτικὴν ἀκοράσιν, καταμάθωμεν ὁπόσον αὕτη εἶναι ὠφέλιμος οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπόκτησιν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος.

Ἐάν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐξετάσῃ ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν πρῶτον τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ βίον, εἶτα δὲ εὐψὴ ἐταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, θὰ δικαιώσῃ πληρέστατα ἐκείνους οἴτινες τὸν κόσμον τοῦτον κοιλάδα κλαυθμῶνος ἀπεκάλεσαν. Καὶ τῷ ὄντι· τί ἄλλο παριστᾷ ὁ κόσμος οὗτος εἰμὴ εὐρύν τινα τάφον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ἐν γένος τῶν ἀνθρώπων κατέρχεται μετὰ τὸ ἕτερον καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ θάπτεται ἅπανα αὐτοῦ ἢ μεγαλοπρέπεια καὶ αἱ ἐπιθυμίαι; Τί δὲ ἄλλο εἶναι ὁ ἀνθρώπινος βίος· εἰμὴ κόπος καὶ ἐργασία, ὀδύνη καὶ θλίψις, ἀγὼν δυσχερέστατος ἀπαιτῶν μεγάλας θυσίας; Τί δὲ ἀσταθέστερον καὶ ἀβεβαιοότερον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Πανταχοῦ ὀπόθεν καὶ ἂν διέλθῃ τις οὐδὲν ἕτερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βλέπει καὶ ἀκούει ἢ συμφορὰς καὶ δυστυχίας, θλίψεις καὶ στεναγμούς, δάκρυα καὶ κοπετούς. Ἐνταῦθα βλέπει ἀγαθοὺς καὶ φιλοστόργους γονεῖς κλαίοντας καὶ ὀδυρομένους ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀγαπητοῦ μονογενοῦς υἱοῦ ἢ προσφιλεστάτης θυγατρὸς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας τοῦ γήρατος αὐτῶν. Ἐκεῖ τὸ παμφάγον πῦρ καταναλώσαν πολυαριθμοὺς οἰκίας καὶ περιουσίας κατέστησε δυστυχεῖς τοὺς ἄλλοιτε εὐτυχεῖς νομιζομένους, νῦν δὲ μετὰ δακρῶν ἀναλογιζομένους πῶς θέλουσι δυνηθῆ

να διατηρήσωσι πολυμελεῖς οἰκογενείας. Ἐπιδημικὴ αἰφνιδίως ἐπελθοῦσα παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ φοβερὸν τοῦ θανάτου δρέπανον νὰ θερίζῃ τοὺς πάντας ἀδιακρίτως, νέους καὶ γέροντας, πλουσίους καὶ πτωχοὺς. Ἐπὶ τὴν ἠθικὴν καθ' ἑκάστην δὲ συμβαίνουσιν οἰκτρὰ καὶ ἀξιοθρήνητα νανάγια, δλέθρια ἔχοντα τὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς τάλαιπώρου κοινωνίας; Σήμερον κατὰ τοῦ ἀθώου τούτου ἀνθρώπου ἡ διαβολὴ θρασεῖαν καὶ ἀναιδῆ ἐγείρει τὴν κεφαλὴν, ἔνεκα τῆς ὁποίας κινδυνεύει ὁ τάλαιπωρος νὰ ἀπολέσῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ. Αὔριον ὁ αἰδήμων ἐκεῖνος νεανίας διὰ τῆς κακῆς συναναστροφῆς ἀποπλανᾶται εἰς τὰς ἀκαθάρτους ὁδοὺς τῆς ἀκολασίας καὶ ἀσωτείας καὶ κινδυνεύει νὰ γίνῃ ὁ καταστροφεὺς οὐ μόνον ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ οἴκου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. Καὶ τίς δύναται νὰ ἀριθμήσῃ ἐν πρὸς ἐν τὰ ἀπειράριθμα δυστυχήματα ἅτινα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καθ' ἑκάστην παρίστανται καὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ὑπάρχει ὅστις νὰ μὴ ἔλαβε πείραν; Ὁ ἐπὶ γῆς ἡμῶν βίος ὅσον βραχὺς καὶ ὀλιγοχρόνιος εἶναι τοσοῦτον πολλὰ καὶ ἀναριθμήτους τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἀντιθέσεις παρουσιάζει. Καὶ καθὼς τὰ φύλλα τῶν δένδρων τῶν πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἀνέμων προσβαλλομένων πίπτουσιν ὀλονὲν τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἥττον ἀνθίσταμενα εἰς τὴν σφοδρὰν πνοὴν τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ χειμῶνος ἐπελθόντος τὰ πάντα μαραίνονται καὶ ῥίπτονται, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι πανταχόθεν ὑπὸ τῶν καταστροφικῶν ἀνέμων τῶν δυστυχιῶν καὶ τάλαιπωριῶν τοῦ ἐπὶ γῆς βίου προσβαλλόμενοι ἄλλοι μὲν ἀνθίστανται μᾶλλον ἄλλοι δὲ ἥττον καὶ ἐπὶ τέλους οἱ πάντες πίπτουσιν οἰκτρὰ καὶ ἔλεεινὰ θύματα τοῦ μεγάλου χειμῶνος τοῦ θανάτου. Ὑπὸ τοσοῦτων λοιπὸν φοβερῶν κινδύνων καὶ ἀποτροπαίων ἀσφορῶν περικυκλούμενος καὶ ὑπὸ τοιούτων ψυχικῶν διαταράξεων καὶ θλίψεων κατατρυχόμενος ὁ τάλαιπωρος ἄνθρωπος τί νὰ πράξῃ; Πρὸς τίνα νὰ καταφύγῃ; Ποῦ νὰ ζητήσῃ τὸν ἀντιλήπτορα τῶν κακουχιῶν αὐτοῦ; Παρὰ τίνας νὰ περιμένη βοήθειαν; Παρὰ τοῦ κόσμου; Ἐπὶ οὐδὲν πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι σταθερὸν καὶ βέβαιον, ἀλλὰ τὰ πάντα ἄστατα καὶ εὐμετάβλητα, οἷονεὶ περιστρεφόμενα ἐντὸς ἐνὸς κύκλου καὶ μεταβάλλοντα θέσιν καὶ φάσιν πολλάκις ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐντὸς μιᾶς ὥρας. Ποσάκις ἐνῶ χαιρόμεν ἄκραν ὑγείαν αἰφνης περιπίπτομεν εἰς φοβερὰν ἀσθένειαν; Ποσάκις ἐνῶ ἐλπίζομεν ἐν ταῖς ἐργασίαις ἡμῶν μεγάλα κέρδη αἰφνης ἀποβάλλομεν καὶ τὸ μικρὸν κεφάλαιον ὅπερ εἴχομεν; Νὰ προσδράμῃ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἄρχοντας τοῦ κόσμου τούτου; Ἐπὶ οὗτοι ὅσῃν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν καὶ ἂν ἔχωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅσα πλούτη

καὶ ἂν ἀπεθησαύρισαν, εἶναι ὅμως ἄνθρωποι· ὑπόκεινται δηλονότι εἰς τὰς αὐτὰς ἀδυναμίας καὶ δυστυχίας. Σήμερον κάθηνται ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς τῆς εὐτυχίας καθέδρας ὑπὸ πάντων μακαριζόμενοι, αὐριον κατακρημνίζονται εἰς τὸν βαθὺν τῆς δυστυχίας χάνδακα ὑπὸ πάντων περιφρονούμενοι. Νὰ ζητήσῃ ἀντίληψιν παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ φίλων; Ἄλλὰ καὶ οὗτοι ἢ δὲν δύνανται ἢ δυνάμενοι δὲν θέλουσι φροντίζοντες μᾶλλον περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος. Καὶ λοιπόν, ἀδελφοί μου, αἰωνίως κατεδικάσθημεν νὰ ταλαιπωρώμεθα καὶ νὰ βασανιζώμεθα ἄνευ ἀντιλήπτορος, χωρὶς τινος παραμυθίας, πανταχοῦ νὰ ζητῶμεν τὴν εὐδαιμονίαν καὶ οὐδαμοῦ νὰ εὐρίσκωμεν αὐτήν; Ταλαίπωρος ἄνθρωπος! Οὐδεὶς λοιπὸν ὑπάρχει, οὐδεὶς ὅστις νὰ βοηθήσῃ αὐτόν, νὰ ἐπιχέῃ βάλσαμον παρηγορίας ἐπὶ τῶν πληγῶν αὐτοῦ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτόν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐλεινῆς καὶ ἀπελπιστικῆς καταστάσεως; Ἄλλ' ὅχι, χριστιανέ, ὅχι μὴ φοβοῦ· ὑπάρχει ἀντίδοτον τῶν κακουχιῶν καὶ ἀσθενειῶν σου, ὑπάρχει μέσον διὰ τοῦ ὁποίου δύνασαι νὰ ἀνακουφίσῃς τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις σου. Ἐπιθυμεῖς λοιπὸν ἐξ ὅλης σου ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ ἀποκτήσῃς τὸ μέσον τοῦτο; ἔλθε νὰ μάθῃς ποῦ εὐρίσκεται· ἔλθε νὰ ἴδῃς ὅτι ἐνῶ τὸ μέσον τοῦτο εἶναι πολῦτιμον καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἐν τούτοις εἶναι τοσοῦτον εὐωνον, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὁ πτωχότατος καὶ ἐνδεέστατος. Ἴδού, ἀγαπητέ, τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἐξαιρετικὸν μέσον, ἡ ζῶσα καὶ ἀκλόνητος ἐλπίς πρὸς τὴν κραταιάν καὶ παντοδύναμον δεξιάν τοῦ Ὑψίστου τοῦ τὰ πάντα πανσόφως καὶ πατρικῶς διακυβερνῶντος. Ἐχε σταθεράν καὶ ἀδιάσειστον τὴν ἐλπίδα ταύτην εἰς τὸν παντοδύναμον καὶ πανάγαθον Θεόν. Ἐναγκαλίσθητι τὸ οὐράνιον τοῦτο δῶρον καὶ τότε θὰ ἴδῃς ὅτι ὅσαι δυστυχίαι καὶ ἂν ἐπιπέσωσιν ἐναντίον σου, ἐὰν στερηθῆς τοὺς φιλάττους σου, ἐὰν ἀπολέσῃς ὅλον σου τὸν πλοῦτον, ἐὰν περιφρονηθῆς, ὑβρισθῆς καὶ μυρία κακὰ πάθῃς ὑπὸ ἐχθρῶν καὶ ὑπὸ ἄλλοτε φίλων, ἐὰν ἐπὶ τέλος περιπέσῃς καὶ εἰς μίαν βαρυτάτην καὶ πολυχρόνιον ἀσθένειαν καὶ τότε δὲν θὰ ἐγκαταλειφθῆς μόνος. Ναί, ἀγαπητέ, δὲν θὰ ἐγκαταλειφθῆς, διότι εἴμεθα χριστιανοί, καὶ ὡς χριστιανοὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ κόσμος οὗτος κυβερνᾶται καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τῆς πανσόφου προνοίας τοῦ Θεοῦ, πιστεύομεν ὅτι ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος δὲν ἐρρίφθημεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἄνευ τινὸς ὀρισμένου σκοποῦ, πιστεύομεν ὅτι ἐν οὐρανοῖς ἔχομεν Θεὸν πατέρα ὅστις οὐδέποτε ἐπιθυμεῖ τὴν δυστυχίαν ἡμῶν ἀλλὰ πάντοτε ἐπιδιώκει τὴν ἡμετέραν εὐδαιμονίαν. Μακάριος δὲ καὶ τρισμακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις οὕτω πιστεύων ἀφιερώνει ἄνευ δισταγμοῦ τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ εἰς τὸν Κύριον.

Ὁ τοιοῦτος ἐμφορούμενος ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ἐλπίδος καὶ ἀρούμενος ἔξ αὐτῆς τὴν ἀναγκαιοῦσαν ἠθικὴν δύναμιν οὐδὲν φοβεῖται, οὐδὲν τρέμει. Οὔτε κίνδυνοι καὶ συμφοραὶ ἐκπλήσσουν αὐτόν, οὔτε θλίψεις καὶ πειρασμοὶ ἐμβάλλουσιν εἰς ἀμηχανίαν, οὔτε ἀπρόοπτα συμβεβηκότα πτοοῦσιν αὐτόν, διότι ἔχει ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἐν πᾶσι πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἔχει ἰσχυρὸν προστάτην τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα. Καὶ τῷ ὄντι. Ποῦ ἀλλαγῶς δύναται τις νὰ εὖρη πλείονα ἀσφάλειαν παρὰ εἰς τὸν ἐν οὐρανοῖς παντοδύναμον πατέρα ἡμῶν; Τίς ἐστὶν ὡς ὁ Κύριος, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν; Τίς τούτου εὐεργετικώτερος; Τίς μᾶλλον ἐπεθύμησε καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν ἡμετέραν εὐδαιμονίαν; Τίς ἄλλος ἐφύλαξε καὶ φυλάττει τὰς ἑαυτοῦ ὑποσχέσεις ἀμεταβλήτους; Τίς προσδραμῶν πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ ἀντίληψιν ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ κατησχυμμένος; Ναί, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μάρτυρες ἀψευδεῖς τῶν λεγομένων παρίστανται αἱ θεόπνευστοι ἱστορίαι τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἐὰν ἀνοίξωμεν αὐτάς, ἄπειρα θὰ εὕρωμεν παραδείγματα ἀγίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐν δυσχερεσί περιστάσεσι καταφυγόντες πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀναθέτες τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οὐ μόνον παρηγορίαν ἐν ταῖς θλίψεσιν εὕρισκον ἀλλὰ καὶ θαυμάσια κατώρθουν. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων τούτων παραδειγμάτων ἐν θὰ ἀναφέρω ἐγώ.

Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς Σαοὺλ τὸν βασιλέα ἐξέρχεται νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἐχθροὺς οἵτινες οὐ μόνον γενναιότεροι ἀλλὰ καὶ πολυπληθέστεροι ἦσαν. Μόλις φθάνουσιν εἰς τὸν προοδιωρισμένον τόπον καὶ παρατάσσονται ἀπέναντι ἀλλήλων αἱ ἐχθρικαὶ φάλαγγες, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ φοβερός τὴν ὄψιν, δεινὸς πολεμιστῆς καὶ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων ὀπλισμένος παρουσιάζεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος καὶ προσκαλεῖ τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πέμψωσιν εἰς μονομαχίαν οἶον δῆτινα αὐτοὶ ἐνόμιζον ἰσχυρότερον. Τρόμος τότε καὶ φόβος πανικὸς καταλαμβάνει τοὺς Ἰσραηλίτας. Οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοιοῦτου φοβεροῦ πολεμίου. Ἄλλ' ἐνῶ ἐν τοιαύτῃ ἀμηχανίᾳ εὕρισκετο ὁ Ἰσραηλιτικὸς στρατός, αἴφνης παιδᾶριον ἀσθενὲς καὶ ἀγύμναστον πρὸς πόλεμον, ὁ μικρὸς Δαβὶδ, παρουσιασθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ ζητεῖ ἐπιμόνως τὴν ἄδειαν νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλ', ὦ Δαβὶδ, πῶς τολμᾷς νὰ μονομαχήσῃς μετὰ τοιοῦτου γίγαντος; Ἀνελογίσθης τὴν δυσχερείαν τοῦ ἔργου; Σὺ εἶσαι παῖς, ἐκεῖνος ἀνὴρ. Σὺ ἀδύνατος, οὗτος ἰσχυρός. Σὺ ἀγύμναστος, ἐκεῖνος σφόδρα ἐξησκημένος. Δὲν φοβεῖσαι λοιπόν; Δὲν λυπεῖσαι τὴν ζωὴν σου; Οὐδένα φοβοῦμαι, λέγει ὁ μικρὸς Δαβὶδ, οὐδένα τρέμω, ἔχω τὴν τοῦ Κυρίου ἀρωγὴν συμπαρακολουθοῦ-

σάν με. Καὶ λοιπὸν λαβὼν ἀντὶ δόρατος τὴν μικρὰν ποιμενικὴν αὐτοῦ ῥάβδον, ἀντὶ ἀσπίδος τὴν παιδικὴν σφενδόνην καὶ ἀντὶ ῥομφαίας πέντε λιθάρια ἔρχεται εἰς συνάντησιν τοῦ ὡς ταύρου φυσῶντος καὶ ὡς λύκου μαινομένου Γολιάθ, ὅστις ἰδὼν τὸν μικρὸν Δαβὶδ ἐρχόμενον μετὰ τοιούτων εὐτελῶν ὄπλων ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως· «Μὴ κύων ἐγὼ εἶμι, ὅτι σὺ ἔρχῃ ἐπ' ἐμὲ ἐν ῥάβδῳ καὶ λίθοις; . . . δεῦρο πρὸς με καὶ δώσω τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς κτήνεσι τῆς γῆς» (Α' Βασ. 16,44). Ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου τοῦ ἀπαιτήτου Δαβὶδ πρὸς τὰ ἐγωϊστικὰ καὶ περιφρονητικὰ ταῦτα λόγια; «Σὺ ἔρχῃ πρὸς με, λέγει, ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι, κἀγὼ πορεύομαι πρὸς σέ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Σαβαὼθ» (Αὐτ. 45). Ὡ! Πόσον βαθείας εἶχε τὰς εἰσὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Δαβὶδ ἢ πρὸς τὸν Κύριον ἐλπίς καὶ πεποίθησις! Παρατηρήσατε ὅμως καὶ ὅπως ὠφέλιμα καὶ λαμπρὰ τὰ ἀποτελέσματα ταύτης. Ἐν καὶ μόνον λιθάριον ἀνατιναχθὲν διὰ τῆς σφενδόνης τοῦ Δαβὶδ ἤρκεσε νὰ θίψῃ ἄπνουν τὸ πέλωριον ἐκεῖνο σῶμα, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἡ κεφαλὴ ἀφαιρεθεῖσα διὰ τῆς ἰδίας τοῦ Γολιάθ ῥομφαίας περιεφέρετο θριαμβευτικῶς ἀπὸ τὸν στρατόν. Καὶ οὕτως ἡ πρὸς τὴν πανσθενῆ δεξιὰν τοῦ Κυρίου ἐλπίς τοῦ Δαβὶδ τοὺς μὲν ἐναντίους ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, τοὺς δὲ ὁμογενεῖς ἐλύτρωσεν ἀπὸ βεβαιοτάτου ὀλέθρου. Θαυμαστὰ τῷ ὄντι τὰ κατορθώματα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος! Μεγάλαι αἱ ὠφέλειαι τὰς ὁποίας παρέχει εἰς τὴν δυστυχῆ ἀνθρωπότητα. Αὕτη ἐν πάσῃ ἐπιχειρήσει, ἐν παντὶ ἔργῳ, πανταχοῦ καὶ πάντοτε παρακολουθεῖ τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι ἡ μόνη πιστὴ σύντροφος καὶ ἀχώριστος φίλη τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων. Δι' αὐτῆς ἀνακουφίζονται καὶ θεραπεύονται αἱ ὀδύνας καὶ τὰ τραύματα τῶν τεθλιμμένων καρδιῶν. Δι' αὐτῆς διασκεδάζονται αἱ θλίψεις, ἀπομακρύνονται οἱ στεναγμοὶ καὶ φυγαδεύεται ἡ λύπη. Αὕτη ὡς μήτηρ φιλόστοργος ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ ἀσθενοῦς κατευνάζει τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ ὑπενθυμίζουσα αὐτῷ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τοῦ θανάτου τὰς φαιδράς τοῦ Σωτήρος ἐπαγγελίας προξενεῖ αὐτῷ θεῖαν τινὰ καὶ ἀνέκφραστον ἀγαλλίασιν.

Ὡ ἐλπίς χριστιανικῆ, ἐλπίς ἀγία, θεῖε καὶ ἀνεκτίμητε θησαυρέ, πόσον ὠφέλιμος, πόσον σωτήριος εἶσαι! Σὺ κατευνάζεις τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις ἡμῶν, Σὺ ἀπομάσσεις τὰ δάκρυα τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, Σὺ μεταβάλλεις τὴν κοιλάδα ταύτην τοῦ κλαυθμῶνος εἰς πάντερπνον παράδεισον καὶ καθιστᾷς ἡμᾶς εὐδαίμονας· παρέχουσα ὅμως ἡμῖν ἐνταῦθα τὴν εὐδαιμονίαν χαρίζεις συνάμα καὶ τὴν αἰώνιον τῆς ψυχῆς ἡμῶν σωτηρίαν.

Και πραγματικῶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι ἡ ἐλπίς εἶναι τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν, τοῦτο θὰ ἐννοήσωμεν καλῶς ἐὰν παραβάλωμεν αὐτὴν πρὸς τὴν βροχὴν. Καθὼς ὅταν ὁ οὐρανὸς δὲν βρέξη ἢ γῆ ξηραίνεται, τὰ δένδρα μαραίνονται, οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα κινδυνεύουσι νὰ ἀποσβεσθῶσιν ἐκ τῆς ξηρασίας καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ ἡ βροχὴ, τὸ πῶσῶπον τῆς γῆς ἀμέσως μεταβάλλεται καὶ πανταχοῦ μεταδίδεται ἡ ζωηρότης καὶ ἡ ἀναψυχή. Οὕτω καὶ ἡ ἐλπίς. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χριστιανοῦ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ θάλλουσιν, ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἀκμάζει, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον εἶναι θαλερὰ καὶ καρποφόρος. Ἐνῶ ὅταν λείψῃ ἡ ἐλπίς, τότε ἡ πίστις ἀμέσως ξηραίνεται, ἡ δὲ ἀγάπη ἐκλείπει ὀλοτελῶς. Ὁ μὴ ἐλπίζων οὔτε πιστεύει οὔτε ἀγαπᾷ. Μὴ πιστεύων δὲ καὶ μὴ δεικνύων δι' ἔργων ἀγαθῶν τὴν πίστιν αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ σωθῇ. Ἡ ἐλπίς λοιπὸν εἶναι ἡ θύρα διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὸν παράδεισον. «Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν» λέγει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Naί, διὰ τῆς ἐλπίδος σωζόμεθα· διότι ἡ ἐλπίς ἀναζωογονοῦσα τὴν πίστιν ἐνισχύει τὸν χριστιανὸν καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν πᾶσαν κακίαν νὰ ἀποφεύγῃ, πᾶν ἀγαθὸν ἔργον νὰ διαπράττῃ, πᾶσαν θυσίαν καρτερικῶς νὰ ὑπομένῃ, ἐν ἀνάγκῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν αὐτοῦ νὰ θυσιάσῃ· καὶ ἔχομεν λαμπρὰ ὑποδείγματα τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ μακάριοι οὗτοι μολογοῦσι ὑφ' ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατεδιώκοντο, μολοντοῦ ὑφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐμισοῦντο· ἐν τούτοις ἐν τῷ μέσῳ τῶν φοβερωτέρων ἀγώνων καὶ παθημάτων καὶ φυλακισμένοι καὶ βασανιζόμενοι καὶ εἰς θάνατον ἀγόμενοι δὲν ἐδειλίωσαν, δὲν ἐκυπτον· ἀλλ' ἐν καὶ μόνον εἶχον ὑπ' ὄψιν, τὴν αἰώνιον σωτηρίαν, ὑπὸ ἐνὸς καὶ μόνου ἐνισχύοντο, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. «Εἰς τοῦτο, λέγει ὁ θεὸς Παῦλος, καὶ κοπιῶμεν καὶ δνειδιζόμεθα ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι». Ἡ ἐλπίς αὕτη ἔδιδε δύναμιν εἰς τὸ νέφος ἐκεῖνο τῶν μαρτύρων οἵτινες διέλαμψαν καὶ διαλάμπουσιν ἐν τῷ νοητῷ τῆς ἐκκλησίας στερεώματι. Ἐκπλήσσειται τις ἀναλογιζόμενος πῶς κατώρθουν οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι μάρτυρες τοῦ Ναζωραίου τὰ πάντα νὰ θεωρῶσι μηδὲν, τὰ πάντα νὰ περιφρονῶσιν. Οὔτε οἱ σταυροὶ καὶ οἱ τροχοί, οὔτε αἱ πυραὶ καὶ οἱ σιδηροὶ ὄνυχες, οὔτε οἱ ὀδόντες τῶν ἀγρίων θηρίων κατώρθουν νὰ ἀποθαρρύνωσιν αὐτούς. Ἐν μέσῳ τῆς ἀδοξίας διέβλεπον τὴν δόξαν, ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων τοῦ θανάτου διέβλεπον τὴν ζωὴν. Πιστεύοντες ἠλπίζον, καὶ ἐλπίζοντες ἐθάρρουν, καὶ θαρροῦντες ἐνισχύοντο, καὶ ἐνισχυόμενοι ἠγωνίζοντο, καὶ ἀγωνιζόμενοι ἔκραζον πρὸς ἀλλήλους: «Δρι-

μὺς ὁ χειμῶν, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παράδεισος. Ἐλπίδι ἢ πῆξις, ἀλλ' ἠδεῖα ἢ ἀπόλαυσις. Καυθήτω ὁ πούς ἵνα χορεύῃ αἰῶνια, ἢ δὲ χεῖρ ἠυεῖται ἵνα ὑψῶται πρὸς Κύριον». Ἡ ἐλπίς αὕτη ἐνθρονονομένη ἐν ταῖς τεθλιμμέναις καρδίαις τῶν ἀμαρτωλῶν προτρέπει αὐτοὺς νὰ προστρέχωσιν εἰς τὸν Πανάγαθον πατέρα λέγουσα πρὸς αὐτούς· Μὴ λυπεῖσθε, Χριστιανοί, μὴ θλίβεσθε, ὑπάρχει ἐν οὐρανοῖς Θεὸς πατὴρ, ὅστις δι' ὑμᾶς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ἐθυσίασεν αὐτόν, ἵνα ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἀμαρτίας· τὰ πάντα χάριν ὑμῶν ἔπραξεν ὅπως ὑμᾶς καταστήσῃ εὐδαίμονας· δράμετε, προσπέσατε μετὰ πνεύματος τεταπεινωμένου καὶ καρδίας συντετριμμένης, ζητήσατε ἐν εἰλικρινεῖ μετανόῃ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν ὑμῶν καὶ θὰ λάβητε αὐτὴν ὅπως οἱ Νινευῖται καὶ ἐπέτυχον, ὅπως ἡ πόρνη καὶ ἐσώθη, ὅπως ὁ ληστής καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν παράδεισον. Διὰ τῆς ἐλπίδος ταύτης καὶ τὰ ἔθνη τὰ καθήμενα ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου εἶδον τὸ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ναζωραίου λάμπαν φῶς. Ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἐμφοροῦμενα καὶ τὰ τοσαῦτα τᾶγματα τῶν ἀσκητῶν καὶ ὁσίων ἐγκατέλειψαν καὶ οἰκίας καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ λοιπὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀγαθὰ καὶ κατέλαβον τὰ ὄρη, τὰς ὁπὰς καὶ τὰ σπήλαια.

Ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀπεδείχθη πόσον ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς εἶναι ὠφέλιμος καὶ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἰδετε πῶς ἢ ἐλπίς τὸν ἐπὶ γῆς ἡμῶν βίον, βίον ἄχαριν καὶ πλήρη ἀκανθῶν καὶ τριβύλων, καθιστᾷ ἀνεκτὸν καὶ εὐδαίμονα. Ἰδετε ὅτι ἢ ἐλπίς εἶναι τὸ μέσον ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποῖου γινόμεθα ἄξιοι τῆς αἰωνίου βασιλείας. Ἰδετε ὅτι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς οὐδέποτε κατασχύνει, ἐνῶ ἢ ἐπὶ τὰ κτίσματα ἐλπίς πάντοτε κατασχύνει. Ἄς ἐγκολπωθῶμεν λοιπὸν τὴν χαριτόβρυτον ἐλπίδα. Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ἢ λύπη, μακρὰν ὁ γογγυσμός, μακρὰν ἢ ἀπελπισία. Ναί, μακρὰν, μακρὰν· διότι δὲν εἴμεθα ἐθνικοὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα, δὲν εἴμεθα ἄθεοι· εἴμεθα Χριστιανοί· ἔχομεν τὸν γλυκύτετον Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλος ἀγάπη, ὅλος ἔλεος, ὅλος εὐσπλαγχνία. Ἐχομεν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς τῆς ἐλπίδος (Ρωμ. 15,13), εἶναι πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως (Β' Κορ. 1,3). Ἐχομεν τέλος Θεὸν ὅστις στρέφει τὸν κοπετὸν τῶν δικαίων εἰς χαρὰν καὶ περιζώννυσιν αὐτοὺς εὐφροσύνην (Ψαλμ. 29,12). Τοιοῦτον Θεὸν ἔχοντες, ἄνευ δισταγμοῦ, ἄνευ ἀμφιβολίας ἄς ἀναθέσωμεν εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν. Ἄς χρησιμεύωσιν αἱ δυστυχίαι καὶ συμφοραὶ ἵνα καταφεύγωμεν εἰς αὐτὸν ὡς τὸν φιλοστοργότατον ἡμῶν πατέρα. Καὶ καθὼς οἱ ἰχθύες ἐν καιρῷ τῶν τρικυμιῶν καταφεύγουσιν εἰς τὰς ὁπὰς τῶν βράχων καὶ ὑφάλων, οὕτω καὶ ἡμεῖς

ἐν καιρῷ τῶν δυστυχιῶν ἃς καταφεύγωμεν εἰς τὸν οὐράνιον ἡμῶν πατέρα· πρὸς αὐτὸν ἃς τείνωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν, παρ' αὐτοῦ ἃς περιμένωμεν βοήθειαν καὶ οὐχὶ παρὰ τῶν προσκαιρῶν ἀγαθῶν καὶ παρὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Καὶ τότε ἃς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ γίνωμεν εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι, τότε ὅσον μεγάλη δυστυχία καὶ ἂν ἐπιπέσῃ ἐναντίον ἡμῶν, θὰ μεταβληθῇ, καθὼς ἡ κάμιος τῶν τριῶν παιδῶν, εἰς οὐράνιον δρόσον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὡς εἰς τερπνότατον παράδεισον θὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεὸν καὶ θὰ λέγωμεν πρὸς τὰς ἐπερχομένας δυστυχίας μετὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ «Κύριος ἐμοὶ βοηθός, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ».

Ναί, Παντοκράτορ Κύριε, Βασιλεῦ οὐράνιε, μηδέποτε ἀφήσης ἡμᾶς ἐρήμους τῆς πρὸς Σε ἐλπίδος, τοῦ ἀνεκτιμήτου τούτου θησαυροῦ. Ἄξιῶσον ἡμᾶς, ἵνα πάντοτε εἰς Σε ἐλπίζωμεν καὶ μὴ εἰς τὰ πρόσκαιρα τοῦ κόσμου τούτου πράγματα. Ἐξαπόστειλε πάντοτε τὴν οὐράνιον ταύτην ἀρετὴν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἵνα ἐνταῦθα μὲν εὐτυχεῖς γενόμενοι δοξάζωμεν πάντοτε τὸ πανάγιον καὶ ἀγαπητὸν ὄνομά Σου· ἐν τῷ μέλλοντι δὲ ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς γενόμενοι κληρονομήσωμεν τὰ αἰώνια ἐκεῖνα ἀγαθὰ «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη». Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ Δ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ*

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

*«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν,
εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία.»*

Σεβασμιώτατε Δέσποτα,
Εὐσεβὲς Ἐκκλησίασμα,

Καθὼς ὅταν εἰσέλθῃ τις εἰς κήπον κατάφυτον καὶ πλήρη εὐόσμων ἀνθέων δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ βλέπῃ καὶ παρατηρῇ προσεκτικῶς ἐν καθ' ἐν τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα καὶ εὖοσμα ἄνθη, ἀλλὰ καὶ λαμβάνει τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἐξερχόμενος τοῦ κήπου ἔχῃ διαρκῆ τὴν εὐωδίαν αὐτῶν· τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς εἰσελθόντες εἰς τὸν οὐράνιον καὶ θεῖον τοῦτον κήπον, τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσαντες τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον δὲν πρέπει μόνον νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα ψυχοφελῆ μαθήματα, νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὰ καλῶς, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ νὰ προσπαθήσωμεν καὶ νὰ φυλάξωμεν αὐτὰ ἐν ὅσῳ ζῶμεν, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καταστῶμεν εὐδαίμονες καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν ἐντὸς τοῦ ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος κατὰ τὸ ὅποιον ἱστάμεθα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξετάσωμεν ὅλας ταύτας τὰς ψυχοφελεῖς διδασκαλίας; Τοῦτο καὶ εἰς ἐμὲ εἶναι δύσκολον καὶ εἰς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην ἀδύνατον. Διὰ τοῦτο ἐν καὶ μόνον μάρτυμα ἄς διδαχθῶμεν σήμερον· ἄς μάθωμεν δηλ. τὸ μέγα καὶ εὐεργετι-

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀδριανουπόλεως.

κὸν ἐκεῖνο φάρμακον, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα Εὐαγγελικὴ περικοπὴ, καὶ ὅπερ φάρμακον θεραπεύει οὐ μόνον τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς. Ποῖον δὲ εἶναι τοῦτο τὸ παντοδύναμον φάρμακον; Εἶναι ἡ προσευχή, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Εἶναι ἡ προσευχή ἡ ὁποία, καθὼς θὰ ἴδωμεν, θαυμάσια πράγματα κατορθώνει καὶ ἥτις θεραπεύει καὶ αὐτὸ τὸ ἀθεράπευτον τοῦ σεληνιασμοῦ πάθος· «Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ». Καὶ ἐπειδὴ πάντοτε μὲν ἔχομεν καθῆκον νὰ προσευχώμεθα, ἰδίᾳ ὅμως κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας ταύτας, ὁπότε ἐντελλόμεθα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καὶ συχνότερον προσευχώμεθα καὶ μὲ καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ καρδίαν προσέλθωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων καὶ φρικτῶν μυστηρίων, διὰ τοῦτο πρέπον καὶ συμφέρον ἐθεώρησα νὰ ὁμιλήσω σήμερον πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην περὶ προσευχῆς ἀποδεικνύων, τῇ ἀντιλήψει τῆς θείας χάριτος, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ δύναμις αὐτῆς μεγάλη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τίς ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα. Χαρίσατέ μου λοιπὸν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὴν Ὑμετέραν εὐμενῆ ἀκρόασιν.

Α.

Ἐάν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐξετάσωμεν τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν τάσιν καὶ ἐπιθυμίαν, οἱ πάντες θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μετὰ σπουδῆς τείνομεν, ὅπως ὅσον τὸ δυνατόν ἕκαστος κατανοήσωμεν τὰ ἐν ἡμῖν καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς, τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς. Ἀλλὰ διὰ τίνος μέσου θὰ κατανοήσωμεν ταῦτα πάντα; Βεβαίως διὰ τῆς διανοίας. Ἀλλ' ἡ διάνοια ἡμῶν τότε δύναται νὰ κατανοήσῃ ταῦτα πάντα, ὅταν εἶναι καθαρὰ καὶ φωτεινὴ· τὸ ὁποῖον τότε μόνον δύναται νὰ γίνῃ, ὅταν διὰ τῆς προσευχῆς καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν πηγὴν πάσης ἀληθείας καὶ παντὸς φωτισμοῦ, καὶ ἐξ οὗ «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον». Διότι καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου λαμβάνουσι τὸ φῶς αὐτῶν, οὕτω καὶ ἡ διάνοια ἡμῶν διὰ τῆς προσευχῆς λαμβάνει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τῆς αὐτοαληθείας, τὸν φωτισμὸν αὐτῆς καὶ τὰς ἀληθείας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὡς μόνον μέσον τοῦ φωτισμοῦ τῆς διανοίας θεωρεῖ τὴν προσευχήν. Καὶ πράγματι, ἐὰν ἀναδράμωμεν εἰς ἀρχαίας γενεάς, θὰ ἴδωμεν ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν κατεφώτισαν τὴν οἰκουμένην ὡς ἄλλοι ἥλιοι, οἱ πᾶσαν σοφίαν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην εἰς ἑαυτοὺς περιλαβόντες, οἱ θεῖοι ἡμῶν Πατέρες. Naί, διὰ τῆς προσευχῆς, ἀγαπητοί, κατώρθωναν πάντα, διὰ τῆς προσευχῆς ἐγένοντο τοιοῦτοι, ὥστε ἐκίνησαν καὶ κινουῦσι διὰ τῶν

ἀθανάτων αὐτῶν συγγραμμάτων τὴν ἔκκληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἄλλὰ μήπως μόνον τὰ παραδείγματα τῶν Πατέρων πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης; Μήπως ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου δὲν μαρτυρεῖ ὅτι ὅσοι ἠτύχησαν νὰ καλῶνται σοφοὶ ὡς βάσιν εἶχον τὸ «ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι»; Καὶ ἴνα τὰ πολλὰ παραλείπω, ἕνα καὶ μόνον ἐκ τῶν σοφῶν τούτων θὰ ἀναφέρω, ὅστις ὡς ἄλλος Μωϋσῆς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ μελετήσας διηγεῖται τὴν δόξαν αὐτοῦ. Οὗτος ἐν τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ εὐρισκόμενος καὶ βλέπων τοὺς πάντας μεθ' ὑπολήψεως καὶ τιμῆς τὸ ὄνομα αὐτοῦ νὰ ἀναφέρωσι πλήρης συγκινήσεως ἀνεφώνησε τὰ ἑξῆς: «οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὅτι πάντα ταῦτα ὀφείλω εἰς τὴν μητέρα μου. **Ναί**, εἰς τὴν μητέρα μου, ἥτις ἔσπειρεν ὅ,τι ἀγαθὸν ἔχω ἐν τῇ ψυχῇ μου· εἰς τὴν μητέρα μου, διότι οὐδέποτε ἐξηγέρθην τοῦ ὕπνου χωρὶς ν' ἀκούσω τὴν προσφιλῆ αὐτῆς φωνὴν καλοῦσάν με εἰς τὴν προσευχήν». Ἀκούσατε, μητέρες τέκνων, ἀκούσατε τέκνα μητέρων· «εἰς τὴν μητέρα μου, λέγει, διότι ἅμα ὁ ἥλιος ἐξέπεμπεν ἐπὶ τῆς γῆς τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀκτίνας, ἀμέσως καὶ ἡ μήτηρ μου με προσεκάλεε ἵνα ἀναπέμψω καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Πλάστην τοῦ παντός τὰς ἀνάγκας μου εὐχάς» (Κυβιέρος). Εὐτυχεῖς τῶ ὄντι καὶ μακάριοι οἱ παῖδες ἐκεῖνοι ὅσοι ἔτυχον τοιούτων γονέων· διότι γέρον μὲν προσευχόμενος ἐμποιεῖ ἀληθῶς σεβασμόν, ἀλλὰ νέος προσευχόμενος προσενηθὶ τῇ ἀληθείᾳ θάμβος, παρίστησιν ἄγγελον φωτοειδῆ δοξολογίαν τῷ Θεῷ ἀναφέροντα. Ἄλλ' ἡ προσευχή, ἀγαπητοί, οὐ μόνον καθαρίζει καὶ ἀνυψοῖ τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἔτι θαυμαστότερα δύναται νὰ κατορθώσῃ καὶ ἵνα ἀπὸ τῶν παλαιῶν ποιήσω τὴν ἀρχήν, τί ἀπέκλεισε καὶ ἠνέφξε τοὺς καταρράκτας τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου; τί τὸν Ἐζεκιάν ἐκ τοῦ θανάτου ἐλύτρωσε; τί τοὺς Νινευίτας ἐδικαίωσε; τί τοὺς ἐν καμίνῳ παῖδας καὶ Δανιὴλ ἐν τῶ λάκκῳ τῶν λεόντων ἀβλαβεῖς διεφύλαξε; τί τὸν Παῦλον καὶ Πέτρον ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς φυλακῆς ἠλευθέρωσεν; Ἄλλὰ διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέχωμεν εἰς παλαιὰς ἱστορίας· ἄς ἴδωμεν τὰ παρόντα, ἐννοήσωμεν τί ἔστι προσευχή, ἐννοήσωμεν τί ἕκαστος ἐξ ἡμῶν προσευχόμενος ποιεῖ. Ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον τρέμουσιν οἱ ἄνω θρόνοι, ἡμεῖς ὁ χροῦς, ὁ πηλός, λαμβάνομεν διὰ τῆς προσευχῆς τὴν δύναμιν νὰ ὀνομάσωμεν Πατέρα· εἰς Ἐκεῖνον ὅστις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐξέχεε τὸ αἷμα αὐτοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν λαμβάνομεν διὰ τῆς προσευχῆς τὸ θάρρος ν' ἀνοίξωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ ζητοῦμεν νὰ θεραπεύσῃ τὰ τραύματα αὐτῆς. Μεγάλῃ βεβαίως ἡ τοιαύτη τῆς προσευχῆς δύναμις. Ἀφοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐδούλευσαν οἱ Ἰσραηλίται εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου καὶ ὑπέμειναν τόσα κακά, ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ Ἱερά Ἱστορία, ἐξαποστέλλει ὁ Θεὸς τὸν Μωϋσῆν ἵνα ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς καὶ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς καθ' ὁδὸν τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ἐπότισεν αὐτοὺς ὕδωρ ἐκ πέτρας καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἄρτον ἐξ οὐρανοῦ. Ἄλλ' ὅτε ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁ Μωϋσῆς διὰ νὰ λάβῃ τὰς δέκα ἐντολάς, οἱ Ἰσραηλίται ἰδόντες ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐβράδυνε, λησμονήσαντες τὰς τοιαύτας εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἀπήλαυσαν, κατασκευάζουσι μόσχον χρυσοῦν καὶ προσκυνοῦσιν αὐτόν. Ὁργίζεται ὁ Θεός, καὶ θέλει νὰ ἐξαφανίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ἀλλὰ ὁ Παντοδύναμος Θεός, ὡσεὶ δεδεμένος ἔχων τὰς χεῖρας, ἵσταται καὶ λέγει πρὸς τὸν Μωϋσῆν «καὶ νῦν ἕασόν με καὶ ἐκτίψω αὐτούς». Ἔασόν με! ὦ λόγος ἐκπλήττων πᾶσαν ἔννοιαν! τίς, Παντοδύναμε Θεέ, τί τῷ βουλήματι σου ἀνθέστηκεν; οὐχὶ τρέμουσί σε πᾶσαι αἱ οὐράναι δυνάμεις; Ναί, ἀλλὰ νῦν ἕασόν με Μωϋσῆ, ἕασόν με! ὦ! ὕψος δυνάμεως προσευχῆς! Πῶς ἄρα γε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πῶς ἠδυνήθη ὁ Μωϋσῆς ν' ἀφοπλίση, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἰσχυρότατον Θεόν; πῶς ἄλλως εἰμὴ διὰ τῆς προσευχῆς; Ἐδεήθη, λέγει ἡ Θεία Γραφή· ἐδεήθη ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπε: «Ἠαῦσον Κύριε τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ σου καὶ ἴλεως γενοῦ ἐπὶ τῇ κακίᾳ τοῦ λαοῦ σου». Ἰδοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς, δύναμις ἀπέναντι τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ Παντοδύναμος Θεὸς κάμπτει τὴν ἰσχὴν αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ τοιαῦτα διὰ τῆς προσευχῆς κατορθοῦμεν, πρέπει νὰ εἴπῃ τις πόσον ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῆς; Ἄλλ' ἴσως τις ἐξ ὑμῶν λέγει ἐν ἑαυτῷ, ναί, ἔμαθον τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, ὁμολογῶ καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτῆς, ἀλλὰ πῶς πρέπει νὰ προσεύχωμαι; τοῦτο διὰ τῶν ἐφεξῆς ὀλίγων θὰ εἴπωμεν.

Β'.

Ἡρώτησάν ποτε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸν ἱερὸν Ἀβγουστίνον, τὸν ἐπίσημον ἐκεῖνον Πατέρα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα εἴπῃ τί ἐστὶ χρόνος· ὁ ἱερὸς πατήρ, ὁ ὁποῖος πᾶσαν σοφίαν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐκέκτητο, καὶ τί ἐστὶ χρόνος ἐγίνωσκε, καὶ εὔροισαν λόγου εἶχεν ὅπως παραστήσῃ τὸ ἐρωτώμενον, ἠθέλησε λοιπὸν νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν τῶν ἐρωτησάντων αὐτόν, ἀλλ' εἰς μάτην ἠγωνίσθη· ὅθεν μετὰ πολλὰς προσπάθειάς ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «πρὶν ἢ μὲ ἐρωτήσῃ τις, γινώσκω τί ἐστὶ χρόνος, ἀλλ' ὅταν ἐρωτηθῶ δὲν δύναμαι νὰ ἀπαντήσω». Αὐτὸ τοῦτο, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πάσχει καὶ ἐκεῖνος, ὅστις θέλει νὰ δώσῃ ἀπάντησιν

εις την ἐρώτησιν: πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα; διότι τίς διδάσκει τὸ νήπιον τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἐναγκαλισθῆ τὴν μητέρα αὐτοῦ; τίς διδάσκει αὐτὸ νὰ ἀποτείνῃ πρὸς αὐτὴν ἀνάρθρους μὲν ἀλλὰ τρυφερωτάτας φωνάς; οὐδεὶς ἄλλος ἢ ἡ μόνη ἡ ἀγαπῶσα καὶ ἀθώα αὐτοῦ καρδιά. Παρομοίως καὶ τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ διδάξῃ, εἰμὴ αὐτὸς οὗτος ὁ προσευχόμενος δύναται νὰ διδάξῃ ἑαυτόν, ἐὰν ἔχῃ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη εἶναι ἡ βᾶσις, τὸ θεμέλιον καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχῆς. Οὐδεὶς λοιπὸν δύναται νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς εἰμὴ ἢ ἐν ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη. Καὶ ἡ αἰωνία τοῦ Θεοῦ ἀγάπη, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι πρῶτον ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα μετὰ ταπεινώσεως, νὰ ἐμφανίζώμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔχοντες τὴν καρδίαν συντετριμμένην· διότι ἐν ἡμῖν ὑπάρχουσι διάφορα πάθη, κινεῖται διάφοροι ἐπιθυμίαι, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν διάφοροι ἀσθένειαι, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τῆς ταπεινῆς προσευχῆς δύναμεθα νὰ διακρίνωμεν. Ἐντεῦθεν ὁ ταπεινῶς προσευχόμενος, κατανοῶν ὅτι ἐστὶ γῆ καὶ σποδός, τὰ πάντα περιμένει παρὰ τοῦ Θεοῦ, «ἐν ᾧ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν» (Πρ. 17,28). Ὁ ταπεινῶς προσευχόμενος δὲν καυχᾶται ὡς ὁ Φαρισαῖος καὶ ἂν ἔχῃ τι ἀγαθόν, ἀλλὰ τύπτει τὸ στήθος αὐτοῦ ὡς ὁ τελώνης καὶ ὁμολογεῖ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ· διότι ἡ προσευχὴ ἐκ καρδίας ἀλαζόνος προερχομένη καταβιβάζει τὴν ἰδίαν αὐτῆς καταδίκην, ἐκ καρδίας δὲ συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης ἀνοίγει τοὺς κόλπους τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ ἐπισπᾶται τὸν ἔλεον αὐτοῦ καὶ τὴν χάριν. «Ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος, λέγει ἡ Γραφή, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν». Δεύτερον δὲ διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὅτι ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως· ὅπερ κατορθοῦμεν ὅταν προσευχώμεθα καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς οἴκοις ἡμῶν καὶ κοινῶς μετὰ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Οἱ δύο δὲ οὗτοι τρόποι τῆς προσευχῆς εἶναι τόσον συνδεδεμένοι, ὅσον ἐν τῷ ἡλίῳ τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης. Καὶ ἀληθῶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἅς τὸ ὁμολογήσωμεν εὐλικρινῶς. Ποῖος ἐξ ἡμῶν συχνάζει μετὰ προθυμίας καὶ ἀγωγύστως εἰς τὰς κοινὰς δεήσεις καὶ προσευχάς; Τίς ἄλλος ἢ ἐκεῖνος ὅστις καὶ κατ' ἰδίαν προσεύχεται καὶ διὰ παντὸς μνημονεύει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Διότι καθὼς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τινα εὐλικρινῶς, ὄχι μόνον δὲν παύει νὰ τὸν ἐνθυμῆται, ἀλλὰ καὶ θέλει ἵνα εἰ δυνατόν διὰ παντὸς μετ' αὐτοῦ διαμένῃ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν, οὕτω καὶ ὁ ἀγαπῶν καὶ ἐνθυμούμενος τὸν Θεὸν οὐδέποτε θέλει ἀποφασίσει νὰ μένῃ μακρὰν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, μακρὰν τῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐ-

τοῦ προσευχῆς. Τοῦτον δὲ τὸν ἀληθῶς ἀγαπῶντα καὶ ἐνθυμούμενον τὸν Θεὸν θέλων νὰ παραστήσῃ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ ἔψαλλεν : «ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε. Μίαν ἡτησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω, τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας».

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ ἀναπόφευκτον τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως καθήκον, ἡ προσευχή, βλέπομεν σήμερον ὅτι περιεφρονήθη μεγάλως. Πόσαι οἰκογένειαὶ ὑπάρχουσιν, ἐν ταῖς ὁποίαις οὔτε ὁ πατήρ, οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε τὰ τέκνα, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἔρχονται ἀλλ' οὔτε κατ' ἰδίαν προσεύχονται ; Πόθεν ἡ ψυχρότης αὐτῆ καὶ ἀδιαφορία περὶ τὰ θεῖα ; Ποία ἡ ψυχρὰ τῶν πολλῶν πρόφασις καὶ ἀπολογία τῶν μὴ θελόντων νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας ; «Τὰ ἀρχαῖα, λέγουσι, παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα». Παρῆλθεν ὁ νόμος, ἦλθεν ἡ χάρις. Παρῆλθε τὸ γράμμα, ἦλθε τὸ πνεῦμα. Ἦλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσκόπου καὶ ἀνωφελοῦς συναθροίσεως ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, εἰπὼν «οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολυμοῖς προσκυνήσετε». Λοιπὸν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ μου, ὅταν θέλω προσεύχομαι. Ἄλλὰ πλανᾶσαι, ἀγαπητέ, σοὶ λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος «ἀπατᾶς σεαυτὸν, ἄνθρωπε, διότι καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σου μὲν δύνασαι νὰ προσευχηθῆς, ὄχι ὁμῶς καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ὑπάρχουσι τόσοι ἅγιοι καὶ τόσοι ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ὅλοι ὁμοῦ δοξάζουσι τὸν Θεόν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θερμότερον παρακαλεῖς τὸν Θεόν μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει καὶ τι ἄλλο τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν οἰκίαν σου· ὑπάρχει δηλαδὴ ἡ ὁμόνοια, ἡ συμφωνία καὶ ἡ ἀγάπη ὅλων τῶν Χριστιανῶν, αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ παρακλήσεις τῶν ἱερέων, αἱ ὁποῖαι μετὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Διὰ τοῦτο ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ λέγει «ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν». Καὶ ἀληθῶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ, τοιοῦτον ἡ Ἐκκλησία τῶν προσευχομένων. Ἄλλὰ πότε ; ὅταν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ πᾶς τις λέγῃ δόξαν. Ὅταν πάντα τὰ παρ' ἡμῶν γινόμενα γίνωνται πρὸς δόξαν Θεοῦ. Ὅταν διὰ τῆς προσευχῆς ἡμῶν προτρέπωμεν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ δοξάζωσι τὸν Θεόν. Ἄλλὰ πόσοι ἄρα γε ἐξ ἡμῶν δὲν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ μόνον ἀναγκαζόμενοι ἢ καὶ κατὰ ἀπλὴν συνήθειαν οὐχὶ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν ; Πόσοι δὲ καὶ εἰσερχόμενοι δὲν ἰστάμεθα ἀναίσθητοι πρὸς πάντα τὰ γινόμενα, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, εὐαίσθητοι δὲ πρὸς πᾶν γήϊνον ; Ἐξελεθόντες δὲ δὲν ἐνθυμούμεθα οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἰσῆλθομεν ;

Πόσοι εἰσερχόμενοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ δὲν ποιοῦμεν αὐτὸν σπῆ-
λαιον ληστῶν, οἶκον ἐμπορίου, πονηρῶν ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρ-
δίας ; Πόσοι καὶ αὐτὴν τὴν ἀχραντὸν τοῦ Κυρίου εἰκόνα ἀσπαζόμενοι
δὲν βεβηλοῦμεν διαλογιζόμενοι ἄτοπα ;

³ Ἀλλὰ στῶμεν, ἀγαπητοί, στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, ἅς
φοβηθῶμεν μήπως ἀρμόζη νὰ λεχθῆ καὶ εἰς ἡμᾶς « πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς
τὸν ἄνθρωπον καὶ πῶς ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν » (Μηνιατ. Λόγ.
εἰς τὸ ἅγιον Πάθος)· ὁ Θεὸς δημιουργῶν τὸν κόσμον τὰ μὲν λοιπὰ
πάντα δι' ἐνὸς γενηθήτω παράγει, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἵνα πλάσῃ, βου-
λεύεται ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμεῖς μὲ τὴν αὐτὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν καὶ
τὰ λοιπὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὴν ἡμῶν ποιοῦμεν. Ὁ Θεὸς
διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀλλάσσει γλῶσσαν καὶ λέγει οὐχὶ γενηθήτω, ἀλλὰ
ποιήσωμεν, ἡμεῖς δὲ τὰ αὐτὰ λαλοῦμεν καὶ ἐν τῇ προσευχῇ, ὅποια καὶ
ὅταν ἀμαρτάνωμεν. Ἐκεῖνος χοῦν λαμβάνει δι' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ οὐδόλως
κάμπομεν γόνυ καρδίας ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν οὐχὶ δι' αὐτὸν ἀλλὰ πάλιν
δι' ἡμᾶς. Ἄς συνέλθωμεν λοιπὸν εἰς ἑαυτούς, ἀδελφοί, ἅς ἀναλο-
γισθῶμεν τὴν βαρύτητα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν. Ἄς πορευώμεθα
πάντοτε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἅς ἐκτελῶμεν μετὰ χαρᾶς τὸ ἅγιον αὐτοῦ
θέλημα, ἅς ἐργαζώμεθα πάντοτε εἰς δόξαν θεοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς
πατρίδος, καὶ τοιουτοτρόπως προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως κατὰ τὴν πα-
ραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: « πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως
προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς » (Θεσσαλ. Α' 5-17). Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ Α΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΥΠΕΙΘΕΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΩΤΕΡΟΥΣ

Τὸ σημερινὸν εὐαγγέλιον τοῦ θεηγόρου Λουκᾶ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μᾶς διηγεῖται τὸ ἐξῆς ἱστορικὸν γεγονός, ἄξιον μεγάλης προσοχῆς ὡς λίαν ψυχῶφελές. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτε ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἐξῆλθεν εἰς τὸν δημόσιον, ἵνα διδάξῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἦλθε καὶ εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, ἔνθα ἐψάρευε Σίμων ὁ Πέτρος μετὰ τῶν συντρόφων του. Ἰδὼν δὲ ἐκεῖ δύο πλοῖα εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν καὶ καθήσας ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ἀφοῦ δὲ ἔπαισε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, διέταξε τὸν Σίμωνα Πέτρον νὰ φέρῃ τὸ πλοῖον εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης καὶ νὰ ῥίψωσι τὰ δίχτυα εἰς αὐτὴν διὰ νὰ ἀλιεύσωσι. Ἄλλ' ὁ Σίμων, μολοντί καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐκοπίασε καὶ δὲν ἔκαμε τίποτε, ἐν τούτοις ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Σωτῆρος καὶ ἔρριψε τὰ δίχτυα εἰς τὴν λίμνην· παρ' ἐλπίδα δὲ τόσον πλῆθος ἰχθύων ἀνέσυρον, ὥστε πάντες ἐθαύμασαν, συγχρόνως δὲ καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἵνα καθησυχάσῃ αὐτούς, εἶπε νὰ μὴ φοβῶνται, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλουσιν ἀλιεύσει ἰχθύς ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης ἀλλ' ἀνθρώπους ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀπιστίας. Ὁ δὲ Πέτρος, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος ἀφήκαν τὰ πλοῖα τῶν καὶ ἀκολουθήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἐγένοντο μαθηταί, ἀπόστολοι καὶ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου.

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Θείας Ἀναλήψεως Ὑψωμαθείων Κων/πόλεως.

Τοιοῦτον ἐν συντόμῳ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ περιεχόμενον τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου. Τί διδασκόμεθα ἄρα γε ἐξ αὐτοῦ: Δύο σπουδαῖα καὶ ὑψηλὰ μαθήματα διδασκόμεθα ἐξ αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον βλέπομεν ὅτι ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὅπου καὶ ἂν εὗρίσκετο, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ εἰς τὰς πόλεις, καὶ εἰς τὰς κώμας, καὶ εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ πολλαχοῦ ἐδίδασκε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπως παράσχῃ εἰς ἡμᾶς τὸ καλὸν παράδειγμα, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι λίαν ἀναγκαῖος καὶ ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ, καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ. Καὶ τῷ ὄντι. Ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἄνευ ὕδατος καὶ ἄρτου δὲν δύναται νὰ ζήσῃ οὕτω καὶ ἄνευ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας δὲν δύναται νὰ ζήσῃ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Διότι ζῶν ὁ χριστιανὸς ἐν μέσῳ ἀτμοσφαιρας δηλητηριώδους, ἐν τῇ ὁποίᾳ πνέουσιν οἱ ἄνεμοι τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἐὰν δὲν ἀκοῦῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καθ' ἐκάστην ὀλίγον καὶ ὀλίγον θὰ ὀλιγοστεύσῃ ἢ πίστις αὐτοῦ, καθ' ἐκάστην ὀλονὲν θὰ διαφθείρῃται. Καὶ μάλιστα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν ὅτι ὅπου τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀκμάζει, ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς ἠθικὴ ζωὴ, ἐνῶ τοῦναντίον ὅπου τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου σιγᾷ, ἐκεῖ μαραινέται καὶ πᾶσα θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ζωὴ. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ μόνον ὄπλον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐθροιάμβυσεν, ἦτο τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποστέλλων τοὺς μαθητὰς του εἰς τὸν κόσμον διέταξεν αὐτοὺς νὰ μὴ φέρωσι μήτε πῆραν μήτε θάβδον ἐφοδίασε δὲ αὐτοὺς διὰ μόνου τοῦ κηρύγματος «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει». Οἱ δὲ Ἀπόστολοι διὰ μόνου τοῦ κηρύγματος ἐξήπλωσαν εἰς τὸν κόσμον τὸ Εὐαγγέλιον, ἔθνη ἐξημέρωσαν, λαοὺς ἐξηγένησαν καὶ πανταχοῦ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διέδωκαν. Καὶ μέχρι σήμερον ὁ χριστιανισμὸς διὰ μόνου τοῦ κηρύγματος διδάσκει εἰς τοὺς λαοὺς τὰ καθήκοντα καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῶν, διδάσκει τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἐξευγενίζει τὸν οἰκογενειακὸν βίον. Καὶ ὅταν ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, τότε ἀποβαίνει τῷ ὄντι χριστιανικὸς καὶ ἐξασφαλίζει εἰς ἑαυτὸν τὴν εὐημερίαν. ἐνῶ τοῦναντίον ὅταν ὁ λαὸς περιφρονῇ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, ὅταν δὲν διδάσκειται τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης, τῆς φιλάνθρωπίας, γίνεται ἄθρησκος, δεισιδαίμων, καὶ εὐκόλως τὴν κακοήθειαν καὶ τὴν ἀδικίαν ἀσπάζεται. Ἄς σπεύδωμεν λοιπὸν νὰ ἀκούωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἀναγινώσκωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ περιέχον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. Ἐθνος ἀσεβὲς παρακμάζει, καταστρέφεται. Ἄς φροντίζωμεν πρὸ παντός ἄλλου μετὰ ζήλου νὰ ἀκροώ-

μεθα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰς διαπλάττωμεν χριστιανικῶς τὴν ψυχὴν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν.

Τὸ δευτέρον μάθημα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον εἶναι ὅτι ὁ χριστιανὸς ὀφείλει πάντοτε νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἀνωτέρους. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μολονότι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκοπίασε καὶ οὐδὲν ἔλαβεν, ἐν τούτοις ὑπακούσας εἰς τὸ ρῆμα τοῦ Κυρίου ἀμέσως ἔρριψε τὰ δίκτυά του εἰς τὴν θάλασσαν. Καθῆκον αὐτοῦ ἐνόμισε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν Σωτῆρα διὰ τοῦτο καὶ λέγει· «ἐπὶ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον». Ἡ εὐπειθεία εἰς τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἡ ὑπακοὴ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος πάντοτε ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἔφερε. Καθῆκον αὐτοῦ ὁ Πέτρος ἐνόμισε νὰ μὴ χάσῃ καιρὸν νὰ ἀναλάβῃ καὶ πάλιν τὸ ἔργον του τὸ ἐπίπονον, διότι ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἡ ἠθικότης καὶ ἡ τιμὴ. Ἐν μόνον δὲ ὁ Πέτρος ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι μετὰ ζήλου μεγάλου καὶ κόπου πολλοῦ καὶ θυσίας οὐ μικρᾶς ἠκολούθησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος, τρέχοντες ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν θυσιάζοντες χάριν τοῦ διδασκάλου των καὶ διδάσκοντες ὅτι ἡ τήρησις τοῦ θείου νόμου φέρει τὴν εὐτυχίαν τῆς κοινωνίας. Καὶ ὅμως πόσοι ἐκ τῶν σημερινῶν χριστιανῶν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν τὸν Θεῖον νόμον ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ εὐτυχία αὐτῶν; Οἱ πλείστοι τρέχουσιν ἀνω καὶ κάτω ἐργαζόμενοι ἀκουράστως πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐξωτερικῶν ἀναγκῶν, καὶ ἀφήνουν τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀκαλλιέργητον, ἀφήνουν τὴν καρδίαν αὐτῶν πλήρη τῶν ἀγρίων παθῶν τῆς ὀργῆς, τοῦ φθόνου, τοῦ μίσους, τῆς κλοπῆς, τοῦ ψεύδους, καὶ τῶν τοιούτων. Ὁ πανάγαθος Θεὸς πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου ἔδωκε νόμον, ὁ δὲ ἀχάριστος ἀνθρώπος οὐδόλως λαμβάνει αὐτὸν ὑπ' ὄψιν. Ἀγάπα, λέγει ὁ Θεός, καὶ λάτρευε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν· ἡμεῖς δὲ ὄχι μόνον λησμονοῦμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ λατρεύομεν τὰ κτίσματα. Ἀγαπῶμεν ὄχι τὸν Θεόν, ὄχι τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ τὸν ἄργυρον, ἀλλὰ τὰς ἡδονάς. Μὴ ὀρκίζεσαι, λέγει ὁ Θεός, εἰς τὸ ὄνομά μου· ἡμεῖς σχεδὸν κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν κάμνομεν ὄρκους καὶ ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς διὰ παραμικρὰ πράγματα. Ἐξ ἡμέρας, λέγει ὁ Θεός, θὰ ἐργασθῆς καὶ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν θὰ ἀφιερῶσθαι εἰς τὸν Θεόν· ἡμεῖς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀντὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ψυχοσωτηρίους ἀκολουθίας, ἐπισκεπτόμεθα τὰ καφενεῖα καὶ διάφορα ἄλλα μέρη καὶ πότε πότε ἐργαζόμεθα κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἀντὶ νὰ καταγινώμεθα εἰς τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας τῶν τέκνων ἡμῶν διὰ τῆς ἀναγνώσεως βιβλίων ἠθικῶν καὶ ψυχωφελῶν ἐπιτρέπομεν αὐτὰ ν'

αναγινώσκωσιν ἄσμενά τινα βιβλία ἢ μυθιστορήματα, τὰ ὅποια καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν διαφθείρουσι. Ἄλλά, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, περιττὸν εἶναι νὰ μακρύνωμεν τὸν λόγον. Περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ προκειμένου, ἀκούσατε τί λέγει αὐτὸς ὁ Θεός : « Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Ἴδου οἱ δουλεύοντές μοι ἀγαλλιάσονται ἐν εὐφροσύνῃ, ὑμεῖς δὲ κεκραῖτε διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας ὑμῶν ». Ἐὰν εἴμεθα Χριστιανοί, ἅς πιστεύσωμεν τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους τοῦ Κυρίου, ὅστις θέλει πλοῦτον, ὅστις ζητεῖ εὐτυχίαν, ὅστις ἐπιθυμεῖ ν' ἀπολαύσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, ἅς δουλεύῃ διὰ παντὸς τῷ Κυρίῳ, ἅς ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, ἅς φυλάττῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἅς ἐξακολουθῇ ἐργαζόμενος τῷ Κυρίῳ ἀποφεύγων τὴν κακίαν, τὸ ψεῦδος, τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἐγκολπούμενος τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Καθὼς δὲ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἤκουσε τὴν διαταγὴν τοῦ Κυρίου καὶ κοπιᾶσας ὀλίγον ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐὰν ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάται πρόθυμοι ἀναδειχθῶμεν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ, θὰ ἀνταμειφθῶμεν καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Γένοιτο.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ *

ΚΑΤΑΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

«Πᾶς ὁ θυμῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν
ἑαυτὸν ὑψωθήσεται» (Λουκ. 18,13)

Ἡ φιλότεκνος ἡμῶν μήτηρ, ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἵνα μᾶς προπαρασκευάσῃ διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, τὸν ἀγῶνα τῆς νηστείας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, προβάλλει κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς μελέτην καὶ καταλλήλους ψυχοφελεῖς διδασκαλίας ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, ὁ Σωτὴρ παρέχει εἰς ἡμᾶς διδασκαλίαν σωτήριον καὶ ἀναγκαιοτάτην, μάθημα μέγα καὶ ὑψηλὸν πρὸ πάντων εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ὡς ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἡμῶν παραδόσεων τὴν φαντασίαν ἐξημμένην ἔχομεν, καὶ ὑπερήφανοι καὶ οἰηματῖαι, ὡς ἄλλοι Φαρισαῖοι, πολλάκις εἴμεθα. Πόσῃ δὲ ὠφέλειαν δυνάμεθα νὰ καρπωθῶμεν ἐὰν βαθέως μελετήσωμεν τὴν περικοπὴν ταύτην! Δι' αὐτῆς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἠθέλησε νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ὑπερηφάνους, τοὺς καυχωμένους ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν, τοὺς θεωροῦντας ἑαυτοὺς ἀλανθάστους, τοὺς μηδένα ἄλλον ἀνώτερον, ἱκανώτερον, ἢ καλλίτερον ἑαυτῶν ἀναγνωρίζοντας, καὶ τοὺς πάντας περιφρονοῦντας, ὡς κατωτέρους δῆθεν αὐτῶν. Ἄλλ' ὅσον ὁ Σωτὴρ καταδικάζει καὶ κατακεραυνοβολεῖ τοὺς τοιούτους, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου ἐπαινεῖ καὶ ἐκθειάζει τὴν ἀντίθετον τῆς ὑπερηφα-

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθῆων Κων/πόλεως κατὰ τὴν τέλεσιν Μνημοσύνου τῶν Ἐδεργετῶν τῆς Φωτιαδείου Σχολῆς.

νείας ἀρετήν, τὴν ταπεινοφροσύνην. Τίνος ὅμως ἕνεκα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐπιτίθεται ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τῶν ὑπερηφάνων καὶ πεφυσιωμένων, ὥστε καὶ ἂν καλόν τι πράξωσι δὲν λαμβάνει τοῦτο καθόλου ὑπ' ὄψιν, τίνος δὲ ἕνεκα ἀγαπᾷ τοὺς ταπεινόφρονας, ὥστε χάριν ἑνὸς λόγου «ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῶ ἁμαρτωλῶ» εἰσάγει αὐτοὺς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἰδοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τί πρόκειται νὰ μελετήσωμεν σήμερον. Ἄς μελετήσωμεν λοιπὸν μετὰ προσοχῆς τὴν παραβολὴν ταύτην, ὅπως δι' αὐτῆς θεραπευθῶμεν καὶ σωφρονήσωμεν, ἕάν, ἐν τῇ ἀφροσύνῃ ἡμῶν, εἰς τὰ Φαρισαϊκὰ ταῦτα ἐλαττώματα καὶ ἡμεῖς τυχὸν ὑποκείμεθα.

«Ἀνθρωποὶ δύο, λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι». Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισε τὴν παραβολὴν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποτεινόμενος βεβαίως πρὸς ἐκείνους, οἵτινες καυχῶνται ὅτι εἶνε δίκαιοι καὶ καταφρονοῦσι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. «Ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος Τελώνης». Καὶ ὁ μὲν Φαρισαῖος, ὁ ὁποῖος ἀνῆκεν εἰς μίαν αἵρεσιν τῆς ἐποχῆς του, ἥτις πάντοτε ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ Νόμου, «σταθεὶς πρὸς αὐτὸν ταῦτα προσήχετο: Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὡς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, κακοήθης, ἀδίκος καὶ ἄρπαξ, ὁποῖος εἶνε καὶ ὁ Τελώνης οὗτος. Ἐγὼ, καὶ νηστεύω, καὶ τοὺς φόρους πληρώνω ἐφ' ὅλων τῶν κτημάτων μου». Ἐκ τῆς προσευχῆς ταύτης, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πᾶς τις εὐθὺς ἀμέσως δύναται νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ Φαρισαῖος ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐναρτέων καὶ ὅτι προσευχόμενος εἶχε τὴν ἐσωτερικὴν πεποίθησιν ὅτι ἦτο ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνθρώπος, ἀκριβῆς φύλαξ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ πρόθυμος ἐκτελεστὴς τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του οὐχὶ δεδικαιωμένος, διὰ τὴν ἡ προσευχή του, ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελήσῃ, τοῦναντίον ἔβλαψεν αὐτόν; Διότι προσευχόμενος δὲν ἠσθάνετο ὁ ἄφρων ὅτι ἡμάρτανεν ἐνώπιον τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ὅστις οὔτε τὰς καυχήσεις τῶν ὑπερηφάνων καὶ τὰς κομπορημοσύνας τῶν ἐγωϊστῶν ἀνέχεται, οὔτε τὴν κακολογίαν τοῦ πλησίον ἐπιτρέπει, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εἰρήνη· ὁ Φαρισαῖος ἐνῶ ἄφ' ἑνὸς ἠὲ χαρίσκει τὸν Θεὸν μὲ τὴν γλῶσσαν, ἄφ' ἑτέρου ἐκαυχᾶτο διότι ἔπραξε πολλὰ καλὰ ἔργα· ἐνῶ ἄφ' ἑνὸς ἐνόμιζεν εαυτὸν δίκαιον καὶ ἀνώτερον πάντων τῶν ἄλλων, ἄφ' ἑτέρου κατέκρινε τὸν πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον Τελώνην. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ ἐφάνησαν ἀκάθαρτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Φοβερὸν θηρίον, ἀγαπητοί, ὁ ὑπερήφανος! Ἐν τῷ νῶ τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου μία καὶ

μόνη ιδέα και τάσις επικρατεῖ, εἰς ἣν πᾶσαι αἱ ἐπιθυμίαι και αἱ κλίσεις αὐτοῦ τείνουσι· τ.ἔ. πῶς τοὺς ἄλλους καταρρίψας αὐτὸς νὰ ὑψωθῆ. Τετυφλωμένος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ὑπερηφανείας τοὺς πάντας περιφρονεῖ, ἐν οὐδενὶ εὐρίσκει λόγου τι ἄξιον, ἐξευτελίζει τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων, ἐλέγχει, ποδοπατεῖ, κατακρίνει τοὺς ἄλλους, κατηγορεῖ, ἐνῶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς θάχεως αὐτοῦ πληθὺν ἐλαττωμάτων φέρει. Ἐὰν ἀληθῶς εἶναι τις ἐνάρετος, πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀρετῆς του θὰ εἶναι ἡ ταπεινότης και ἡ μετριοφροσύνη του. Παράδειγμα τοιαύτης ταπεινώσεως φέρει ὁ Σωτὴρ τὸν Τελώνην τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου. Πατήσας εἰς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ μετὰ φόβου και τρόμου, μετὰ πλήρους συνειδήσεως τῆς μηδαμινότητός του δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐν συντριβῇ καρδίας ἐφέρετο διὰ τοῦ πνεύματός του πρὸς τὸν Θεὸν και μὴ ἐξετάζων τί εἶναι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἐν και μόνον εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, τὴν ἰδικὴν του ἐνοχίην, και ταύτην ἐρχόμενος νὰ ὁμολογήσῃ, οἰκτεῖρει τὴν θέσιν του και μεταμελόμενος ἐφ' οἷς ἔπραξε μίαν μόνον δέησιν και ἱκεσίαν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεόν, δι' ἧς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του ἐζήτη. Τοιαύτη εἶνε ἡ παραβολή, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν ὁποίαν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς και τὴν ὁποίαν ἐπεσφράγισε μὲ τὸ ἐξῆς ἠθικὸν συμπέρασμα «πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Τοιοῦτον εἶναι τὸ δίδαγμα ἐπίσημον και σωτήριο, ἄξιον μεγάλης προσοχῆς τῶν χριστιανῶν.

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὡς βάσις πασῶν τῶν ἀρετῶν τίθεται ἡ ταπεινοφροσύνη. Ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἕρως τὸ πρῶτον, ἵνα διδάξῃ τοὺς πανταχόθεν συρρέοντας περὶ αὐτῶν ὄχλους, πρῶτιστα πάντων ἐμακάρισε τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι, τ. ἔ. τοὺς ταπεινόφρονας: «Μακάριοι, εἶπεν, οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», δεικνύων οὕτω ὅτι θεμέλιον ἀσφαλὲς και βάσις πάσης πράξεως ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη. Αὕτη χρησιμεύει ὡς φύλαξ ἀγρυπνος σκέπουσα και περιφρουροῦσα τοὺς γλυκυτάτους καρποὺς ὅλων τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. Καὶ καθὼς τὰ φύλλα τῶν δένδρων χρησιμεύουσι διὰ νὰ προφυλάττωσι τοὺς καρποὺς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, οὕτω και ἡ ταπεινοφροσύνη χρησιμεύει διὰ νὰ προφυλάττῃ τοὺς καρποὺς τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ἀπὸ τοῦ φουσήματος τῆς ὑπερηφανείας. Καὶ τῷ ὄντι, ἀγαπητοί, ὁ ἔχων τὴν οὐράνιον ταύτην ἀρετὴν παραβάλλων ἑαυτὸν πρὸς τὸ ὑψιστον και παντέλειον ὄν και εὐρίσκων ἑαυτὸν ἀπειράκις τούτου κατώτερον και ἀτελέστερον κλίνει τὸ γόνυ και δέεται ὅπως

ἡ θεία χάρις ἀναπληρώσῃ τὰ ἐλλείποντα. Καὶ ἔχει μὲν συναίσθησιν τῶν προτερημάτων του, ἀναγνωρίζει ὅμως προθύμως καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Ἐνεργεῖ καὶ ἐργάζεται καλόν τι ὄχι ὅπως δοξασθῆ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διότι οὕτως ἀπαιτεῖ τὸ καθήκον του. Οὐδένα περιφρονεῖ, τοὺς πάντας μετὰ εὐπροσηγορίας ὑποδέχεται, προσαγορεύει προσηνῶς. Εὐεργετῆ καὶ προστρέχει πρόθυμος ἐπίκουρος εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν. Κατέρχεται εἰς τὴν πενιχρὰν καλύβην τοῦ πτωχοῦ, ὅπως ἀνέρχεται καὶ εἰς τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων. Ὅμιλεῖ μὲ τὸν πτωχὸν ὅπως καὶ μὲ τὸν πλούσιον, παραμυθεῖ τοὺς παραμυθίας δεομένους, χαίρει μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίει μετὰ κλαιόντων. Δὲν ἀπαιτεῖ προπετῶς τιμὰς καὶ δόξας διὰ τὰς ἀγαθοεργίας, διὰ τὰ προσόντα καὶ τὰς ἀρετάς του, ἀλλὰ προσμένει ἀταράχως ὅπως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἀναγνωρίσωσι ταῦτα πάντα καὶ ἐξ οικείας προαιρέσεως ἀπονεύωσιν αὐτῷ τὴν προσήκουσαν τιμὴν. Τιμᾶται καὶ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὥστε ἀναβιβάζεται καὶ εἰς τὰ ὑψατά τῶν ἀξιωματίων; Οὗτος δὲν ἐπαίρεται, δὲν κομπάζει· διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν πάντοτε τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον «ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῖν διάκονος». Κατηγορεῖται διότι κατάγεται ἐξ ἀφανῶν προγόνων; Οὗτος δὲν ταράσσεται, διότι μανθάνει παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅτι «γῆ ἐσμεν καὶ εἰς γῆν ἀπελευσόμεθα», θέλει καὶ ἔχει τὴν εὐγενῆ διάθεσιν νὰ καλῆται μέγας ὄχι χάριν τῶν ἀρετῶν καὶ εὐκλεῶν πράξεων αὐτοῦ ἀλλὰ διὰ τῶν ἰδίων ἀρετῶν καὶ ἰκανοτήτων. Γινώσκει τὸ ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Βλέπει καθ' ἑκάστην ἐν τῇ κοινωνίᾳ παραδείγματα ἀνθρώπων γενομένων, ἔνεκα τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν, ἀπὸ πλουσίων πτωχῶν, ἀπὸ ἐνδόξων ἀσήμων. Διδάσκειται ἐξ ὅλων τούτων καὶ δὲν ἐπαίρεται. Φανερὸν ἐξ ὅλων τούτων ὁπόσον λαμπρὰ τὰ ἀποτελέσματα τοιοῦτου βίου καὶ τοιαύτης συμπεριφορᾶς. Ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ εὐρίσκει τὴν ἀνύψωσιν. Ἐπὶ τῆς γῆς κατοικίαν ἔχει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῷ οὐρανῷ τοὺς Ἀβραμιαίους κόλπους· ζῶν χαίρει τὴν εὐνοίαν τῶν πάντων, ἀποθανὼν ἀπολαύει τῆς δόξης τῶν ἀγγέλων καὶ τῆς χαρᾶς τῶν δικαίων.

Τοιοῦτον δὲ τύπον ἀληθοῦς ταπεινοφροσύνης ἔχομεν δύο αἰοδίμους ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὸ μνημόσυνον τελοῦμεν σήμερον. Καὶ προσκρούομεν βεβαίως εἰς τὴν μεγάλην μετριοφροσύνην τῶν μεταστάντων, οἵτινες εὐαγγελικώτατα ἐργαζόμενοι δὲν ἐπεθύμουν νὰ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ, ἔκ καθήκοντος ὅμως ἱεροῦ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδράμωμεν ἐν σιγῇ τὰ ἔργα αὐτῶν, καθόσον ἡμεῖς οἱ ἐπιζῶντες κηρύττοντες μετ' ἐπαίνων τὸν εὐαγγελικὸν αὐτῶν βίον προτροπέμεθα εἰς

τὰ καλὰ καὶ θεάρεστα. Βεβαίως δὲν πρόκειται ἡμεῖς ἐνταῦθα νὰ κρίνωμεν, καὶ ἐπομένως νὰ ἀθωώσωμεν καὶ νὰ καταδικάσωμεν. Ὅχι! τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς θείας Δικαιοσύνης, ἣ ὁποία γινώσκει ἐκάστου ἀνθρώπου τὰς πράξεις, οὐ μόνον τὰς φανεράς ἀλλὰ καὶ τὰς μυστικές. Τὰ καλὰ ὅμως ἔργα χρέος ἔχομεν ἀπαραίτητον νὰ τὰ ἐξετάζωμεν, νὰ τὰ ἐνθυμώμεθα καὶ μετ' ἀγαθῆς ἀναμνήσεως νὰ τὰ διηγώμεθα, ὅπως καταστῶμεν ἄξιοι μιμηταὶ αὐτῶν. Μὴ διστάσωμεν λοιπὸν ἀδελφοί, ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ν' ἀποδώσωμεν τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον. Εἴτε τὸν ἰδιωτικόν, εἴτε τὸν κοινωνικόν καὶ θρησκευτικόν αὐτῶν βίον ἐξετάσωμεν, εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐπίζηλον καὶ ἀξιόγαστον. Καὶ ἵνα τὰ πολλὰ παραλείψω, ὡς γνωστὰ τοῖς πᾶσι, μίαν καὶ μόνην ἀρετὴν αὐτῶν θὰ ἀναφέρω. Τὴν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀγάπην καὶ συμπάθειαν, τὸ φιλάδελφον καὶ φιλόπατρι τῶν ἀνδρῶν. Πόσοι κατὰ καιροὺς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ξένων δὲν ἀπήλασαν τῆς βοηθείας καὶ συνδρομῆς αὐτῶν εἰς τὰς ἀνάγκας. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι ὁ ἄβραμιαῖος αὐτῶν οἶκος ἦτο τὸ καταφύγιον παντὸς τεθλιμμένου καὶ πάσχοντος, παντὸς ἔχοντος ἀνάγκην παρηγορίας καὶ ἀνακουφίσεως; Τίς ἀγνοεῖ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἀκατάσχετον αὐτῶν ζῆλον; Τίς ἀγνοεῖ τὸν εὐαγγελικὸν βίον, τὴν εὐσεβείαν, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Χαριτωνίδου; Τίς ἐκ τῆς κοινότητος ταύτης δὲν γνωρίζει τὴν μεγάλην φιλοπατρίαν, τὸ φιλάδελφον τοῦ αἰοιδίμου ἐκείνου Θεοδοσίου τοῦ Φωτιάδου; Μάρτυς τῶν λόγων μου ἔστω τὸ ἐκ βάρθρων ἀνεγερθὲν ἐκπαιδευτήριον τῆς κοινότητος ταύτης εἰς ὃ περισυλλέγονται τὰ τέκνα τῆς κοινότητος ταύτης εὐρίσκοντα σπουδαίαν πνευματικὴν τροφήν. Ἐφάμιλλος δὲ τῶν δύο τούτων προμνησθέντων ἀνδρῶν ὑπῆρξεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ ὁ ἄρτι ἀποβιώσας Γεώργιος ὁ Φωτιάδης, τοῦ ὁποίου τὴν φρόνησιν, τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν ἀθόρυβον ὑπὲρ τῶν κοινῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἐργασίαν οἱ πάντες γινώσκουσιν. Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ μακαρίτης οὗτος, ὁ εὐκλεὴς γόνος τῆς εὐκλεοῦς τῶν Φωτιαδῶν οικογενείας, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῶν ἰδρυτῶν τῶν Φιλανθρωπικῶν καταστημάτων; Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς κοινότητος ταύτης, τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, ἐμόχθησε μεγάλως; Τοιοῦτοι ἄνδρες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀποστέλλονται παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ὄργανα τῶν βουλῶν αὐτοῦ. Τοιοῦτοι δὲ διατρέπουσιν ἐν τῷ κόσμῳ ὄχι μόνον ὡς ἄνθρωποι τῆς κοινωνίας ἀλλὰ καὶ ὡς χριστιανοὶ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι. Διότι οὐδεὶς νομίζω ἀγνοεῖ πόσον διεκρίνοντο κατὰ τὴν ἀκρίβειαν ἐν τῇ ἐκτε-

λέσει τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, συχνάζοντες τακτικῶς εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ φυλάττοντες ἀπαραβάτως τὰς διατάξεις τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας. Δικαίως ὅθεν καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτῶν ἔζησαν εὐδαίμονες καὶ εὐτυχεῖς, ἀπολαμβάνοντες τὴν εὐλογίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ ὅσα ὑπόσχεται ὁ Κύριος καὶ παρέχει εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν. «Μακάριος ἄνθρωπος, ἀναφωνεῖ καὶ ὁ προφητάναξ Δαβὶδ, μακάριος ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα, δυνατὸν ἐν τῇ γῆ ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ, γενεὰ εὐθέων εὐλογηθήσεται· δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος» (Ψαλμ. 111). Ναί, δικαίως, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μακαρίζονται οἱ τοιοῦτοι, διότι ἐπὶ τῆς γῆς εἰργάσθησαν φιλοπόνως, ἐπολιτεύθησαν ἐντίμως, προήχθησαν θαυμασίως καὶ ἐπομένως ἀποθανόντες ἀφήκαν μνήμην ἀγαθὴν, μνήμην ἀνδρῶν φιλοτίμων, μνήμην ἀνδρῶν ζηλωτῶν τῶν καλῶν, μνήμην ἀνδρῶν φιλομούσων καὶ εὐσεβῶν, ἀνδρῶν τέλος πάντων οἱ ὅποιοι κατένόησαν τὸν προορισμὸν αὐτῶν καὶ φιλοτίμως ἐξεπλήρωσαν αὐτόν.

Τοιαῦτα ἀξιόλογα παραδείγματα ἔχοντες ἐνώπιον ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τί ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν; τί ἄλλο παρὰ νὰ προσπαθήσωμεν ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ μιμώμεθα αὐτά; τί ἄλλο παρὰ, ἐξ εὐγνωμοσύνης φερόμενοι, διὰ στόματος νὰ ἔχωμεν τὰ ἀξιόλογα αὐτῶν ἔργα, τὸν εὐθὺν καὶ ἄδολον αὐτῶν χαρακτήρα, πρὸς ὄφελος καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας πατρίδος; Μὴ λησμονήσωμεν ὁμως, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ τελευταῖον καθήκον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κυριώτερον. Ἄς δεηθῶμεν, ἅς συνενώσωμεν τὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις ἡμῶν μετὰ τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον αἰκοῦντες λάβωσι παρὰ Θεοῦ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Δεύτερον νὰ δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποστέλλῃ πάντοτε τοιούτους ἀνδρας ζηλωτὰς τῶν καλῶν ἵνα πάντοτε δοξάζωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιλέγοντες «Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν».

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ Γ' ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΕΥΣΠΛΑΓΧΝΙΑΣ

«Και ιδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἐδσπλαγχτίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἥ κλαῖε».

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅστις τὸν βίον αὐτοῦ διήλθεν εὐεργετῶν τοὺς πάντας, ἐνῶ περιήρχετο τὴν Παλαιστίνην, διῆλθε καὶ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἔφθασε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ πολλοῦ πλήθους πλησίον τῆς πόλεως Ναῖν. Πρὶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν βλέπει τὴν κηδεῖαν νεανίσκου, κατόπιν τῆς ὁποίας εἶδε καὶ μίαν γυναῖκα παρακολουθοῦσαν καὶ ἀπελπιστικῶς κλαίουσαν καὶ ὀδυρομένην, καὶ αὕτη ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ ἀποθανόντος νέου, καὶ ἡ ὁποία οὐδὲν ἄλλο στήριγμα εἶχεν, εἰμὴ τὸν μονογενῆ ἐκεῖνον υἱόν, τὸν ὁποῖον τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐθέρισε. Τὸ ἔλεινόν ἐκεῖνο θέαμα καὶ τὸ σπαραξικάρδιον συνεκίνησε τὴν φιλόφρονον καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀποταθεὶς πρὸς μὲν τὴν κλαίουσαν χήραν εἶπε τὸ πλήρες παρηγορίας ἐκεῖνο λόγιον: «Μὴ κλαῖε»· πρὸς δὲ τὸν νεκρὸν ἀνέκραξε τὴν θεῖαν ἐκείνην ρῆσιν: «Νεανίσκε, ἐγέρθητι» καὶ ἀμέσως ὁ νεανίσκος εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος ἐγείρεται, ἀναστῆ, ὀμιλεῖ καὶ εἰς τὰς μητρικὰς ἀγκάλας ζωντανὸς ἀποδίδεται. Οἱ πάντες δὲ πλήρεις θαυμασμοῦ καὶ φόβου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐμπνεύσει ἡ παντοδυναμία τοῦ θεανθρώπου, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν καὶ ἀνέκραξαν: «Πρόφητης μέγας ἐγήγερται ἐν τῷ Ἰσραὴλ».

Χριστιανοὶ ἀδελφοί! Ἐκάστη πρᾶξις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιέχει καὶ μίαν διδασκαλίαν ἐποικοδομητικὴν τὰ μέγιστα

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Θεοτόκου τῶν Ἐξ Μαρμάρων Κωνσταντινουπόλεως.

καὶ ὠφέλιμον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἔπραττε τὰ διάφορα θαύματα οὐχὶ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν φανερώση εἰς τὸν κόσμον, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ζωῆς καὶ θανάτου κύριος καὶ ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς. Καὶ ὄχι μόνον ἕνεκα τούτου τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διότι ὡς ἄνθρωπος εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ αἶσθημα τῆς εὐσπλαγχνίας εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ἐπήρχετο ἐπίκουρος τῶν πτωχῶν, βοηθὸς τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν. Τοῦτο παρατηροῦμεν ὀφθαλμοφανῶς καὶ εἰς τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ὁποίου ἀνέστησε τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς δυστυχοῦς χήρας· «Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος εὐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε». Παρατηρήσατε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, οὔτε ἡ μήτηρ τοῦ νεκροῦ παρεκάλεσεν αὐτόν, οὔτε ἄλλος τις ἐμεσολάβησεν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ πολυεύσπλαγχνος, εὐσπλαγχνίσθη ἰδὼν τὴν δυστυχή μητέρα δολοζουσαν. Τίς ἡ ἀνάγκη λόγων καὶ μεσιτείας ὅταν λαλῶσι τὰ πράγματα; Ἡ ἀληθῆς εὐσπλαγχνία καὶ ἡ φιλανθρωπία διδάσκει καὶ προτρέπει ὅπως ἔκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως ἐκτείνωμεν χεῖρα βοηθείας. Ἀνήκομεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἡ ὁποία εἶνε θρησκεία τῆς ἀγάπης, θρησκεία τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ δὲ ἀγάπη, ἡ πρὸς πάντας ἀγάπη ἄνευ διακρίσεως, εἶνε τὸ μοναδικὸν γνῶρισμα (Ἰω. 13,38) τῆς ἡμετέρας θρησκείας. Ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ κύριον γνῶρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ. «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Ἡ ἀγάπη περιλαμβάνει ὅλην αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν. «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» ἰδοὺ ὅλος ὁ χριστιανισμός. Ἡ θρησκεία, ἡ καθαρά καὶ ἀμίαντος χριστιανικὴ θρησκεία συνίσταται εἰς τὴν ἐνεργὸν καὶ ζῶσαν ἀγάπην. «Θρησκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν» (Ἰακ. 1,27). «Ὅστις ἄρα ἐπισκέπτεται τοὺς ὀρφανούς καὶ τὰς χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν καὶ ἐκτείνει χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν πτωχὸν καὶ δυστυχή, οὗτος φέρει ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν καθαρὰν ταύτην ἀγάπην. Ὅστις συμπαθεῖ τοὺς ἐν ἀνάγκαις καὶ στενοχωρίαις, χορτάζει τοὺς πεινῶντας, ποτίζει τοὺς διψῶντας, περιποιεῖται τοὺς ξένους, ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς, οὗτος ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ του αὐτὴν τὴν οὐσίαν, αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας. Ὅπως ὅμως ἀγαθοεργῶσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀλληλοβοηθῶνται, πρέπει νὰ ἀγαπῶσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ νὰ εἶνε ζωηρῶς ἀνεπτυγμένον μεταξὺ των τὸ αἶσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδελφότητος, ἐπομένως ὅπου ἀγάπη δὲν ὑπάρχει, ἐκεῖ δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀναφανῇ καὶ ἡ ἀγαθοεργία, καθὼς ἄνευ κορμοῦ δὲν φύον-

ται κλάδοι και άνευ πηγῆς δὲν σχηματίζονται ρύακες. Ὅποσα δὲ και ὁποῖα ἀγαθὰ παρήγαγεν ἡ ἀγαθοεργία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα κατανοοῦμεν ἐὰν παραβάσωμεν τὸν ἀρχαῖον κόσμον μὲ τὸν χριστιανικόν. Θαυμάζομεν τὸν ἀρχαῖον κόσμον διὰ τὰς τέχνας και τὰ γράμματα, εἰς μάτην ὅμως ζητοῦμεν ἐν αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον και εὐεργετικὸν πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ. Θαυμάζομεν τὸ μεγαλεῖον τῆς τέχνης ἐπισκεπτόμενοι τὰ μουσεῖα τῆς ἀρχαιότητος, μάτην ὅμως θὰ ζητήσωμεν περιερχόμενοι τὰς ἀρχαίας πόλεις ἐν νοσοκομείον, ἐν ὄρφανοτροφεῖον, μίαν σχολὴν ἀπόρων παιδῶν. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο διὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Μόνον ἡ χριστιανικὴ φιλάνθρωπία μετέβαλε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν. Μόνον ἡ χριστιανικὴ φιλάνθρωπία κατήργησε τὴν δουλείαν και τὰς διαφόρους προσωπικὰς διακρίσεις και ἐδίδαξεν ὅτι «πάντες ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Μόνον ἡ χριστιανικὴ φιλάνθρωπία ἔθηκε τὰ θεμέλια τῶν φιλάνθρωπικῶν ἐκείνων ἰδρυμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκουσιν ἄσυλον οἱ πτωχοὶ και ἀσθενεῖς, τὰ ὄρφανὰ και αἰχμηταὶ, οἱ τυφλοὶ και οἱ γέροντες, και πάντες ὅσοι κύπτουσιν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συμφορῶν και τῶν δυστυχιῶν. Και τὰ θαυμάσια ταῦτα ἐγένοντο, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀφοῦ διεδόθη τὸ χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον. Διότι τὸ χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον εἶναι κατ' ἔξοχὴν τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης και τῆς ἀγαθοεργίας. Δι' αὐτοῦ ἡ ἀγάπη και ἡ φιλάνθρωπία κηρύσσονται ὡς τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τοῦ χριστιανοῦ. «Ἐν τούτῳ, λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ εἰ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Τῆς χριστιανικῆς δὲ ταύτης ἀγάπης καρπὸς εὐκλεῖς εἶναι και ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται εἰς πάντα χριστιανὸν εἰς οἰανδήποτε θέσιν και ἰκατάστασιν και ἂν εὐρίσκηται. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο πρόθυμος νὰ θεραπεύῃ πάντα πόνον και πᾶσαν συμφορὰν τοῦτο ἔπραττον και οἱ Ἀπόστολοι, τοῦτο ὑποχρεοῦται νὰ πράττη και πᾶς χριστιανός. Ἄλλ' ἴσως ἡδύνατό τις νὰ εἶπη πῶς νὰ εὐεργετήσω ἄλλον, πῶς νὰ πράξω ἐλεημοσύνην ἀφοῦ μόλις ζῶ, μόλις ἔξαρκῶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας μου ; Οὐχί' χριστιανοὶ ἀδελφοί, μὴ προφασίζώμεθα προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις ἡ ἐλεημοσύνη δὲν ἐκτελεῖται μόνον διὰ χρημάτων, ἀλλὰ και διὰ πολλῶν ἄλλων μέσων, τὰ ὁποῖα ἄλλος περισσότερον, ἄλλος ὀλιγότερον ἔχει. Δὲν ἔχεις, ἀδελφέ, χρήματα ; δὲν ἔχεις ἄρτον νὰ χορτάσης τοὺς πεινῶντας ; ἔχεις ὅμως τὸν λόγον, ἔχεις τὴν συμβουλήν, διὰ τῆς ὁποίας δύνασαι νὰ ὀδηγήσης τὸν ἀδελφόν σου εἰς τὴν εὐθειαν τῆς ἀρετῆς ὁδόν. Εἰς τὸν τεθλιμμένον, εἰς τὸν ἐν συμφοραῖς εὐρισκόμενον και ἕνα ἀπλοῦς λόγος, μία λέξις παρηγορητικὴ και ἐνθαρρυντικὴ ἰσχύει τόσον, ὅσον δὲν ἤθελον ἰσχύσει τὰ χρή-

ματα. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλεήσωμεν ; Πρὸς στολισμὸν τοῦ σώματος, ἵνα μὴ παραλείψωμεν τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναφαινομένους ὀλεθροῦς νέους συρμούς, τὰ πάντα μετερχόμεθα, καὶ διὰ τὸν πτωχὸν ἕνα ὀβολὸν δὲν ἔχομεν ; Ἴνα στολίσωμεν τοὺς οἴκους ἡμῶν, καὶ μάλιστα μὲ ἐπιπλα τοῦ νέου εὐρωπαϊκοῦ συρμοῦ, καὶ δανειζόμεθα καὶ ἀρπάζομεν καὶ πάντα λίθον κινούμεν, καὶ διὰ τὸν πτωχὸν ὀλίγον ἄρτον δὲν ἔχομεν ; Μὴ προφασιζόμεθα, ἀδελφοί, καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς καὶ οἱ πάντες, ἀναλόγως τῆς θέσεως ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ πράττωμεν τὸ καλόν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν τὴν καλὴν διάθεσιν. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνεγίνωσκον εἰς ἕνα περιοδικὸν τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Δύο πτωχοὶ στερούμενοι τῶν πάντων, ὁ εἰς τυφλὸς καὶ ὁ ἕτερος χωλός, ἐκάθηντο ἔξωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ζητοῦντες παρὰ τῶν ἐξερχομένων ἐλεημοσύνην, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ λείψωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ εὐλογῶσι καὶ νὰ εὐχῶνται αὐτοῖς ἀγαθὰ καὶ καλὰ. Ἀφοῦ δὲ ἐξῆλθεν ὄλον τὸ πλῆθος ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἠγέρθησαν καὶ οἱ πτωχοὶ διὰ νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ἄλλὰ ὁ τυφλὸς μετὰ μεγάλῃς τῆς λύπης ἀνεχώρει διότι τίποτε δὲν εἶχε λάβῃ, καὶ ἀναχωρῶν ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν πῶς θὰ διέλθῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀφοῦ οὔτε τὸν ἐπιούσιον δὲν ἔχει. Ὁ χωλός, ὅστις ἤρχετο κατόπιν, ἀκούσας τοῦτο ἔλυθη αὐτὸν καὶ μεθ' ὄλον τὸ ἐλαττωματικὸν τοῦ ποδὸς του τρέχει κατόπιν τοῦ τυφλοῦ καὶ ἐναποθέτει εἰς τὴν χεῖρά του πᾶν ὅ,τι εἶχε συνάξει κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Δὲν σὰς φαίνεται, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ συμπεριφορὰ αὕτη τοῦ χωλοῦ ἐπαίτου ἀξιομίμητος καὶ συγκινητικὴ ; Ἀφοῦ λοιπὸν οὗτος, καίτοι χωλὸς καὶ ἐπαίτης, ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ ἄλλον ὁμοιοπαθῆ του, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ βοηθήσωμεν τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς δυστυχεῖς καὶ πάσχοντας ; Ἄλλὰ δὲν ἔχεις μεγάλα πράγματα ; Καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος μετ' ἀγαθῆς προαιρέσεως προσφερόμενον ἔχει μεγάλην ἀξίαν παρὰ τῷ μισθαποδότῃ Θεῷ.

Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἃς φεύγωμεν τὴν ἀσπλαγχνίαν καὶ σκληροκαρδίαν, ἡ ὁποία καταδικάζει ἡμᾶς εἰς αἰώνιον θάνατον. Ἄς ἐνθυμώμεθα ὅτι καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα εἶναι ἄστατα καὶ τὸ μέλλον ἄδηλον. Μιμούμενοι δὲ τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεάνθρωπος ἔδειξε πρὸς τὴν κλαίουσαν χήραν, ἃς γίνωμεν καὶ ἡμεῖς εὐαίσθητοι, ἐλεήμονες καὶ συμπαθητικοὶ ὡς Ἐκεῖνος. Ἄς φροντίζωμεν προθύμως νὰ παρηγορῶμεν, ἀνακουφίζωμεν καὶ εὐεργετῶμεν τοὺς τεθλιμμένους καὶ πάσχοντας. Οὕτω δὲ ἔὰν πράξωμεν, ἃς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ ὁ Οὐράνιος Πατήρ θὰ ἐλεήσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ *

«Εἶπεν ὁ Κύριος· οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ἰωάνν. 3, 13)

Ἐπῆρχε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνθρώπος τις πλούσιος, ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν Φαρισαίων, ὀνόματι Νικόδημος, ὁ ὁποῖος μαθὼν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδασκε πράγματα ὑψηλὰ καὶ θεῖα ἔσπευσε πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν διὰ νὰ μάθη ἂν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο μόνον προφήτης ἢ καὶ ὁ ἐπηγγελμένος Μεσσίας. Ἐν καιρῷ δὲ νυκτὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπληροφόρηθη ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι μόνον προφήτης καὶ διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ Θεός, ὁ ὁποῖος κατέβη ἐξ οὐρανοῦ ὅπου ὑπῆρχε τὸ πρότερον, καὶ μέλλει πάλιν μετὰ τὴν σταύρωσιν ν' ἀναληφθῆ καὶ ν' ἀναβῆ εἰς τὸν οὐρανόν. «Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. 3, 14, 15).

Πάντα γὰρ συμβαίνοντα ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶναι τύπος τῶν μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μελλόντων νὰ γίνωσιν. Ὅτε οἱ Ἰσραηλίται ἐξηλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἵνα ἐλθωσιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καθ' ὁδὸν ἠγανάκτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ τοσαῦτα αὐτοὺς εὐεργετήσαντος καὶ κατὰ τοῦ Μωϋσέως ὅστις ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τότε ὀργισθεὶς ὁ Κύριος κατὰ τοῦ ἀχαρίστου λαοῦ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ὄφεις φοβεροὺς οἱ ὁποῖοι κατεξολόθρευον τὸν λαόν· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν τὴν καταστροφὴν ταύτην κατὰ παράκλησιν τῶν Ἰουδαίων ἐδεήθη πρὸς τὸν Θεὸν ἵνα ἀπαλλάξῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἰερῷ Ναῷ τοῦ Χριστοῦ Γαλατᾶ Κωνσταντινουπόλεως.

τῆς τοιαύτης τιμωρίας· ὁ δὲ Κύριος τότε διέταξε τὸν Μωϋσῆν νὰ κατασκευάσῃ χαλκοῦν ὄφιν καὶ ὑψώσῃ αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, καὶ ὅστις ἤθελε δηχθῆν ὑπὸ ὄφεως, οὗτος ἀτενίζων πρὸς τὸν χαλκοῦν ὄφιν δὲν ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ ἐσώζετο. Τὸ ἱστορικὸν δὲ τοῦτο εἶναι τύπος καὶ σύμβολον λίαν ἀξιοθαύμαστος. Ὁ χαλκοῦς ὄφιν ὑψώθη ἐπὶ ξύλου. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ὑψώθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὅστις ἐβλεπε τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐθεραπεύετο ἀπὸ τῶν πληγῶν τοῦ ὄφεως, καὶ ὅστις πιστεύει εἰς τὸν ἐπὶ ξύλου κρεμασθέντα Σωτῆρα καὶ μετὰ δακρύων προσέλθῃ πρὸς αὐτὸν θεραπεύεται ἀπὸ τῶν πληγῶν τῆς ἁμαρτίας. Διὰ προστάγματος Θεοῦ ὑψώθη ὁ χαλκοῦς ὄφιν. Εὐδοκία τοῦ Θεοῦ ὑψώθη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀλλὰ διατί; Διότι τοσοῦτον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἦτοι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὥστε ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, ὅπως πᾶς ὁ πιστεύσας εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολεσθῆ, ἀλλὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα.

Χριστιανοὶ ἀδελφοί! Καθὼς ὁ γεωργός, ὄψῃ ἐπιμελέστερα καλλιεργῆ τὴν γῆν, τόσῳ περισσότερον καρπὸν θερίζει, οὕτω καὶ ὁ χριστιανὸς ὅσῳ προσεκτικώτερον μελετᾷ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τόσῳ ψυχοφελέστερα καὶ σωτηριωδέστερα συμπεράσματα ἐξάγει. Καὶ ἡμεῖς σήμερον ἠκούσαμεν τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, εἶδομεν ἐν ὀλίγοις καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Τί ἄρα γε δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν ἐξ αὐτοῦ; Πολλά, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐὰν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ἐν πρώτοις βλέπομεν ὅτι ὁ Νικοδήμους, ἄν και γέρον, ἅμα ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διδάσκει ὑψηλότερα καὶ θειότερα ἀπὸ ὅτι ἐδίδασκον οἱ προφῆται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔτρεξε νὰ μάθῃ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, νὰ γίνῃ μαθητῆς τοῦ Σωτῆρος. Ἡ τοιαύτη δὲ προθυμία τοῦ Νικοδήμου οὐδόλως παράδοξος ἤθελε φανῆ εἰς ἡμᾶς, οἵτινες γινώσκουμεν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπομένως γνωρίζουμεν πόσῃ ὠφέλειαν παρέχει οὗτος τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ ὅμως πόσοι χριστιανοὶ ὑπάρχουσι καὶ σήμερον, οἱ ὅποιοι πολὺ ὀλίγην προθυμίαν δεικνύουσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου. Πάντες ὅσοι τὸ εὐλογημένον τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἐπικαλούμεθα, πάντες γνωρίζουμεν καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον εἶναι διδασκαλία αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅμως πάντες δὲν προσερχόμεθα εἰς τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας μεθ' ἧς συνέρρεον οἱ λαοὶ τῆς Ἰουδαίας ἵνα ἀκούσωσι τὸν Ἰησοῦν. Καὶ διατί τοῦτο συμβαίνει; Διότι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, δὲν κατωρθώσαμεν νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, οὐδὲ γνωρίζουμεν καλῶς τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τοὺς προθύμους ἀκούον-

τας και μελετώντας αὐτό. Καὶ ἐπειδὴ πάντες οὔτε καιρὸν ἔχουσιν, ἀλλ' οὔτε μελετώντες δύνανται νὰ ἐννοῶσι τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἀκολουθοῦσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» ἀναθέτει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἰς τοὺς ἱεροκήρυκας, οἵτινες καθήκον ἔχουσι νὰ διδάσκωσι τοὺς πιστοὺς νὰ φυλάττωσιν ὅσα παρήγγειλεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, τὸ ὁποῖον ἄχρι τῆς σήμερον διδάσκουν οἱ χριστιανοὶ ἱεροκήρυκες, δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐκήρυττεν ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι. «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει», παρήγγειλε τότε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος. Τὴν αὐτὴν παραγγελίαν δίδει καὶ εἰς ἡμᾶς; σήμερον πρὸς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ δούλων. Τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα πρέπει νὰ εἶναι ἀσίγητον, νὰ κηρύττεται πάντοτε οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πιστοὺς. Πρὸς μὲν τοὺς ἀπίστους, ἵνα πιστεύσωσι καὶ βαπτισθῶσι. Πρὸς δὲ τοὺς πιστοὺς καὶ βεβαπτισμένους ἵνα πιστεύσωσι καὶ φυλάττωσι τὰ πιστευθέντα. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὁπόσῃς ὠφελείας πρόξενον γίνεται τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα; ρυθμίζει τοὺς ἀνθρώπους, ρυθμίζει τὰς πόλεις, ρυθμίζει τὰ ἔθνη, ρυθμίζει ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐξευγενίζει τὸν οἰκογενειακὸν βίον, ἐμπνέει πίστιν ἀληθῆ καὶ ζῶσαν εἰς τὸν Θεόν, ἀγάπην ἐνεργον πρὸς τὸν πλησίον, σέβας καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ τοὺς νόμους, ἀναδεικνύει οὐ μόνον ἀληθεῖς χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ χρηστοὺς καὶ ἐναρέτους πολίτας. Καὶ καθὼς τὸ φυτὸν ἄνευ τοῦ ὕδατος δὲν δύναται νὰ διατηρηθῆ, οὕτω καὶ ὁ χριστιανὸς ἄνευ τοῦ θείου κηρύγματος χάνει τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ. Καὶ τῷ ὄντι ὑποθέσατε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, δένδρον τὸ ὁποῖον εἶναι πεφυτευμένον ἐπάνω χώματος ξηροῦ, καὶ τὸ ὁποῖον, μόνον ὁσάκις βρέχει, ἔχει ὀλίγην ὑγρασίαν. Δύναται ἀρὰ γε τὸ δένδρον ἐκεῖνο νὰ ὑπάρχη ἐπὶ πολὺν καιρὸν; Καὶ πόσα δὲν ἔχει τοῦτο νὰ φοβῆται; ἐὰν ἐξακολουθῆ ἐπὶ πολὺ νὰ μὴ βρέχεται, ὁ ἥλιος καθ' ἑκάστην θερμότερος ἀνατέλλων θὰ ἀποξηράνῃ αὐτὸ ἐντελῶς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν μελετᾷ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ δὲν ἀκούει τὸν θεῖον λόγον εἶναι πεφυτευμένος ἐπὶ γῆς ξηρᾶς, καὶ ἐπομένως ἔχει ἀνάγκην κατὰ διαφόρους καιροὺς πνευματικῆς βροχῆς. Ἀλλὰ πόσοι ἄνεμοι πνιγηροί, πόσοι ἄνεμοι φουσοῦν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ! οἱ ἄνεμοι τῶν διαφορῶν αἰρέσεων, οἱ ἄνεμοι τῆς ἀπιστίας θὰ πνέωσι περὶ αὐτοῦ. Τί λοιπὸν θὰ πράξῃ μὴ λαμβάνων εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Καθ' ἑκάστην θὰ ὀλιγοστεύῃ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ καθ' ἑκάστην ὁλονὲν θὰ

διαφθείρηται. Τοῦναντίον ὁμως συμβαίνει εἰς τὸν τακτικῶς ἀκούοντα τὸν θεῖον λόγον. Οὗτος ποτιζόμενος ὑπὸ τῶν ναμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οὐδεμίαν φοβεῖται ἐξωτερικὴν προσβολήν. Ἐξ φυσῶσιν ὅσον θέλουσιν ἰσχυρῶς οἱ ἄνεμοι τῆς ἀπιστίας. Ἐξ φυσῶσιν ὅσον θέλει βιαίως ὁ ὀλέθριος ὕλισμός. Μένει στερεὸς ἐν τῇ πίστει καὶ ἀσάλευτος. Διότι ὅσα βαθύτερον καταβαίνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν, τόσα περισσότερα θερμότητα εὐρίσκουσι, τοιοῦτοτρόπως ὅσα περισσότερον μελετᾷ τις τὴν Ἁγίαν Γραφήν τόσα περισσότερους θησαυροὺς ἀνακαλύπτει. Ἐνταῦθα ἀνακαλύπτει τὸν θησαυρὸν τῆς εὐσπλαγγνίας, ἐκεῖ αἰσθάνεται τὴν εὐωδίαν τῆς ἀγαθότητος, ἐδῶ βλέπει τὸ κάλλος τῆς ταπεινοφροσύνης, ἐκεῖ τὴν εὐπρέπειαν τῆς πραότητος, ἐδῶ παρατηρεῖ τὸ ὄφελος τῆς μακροθυμίας, ἐκεῖ θαυμάζει τῆς ἀγάπης τὸ ὕψος. Πάντα θέλγουσι, πάντα χαροποιούσι, πάντα ἐφέλκουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει ἡμῖν λέγων· «ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ». Ποίαν δὲ ὄφελειαν προξενεῖ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ; ὠφελεῖ τὸν νοῦν, ὠφελεῖ τὴν καρδίαν, ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅστις μετ' ἐπιμελείας μελετᾷ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀκλόνητος ἐν ταῖς πεποιθήσεσιν, ἀκλόνητος κατὰ πάντων τῶν δυστυχημάτων μένει. Λέγουσιν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι ὅταν τρικυμία καταλάβῃ τὸ πλοῖον καὶ κύματα φοβερὰ ἀπειλοῦσι νὰ καταβυθίσωσιν αὐτό, ἐὰν οἱ ἐν τῷ πλοίῳ χύσωσιν ἔλαιον εἰς τὴν θάλασσαν, ἀμέσως καταπαύει ἡ ταραχή. Καὶ εἰς τὸ μέρος μὲν ὅπου ὑπάρχει τὸ ἔλαιον, ὑπάρχει γαλήνη, ἔξω δὲ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐλαίου ἄγρια εἶναι τὰ κύματα. Τοιοῦτοτρόπως ἐνεργεῖ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή: ὅταν δυστυχία εὐρῶσι τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἠθικαὶ θλίψεις περικυκλῶνουν τὴν ψυχὴν σου, μία μόνη γλυκεῖα φράσις τοῦ Εὐαγγελίου ἀμέσως καταπαύει τὴν ταραχὴν· «οὐκ ἔχομεν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» (Ἐβρ. 13, 14). «Τίς ἡμᾶς χωρὶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;» (Παρ. 8, 35). Καὶ πράγματι, οὔτε τῆς δόξης ἢ λαμπρότης, οὔτε τοῦ πλούτου τὸ πλῆθος, οὔτε τίποτε ἄλλο δύναται νὰ παρηγορήσῃ τὸν τεθλιμμένον ἄνθρωπον, ὅσον ἡ τῶν θείων Γραφῶν μελέτη· διότι τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ μελέτη εἶναι συνομιλία μετὰ τοῦ Θεοῦ· ὅταν δὲ ὁ Θεὸς παρηγορῇ, τότε οὐδὲν δύναται νὰ λυπήσῃ.

Ἴδου ἐν συντόμῳ πόσον ὠφέλιμον εἶναι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα καὶ πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ πρόθυμος μελέτη τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Θέλετε λοιπὸν ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν νὰ ἔχητε ὁδηγὸν ἀσφαλῆ, χαλινὸν σωτήριον, παρηγορίαν ἀληθῆ; Ἴδου ἡ Ἁγία Γραφή.

Δράμετε πρὸς αὐτήν καὶ θὰ εὑρητε πάντα ταῦτα. Θέλετε τὴν ἀληθῆ νὰ διδαχθῆτε πίστιν καὶ τὸν νοῦν ὑμῶν ἐκ τῶν ἀμφιβολιῶν νὰ ἐξαγάγητε ; Δράμετε πρὸς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς θὰ παράσχη ὑμῖν πάντα ταῦτα. Θέλετε τὴν καρδίαν ὑμῶν ἐκ τῶν τλαιπωριῶν τοῦ κόσμου τούτου ν' ἀπαλλάξητε ; Δράμετε πρὸς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς θὰ παράσχη ὑμῖν τὴν παρηγορίαν ταύτην. Εἶναι πλουσιώτατος ὁ κῆπος τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἄς εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἅς εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ὅ,τι καὶ ἂν δρέψωμεν ἐν αὐτῷ θὰ εἶναι εὖσομον καὶ σωτήριον, ἀφοῦ εἶναι λόγος Θεοῦ. Οὕτω δὲ ἐὰν πράξωμεν καὶ ἀπὸ πολλὰ κακὰ θὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ πολλὰ ἀγαθὰ θὰ ἀποκτήσωμεν. Καὶ ἐνταῦθα εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς θὰ ζήσωμεν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν οὐράνιον πατρίδα θὰ κληρονομήσωμεν. Γένοιτο.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΓΗΪΝΑ ΠΡΟΣΗΛΩΣΕΩΣ *

«Μάρθα, Μάρθα, μεριμνῆς και τρυβάζῃ περι πολλά, ἐνὸς δὲ ἔστι χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς»

(Λουκ. 10,41 κ. ἑ.)

Θεῖον και ψυχοφελέστατον τὸ μάθημα, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, τὸ ὁποῖον διδασκόμεθα σήμερον παρὰ τοῦ μόνου διδασκάλου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν και μόνον, λέγει εἰς τὴν Μάρθαν, εἶναι τὸ πραγματικὸν και ἀληθὲς ἡμῶν ἀγαθόν, ἐν και μόνον εἶναι τὸ ἀληθὲς συμφέρον, ἢ τῆς ψυχῆς σωτηρία. Αὕτη εἶναι ἡ ἀγαθὴ μερίς τὴν ὁποῖαν ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ, αὕτη εἶναι ὁ ἀληθὴς μαργαρίτης πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ὁποῖου ἕκαστος ἡμῶν ὀφείλει ὀλοψύχως νὰ καταγίνηται. «Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς». Μάταια λοιπὸν και ἀνωφελῆ εἶναι και ὁ πλοῦτος και ἡ δόξα, και ἡ δύναμις, και αἱ τιμαί, και πάντα ὅσα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι συνηθίζομεν γὰ θυμαζώμεν. Μάταια λοιπόν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος, πάντα τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ, ἐὰν μὴ συνοδεύονται και ὑπὸ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς· «τί γὰρ ὠφελήσῃ ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον και ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ;». Πόσοι ὅμως σήμερον μηδὲ ὀλως ἀναλογιζόμενοι τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν τοῦ Σωτῆρος παραδίδονται ὀλως εἰς τὸν κόσμον και τὰ τοῦ κόσμου, νομίζοντες ὅτι ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐγκεῖται ἡ εὐδαιμονία ; Ἀπάτη ὅμως και ἀπάτη οἰκτρά ! Οὐχὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς και ἡ ψυχικὴ σωτηρία ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθῆ και πραγματικὴν εὐδαιμονίαν. Οὐδέν, οὐδέν, λέγει ὁ Σωτὴρ, ὑπάρχει ἀντάλλαγμα ἄξιον τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Οὐδεὶς δὲ σώας ἔχων τὰς φρένας

* Ἐξεφρονήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Παναγίας Καφατιανῆς Γαλατᾶ Κωνσταντινουπόλεως.

καὶ χριστιανικῶς σκεπτόμενος προτιμᾷ νὰ κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ νὰ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τῆς ὁποίας οὐδὲν πολυτιμότερον ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ὅστις ἀνέλαβον ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων ν' ἀναπτύξω εἰς ὑμᾶς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας ἀρχόμενος σήμερον τοῦ θείου κηρύγματος δὲν ἐθεώρησα ἄτοπον νὰ ὁμιλήσω κατὰ πρῶτον περὶ ψυχικῆς σωτηρίας καὶ νὰ ἀποδείξω ὅτι εὐτυχὴς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὅστις λησμονεῖ τὸν Θεὸν καὶ προσκολλᾶται εἰς τὰ γήινα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὅστις ἀφοσιώνεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν κύριον αὐτοῦ μέλημα ἔχει.

Ἐάν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐξετάσωμεν καλῶς τὸν βίον ἐκείνου, ὅστις προσκολλᾶται εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, θὰ ἴδωμεν ὅτι οὗτος ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν θείαν ὀργὴν καὶ ἐκδίκησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐφελκύνει τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ πλησίον. Πῶς δὲ τοῦτο ἰδοῦ πῶς. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπειρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι, ἵνα μὴ ὁ ἄνθρωπος παραγνωρίσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ ἀφοσιωθῇ ὅλη ψυχῇ καὶ διανοίᾳ εἰς τὰς μερίμνας καὶ τύρβας τοῦ κόσμου τούτου, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁδηγίαν τινὰ καὶ κανόνας ὑπὸ τῶν ὁποίων ὁδηγούμενος δύναται νὰ ἐκκληρώσῃ τὸν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ προορισμόν. «Ζητεῖτε πρῶτον, λέγει, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 33). Πρῶτον λοιπὸν ἐξ ὅλων ὀφείλομεν κατὰ τὸν θεῖον τοῦτον κανόνα νὰ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ν' ἀγωνιζώμεθα νὰ καταταχθῶμεν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς χάριτος Αὐτοῦ, ἐν ταῖς τάξεσι τῶν σφζομένων. Τίτι δὲ τρόπῳ δύναταί τις νὰ ζητήσῃ καὶ εὔρη τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ κατανοεῖ εὐκόλως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀναλογίζεται ὅτι ὁ Θεὸς μισεῖ τοὺς ἀδίκους καὶ τοὺς παραβάτας τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν. Ὅστις λοιπὸν ἀγαπᾷ τὸ δίκαιον, καθὼς ὁ Θεός, ἐκεῖνος διὰ τῆς ἐργασίας τῶν καλῶν ἔργων ζητεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται ἄξιός αὐτοῦ κληρονόμος. Διατάσσει δὲ ὁ Θεὸς καὶ θέλει νὰ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ οὐχὶ δι' ἰδίαν δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Θέλει τοῦτο, διότι ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον. Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος λησμονῶν καὶ ψυχὴν καὶ Θεὸν προσηλοῦται εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ παρὰ ὡς καταφρονητὴν τοῦ θείου θελήματος καὶ τῆς θείας ἀγάπης καὶ ἐπομένως ἄξιον τῆς θείας τιμωρίας; Καὶ ἐνῶ ὁ Θεὸς ζητεῖ τελείαν εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν ψυχῆς καὶ καρδίας «ἀγαπήσεις τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς

ψυχῆς σου» (Λουκ. 10, 27), ἐνῶ διατάσσει «μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τὸ σῶματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε», τοῦναντίον ὁ προσηλούμενος εἰς τὰ γήινα, περιφρονῶν καὶ θεῖον θέλημα καὶ θεῖον νόμον, πάντα τρόπον μετέρχεται, κινεῖται, τρέχει ἄνω καὶ κάτω, προσπαθεῖ ἵνα πλουτήσῃ, ἵνα διακριθῇ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα εὐδαιμονήσῃ. Καὶ ἐνῶ ὁ Θεὸς ἀφήνει τὸν οὐρανὸν καὶ ἀποθνήσκει ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἄνθρωπος λησμονεῖ τὸν οὐρανόν, λησμονεῖ καὶ τὸν Θεὸν διὰ τὴν γῆν. Ὁλόση ἀχαριστία! Ἀχαριστία ἣτις δικαίως φέρει τὴν θεῖαν ὀργήν. Ἄλλ' ἀφοῦ πρὸς τὸν μέγιστον αὐτοῦ εὐεργέτην, πρὸς τὸν Θεόν, ὁ προσηλούμενος εἰς τὰ γήινα δεικνύται ἀχάριστος καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ, ὁποῖός τις ἄραγε δεικνύται πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ; Ὁ τοιοῦτος, ἀδελφοί, τετυφλωμένος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐγωϊσμοῦ, παραβλέπει πᾶν πρὸς τὸν πλησίον καθήκον, πᾶσαν πρὸς τὴν κοινωνίαν ὑποχρέωσιν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπιβλαβὴς μὲν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, μισητὸς δὲ καὶ ἀποτρόπαιος πρὸς ὅλους καθίσταται. Ἰδοῦ, ἀγαπητοί, ἡ εὐδαιμονία τοῦ προσηλωμένου εἰς τὰ γήινα, ἐφελκύνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν θεῖαν ἐκδίκησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπισπάται τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων. Μισητὸς παρὰ τῷ Θεῷ, μισητὸς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ἐχθρὸς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἰδοῦ ἡ μεγαλυτέρα δυστυχία εἰς ἣν ἐμπίπτει πᾶς ὅστις λησμονεῖ μὲν τὸν Θεόν, ἀτιμάζει δὲ τὸν πλησίον χάριν τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν. Ἄλλ' εἶναι ἄρα γε τόσοσιν πολῦτιμα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα μετὰ πάσης δυνάμεως ἐπιδιώκει; Ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πείθει ἡμᾶς περὶ τῆς μεγάλης ἀσταθείας τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου. Ποσάκις δὲν βλέπομεν τὸν σήμερον πλούσιον αὔριον πτωχόν· τὸν σήμερον ἔνδοξον αὔριον ἄδοξον, τὸν σήμερον ἐπίσημον αὔριον ἄσημον. Πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμαὶ καὶ ἀπολαύσεις «παρέρχονται, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Σοφοῦ, ὡς σκιὰ καὶ ὡς ἀγγελία διατρέχουσα, ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ». Ἄλλὰ καὶ ὅσον διαρκῶς καὶ ἂν ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, ὅσον καὶ ἂν χαρῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔρχεται θάττον ἢ βράδιον ὁ θάνατος. Καὶ ταῦτα πάντα ἐξηφάνισται. Ἔρχεται ὁ θάνατος, ἀλλ' ὁποῖος ἔρχεται διὰ τὸν οὐδέποτε συλλογισθέντα αὐτόν, διὰ τὸν λησμονήσαντα τὸν Θεὸν καὶ παραδοθέντα εἰς τὸν κόσμον; Ἀποθνήσκει ἐχθρὸς τῶν ἀνθρώπων, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχει οὔτε τὴν παρηγορίαν τῶν ἀνθρώπων οὔτε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐπεξήτησεν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ψευδῆ εὐτυχίαν καὶ ἤδη ἀπέρχεται ἵνα ριφθῇ εἰς τὴν ἀληθῆ δυστυχίαν. Μέριμναι καὶ τύρβαι περὶ πολλά, μόχθοι καὶ ἀγῶνες καὶ πόλεμοι καὶ ἐπὶ τέλους θάνατος καὶ ἀπώλεια, ἰδοῦ πᾶν ὅ,τι κατώρθωσε νὰ ἀπο-

λαύση. Βλέπετε λοιπόν, αγαπητοί, πόσον δυστυχής εἶναι ὁ λησμονῶν τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ προσκολλώμενος εἰς τὴν ὕλην ;

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη ἐν ὀλίγοις τὸν βίον τοῦ εἰς Θεὸν ἀφωσιωμένου. Ὁ τοιοῦτος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καλῶς μελετήσας τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «οὐκ ἔχομεν ᾧδε μένουσαν πόλιν ἀλλὰ τὴν μέλουσαν ἐπιζητοῦμεν» (Ἐβρ. 13, 14) ἀπολαμβάνει μὲν καὶ τὰ ἐπίγεια ταῦτα ἀγαθὰ, ἀλλὰ κατὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν ἐκτιμῶν αὐτά, θεωρεῖ ὡς μέσα πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ προορισμὸν ἄγοντα, ὡς μέσα πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σωτηρίαν φέροντα, καὶ οὕτω πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ πρὸς τὸ ἀληθές καὶ πραγματικὸν αὐτοῦ συμφέρον μεταχειρίζεται. Βλέπει τὰ πλούτη, βλέπει τὰς τιμὰς καὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ὀδηγούμενος οὐχὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως, θεωρεῖ αὐτὰ ὡς εἰκόνα τῆς θείας ἐκείνης δόξης, τῶν θείων ἐκείνων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ὡς βραβεῖα πρόκεινται εἰς τοὺς καλοὺς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας. Ὡ, πόσον ὀρθή, πόσον δικαία, ἀλλὰ συνάμα καὶ πόσον συμφέροσα εἶναι μία τοιαύτη τῶν ἐπιγείων πραγμάτων ἐκτίμησις ! Καὶ πραγματικῶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν ἀποτελεῖ οὐχὶ ἡ πλησμονὴ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἡ γαλήνη τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀταραξία τῆς ψυχῆς, τὴν γαλήνην ταύτην καὶ τὴν ἀταραξίαν ἔχει ὁ τοιοῦτος εἴτε εὐτυχῶν εἴτε δυστυχῶν, εἴτε μέγας εἴτε μικρός, εἴτε ἔνδοξος εἴτε ἄδοξος. Καὶ ἂν μὲν ἀποκτήσῃ πλοῦτον, δὲν χαίρει διότι ἀπέκτησεν αὐτόν, ἀλλὰ χαίρει διότι καθίστα δι' αὐτοῦ εὐτυχεῖς τοὺς δυστυχεῖς· ἐὰν δὲ πάλιν ἀπολέσῃ αὐτόν, ἐὰν αἱ περιστάσεις τοῦ βίου ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ, δὲν λυπεῖται, δὲν ἀδημονεῖ, ἀλλὰ διαβλέπει πανταχοῦ τὸν θεῖον δάκτυλον καὶ ἀνακράζει μετὰ τοῦ Ἰωβ «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο» καὶ ὑποτάσσεται ἀγογγύστως εἰς τὸ θεῖον θέλημα. Καὶ ὅταν ὁ κόσμος ἐκτιμᾷ δικαίως τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, καὶ ὅταν διὰ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ καταστῇ μέγας καὶ ἔνδοξος, δὲν κομπάζει, δὲν χαίρει διότι ὁ κόσμος ἐξετίμησεν αὐτόν καὶ ἐδόξασεν, ἀλλὰ χαίρει ἀναλογιζόμενος ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ παρὰ τῷ ἀσυγκρίτως δικαιότερῳ Θεῷ θέλουσιν εὔρει μείζονα ἐκτίμησιν, ἀγαπᾷ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὅταν πάλιν ἡ ἀστάθεια τοῦ κόσμου, ἡ ἀχαριστία τῶν ἀνθρώπων καταρρίψῃ αὐτόν ἀπὸ τῆς δόξης εἰς τὴν ἄδοξίαν, ἀπὸ τῆς τιμῆς εἰς τὴν ἀτιμίαν, ἢ ὁ κόσμος ἀδικήσῃ καὶ ἀτιμάσῃ αὐτόν, δὲν λυπεῖται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ χαίρει μᾶλλον ἐνθυμούμενος τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου «πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως

κατεργάζεται υπομονήν» (1,2). Ἄλλὰ πόσον, ἀδελφοί, ὁ τοιοῦτος εἶναι εὐτυχής, ἀφοῦ οὔτε ὕψος οὔτε βάθος δύναται νὰ διαταράξῃ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀφοῦ ἡ ἀστάθεια, ἡ ἀδικία, αἱ κατηγορίαι τῶν ἀνθρώπων, τὰ τόσον ἀπελπίζοντα τὸν ἀνθρώπον ἐκεῖνον ὅστις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, κατ' οὐδὲν δύναται νὰ ἐνοχλήσωσιν αὐτόν, τοῦναντίον δὲ γεννώσιν ἐν αὐτῷ παρηγόρους ἐννοίας ; Ἄλλὰ δὲν περιορίζεται μέχρις ἐνταῦθα ἡ εὐδαιμονία τοῦ τοιοῦτου Χριστιανοῦ. Ἐν τοιαύτῃ ψυχικῇ χαρᾷ καὶ γαλήνῃ εὐρισκόμενος φθάνει ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὴν τελευταίαν εὐτυχῆ ἡμέραν καθ' ἣν παραδίδει εἰς τὸν Πλάστην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἀποθνήσκει, ἀλλὰ δὲν ἀποθνήσκει, τὸ ὄνομα αὐτοῦ μνημονεύεται ὑπὸ πάντων, ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ δὲν ἀπόλλυται, ἡ μερὶς ἦν ἐξελέξατο ἦν ἀγαθὴ καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐφερε τὴν ἐλπίδα ἦν τοσοῦτον ἔφερε νέφος μαρτύρων, οἵτινες ἐτυμpanίσθησαν, ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν (Ἐβρ. 11,35) καὶ ἡ ἐλπίς αὐτοῦ δὲν ἦτο ματαία. Ἀποθνήσκει καὶ ἀπέρχεται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἐνθα ὁ τῶν ἐσραζόντων ἦχος ὁ ἀκατάπανστος, ἐνθα ἀκούει τὴν γλυκείαν φωνὴν τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ Πατρὸς λέγουσαν αὐτῷ : «εὐ δοῦλε, ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ὅστις τὴν ἀγαθὴν σεαυτῷ ἐξελέξω μερίδα, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπὸ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Ἰδοὺ ἀγαπητοί, ὁποῖον τὸ τέλος τοῦ εἰς Θεὸν ἀφωσιωμένου καὶ ὁποῖον τὸ τέλος τοῦ εἰς τὸν κόσμον προσκολλωμένου. Μακαριστὸν καὶ ζηλευτὸν τὸ τέλος τοῦ μὲν, οἴκτρον καὶ ἔλειπνόν τὸ τέλος τοῦ δεῖ. Καὶ ὁ μὲν ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν συγκομίζων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἔχθραν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατάραν τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ ἀπῆλθεν εὐλογούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀναλογιζόμενοι φύγωμεν τὴν ζωὴν ἐκείνην τὴν τρικυμιώδη καὶ πολυτάραχον, ἣτις φέρει εἰς τέλος φοβερὸν καὶ ἐπώδυνόν. Ἀναλογισθῶμεν τὸ τοῦ κόσμου μάταιον, μὴ θελήσωμεν διὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ τὰ πρόσκαιρα ν' ἀπολέσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὴν εὐγενεστάτην. Καὶ δὲν εἶναι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐσχάτη ἡμῶν εὐτέλεια καὶ κατάπτωσις, δὲν εἶναι ἀξιοθρήνητος πλάνη τὸ νὰ ἀφιερῶμεν ὅλην μας τὴν ἐλπίδα, τὴν παρηγορίαν καὶ τὸ θάρρος εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀφοῦ ὁ καθ' ἡμέραν βίος τόσους πλουσίους καθιστᾷ πτωχοὺς καὶ πεινῶντας, ἀνὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν δύναται ν' ἀντηχήσῃ εἰς τὰ ὄτα ἡμῶν ἡ παγερά, ἡ ἀδέκαστος καὶ ἀμείλικτος φωνή, ἦν ὁ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πλούσιος ἤκουσεν, «ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ» ; Καὶ καταλαμβάνω τί σκέπτονται ἤδη τινὲς τῶν εὐσεβῶν ἀκροατῶν μου καταλαμβάνω τί λέγουσιν τινες καθ' ἑαυ-

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΥΣ ΕΧΘΟΥΣ

«Εἶπεν ὁ Κύριος· καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε αὐτοῖς ὁμοίως».

Τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, με ἐνθυμίζει μίαν συνήθειαν, ἣ ὁποία ὑπῆρχε ποτε παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἀραβίας. Οὗτοι δηλ. εἶχον μίαν ὠρισμένην ἡμέραν τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν ὑποχρεωμένοι πάντες ἀνεξαιρέτως νὰ σβύγωσιν ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν τὰ φῶτα καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἀνάπτωσιν αὐτὰ ἀπ' αὐτῆς τῆς χειρὸς τοῦ βασιλέως των. Κατεδικάζετο δὲ εἰς θάνατον, ὅστις δὲν ἤθελε συμμορφωθῆ πρὸς τὴν συνήθειαν ταύτην. Τοῦτο δὲ ἐσήμαινεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι πάντες ὄφειλον νὰ λαμβάνωσι τοὺς νόμους ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ἀκολουθῶσιν αὐτούς. Πόσον εὐτυχῆς θὰ ἦτο καὶ ἡ κοινωνία ἡμῶν, πόσον εὐτυχεῖς θὰ ἦσαν καὶ οἱ χριστιανοί, ἐὰν δὲν περιωρίζοντο μόνον νὰ ἀκούωσι τοὺς νόμους τοῦ βασιλέως Χριστοῦ καὶ δὲν προσήρχοντο μετ' εὐλαβείας νὰ λαμβάνωσιν αὐτούς καὶ μετὰ ζήλου νὰ τοὺς ἀκολουθῶσιν! Ὁ Σωτὴρ ἐν τῷ σημερινῷ Εὐαγγελίῳ μᾶς δίδει ἐν παράγγελλμα, τὸ ὁποῖον ὅσον εὐληπτον καὶ ἀπλούστατον, τόσον μέγα καὶ σωτήριο εἶναι· «Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε αὐτοῖς ὁμοίως». Ὡ! Ἐὰν πάντες ἠνόουν τὴν σημασίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου λογίου, ἐὰν πάντες προσεπάθουν νὰ τὸ ἐφαρμόσωσιν, ἀπὸ πόσα κακὰ ἠθέλομεν ἀπαλλαγῆ καὶ πόσον εὐδαίμονες ἠθέλομεν εἶναι! Ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις λέξεσι περιέχεται ὅλη ἡ ἠθικὴ, ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Μέτρον τῆς συμπεριφορᾶς παν-

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ὑψωμαθείων Κοινωνιστῶν τοῦ 1908.

τούς : Λοιπόν, δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τοῦ σώματος ; Ναί, νὰ φροντίζωμεν· νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἔχομεν καὶ πνεῦμα. Βεβαίως δικαιούμεθα νὰ ἐργαζώμεθα ὅπως περισσεύωμεν, ὅπως μηδενὸς χρεῖαν ἔχομεν, ὅπως δυνάμεθα νὰ δίδωμεν μᾶλλον παρὰ νὰ λαμβάνωμεν· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ ἡ ἀπόλαυσις αὐτῶν εἶναι τοῦ βίου ὁ σκοπός, δὲν πρέπει νὰ φρονῶμεν, ὅτι ὅπως τύχωμεν τῆς ἀπολαύσεως ταύτης, τὰ πάντα δικαιούμεθα νὰ τολμήσωμεν. Καλὸν βεβαίως εἶναι νὰ εἶναι τις πλούσιος, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀθεράπευτον κακὸν ἡ πενία. Ἐὰν δὲν ἔχῃς μέγαρον, ἀρκέσθητι καὶ εἰς τὴν καλύβην, ἂν δὲν ἔχῃς ἔνδυμα εὐπρεπές, ἀρκέσθητι καὶ εἰς πενιχρόν, ἂν δὲν ἔχῃς τράπεζαν πλήθουσαν, ἀρκέσθητι καὶ εἰς τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον. Δὲν ζῆ τις ἵνα τρώγῃ, τρώγει ἵνα ζῆ. Τὴν εὐτυχίαν δὲν φέρουσι τὰ ἀγαθὰ τῆς ὕλης· τὴν εὐτυχίαν φέρει ἡ ἀγαθὴ συνείδησις. Εἰρηνεύεις μετὰ σεαυτοῦ ; εἰρηνεύεις μετὰ τοῦ πλησίον ; εἰρηνεύεις μετὰ τοῦ Θεοῦ ; Δύνασαι νὰ εἶσαι εὐτυχής. Καλύτερον τὸ ὀλίγον ἐν φόβῳ Κυρίου, παρὰ θησαυροὶ πολλοὶ καὶ ταραχὴ ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐν τούτοις πόσον ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν σκέπτονται τοιοῦτοτρόπως. Οἱ πλεῖστοι τρέχουσι ἄνω καὶ κάτω τὴν ἡμέραν ὅλην ἐργαζόμενοι ἀκουράστως πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐξωτερικῶν ἀναγκῶν καὶ ἐγκαταλείπομεν τὴν καρδίαν ἡμῶν πλήρη τῶν ἀγρίων παθῶν, τῆς ὀργῆς, τοῦ φθόνου, τοῦ ψεύδους, τῆς κλοπῆς, τῆς μέθης. Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη, ἀγαπητοί, ὅπως ἐννοήσωμεν τὴν πλάνην ἡμῶν. Ἡ γῆ αὕτη ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν δὲν εἶναι κῆπος πρὸς διασκέδασιν καὶ περίπατον, ἀλλ' ἀγρὸς τοῦ Κυρίου, ὃν ὀφείλομεν νὰ καλλιεργήσωμεν· τὸ σῶμα ἡμῶν δὲν εἶναι ὄργανον κακοῦ, ἀλλὰ ναὸς Θεοῦ ζώντος, ὄργανον τοῦ ἀγαθοῦ. Παύσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τῆς ὑπερβολικῆς εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἀγαθὰ προσηλώσεως. Ἐὰς ἀναλογισθῶμεν ὅτι τὸ τοῦ θανάτου δρέπανον μετ' ἴσης εὐκολίας καταρρίπτει καὶ τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρόν, καὶ τὸν ἔνδοξον καὶ τὸν ἄδοξον. Ἐὰς μιμηθῶμεν τὴν ἄσπιλον Παρθένον, τὴν Παναγίαν Μητέρα τοῦ Κυρίου, τῆς ὁποίας τὴν μνήμην τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰσόδου ἐορτάζομεν σήμερον, ἧτις νηπιόθεν, ὡσεὶ τριετίζουσα δάμαλις, ἀφιερῶθη τῷ Θεῷ καὶ ἀπὸ νεότητος αὐτῆς τῷ Κυρίῳ ἐδούλευε. Πρὸς ταύτην δὲ πάντες προσέλθωμεν καί, ἐν πίστει καὶ ταπεινοφροσύνῃ προσπίπτοντες ἐνώπιον αὐτῆς, εἴπωμεν πρὸς αὐτήν· Ἐνίσχυσον διὰ τῶν πρὸς τὸν Υἱόν σου δεήσεων, ὦ πανύμνητε Παναγία, ἐνίσχυσον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν πίστιν εἰς τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν καὶ Θεόν, ὅπως μὴ ἀπορροφώμεθα ἐν ταῖς βιωτικαῖς τύρβαις τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἀξιώσον ὅπως αἰσίως φθάσωμεν καὶ τὴν σωτήριον Γέννησιν τοῦ Υἱοῦ Σου καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Γένοιτο.

τὸς ἀνθρώπου εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ ἄνθρωπος, αὐτὴ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἔμφυτος αὐτῷ ἠθικὸς νόμος. «Καὶ ὁ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσης» λέγει ὁ Τωβίτ (4, 15), καὶ κατ' αὐτὸν πλείστοι ἄλλοι. Ἴδου ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἰδου ὁ χριστιανικὸς νόμος. «Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Τί δὲ θέλομεν ἡμεῖς παρὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Θέλομεν ἵνα μᾶς ἀγαπῶσιν, ἵνα μᾶς βοηθῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας μᾶς· θέλομεν νὰ μὴ μᾶς βλάπτωσι, νὰ μὴ μᾶς ἀδικῶσι, νὰ μὴ μᾶς κλέπτωσι καὶ ἀρπάζωσι τὴν περιουσίαν μᾶς, θέλομεν τέλος πάντων νὰ συντείνωσι πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν ὠφελειάν μᾶς. Λοιπόν, δὲν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτούς; Δὲν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ εἴμεθα ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν τύχην των; Δὲν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ μισῶμεν καὶ νὰ μὴ βλάπτωμεν αὐτούς; Καὶ ὅμως ἐνῶ ἀναγνωρίζομεν τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ θείου τούτου παραγγέλματος, καθ' ἡμέραν ἄνευ ἐντροπῆς παραβιάζομεν αὐτό. Καὶ ἰδου ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς κοινωνικῆς κακοδαιμονίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας διαγόμεν! Οὐδεὶς βεβαίως ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ὑβρίζουν, νὰ τὸν κακολογοῦν, νὰ διαβάλλουν τὸ καλὸν αὐτοῦ ὄνομα, νὰ τὸν φθονοῦν καὶ νὰ τὸν κακοποιοῦν. Καὶ ὅμως καθ' ἑκάστην καὶ κακολογοῦμεν, καὶ συκοφαντοῦμεν, καὶ φθονοῦμεν, καὶ διαβάλλομεν τὸν πλησίον, ἂν καὶ χριστιανοὶ λεγόμεθα καὶ εἰς Χριστὸν πιστεύομεν. Ἐνῶ δὲ ὅλοι θέλομεν ὅπως οἱ ἄλλοι εἶναι πρὸς ἡμᾶς ταπεινοί, προῖοι, δίκαιοι, φιλαλήθεις, ἡμεῖς ὅμως λησμονοῦντες τὸ θεῖον τοῦτο λόγιον, καὶ ἀπότομοι καὶ ὀργίλοι καὶ μνησικακοὶ καὶ ἀπατεῶνες καὶ ἀδικοὶ εἴμεθα πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐνῶ δὲ οἱ πάντες ἐπιθυμοῦμεν ὅπως μᾶς ἀγαπῶσιν οἱ ἄλλοι καὶ μᾶς εὐεργετῶσιν ἡμεῖς ὅμως καὶ οὐδένα ἀγαπῶμεν καὶ οὐδένα ἔλεοῦμεν. Τοιαύτη εἶναι δυστυχῶς ἡ διαγωγή τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν! Διαγωγή ὅμως ἀντιχριστιανικὴ, διότι ἀπευθείας ἀντιβαίνει εἰς τὸ θεῖον παραγγέλμα τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου.

Ἄλλὰ, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ἡ ἐντολὴ αὕτη τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελίου ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς καὶ τινὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα φαίνονται πολὺ δύσκολα καὶ σχεδὸν ἀδύνατα, καὶ τὰ καθήκοντα ταῦτα ὀνομάζει ὁ Κύριος ὀρισμένως· «εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι... Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανεῖζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες». Τὸ νὰ ἀγαπᾶτε, λέγει, καὶ νὰ ἀγαθοποιῆτε μόνον ἐκείνους, οἵτινες σᾶς ἀγαπῶσι,

τὸ νὰ δανείζητε μόνον ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἤξεύρετε ὅτι θὰ λάβητε ὀπίσω, εἶναι καθήκοντα, τὰ ὁποῖα καμμίαν ἀξίαν δὲν δίδουν, διότι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὰ ἐξασκοῦσιν. Ἄλλὰ σεῖς οἱ μαθηταί μου, οἱ φίλοι μου, οἱ ἀκόλουθοί μου δὲν πρέπει νὰ εἴσθε τοιοῦτοι. Σεῖς ὀφείλετε νὰ πράττετέ τι ἀνώτερον, τὸ ὁποῖον νὰ σᾶς χωρίζῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, σεῖς ὀφείλετε νὰ ἀγαπᾶτε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς σας, νὰ κάμνητε τὸ καλὸν ἄνευ διακρίσεως. Νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας; Καὶ εἶναι τοῦτο δυνατόν; Εἶναι ποτε δυνατόν ν' ἀγαπήσω ἐκεῖνον, ὅστις με καταφρονεῖ, ὅστις ἐπιβουλεύει τὴν τιμὴν καὶ τὰ συμφέροντά μου, ὅστις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καιροφυλακτεῖ νὰ με βλάβῃ καὶ νὰ με καταστρέψῃ, νὰ ἀγαπήσω λοιπὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον καὶ ἡ καρδία μου μισεῖ καὶ ὁ νοῦς μου ἀποστρέφεται; Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν. Ὡ! ἐντολὴ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χριστός. Ἐὰν πράξω τοῦτο θὰ εἶμαι μαρὸς καὶ βλάξ. Τί λέγεις ἀδελφέ; Εἶναι ποτε δυνατόν τὰ οὐράνια χεῖλη τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος νὰ προφέρωσι λόγια, τὰ ὁποῖα ἀντίκεινται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν; Ταῦτα εἶναι προφάσεις ἀδικαιολόγητοι καὶ τοῦτ' αὐτὸ βλασφημίαι. Ὅστις ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα καλῶς, ἐκεῖνος θὰ ἴδῃ ὅτι ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀδύνατος ἡ τοιαύτη ἐντολή, ἀλλὰ καὶ ὀφελίμος καὶ τὴν κοινωνικὴν εὐτυχίαν ἐξασφαλίζουσα. Δὲν θὰ ἦτο θεῖον τὸ Εὐαγγέλιον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἂν ἐξῆτει παρ' ἡμῶν τὰ ἀδύνατα. Δὲν θὰ ἔλεγεν ἀληθῆ τὸ ἀμευδὲς στόμα τοῦ Σωτῆρος, ἂν παρήγγελλεν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀδύνατα καὶ ἀκατόρθωτα. Τί κατορθώνεις, χριστιανὲ ἀδελφέ, ὅταν μισῆς τὸν ἐχθρόν σου; Τίποτε ἄλλο, εἰμὴ θλίψιν, ἀγανάκτησιν, ταραχὴν τῆς ψυχῆς σου, ἀγῶνα, τέλος πάντων, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τέλος. Διότι ὅταν μισῆς τὸν ἐχθρόν σου, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαρτυπῆς ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ νὰ μὴ σε βλάβῃ· εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέχῃς διὰ νὰ μὴ βλάβῃ τὸν οἶκόν σου, τὴν περιουσίαν σου, τὴν θέσιν σου. Ἐνῶ ἐὰν ἀποφασίσῃς νὰ ἀγαπήσῃς τὸν ἐχθρόν σου, ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ ὅλα ταῦτα τὰ κακά, καὶ οὕτω ἡσύχως καὶ ἀταράχως διάγεις τὴν ζωὴν σου. Εἶναι τοῦτο ἀδύνατον; Οὐχί, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί· ἐὰν ἔχωμεν θέλησιν, καὶ θέλησιν ἐλευθέραν, δυνάμεθα νὰ ἀποφασίσωμεν τοῦτο. Μόνον εἰς τὴν ἀκαλλιέργητον, εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ διεφθαρμένην ψυχὴν εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀγάπη τῶν ἐχθρῶν, ἐνῶ ἐὰν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ποτισθῶμεν τὸ γάλα τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ διὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐξημερώσωμεν τὴν ψυχὴν μας, ἡ ἀγάπη τῶν ἐχθρῶν θὰ εἶναι φυσικὴ συνέπεια καὶ ἀπόρροια τῆς ἐξημερωμένης καρδίας μας, καθόσον καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ αὐτὸ τὸ ἀτομικὸν καὶ κοινωνικὸν ἡμῶν συμφέρον μᾶς ὑπαγορεύουσι τὴν ἀγάπην τῶν ἐχθρῶν μας.

Διότι διὰ τῆς ἀγάπης τῶν ἐχθρῶν μας ἔξευμενίζομεν καὶ φίλους ἡμῶν καθιστῶμεν αὐτούς. «Αὐγουστος ὁ Καῖσαρ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης, ἐπληροφορήθη ἡμέραν τινα ὅτι εὐγενῆς τις νέος Λούκιος καλούμενος εἶχε συνωμοτήσῃ ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσῃ. Μανθάνει ὁ αὐτοκράτωρ τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζετο ὁ Λούκιος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του. Συλλαμβάνει αὐτὸν καὶ τὸν καταδικάζει εἰς ἔξοριαν. Ἐνῶ δὲ ἐγράφετο ἡ καταδίκη του καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο τεταραγμένος ἀπὸ τὸν θυμὸν του ἔρχεται ἡ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· «ὦ βασιλεῦ ! Ἐνίστε οἱ ἰατροὶ ὅταν βλέπωσιν ὅτι τὰ ὠρισμένα διὰ μίαν ἀσθένειαν ἰατρικὰ δὲν ὠφελοῦσι, τότε μεταχειρίζονται τὰ ἐναντία καὶ ἐνίστε ἐπιτυγχάνουσι. Μέχρι τοῦδε μὲ τὴν ὀργὴν καὶ μὲ τὴν ἀσθηρότητα δὲν κατώρθωσες τίποτε. Μεταχειρίσου λοιπὸν τὸ ἐναντίον. Μεταχειρίσου τὴν πραότητα καὶ συγχώρησόν τὸν Λούκιον, ἵσως μεταβάλλῃς τὴν γνώμην του καὶ γείνη φίλος σου. Ἦρσεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἡ συμβουλή τῆς βασιλίσσης, ἐσυχώρησε τὸν Λούκιον, ὅστις μετανόησας ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ αὐτοκράτορος ἐγένετο ὁ πλέον πιστὸς καὶ εὐκρινὴς φίλος του». Δὲν σὰς φαίνεται, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ νοθεσία τῆς βασιλίσσης ὠραία καὶ συνετή ; Διότι τί κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὀργὴν καὶ μὲ τὸ μῖσος ; Αὐξάνει τοὺς ἐχθρούς του, ὀλιγοστεύει τοὺς φίλους του, καὶ φθείρει τὴν ζωὴν του. Ἐνῶ διὰ τῆς πραότητος καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἀγάπης ὀλιγοστεύει τοὺς ἐχθρούς του καὶ αὐξάνει τοὺς φίλους του. Καὶ ἂν δὲν μεταβάλλῃ αὐτὸς εἰς φίλους, τιμωρεῖ διὰ τῆς καλωσύνης του αὐτοῦς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, λέγοντα· «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψάμιζε αὐτόν, ἂν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρωκας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ» (Ρωμ. 12,20).

Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες ἅς παύσωμεν τὰς ἐριδας καὶ τὰς φιλονεικίας, ἅς δώσωμεν τέλος εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐχθραν. Τίς δὲν ἐπιθυμεῖ ὅπως οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ παύσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν κατατρέχωσι καὶ νὰ τὸν κακοποιῶσιν ; Ἄς παύσωμεν ἐπομένως καὶ ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης τὰ μῖση, τὰς ἐκδικήσεις καὶ τὰ ἄγρια ἡμῶν πάθη. Προθύμως δὲ ἅς δώσωμεν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης καὶ πρὸς αὐτούς τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν. Ἄς μιμηθῶμεν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμάμενος παρεκάλει τὸν Θεὸν ὅπως συγχωρήσῃ τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ : «Πάτερ, ἔλεγεν, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι». Οὕτω δὲ ἂν πράξωμεν, ἅς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εὐδαίμονες ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μακάριοι ἐν οὐρανῷ θὰ ζήσωμεν. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΛΑΛΙΑΣ

« Αποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀρχισυνάγωγος, ἀγαπητῶν δι τῷ Σαββάτῳ
ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ ἕξ ἡμέραι εἰσὶν, ἐν αἷς
δεῖ ἐργάζεσθαι, ἐν ταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου » (Λουκ. 13, 14)

Διατί ἄρα γε, Σεβασμιώτατε Δέσποτα καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ
ἀδελφοί, διατί ἄρα γε ἐν ᾧ ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ θεραπευθεῖσα γυνή
δοξολογεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὴν θεραπείαν αὐτῆς, ὁ δὲ λαὸς χαίρει καὶ
ἀγάλλεται διὰ τὰ ἔνδοξα καὶ θεοπρεπῆ τοῦ Σωτῆρος θαύματα, τοῦναν-
τίον ὁ Ἀρχισυνάγωγος διαβάλλει τὸν Ἰησοῦν δολίως ἐνώπιον τοῦ
ὄχλου ὡς μὴ τηροῦντα δὴθεν τὸ Σάββατον ; Μήπως διότι ἐφλέγετο ὑπὸ
τοῦ ζήλου ὑπὲρ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ὡς δεικνύουσι κατὰ τὸ φαινό-
μενον οἱ λόγοι αὐτοῦ « Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι » ;
Οὐχί, ἀγαπητοί, διότι ὁ Μωσαϊκὸς νόμος οὐδαμῶς ἀπηγόρευε τὴν ἐν
Σαββάτῳ γενομένην ἀγαθοεργίαν, πολλῶν δὲ μᾶλλον τὴν διὰ λόγου μό-
νον θεραπείαν. Ἄλλὰ διατί ; διότι κατείχeto ὑπὸ φοβεροῦ καὶ ὀλε-
θρίου πάθους, ὅπερ καταλαλιὰν ὀνομάζομεν. Τὸ ἐπάρατον τοῦτο πά-
θος, ὅπερ εἶναι πονηρὸν ἀποκύημα τῆς οἰήσεως καὶ τῆς ἔχθρας, τοσοῦ-
τον ἀπετύφλωσεν αὐτόν, ὥστε οὗτος, ἀντὶ νὰ συναισθανθῇ τὴν ἰδίαν
ἀσθένειαν ἀπέναντι τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οὕτω νὰ πι-
στεύσῃ εἰς αὐτὸν ὡς τὸν ἐκ Θεοῦ ἀπεσταλμένον Μεσσίαν, τοῦναντίον
διαβάλλει αὐτὸν ὡς παραβάτην τοῦ νόμου, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν μιση-
τὸν παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἀμαυρώσῃ οὕτω τὴν θεολαμπὴ αὐτοῦ εὐκλειαν

* Ἐξεφωνήθη εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Εὐφημίας Χαλκηδόνος.

καὶ λαμπρότητα. Φοβερόν ἀληθῶς τὸ πάθος ὑφ' οὗ κατείχετο οὕτως ἰσχυρῶς ὁ ὑποκριτῆς Ἀρχισυνάγωγος. Ἄλλὰ μήπως καὶ σήμερον ἔτι δὲν κατεχόμεθα πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θλεθρίου πάθους; Δὲν καταλαοῦμεν καὶ κατακρίνομεν ἀδίκως τοὺς ἀθώους ἡμῶν ἀδελφοὺς ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ζήλου ὑπὲρ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ; Δυστυχῶς οὕτω ποιοῦμεν! Καί, ὅπερ εἶναι δακρῶν ἄξιον, οὐ μόνον δὲν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν πονηρὰν ἡμῶν ταύτην πράξιν ἔλεγχον καὶ τύπιν τοῦ συνειδότος, ἀλλὰ καὶ διακηρύττομεν αὐτὴν ὡς ἔνδειξιν ζήλου ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Διό, ἀγαπητοί, εὐκαιρον εἶναι σήμερον νὰ διαλεχθῶ πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην περὶ καταλαλιᾶς, ἀποδεικνύων τῇ ἀντιλήψει τῆς θείας χάριτος, ὅτι τὸ ἀμάρτημα τοῦτο εἶναι βαρύτερον καὶ θλεθριώτατον, διότι πηγάζει ἐκ καρδίας διεφθαρμένης, καρδίας ἣτις στερεῖται παντελῶς ἔνθεν μὲν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἐτέρωθεν δὲ τῆς ἀγάπης, τῶν δύο τούτων πρωτίτων Εὐαγγελικῶν ἀρετῶν, δι' ὧν καὶ μόνον, ὡς διὰ δύο πνευματικῶν πτερυγῶν δυνάμεθα ἐκ τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ κλανθμῶνος εἰς τὴν οὐράνιον καὶ τρισμακάριον ἡμῶν πατρίδα νὰ ὑψωθῶμεν.

Α.

Κατάλαλος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, λέγεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ σφαλμάτων, δημοσιεύει καὶ κατακρίνει τὰς πράξεις τοῦ πλησίον ἐν τῇ ἀουσίᾳ αὐτοῦ, μεγεθύνων μὲν ὑπερβαλλόντως τὰ σφάλματα αὐτοῦ, παραμορφῶν δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ ἀνευρίσκων κακοβούλως ἐν αὐταῖς πονηροὺς καὶ ὑποκριτικούς σκοπούς. Γυμνὸς δὲ ὄλως ὑπάρχων τῆς Χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ὑψηλῆς ταύτης Εὐαγγελικῆς ἀρετῆς, οὐδεμίαν ἑαυτοῦ πράξιν θεωρεῖ σφαλερὰν, οὐδέποτε ἀναλογίζεται τὴν ἰδίαν ἀτέλειαν καὶ ἀδυναμίαν ἀπέναντι τῆς ἀπείρου τελειότητος καὶ παντοδυναμίας τοῦ Ὑψίστου. Οὐδέποτε ἀναλογίζεται πόσον πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν ἀπέλαυσε καὶ καθ' ἑκάστην ἀπολαύει παρὰ τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ. Διὸ καὶ οὐδὲν μέρος χρόνου ἀφιεροῖ οὔτε εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ, οὔτε εἰς τὴν εὐχαριστίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ. Ὅθεν μὴ ἔχων ἄλλο τι νὰ πράξη καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ καὶ μηδένα τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν κρείσσονα ἑαυτοῦ, περισκοπεῖ καὶ κατακρίνει τὰς πράξεις τοῦ πλησίον ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν τοῖς περιπάτοις, ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς. Naί, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς ναοῖς, ἐν οἷς οἱ ἀληθεῖς καὶ ταπεινόφρονες χριστιανοὶ ἀνα-

πτερούμενοι ὑπὸ τῶν πτερύγων τῆς προσευχῆς ἀνέρχονται μέχρι τρίτου οὐρανοῦ καὶ συνομιλοῦσι μετὰ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ, ὁ κατάλαλος περιεργάζεται, τί περιμένετε, ἀγαπητοί, νὰ σᾶς εἶπω ; μήπως τὰς ἱερὰς εἰκόνας, ὅπως ἐντεῦθεν κινηθῆ ἰσὺς πρὸς μίμησιν τῶν ἐν αὐταῖς εἰκονιζομένων ἁγίων ; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀνεπίδεῖ τῆς τούτης μιμήσεως. Ἄλλὰ μήπως τὰ ἐν τῷ ναῷ ἀναγινωσκόμενα καὶ ψαλλόμενα, ἵνα συνωδὰ τούτοις ρυθμίση τὸν βίον αὐτοῦ ; οὐχί, ἀγαπητοί, ἀλλὰ κλείων εἰς ταῦτα τὸ οὖς, ὡς εἰ μὴ εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν, περιεργάζεται μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἢ τὸν τρόπον τοῦ προσεύχεσθαι τῶν ἱερουργούντων, ἢ τὴν ποιότητα τῆς φωνῆς καὶ τὴν μουσικὴν τέχνην τῶν ψαλλόντων, ἢ τὴν ῥητορικὴν τέχνην καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδασκόντων, ἢ τὰ διάφορα κινήματα τῶν ἐκκλησιαζομένων ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ εὐρών τι κατ' αὐτῶν ἐπιλήψιμον χλευάζει καὶ διακωμωδεῖ αὐτούς. Ἄλλὰ τί ποιεῖς, ἄνθρωπε ; Ἐκεῖνοι δοξολογοῦσι καὶ καθικετεύουσι τὸν Θεὸν ὑπὲρ σοῦ, καὶ σὺ χλευάζεις αὐτούς ; Ἐκεῖνοι διδάσκουσί σε τί τὸ πρακτέον καὶ τί τὸ φευκτέον, ἵνα σωθῆς, καὶ σὺ σκόπτεις καὶ διακωμωδεῖς αὐτούς ; Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε ; Ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς σφαιγιάζεται ὑπὲρ σοῦ ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, καὶ σὺ κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην καὶ φορικωδεστάτην στιγμήν, καθ' ἣν τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου καὶ τρόμου ἴστανται περὶ τὸ ἐσφαγμένον ἄρνιον καὶ καλύπτουσι τὰς ὄψεις οὐ φέροντα ἰδεῖν τὴν ἀθέατον μορφήν τοῦ Δεσπότου πάσης τῆς κτίσεως, σὺ, ἀντὶ νὰ συγκινηθῆς, ἀντὶ νὰ θρηνηθῆς καὶ στενάξῃς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, δι' ὧν παρώργισας τὸν οὐράνιον Πατέρα σου, ἀντὶ νὰ μιμηθῆς τὴν ἄκραν ταπείνωσιν τοῦ Σωτήρος καὶ Θεοῦ σου, τοῦναντίον ἐπιλανθανόμενος παντάσῃ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἀναξιότητος ἀπέναντι τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων τοῦ Θεοῦ πρὸς σὲ δωρεῶν, περισκοπεῖς καὶ κατακρίνεις τὰς πράξεις τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου, τῶν θυόντων καὶ ψηλαφούντων αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ θεανθρώπου λυτρωτοῦ σου ; Ὡ τῆς ἀναισθησίας καὶ παρώσεως ! Βλέπετε, ἀγαπητοί, ὅτι ὁ κατάλαλος στερεῖται παντελῶς τῆς χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης, εἶναι δὲ πλήρης οἰήσεως καὶ τύφου ; Αὐτὸς εἶναι πλάσμα τοῦ Θεοῦ πεπερασμένον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξαρτώμενον καὶ εἰς τὸν Θεὸν τὰ πάντα ὀφείλον, καὶ ὅμως, τετυφλωμένος ὑπὸ σατανικῆς ὑπερηφανείας, οὐ μόνον δὲν εὐχαριστεῖ, δὲν δοξολογεῖ, δὲν καθικετεύει τὸν Θεόν, ὅπως τύχη παρ' αὐτοῦ τῆς ἀφέσεως τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀρπάζει τὰ τοῦ Πλάστου, κρίνων καὶ κατακρίνων τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ὡς ἴδια ἑαυτοῦ πλάσματα. Ὡ τὸ λῆμα

ἀσύγγνωστος! καὶ τὸν δοῦλον ἑνὸς βασιλέως, ἑνὸς μεγιστᾶνος, ἑνὸς πλουσίου δὲν τολμᾷ νὰ κατακρίνη ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Τὸν δὲ δοῦλον τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων, καὶ τί λέγω τὸν δοῦλον; αὐτὴν τὴν εἰκόνα, αὐτὸν τὸν υἱόν, δι' ὃν ὁ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεε, τοῦτον ὁ κατάλαλος τολμᾷ (ὦ φορικτοῦ τολμήματος! τολμᾷ) καὶ κατακρίνει ἐνώπιον τοῦ Πλάστου αὐτοῦ, καί, ἐν ᾧ φοβεῖται καὶ τρέμει ἐνώπιον τῶν ἐπιγείων ἀρχόντων, ἐνώπιον ὅμως τοῦ ἀρχοντος τῶν ἀρχόντων, τοῦ ἐπιβλέποντος ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶντος αὐτὴν τρέμειν, ἐνώπιον ἐκείνου, ὃν φοβοῦνται καὶ τρέμουν οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια, ὁ κατάλαλος δὲν τρέμει, οὐδὲ φοβεῖται, μὴ καθ' ἣν στιγμὴν καταλαλεῖ τοῦ πλησίον, ἢ ἀφαιρεθῆ τὴν κατάλαλον αὐτοῦ γλώσσαν ἢ καταφλεχθῆ ὑπὸ κεραυνῶ ἕξ οὐρανοῦ ἢ καταποθῆ ὑπὸ τῆς γῆς ὡς οἱ Λαθάν καὶ Ἀβειρών, ἀλλὰ μέγαν τινὰ θεωρῶν ἑαυτὸν ἀποτολμᾷ ὡς ἄλλος Ἐωσφόρος νὰ στήσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπεράνω τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐντεῦθεν ὡς υἱιστος καὶ ἀναμάρτητος κριτῆς κρίνῃ καὶ κατακρίνῃ πάσας τῶν ἀνθρώπων τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ διανοήματα. Ἄλλ' ἐὰν σὺ, ὦ κατάλαλε ἐσκοτισμένος ὢν ὑπὸ φαρισσαϊκῆς ἀλαστονείας δὲν βλέπεις τὰς ἁμαρτίας σου, ὁ μέγας ὅμως τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος, πρὸς ὃν οὐδὲ κἂν νὰ παραβληθῆς εἶσαι ἄξιος, ἀναφωνεῖ λέγων· «Χριστὸς ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὢν πρωτὸς εἰμι ἐγώ». Ἀκούεις; Ἐὰν λοιπὸν ὁ Θεόπνευστος οὗτος ἀνὴρ, ὁ βίον ἅγιον βιώσας, ὁ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ καθ' ἐκάστην ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ τιθεῖς, ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν λογίζεται καὶ οὐδένα κατακρίνει, σὺ τίς εἶσαι καὶ ἀρπάζεις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτῆς μόνῃ προσήκουσαν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων καταλαλῶν καὶ κατακρίνων αὐτούς; σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; Ἄλλ' ἀκούσον τί λέγει καὶ ὁ Κύριος πικρῶς ἐλέγχων σε καὶ παριστῶν κατὰ πρόσωπον τὰς πολλὰς καὶ βαρεῖας ἁμαρτίας σου: «Υποκριτὰ, λέγει, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου καὶ τότε διαβλέψεις ἔκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου». Ἰδοὺ, ἀγαπητοί, ὁποῖος εἶναι ὁ κατάλαλος· εἶναι ὑποκριτής, ἔξωθεν μὲν ὑποκρινόμενος εὐσέβειαν καὶ ζῆλον ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἔσωθεν ὅμως γέμων παντὸς δόλου καὶ πονηρίας· εἶναι ἁμαρτωλὸς καὶ διη πολλῶ ἁμαρτωλότερος ἐκείνου, ὃν κατακρίνει. Καὶ ὅμως τὰ μὲν σφάλματα τοῦ πλησίον καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐλάχιστα πολυπραγμονεῖ καὶ κατακρίνει, τὰ δὲ ἴδια σφάλματα καίτοι εἶναι πολλῶ βαρύτερα ἐκείνων, οὐδέποτε παρατηρεῖ, οὐδέποτε καταδικάζει. Ἄλλ' ἔστω, λέγει ὁ κατάλαλος, πιθανὸν νὰ ἔχω καὶ ἐγὼ ἐλαττώματά τινα, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι.

Ὅταν ὁ ἀδελφός μου ἁμαρτάνῃ, τότε τὸ καθήκον τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης δὲν ὑπαγορεύει νὰ κατακρίνω αὐτὸν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἵνα οὗτος φοβούμενος τὴν δημοσίαν γλεύην καὶ περιφρόνησιν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ; Τί λέγεις, ἀδελφέ ; ἀγαπᾷς καὶ κατακρίνεις ; θέλεις νὰ θεραπεύσῃς καὶ φαρμακεύεις ; θέλεις νὰ σώσῃς καὶ δολοφονεῖς ; Προφάσεις ταῦτα, ἀγαπητοί, προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Διότι τίς συμφωνία τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν καταλαλιάν ; τοῦ φωτὸς πρὸς τὸ σκότος ; Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καταλαλιά εἶναι δύο ἄκρα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα, οὐδέποτε οὐδαμῶς δυνάμενα νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς ἄλληλα, καί, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ καταλαλιά πηγάζει ἐκ καρδίας ἐστερημένης παντελῶς τῆς ἀγάπης, πεπληρωμένης δὲ πάσης ἔχθρας καὶ φθόνου καὶ μίσους. Τοῦτο δὲ λεπτομερέστερον ἐφεξῆς ὁ λόγος δηλώσει.

Β΄.

Ἐάν, ἀγαπητοί, ἀνοιξώμεν τὴν θείαν Γραφήν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ θεηγόρος Παῦλος χαρακτηρίζων τὴν ἀγάπην, τὴν ὑψίστην ταύτην Ἐδαγγελικὴν ἀρετὴν, λέγει ὅτι «ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται», «οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγγαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ» (Α΄ Κορ. 13,6). Ἄλλὰ παρατηροῦνται ἄρα γε παρὰ τῷ καταλάλω τὰ γνωρίσματα ταῦτα τῆς ἀγάπης ; Οὐδόλως, ἀγαπητοί, διότι οὗτος τοῦναντίον προξενεῖ εἰς τὸν πλησίον μέγα καὶ ἀνίατον κακὸν ἀφαιρούμενος ἀπ' αὐτοῦ τὸ τιμαλφέστατον καὶ ἀνεκτίμητον αὐτοῦ κτῆμα, τὸ καλὸν αὐτοῦ ὄνομα. Καὶ χαίρει μὲν ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ τοῦ πλησίον, μετὰ χαιρεκακίας μεγαλοποιῶν καὶ θεατρούζων καὶ τὸ ἐλάχιστον αὐτοῦ σφάλμα ὡς μέγιστον κακούργημα, θλίβεται δὲ καὶ τῆκεται ὑπὸ τοῦ φθόνου καὶ τοῦ μίσους, βλέπων τὸν πλησίον εὐδόκιμοῦντα ἐν τῇ πράξει τῆς ἀρετῆς· ὁ δὲ πάντων χείριστος, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Ἀπόστολον «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακὸν» (ἐνθα καὶ ἀνωτέρω), ὁ κατάλαλος ἐκ τῶν ἰδίων κρίνων τὰ ἀλλότρια, τὸ κακὸν μόνον διαλογίζεται περὶ τοῦ πλησίον, τὸ κακὸν μόνον περὶ αὐτοῦ ὑποπτέυει καὶ εἰς μόνον τὸ κακὸν διαστρέφει πᾶν ὅ,τι βλέπει ἐν τῷ πλησίον. Διαστρέφει μὲν τὰς πράξεις αὐτοῦ, διαστρέφει δὲ καὶ τοὺς λόγους, διαστρέφει δὲ καὶ τὸ ἐλάχιστον κίνημα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ διανοήματα· καὶ τί λέγω κινήματα καὶ διανοήματα ; καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ πλεονεκτητήματα τοῦ πλησίον, φυσικά τε καὶ ἐπίκτητα, καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ κακοβούλως διαστρέφει ὁ κατάλαλος παριστῶν αὐτὰ διὰ ζοφρωτάτων χρωμάτων ὡς ἐλαττώματα καὶ κακίας. Καὶ ἀληθεύει λοιπὸν περὶ τοῦ καταλάλου λεγόμενον τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο «Τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν ;» Καὶ ὄντως, ἀγαπητοί, διότι

τί θέλεις, Χριστιανέ, νὰ σοὶ δοθῇ ; νὰ σοὶ δοθῇ μεγαλοφυΐα καὶ ἄλλα πνευματικὰ πλεονεκτήματα ; νὰ σοὶ προστεθῇ εὐροια λόγου καὶ Χρυσοστόμειος εὐγλωττία ; Ἄλλ' ὁ κατάλαλος, ἰδοῦ, δὰ διακηρύξει, ἰδοῦ ἄνθρωπος πανοῦργος, ἀπατεὼν καὶ λαοπλάνος· «τί δοθεῖν σοι . . . δολίαν»· νὰ σοὶ δοθῇ εὐσέβεια ; νὰ σοὶ προστεθῇ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ; ἀλλ' ὁ κατάλαλος θὰ σὲ διακωμωδήσῃ ὡς ὑποκριτὴν καὶ φενακιστὴν. Ἄλλ', ὦ κατάλαλε, τί ποιεῖς ; ὁ Θεὸς ποτίζει διὰ τῆς βροχῆς οὐ μόνον τοὺς δικαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδίκους. Καὶ σὺ ὡς ἰοβόλος ἔχιδνα φαρμακεύεις οὐ μόνον τοὺς ἀδίκους ἀλλὰ καὶ τοὺς δικαίους. Ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐγένετο ἄνθρωπος, διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ αὐτὸν τὸν σταυρικὸν θάνατον κατεδέξατο, καὶ σὺ ἐκτοξεύεις ἐναντίον αὐτῶν τὰ ἰοβόλα τῆς γλώσσης σου βέλη, περιϋβρίζων οὕτως ἀφόβως αὐτὸ τὸ ἀνεκτίμητον αἷμα τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ σου ; Ὁ τῆς μανίας ! Ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ σὺ μισεῖς αὐτόν ; Ὁ Χριστὸς ἀποθνήσκει διὰ τὸν ἄνθρωπον ἵνα ζωοποιήσῃ αὐτόν καὶ σὺ δολοφονεῖς αὐτόν ; ὦ θεομάχος τόλμη ! Ἄλλὰ μέγα, Πόλυεὺσπλαγγνε Κύριε, μέγα καὶ πάντα νοῦν ὑπερβαῖνον τὸ πέλαγος τῆς ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας σου. Ἀνεξιχνίαστον τὸ βάθος τῆς Σῆς ἀνεξικακίας πρὸς τὸν κατάλαλον, τὸν πεπωρωμένον τοῦτον ἄνθρωπον, ὅπως διὰ τῶν ἰοβόλων τῆς γλώσσης αὐτοῦ βελῶν δολοφονῇ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους, Σὺ, Παγκόσμιε Λυτρωτά, διὰ τοῦ ὀδυνηροτάτου Σου θανάτου ἐζωοποίησας, ὅστις ἀποπειρᾶται νὰ καταλύσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς Ἀπολυτρώσεως, ὅπερ Σὺ, θεάνθρωπε Σῶτερ, ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐπετέλεσας, ὅστις ἀνασταυροῖ καὶ παραδειγματίζει Σὲ τὸν Σωτῆρα καὶ Θεὸν αὐτοῦ. Φοβερόν, ἀληθῶς, φοβερόν καὶ ἀποτρόπαιον κακὸν ὁ κατάλαλος· οὐδὲν σημεῖον ἀγάπης, οὐδὲν αἰσθημα οἴκτου ὑπάρχει ἐν αὐτῷ, πάντας μισεῖ, πάντας θέλει νὰ καταστρέψῃ. Ἄλλὰ πῶς βλάπτω τὸν πλησίον, λέγει ὁ κατάλαλος, ἀφοῦ οὔτε τὴν ζωὴν, οὔτε τὸ ἀξίωμα, οὔτε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐπιβουλεύομαι ; Ἐγὼ ἀπλῶς δημοσιεύω τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πράττω, ἵνα ἐπαναγάγω αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς· ὥστε μᾶλλον ὠφελείας, ἢ βλάβης πρόξενος γίνομαι εἰς τὸν πλησίον. Θέλεις, ἀδελφέ, νὰ διορθώσῃς τὸν πλησίον ; διατί δὲν ἀκούεις τοῦ Κυρίου λέγοντος, «ὔπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου» ; Ἀκούεις ; μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν ἔπραττες συμφώνως τῇ θείᾳ ταύτῃ ἐντολῇ, ἠδύνασο νὰ εἴπῃς τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅτι θέλεις νὰ ἐπαναγάγῃς τὸν πλησίον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, σὺ ὅμως δὲν συμβουλεύεις, δὲν ἐλέγχεις αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ἀλλὰ ἔμπροσθεν μὲν αὐτοῦ ἐπιδοκιμάζεις τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἔμπροσθεν τὸ στόμα σου

ρῆει μέλι καὶ γάλα, ὅπισθεν ὁμως γέμει ἀρᾶς καὶ πικρίας καὶ δόλου, ὅπισθεν ἐκχέεις ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ἰοβόλος ἔχιδνα, πικρότατον καὶ θανατηφόρον δηλητήριο. Βλέπετε, ἀγαπητοί, ὅτι ὁ κατάλαλος οὐχὶ ἐξ ἀγάπης, ἀλλ' ἐκ μίσους καὶ φθόνου καταλαλεῖ τοῦ πλησίον, ἔπειτα διατείνεται ἀνερευθριάστως ὅτι δὲν βλέπτει τὸν πλησίον. Δὲν βλέπτε τὸν πλησίον; Καὶ ποίαν ἄλλην μείζονα ταύτης ζημίαν ἠδύνασο νὰ προξενήσης αὐτῷ; Ἐὰν ἐκλεπτες τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἠδύνατο καὶ πάλιν νὰ ἀποκτήσῃ αὐτήν, ἐὰν κατέρριπτες αὐτὸν ἀπὸ τινος ὑψηλῆς περιωπῆς, ἠδύνατο καὶ πάλιν ν' ἀνέλθῃ εἰς αὐτήν. Σὺ ὁμως τοιαύτην κατ' αὐτοῦ κατήνεγκας πληγὴν, ἣτις ἀδύνατον νὰ ἐπουλωθῇ, ἀδύνατον νὰ θεραπευθῇ, σὺ ἀφήρπασας ἀπ' αὐτοῦ τὴν τιμὴν, ἣτις εἶναι ἀνεκτίμητος, τὴν τιμὴν, ἣτις εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς, τὴν τιμὴν, ἣς ἄνευ ἡ ζωὴ πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ζωὴ, εἶναι ζωὴ ἀφόρητος, εἶναι ζωὴ θάνατος, θάνατος πολλῶ ἀλγινότερος καὶ φοβερώτερος τοῦ σωματικοῦ θανάτου. Καὶ τῷ ὄντι, ἀγαπητοί, διότι ὑποθέσατε ὅτι ἐδυσφήμησεν ὁ κατάλαλος ἀνθρώπον τινα. Τί θέλει συμβῆ ἔντεῦθεν; Καθὼς, ὅταν πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου, ἀνάψῃ τις πυρὰν ἐν μέσῳ πεπυκνωμένων οἰκιῶν, τὸ παμφάγον πῦρ, μεγαθυρόμενον ὑπὸ τε τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου καὶ τῆς εὐφλέκτου τῶν οἰκιῶν ὕλης μεταβαίνει ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, μέχρις οὗ κατακαύσῃ πάσας, οὕτω καὶ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ κατάλαλου, μεγαλοποιούμενοι ὑπὸ τε τῶν σφοδρῶν παθῶν καὶ τοῦ ἰδιαίχοντος χαρακτηῆρος ἐκάστου ἀνθρώπου, μεταβαίνουσιν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ οὕτως ἀνάπτουσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων τὸ δλεθριον πῦρ τοῦ φοβεροῦ πρὸς τὸν καταλαλούμενον μίσους καὶ τῆς ἀδυσωπῆτος πρὸς αὐτὸν ἐχθρας. Ποία δὲ τότε ἔσται ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνον; Ὁ ταλαίπωρος ἀπώλεσε τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Πάντες θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς λυμεῶνα τῆς κοινωνίας, οὐδεὶς συναναστρέφεται μετ' αὐτοῦ, οὐδεὶς ἐμπιστεύεται εἰς αὐτόν· ὁμιλεῖ; οὐδεὶς προσέχει τοῖς λόγοις αὐτοῦ· ὑπισχνεῖται; ἐγγυᾶται; ἀλλ' οὐδεὶς πιστεύει αὐτῷ· ὀρκίζεται; ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀπλοῦν λόγον τὸν ὄρκον αὐτοῦ παραδέχονται. Καὶ τότε πῶς νὰ ὑπερασπίσῃ ὁ δυστυχὴς τὴν τιμὴν αὐτοῦ; διὰ λόγων; ἀλλὰ τίς ἀκούσει αὐτοῦ; ἀλλὰ δι' ἔργων; ἀλλὰ ποίοις ἔργοις θέλει δυνηθῆ νὰ ἐξαλείψῃ τὸ προστριβὲν αὐτῷ ὄνειδος, ἀφοῦ ἡ προκατάληψις ὡς παχυτάτη ἀχλὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων περικαλύπτει; «Οἴμοι, λέγει τότε ὁ δύστηνος ἐκεῖνος ἀποδουρόμενος τὴν ἀξιοθρήνητον αὐτοῦ συμφορὰν, οἴμοι τῷ τρισσαθλίῳ! πῶς νὰ ζήσω; οἱ ἐχθροί μου ὡς λυσσαλέοι κύνες, ὡς λύκοι βαρεῖς περιεκύκλωσάν με, οἱ φίλοι μου, οἱ συγγενεῖς μου ἀποστρέφονται μοι, πάντες ὄνειδίζουσί με καὶ καταχλευάζουσιν. Ἄλλὰ

διατί ταῦτα πάντα ; τί ἐποίησα ; μικρόν, ἐλάχιστον σφάλμα, καὶ πάν-
τες μισοῦσί με, πάντες ὡς κακοῦργόν με βδελύττονται. Καὶ τὸν διαβο-
λέα δὲν γινώσκω, καὶ τὸν συκοφάντην ἀγνοῶ. Οἴμοι ! τί ποιήσω ;
Θεέ μου, πῶς νὰ ζήσω ; χεῖμαρροι πικροτάτων δακρύων, στεναγμοὶ
σπαραξικάρδιοι, πόνοι ἀλγεινότατοι, ἴδου ἡ ζωὴ μου, πῶς νὰ ὑποφέ-
ρω τὴν ζωὴν ταύτην ; Θεέ μου, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, ἀπάλλα-
ξόν με τῆς ζωῆς ταύτης· εἰ δὲ μή, ἐγὼ αὐτὸς ἀπαλλάσσομαι». Ἴδου,
κατάλαλε, ποίαν ἀγάπην τρέφεις πρὸς τὸν πλησίον. Ἴδου πῶς ἐπανή-
γαγες τὸν πλησίον εἰς τὴν εὐθείαν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, κατεκρήμνισας
αὐτὸν εἰς τὸ φρικῶδες βάραθρον τῆς ἀπογνώσεως. Ἄλλὰ φεῦ ! ὁ κα-
τάλαλος ἀπέναντι τῶν φοβερῶν τούτων καταστροφῶν, ὧν γίνεται πρόξε-
νος, μένει εἰσέτι ἀτάραχος, τὸ δὲ πάσης γέμον ἀναισχυγντίας, ὑποκρί-
νεται ἐνώπιον τῶν ταιλαιπῶρων αὐτοῦ θυμάτων εἰλικρινῆ πρὸς αὐτὰ
φιλίαν καὶ ἀγάπην. Ἄλλ' ὦ κατάλαλε· τοὺς ἀνθρώπους ἴσως δύνασαι ν'
ἀπατήσης, ἔστω· τὸν ἀκοίμητον ὅμως ἐκεῖνον ὄφθαλμόν, ὅστις παντα-
χοῦ εἶναι παρών, νομίζεις ὅτι θέλεις δυνηθῆ ν' ἀπατήσης ; ἢ νομίζεις,
ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν σὲ τιμωρεῖ ἐπὶ τῆς γῆς, θέλεις διαφύγει τὸ φο-
βερόν ἐκεῖνο τοῦ Θεοῦ δικαστήριον. Μὴ πλανᾷς σεαυτόν. Ἐκεῖνος
ὅστις τὰ ἀπόκρυφα θέλει καταστήσει τοῖς πᾶσι φανερά, Ἐκεῖνος ὅστις
ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, Ἐκεῖνος ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ
φρικτῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ θέλει κρίνει καὶ σὲ· ναί, καὶ σὲ θέλει κρίνει,
οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι. Ἄλλὰ πῶς θέλει σὲ κρίνει ; ὅπως ἔκρινες
καὶ σὺ τοὺς ἀδελφούς σου. Τί λέγεις ; θέλεις νὰ κριθῆς ὅπως ἔκρινες ;
ὦ ! σὺ βεβαίως δὲν θέλεις, ἀλλὰ θέλει ὁ Θεός· ἡ ἀπόφασις ἐξῆλθε, τε-
τέλεσται, «ἐν ᾧ κρίματι, λέγει, κρίνετε, κριθήσεσθε». Ναὶ κατὰ τὴν φο-
βερὰν ἐκείνην ἡμέραν τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους, οἵτινες ἑαυτοὺς μό-
νον, οὐδένα δὲ ἄλλον κατέκρινον, ἀλλὰ πάντας ἡγάπων, θέλει συγχω-
ρήσει, καθὼς αὐτὸς εἶπε «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε», διὰ σὲ ὅμως
δὲν ὑπάρχει ἔλεος, δὲν ὑπάρχει συγχώρησις· διότι καὶ σὺ οὐδένα
ἠλέεις, οὐδένα συνεχώρεις. Τότε, ναί, τότε θέλει ἐκφωνήσει κατὰ σοῦ
ὁ Ὑψιστος καὶ Δικαιότατος Κριτῆς τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν
«Πορεύου ἀπ' ἐμοῦ, κατηραμένε, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμα-
σμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ». ὦ πόσον φρικτὴ καὶ
φοβερὰ ἀλλὰ καὶ πόσον δικαία τοῦ καταλάλου ἡ τιμωρία !

Φύγωμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, φύγωμεν ἀπὸ τῆς ἐπαράτου καταλα-
λιᾶς, ἥτις τοσοῦτων καὶ τηλικούτων κακῶν πρόξενος γίνεται οὐ μόνον
εἰς τὸν καταλαλούμενον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καταλαλοῦντα. Τὴν γλῶσσαν
ἡμῶν, ἥτις πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ δοξολογίαν ἡμῖν ἐδόθη, ἥτις πολλαίς

ἐγεύσατο αὐτοῦ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἵματος, μὴ καθιστῶμεν ὄργανον τῆς ἐπαράτου καταλαλιᾶς. Μὴ, πρὸς Θεοῦ, μὴ ἀποτολμήσωμεν τὴν βλάβημον ταύτην καὶ θεοστυγῆ τόλμην. Θέλομεν, ἀγαπητοί, νὰ κρίνωμεν; ὑπάρχει ἄλλη κρίσις, οὐδεμίαν φέρουσα βλάβην, πολλὴν δὲ τὴν ὠφέλειαν: Τὰς ἡμετέρας διὰ παντὸς κρίνωμεν καὶ κατακρίνωμεν ἁμαρτίας, ὅπως μὴ περιπέσωμεν πλέον εἰς αὐτάς. Ἴδου κρίσις ἁγία καὶ θεάρεστος, κρίσις ἐκ τῆς χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης ἀπορρέουσα, ἴδου κριτήριον ἅγιον καὶ εἰς αὐτὸν εἰσάγον τὸν παράδεισον. Τοῦ δὲ πλησίον ἡμῶν μηδέποτε καταλαοῦμεν, ἀλλ' ἐὰν ἴδωμεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, συμβουλευόμεν αὐτὸν κατ' ἰδίαν ἐν πνεύματι πραότητος καὶ ἐπιεικειᾶς· οὕτω μόνον δυνάμεθα νὰ ἐπαναγάγωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς· τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος, τοῦτο ὑπαγορεύει ἡμῖν ἡ ἀληθὴς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, τοῦτο εἶναι θυσία τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτος. Ταῦτα δὲ ποιῶντες ὦμεν βέβαιοι, ὅτι θέλομεν δικαιωθῆ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου βήματος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπε: «μὴ καταδικάζετε καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε». Γένοιτο.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

«Καὶ περὶ τῶν ποδῶν τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλεσε αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν» (Λουκ. 8, 41)

Συγκινεῖται πᾶσα πατρική καρδιά, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ὅταν μετὰ προσοχῆς ἀκούη τὴν πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθεῖσαν Εὐαγγελικὴν διήγησιν. Πατήρ τις, λέγει τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὀνόματι Ἰάειρος, εἶχε μονογενῆ θυγάτριον, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ μόνη χαρὰ τοῦ οἴκου, καὶ τοῦτο τὸ ἀπηνὲς τοῦ θανάτου δρέπανον προώρως ἀφήρπαζεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀπώλοντο πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τῶν γονέων. Γονεῖς! ὦ, τί σεβαστὸν ὄνομα! Ὅποῖαι ὑψηλαὶ ἔννοιαι, ὁποῖα σπουδαῖα καθήκοντα ἐγκλείονται ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ! Ὅπόσας θυσίας καὶ ὁποίας βασάνους δὲν ὑφίστανται οἱ δυστυχεῖς γονεῖς μέχρις ὅτου κατορθώσωσι νὰ φέρωσιν εἰς κατάλληλον ἡλικίαν τὰ τέκνα αὐτῶν. Πόσα πικρὰ ποτήρια δὲν ποτίζονται ὅταν βλέπωσιν ὅτι οἱ κόποι των ἀποβαίνουσι μάταιοι. Γρηγοροῦσι καὶ μεριμνῶσι· ἐργάζονται καὶ στεροῦνται καὶ διαφόρους πικρίας ὑφίστανται, χάριν μιᾶς ἰδέας, χάριν ἑνὸς σκοποῦ, ἀλλὰ ὑψηλοῦ, ὅπως παραδώσωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν ἀνθρώπων τιμίους, χρηστοὺς καὶ ἠναρέτους πολίτας, μέλη ἐκλεκτὰ καὶ χρήσιμα καὶ οὐχὶ σεσηπῶτα καὶ ἄχρηστα. Καὶ ἰδοὺ ἡ σπουδαία καὶ ὑψηλὴ ἀποστολὴ τῶν γονέων. Ἡ θεία πρόνοια ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς ἔργον ἔξοχον, καθήκον ἱερὸν. Ἄλλ' ἄρα γε πάντες οἱ γονεῖς ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ σπου-

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Προφήτου Ἡλιοῦ Χρυσουπόλεως, ἐπαρχίας Χαλκηδόνος.

δαῖα ταῦτα καθήκοντα; Πόσοι γονεῖς δὲν γίνονται αἴτιοι τῆς μελλούσης κακοδαιμονίας τῶν τέκνων των! Πόσοι γονεῖς ἀντὶ νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν χρησιοὺς πολίτας, παραδίδουσιν εἰς αὐτὴν θηρία ἀνήμερα, λυμεῶνας τῆς κοινωνίας; Ἄλλὰ πόθεν προέρχεται τὸ τοιοῦτον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί; Διότι πολλοὶ ἐκ τῶν γονέων δυστυχῶς δὲν ἐφρόντισαν νὰ μάθωσι ποῖος ὁ προορισμὸς των καὶ ὁποῖαν εὐθύνην φέρουσιν ἀπέναντι τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισα νὰ ὀμιλήσω σήμερον πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τῆς χριστιανικῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Καὶ πρὸς τοῦτο χαρίζατέ μοι τὴν ὑμετέραν σύντονον καὶ εὐμενῆ ἀκρόασιν.

Ὅσον σπουδαῖον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, τόσον καὶ δύσκολον. Εἶνε δυσκολωτάτη ἡ ἀνατροφή καὶ ἔνεκα τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κόπων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποβάλλονται οἱ γονεῖς, καὶ ἔνεκα τῆς μεγάλης εὐθύνης τὴν ὁποῖαν ἀναλαμβάνουσιν. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἐκ τῶν ἐτῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐξαρτᾶται ὁλόκληρος ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθῶα, ἡ θέλησις ἀσθενής, καὶ τὸ παιδίον ὁμοιάζει μὲ κλάδον τρυφερὸν καὶ εὐλύγιστον, τὸν ὁποῖον ἡ χεὶρ τοῦ κηπουροῦ διευθύνει κατ' ἀρέσκειαν. Ὅμοιάζει μὲ τὸ ἀπαλὸν κηρίον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ λάβῃ πολλὰς καὶ διαφόρους μορφάς. Ἄλλὰ ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ διαπλάσωσιν τὴν καρδίαν τοῦ παιδός; Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀναλαμβάνουσι πρῶτον τὸ καθῆκον τοῦτο, τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον, εἶναι οἱ γονεῖς. Οὗτοι εἶναι ὑπεύθυνοι ἀπέναντι Θεοῦ καὶ κοινωνίας. Ναί· μεγίστην ἔχουσι τὴν εὐθύνην οἱ γονεῖς διὰ τὰ τέκνα, καὶ τίποτε δὲν δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τῆς ἐνόχης διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων. Ὁ ἀνώτερος κριτὴς τοὺς ἐρωτᾷ πάντοτε διὰ τῆς συνειδήσεως. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους σᾶς ἔδωκα; ποῦ εἶναι τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα σᾶς ἐνεπιστεύθην; ποῦ εἶναι αἱ ἀθῶαι ἐκεῖναι ψυχαί, τῶν ὁποίων σᾶς ἀνέθηκα τὴν ἀνάπτυξιν; Καὶ δικαίως· διότι οὗτοι εἶναι προωρισμένοι νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ παιδὸς τὰ ζιζάνια τῆς ματαιότητος, τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῶν αἰσθησεων. Οὗτοι εἶναι προωρισμένοι νὰ σπεύρωσιν εἰς τὴν ἀθῶαν παιδικὴν καρδίαν τὸν καλὸν σπόρον, τὸν σπόρον τῆς ἀγάπης, πρὸς πᾶν καλόν, ὑψηλὸν καὶ εὐγενές. Καὶ οὐ μόνον μεγίστην εὐθύνην φέρουσι διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων, ἀλλὰ καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποφύγωσι τὸ καθῆκον τοῦτο. Οὐδεὶς πατὴρ ἢ μήτηρ δύναται ν' ἀναθέσῃ τὸ καθῆκον τοῦτο εἰς ἄλλον τινά. Οὐδεὶς πατὴρ δύναται νὰ εἴπῃ· ἔχω πολλὰς ἐργασίας καὶ δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀναθρέψω τὰ τέκνα μου. Καὶ δύναται

νά εἶπη ὁ στρατιώτης : δὲν ἔχω καιρὸν νά ἔλθω εἰς τὸν πόλεμον ; Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τῆς ἀνατροφῆς ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ πρέπει νά ἔχωσι καιρὸν διότι τὸ καθήκον τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτιστον καὶ τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἄλλων. Ἄλλὰ ὁποῖα τις πρέπει νά εἶναι ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ; Ἐν πρώτοις ὀφείλουσιν οἱ γονεῖς, αὐτοὶ πρῶτοι, νά εἶναι τοιοῦτοι, ὁποῖα θέλουσι νά καταστήσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν. Ὀφείλουσι δηλαδὴ οἱ γονεῖς ν' ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ὄχι διὰ λόγων μόνον. Διότι ποῖος δὲν γνωρίζει ὅτι τὰ ἔργα λαλοῦσιν εὐγλωττότερον τοῦ λόγου ; Τὸ ζῶν παράδειγμα τῶν γονέων, ἡ σεμνὴ εἰκὼν αὐτῶν, δίδουσι ζωὴν εἰς τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς νοουθεσίας τῶν γονέων. Μὴ ἀπατώμεθα, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ἐκ τῆς διαγωγῆς τῶν γονέων ἔξαρτᾶται ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία τῶν τέκνων. Ἡ καρδιά τῶν τέκνων εἶναι χάριτος ἄγραφος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου δύνανται οἱ γονεῖς νά γράψωσι ὅ,τι θέλουσιν. Ὅταν λοιπὸν διδάσκωσιν αὐτὰ διὰ τοῦ παραδείγματος τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν, τότε γράφουσιν ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτῶν τὰ ὠραιότερα γράμματα. Ὅταν ὅμως ἀφ' ἐνὸς λέγουσι πρὸς τὰ τέκνα «ἀποτασσόμεθα τῷ Σατανᾷ καὶ συντασσόμεθα τῷ Χριστῷ», ἀφ' ἑτέρου δὲ διδάσκουσι διὰ τῆς διαγωγῆς τὰ τέκνα τὸν ὅλον τὸν Σατανᾶ, οἷον τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, τὴν ἀδικίαν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, τότε τί δυνάμεθα νά περιμένωμεν ἀπὸ τὰ τέκνα ἐκεῖνα ; Ὅταν ὁ πατήρ ἀφ' ἐνὸς λέγει εἰς τὸ τέκνον του : νά ἀγαπᾷς τὸν ἀδελφόν σου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ὑβρίζει τὴν γυναῖκα του, ἀργολογεῖ, μεθοκοπᾷ καὶ τόσα ἄλλα ἀτοπήματα πράττει ἐνώπιον αὐτοῦ, τότε τί θὰ γίνῃ τὸ τέκνον ἐκεῖνο ; Καὶ διὰ νά σᾶς ἀποδείξω ὅτι τὸ παράδειγμα ἔχει σημασίαν περισσοτέραν παρὰ οἱ λόγοι θὰ σᾶς διηγηθῶ μίαν μικρὰν ἱστορίαν.

«Σιδηρουργὸς τις συνήθιζε καθ' ἑκάστην ἑσπέραν νά μεταβαίνειν εἰς οἰνοπωλεῖον, καὶ ἐκεῖ μετὰ τῶν ὁμοίων του νά δαπανᾷ τὰ ὅσα ἐκέρδιζε τὴν ἡμέραν. Εἶχε δὲ σύζυγον καὶ ἓν τέκνον. Ἐσπέραν τινὰ λόγον ἀδιαθεσίας μετέβη ἐνωρὶς εἰς τὸν οἶκόν του. Τὸ τέκνον του ἐχάρη ἰδὼν ἐκτάκτως τὸν πατέρα του καὶ διὰ νά τὸν εὐχαριστήσῃ ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ ἤρχισε νά τῷ διηγῆται τὰ ὅσα μανθάνει εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐν τέλει ἀπήγγειλε καὶ μίαν προσευχὴν. Ἀκολουθῶς τὸν ἠρώτησε μὲ ὄλην τὴν παιδικὴν ἀφέλειαν : «Πατέρα, ἔκαμές ποτε τὴν προσευχὴν σου ;» Ἡ ἀπροσδόκητος καὶ ἀθῶα αὐτῆ ἐρώτησις κατεθορύβησε τόσον τὸν πατέρα, μὴ προσευχηθέντα ἀπὸ πολλοῦ, ὥστε δὲν ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκείνην τὴν νύκτα καὶ ἤκουε διαρκῶς τὴν ὄλωσ

ἀθῶαν ἐκείνην ἐρώτησιν «πατέρα, προσηυχήθης ποτέ;» Μετέβη τὸ πρῶτ' εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶν κτύπημα τῆς σφύρας ἀντήχει εἰς τὰ ὄντα του ἢ ἐρώτησις: «Πατέρα, προσηυχήθης ποτέ;». Ἐπὶ τότε ἐγκατέλιπε τὰ οἰνοπωλεῖα, ἤρχισε νὰ φοιτᾷ εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἔγινε καλὸς χριστιανός.» (Ἴδε Παιδαγωγικὴν Μανούσου, σελ. 204, ἔκδ. 1884).

Ἐὰν μὴ ἀπορῶμεν, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ἀκούοντες τοιαύτας ἱστορίας, διότι ἀντὶ οἱ μεγάλοι νὰ διδάσκωσι τοὺς μικροὺς, πολλάκις οἱ μικροὶ διδάσκουσι τοὺς μεγάλους. Καὶ αἱ μέλισσαι καὶ οἱ μύρμηκες εἶναι μικρὰ ἔντομα, ἀλλὰ διδάσκουσιν ἡμᾶς τὴν φιλοπονίαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Θέλετε λοιπόν, χριστιανοὶ πατέρες καὶ μητέρες, θέλετε νὰ ἴδητε τὰ τέκνα σας εὐτυχῆ, θέλετε νὰ ἀφήσετε εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τέκνα μεμορφωμένα καὶ ἀξίους τοῦ ὀνόματός σας διαδόχους; Δώσατε εἰς αὐτὰ ὑμεῖς πρῶτοι τὸ καλὸν παράδειγμα. Ἐμφυσήσατε εἰς αὐτὰ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ὑγινοῦς διδασκαλίας, τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. «Παῖδευε υἱόν σου, καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει κόσμον τῇ ψυχῇ σου» λέγει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, διότι κόσμος τῷ ὄντι, δηλ. στολισμός, καὶ στολισμός λαμπρὸς εἰς τοὺς γονεῖς εἶναι τὰ καλῶς καὶ εὐσεβῶς πεπαιδευμένα τέκνα, ἐνῶ τοῦναντίον αἰσχος τῶν γονέων καὶ τῆς οἰκογενείας ὅλης εἶναι τὰ ἀπαιδευτα καὶ ἀμόρφωτα τέκνα καὶ λύπη διηνεκῆ καὶ ἐγκάρδιος. Ναί· στολισμός εἶναι ἀληθῶς πρὸ πάντων τῆς φρονίμου μητρὸς ἢ ἐπίδειξις τέκνων μεμορφωμένων καὶ οὐχὶ ἢ ἐπίδειξις τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ σώματος καὶ τῶν ματαίων κοσμημάτων. Ὅτε ποτὲ μία γυνὴ ἐπεδείκνυε μετὰ καυχῆσεως τὰ πολυτελῆ ἐνδύματά της καὶ τοὺς λαμπροὺς αὐτῆς ἀδάμαντας πρὸς τινὰ φίλην της. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἐσιώπα καὶ δὲν ἐπεδοκίμαζε τὸ τοιοῦτον, ἐπὶ τέλους ὀργισθεῖσα αὕτη εἶπε: «Καὶ δὲν σοι φαίνονται ὠραῖοι οἱ ἀδάμαντές μου; ποῦ εἶναι οἱ ἰδικοί σου;». «Περίμενε, λέγει, φίλη μου, ὀλίγον». Καὶ παρουσιάζει εἰς αὐτὴν τέσσαρας κοσμιωτάτους καὶ σώφρονας υἱούς, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν καὶ ἀνατροφὴν εἶχεν ἀφιερῶσει ὅλον τὸν βίον της. Ἀκούετε, χριστιανὰι μητέρες. Ἴδου ποῦ ἔγκειται ἡ καύχησις ὑμῶν. Ἴδου ποῦ δύνασθε νὰ καυχᾶσθε. Καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ματαίαν ἐπίδειξιν τῶν κοσμημάτων τοῦ σώματος. Ἡ θρησκευτικὴ ἀνατροφὴ τοῦ τέκνου εἶναι ἔργον κυρίως τῆς μητρὸς. Αἱ πρῶται θρησκευτικαὶ ἐντυπώσεις ἐγχαράσσονται ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς ὑπὸ τῆς μητρὸς. Αὕτη ἔχει καθήκον κατὰ τὴν μικρὰν τοῦ παιδὸς ἡλικίαν νὰ διδάξῃ αὐτὸ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον. Μόνοι αἱ μητέρες δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσιν

εἰς τὸ τέκνον τὰς καλὰς ταύτας ἰδέας. Τίς ἐδίδαξε τὸν θεῖον Χρυσόστομον ; ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Τίς ἀνέδειξε τὸν Μέγαν Βασίλειον ; ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Τίς ἀνέθρεψε τὸν θεῖον Γρηγόριον ; ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Αὕτη καὶ μόνη δύναται νὰ ἐγγέῃ εἰς τὸ ἡμίκλειστον στόμα τοῦ παιδὸς τὸ καθαρὸν γάλα τοῦ Εὐαγγελίου. Μόνον αἱ μητέρες δύνανται νὰ παραγάγωσιν ὅ,τι ὑψηλὸν δύναται νὰ παραγάγῃ ὁ χριστιανισμός. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς μέγας ἀνὴρ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἔλεγε : «Δότε μοι καλὰς μητέρας καὶ ἀνεκαίνισα τὴν κοινωνίαν».

Ταῦτα λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, πατέρες καὶ μητέρες, ἀναλογίζεσθε τὸ μέγα καὶ ἱερὸν καθήκον τῆς κατὰ Χριστὸν μορφώσεως τῶν τέκνων ὑμῶν. Ἀναλογίζεσθε ὅτι τὴν φροντίδα τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῶν τέκνων ὑμῶν εἰς ὑμᾶς ἐμπιστεύεται ὁ κοινὸς δημιουργὸς καὶ πλάστης. Μὴ περιορίζετε τὸ καθήκον ὑμῶν εἰς τὸ νὰ φροντίζετε περὶ τῆς ὕλικῆς μόνον τῶν τέκνων τροφῆς καὶ νὰ στολιζήτε τὸ σῶμα αὐτῶν μὲ πολυτελεῖ καὶ λαμπρὰ ἱμάτια. Ἀναβιβάσατε τὸν γοῦν ὑμῶν ὑψηλότερον καὶ φροντίσατε μᾶλλον νὰ τρέφετε αὐτὰ μὲ πνευματικὴν τροφήν καὶ νὰ στολιζήτε περισσότερον τὴν ψυχὴν αὐτῶν παρὰ τὸ σῶμα. Ἐμφυτεύσατε εἰς τὰς ἀπαλὰς αὐτῶν καρδίας τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην, τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Μὴ νομίζετε ὅτι ἐκπληροῦτε τὸ ἔργον, εἰάν ἁπλῶς παραδώσητε αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας τῶν διδασκάλων. Ἡ μόρφωσις τῶν νέων εἶναι ἔργον κοινόν, εἰς γονεῖς ὁμοῦ καὶ διδασκάλους. Ἐμπνέετε εἰς αὐτὰ ὑμεῖς πρῶτοι τὸ αἶσθημα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Ὁδηγεῖτε αὐτὰ παιδιόθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ὅπου δοξολογεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ὅπου τὸ παιδίον διδάσκεται ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ταῦτα εἰάν πράττετε, τότε εὐπαρορησιάστως θὰ εἴπητε εἰς ἐκεῖνον ὅστις παρέδωκε ταῦτα εἰς ὑμᾶς : Ἴδού αἱ ἀθῶαι ψυχαὶ τὰς ὁποίας ἐνεπιστεύθη εἰς ἡμᾶς· ἐφυλάξαμεν αὐτὰς σώας καὶ ἀκεραίας καὶ τότε θέλετε καταξιωθῆ τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ βασιλείας καὶ θὰ ἐπισύρητε ἐφ' ὑμᾶς τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς μελλούσης γενεᾶς. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ Θ' ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

«Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν».

Μία τῶν λαμπροτάτων παραβολῶν τοῦ Σωτῆρος εἶναι καὶ ἡ πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθεῖσα περὶ τοῦ ἀφρονος πλουσίου, ἐκ τῆς ὁποίας διδασκόμεθα, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ταῦτα ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες λησμονοῦντες τὸν προορισμὸν αὐτῶν, λησμονοῦντες, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι πολυτιμότερα τοῦ σώματος, ὡς πνευματικῆ, λησμονοῦντες ὅτι τὸ σῶμα σχετικὴν μόνον ἀξίαν ἔχει ὡς ὄργανον τῆς ψυχῆς, ἀφιερροῦσιν ὅλους ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ὑλιστικῶν ἐκείνων μέσων, τὰ ὁποῖα ὑπολαμβάνουσιν ὡς τὰ μόνον ἀποτελοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν. Ἐὰν δὲ μάλιστα ὑπὸ τῶν περιστάσεων εὐνοοῦμενοι ἀποκτήσωσι καὶ τὰ μέσα ταῦτα ἄφθονα, τότε δὴ τότε παραδίδονται ὀλοψύχως εἰς τὰς ἡδονάς, λησμονοῦσι τὸν Θεὸν καὶ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀπολύτους κυρίους τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ἀπέκτησαν. Τοιοῦτος, ἀγαπητοί, φαίνεται, ὅτι ἦτο καὶ ὁ πλούσιος τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, ὅστις ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ φανῇ πιστὸς οἰκονόμος τοῦ Κυρίου, ἀφιερῶθη εἰς τὴν ἀπόλαυσιν, τὴν τρυφήν· «ψυχὴ, λέγει, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπάσου, φάγε, πίε, εὐφραίνου». Ἄλλ' ὁ δίκαιος Θεὸς ἀπροειδοποιήτως κόπτει τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ καταχραστοῦ τούτου πλουσίου καὶ προαγγέλλει αὐτῷ τὴν φοβερὰν ἅμα καὶ δικαίαν τιμωρίαν : «ἀφρον, ταύτη τῆ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ». «ὦ, πόσον φοβερὰ ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Θεοῦ ! Ἀγωνιᾶ καὶ τρέμει ὁ δύσμοιρος πλούσιος διὰ τὴν καταδίκην αὐτοῦ, κατασπαράσσεται ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδή-

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς ἁγίας Τριάδος Χαλκηδόνος.

σεως ὡς μὴ ἐπιζητήσας τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, μηδὲ ἐκπληρώσας τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καθήκοντα. «Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν». Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἔχοντες τὰς ἀποθήκας αὐτῶν πλήρεις καὶ τὸ βαλάντιον ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ βεβαρημένον παρορῶσιν ἀσπλάγχως τοὺς χρήζοντας βοήθειας, διὰ τοῦτο ἐπιτραπέτω μοι νὰ ὀμιλήσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην περὶ χρήσεως τοῦ πλούτου, ἵνα ἀφοῦ ἐπικαλεσθῶ τὴν ἄνωθεν βοήθειαν καὶ τὴν ὑμετέραν προσεκτικὴν ἀκρόασιν σκιαγραφήσω ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ θησαυρίζοντος ἑαυτῷ πλουτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ εἰς Θεὸν πλουτοῦντος.

Α'.

Ἐπῆρξαν ἄνθρωποι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ σήμερον πολλοὶ τοιοῦτοι εὐρίσκονται, οἱ ὅποιοι φρονοῦσιν, ὅτι οὐδὲν πέραν τοῦ κόσμου τούτου ὑπάρχει ἢ καὶ ἐὰν κατὰ διάνοιαν καὶ θεωρίαν παραδέχονται καὶ ἄλλον κόσμον καὶ προορισμὸν καὶ Θεόν, διὰ τῆς πράξεως ὅμως αὐτῶν καὶ τοῦ βίου ἀποδεικνύουσιν ὅπως τὸ ἐναντίον. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἐπομένως νομίζουσιν ὅτι ἐπλάσθησαν μόνον διὰ τὸν κόσμον τούτον, τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι τὰ μόνα μέσα πρὸς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ τείνη ὁ ἄνθρωπος. Τί ἐστὶ πνεῦμα, τί ἐστὶ προορισμὸς πνευματικὸς, τί ἐστὶ Θεὸς καὶ αἰωνιότης, ταῦτα κατ' αὐτοὺς εἶναι χίμαιρα καὶ μῦθος. Ἀρκεῖ τις κατ' αὐτοὺς νὰ τύχη καλῶν ἐν τῷ κόσμῳ περιστάσεων, νὰ ἐπιτύχη πλούτου, δόξης καὶ τῶν τοιούτων, καὶ τότε οὐδὲν ἕτερον ἔχει νὰ ἐπιθυμήσῃ, ἐξεπλήρωσε τότε τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, παραδίδεται εἰς τὰ κοσμικὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ, ἀναπαύεται, εὐημερεῖ μέχρις οὗ ἔλθῃ ἢ ἀφενικὸς τοῦ θανάτου ὥρα ἢ μετὰ γούσα αὐτὸν, ὡς λέγει, ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι, εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν. Ὡ, πόσον σκληρὰ καὶ ὠμῆ εἶναι ἡ θεωρία αὕτη! Ἄλλ' ἄρα γε οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀγαπητοί; Τοιοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ πλούτου καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν; Ὁ πλοῦτος ὡς καὶ πάντα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ δι' οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰμὴ ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς μέσον συντηρήσεως τοῦ σώματος καὶ ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος. Ταῦτα δὲ τὰ ἀγαθὰ δὲν δύναται νὰ ἀποκτηθῶσιν, ἐὰν δὲν παρῆεν αὐτὰ ἡ φύσις, ἢ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθεῖσα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φύσις δὲν διανέμει τὰ ἀγαθὰ ταῦτα εἰς πάντας ἕξ ἴσου καὶ ἐπομένως πάντες οἱ ἄνθρωποι ζῶντες ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχουσιν ἀνάγκην ἀλλήλοβοηθείας, διὰ τοῦτο οἱ κεκτημένοι αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπόλυτοι κύριοι αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον παροδικοὶ καὶ ἐφήμεροὶ φύλακες τῆς κοινῆς παρα-

καταθήκης, ὄργανα καὶ ἐπίτροποι τοῦ Θεοῦ ὀφείλοντες νὰ μεταδίδωσιν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Τοιαύτη, ἀγαπητοί, εἶναι ἡ ἀληθὴς σημασία, τοιοῦτος ὁ τοῦ πλούτου σκοπός. Ἄλλ' ἴσως εἶπη τις, ἀφοῦ τοιοῦτος εἶναι ὁ πλοῦτος, διατί ἐπέφερον εἰς τὸν πλούσιον τῆς παραβολῆς τὴν καταδίκην καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς αἰωνίου ζωῆς; Οὐχὶ ὁ πλοῦτος, ἀγαπητοί, ἀλλ' ἡ κακὴ χρῆσις τοῦ πλούτου ἐγένετο αἰτία τῆς καταδίκης τοῦ πλουσίου. Ὁ πλοῦτος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὔτε καλὸς εἶναι οὔτε κακός, γίνεται δὲ καλὸς ἢ κακὸς ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως π.χ. διὰ τῆς γλώσσης καὶ συμβουλευόμεν τὸ ἀγαθὸν καὶ προτρέπομεν εἰς τὸ κακόν, καὶ δοξολογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ὑβρίζομεν τὸν πλησίον, καὶ προσευχόμεθα καὶ συκοφαντοῦμεν, οὕτω καὶ διὰ τοῦ πλούτου. Ὅστις μετέλθῃ τὸν πλοῦτον καλῶς, ἐκεῖνος ἐργάζεται μεγάλας καὶ πολλὰς ἀρετάς, ὅστις μετέλθῃ τὸν πλοῦτον κακῶς, ἐκεῖνος προξενεῖ πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Καλὴ χρῆσις, καλὰ ἀποτελέσματα, κακὴ χρῆσις, κακὰ ἀποτελέσματα. Ἄλλὰ διατί λαμβάνω παραδείγματα ἀλλαγῶθεν καὶ δὲν φέρω ὡς παράδειγμα τὸν πλούσιον τοῦ σημερινοῦ Ευαγγελίου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Κύριος φέρει ὡς παράδειγμα; Παρατηρήσατε πῶς μετέρχεται οὗτος τὸν πλοῦτον αὐτοῦ. Ὁ Πανάγαθος Θεὸς κατέπεμψε βροχὴν ὅπως καταδροσισθῶσιν αἱ γαῖαι αὐτοῦ, ἔδωκε τὸν ἥλιον ὅπως ἐκθάλῃ τὰ σπέρματα καὶ πολλαπλασιάσῃ τοὺς καρπούς διὰ τῆς εὐφορίας, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄγροί αὐτοῦ εὐφοροῦσιν, αἱ ἄμπελοι εὐκληματοῦσιν, οἱ κῆποι παράγουσιν ἀφθόνως, ἀφθονὰ λοιπὸν πανταχόθεν σπέρματα, εὐθηνία σίτου, οἴνου, ἐλαίου καὶ τῶν τοιούτων. Ἄλλ' ἴδε καὶ πῶς οὗτος ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν Κύριον. Ἐνῶ ἔχει τοὺς πεινῶντας ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἔχει τοὺς γυμνητεύοντας, τὰ ὄρφανά, τὰς χήρας, οὗτος δὲν τοὺς εἰσακούει, κωφεύει πρὸς πάντας. Ἄς λιμοκτονῇ ὁ πλησίον, ἄς κινδυνεύῃ ἢ τιμὴ αὐτοῦ, ἄς ἐπικεῖται ἢ φοβερωτέρα τῶν συμφορῶν ἐπὶ πολυαριθμοῦ καὶ ἀδυνατοῦ οἰκογενείας, ταῦτα πάντα δὲν εἶναι ἀρκετά, ὅπως συγκινήσωσιν αὐτόν. Καὶ διατί; Διότι ἡ καρδία του παρεδόθη ἄνευ ὄρων εἰς τὴν ὕλην, ἔνεκα τῆς ὁποίας διελύθησαν οἱ συνδέοντες αὐτὴν ἠθικοὶ δεσμοί. Καὶ αἱ μὲν ἀποθῆκαι αὐτοῦ διαρρηγνύονται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν σπερμάτων, ἡ δὲ ἄπληστος αὐτοῦ καρδία δὲν πληροῦται· τὸ πλήθος τοῦ πλούτου δὲν ἀναχαιτίζει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλουσίου, ἀλλ' ὅσον περισσότερον συναθροίζει, τοσοῦτον περισσότερον ἐξάπτεται ἡ ἐπιθυμία του, ἀπαραλλάκτως καθὼς ὁ ὕδρωπικός, ὅστις ὅσον περισσότερον πίνει, τόσον περισσότερον διψᾷ. «Τί ποιήσω, λέγει, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου : τοῦτο ποιήσω, καθελῶ

μον τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω», ἀποφασίζει νὰ καθαιρέση τοὺς σιτοβολῶνας, νὰ εὐρύνῃ τὰ δοχεῖα, νὰ διαρρήξῃ τὰς ἀποθήκας καὶ οἰκοδομήσῃ μείζονας. Καὶ μετὰ ταῦτα; Μετὰ ταῦτα, λέγει, ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Ἐκούετε; μελετᾷ ἵνα παραδοθῇ εἰς τὴν ἀργίαν, τὴν ἠδυπάθειαν, τὰς ἡδονάς, νὰ πλουτήσῃ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ, βουλευεται ὡς ἀθάνατος ὅλως ἀναξίως τῆς θείας μεγαλειότητος. Παρατηρήσατε ὅμως καὶ ὁποῖον τέλος περιμένει αὐτόν. Ἐνῶ διαλογίζεται ταῦτα αἴφνης φωνὴ βροντώδης καὶ φοβερὰ ἀκούεται, ἀπαστραπτει ἡ δίστομος τοῦ θανάτου μάχαιρα, καὶ ὡς ἰστὸς ἀράχνης διαλύονται τὰ σχέδια αὐτοῦ καὶ αἱ ἐλπίδες. Ἄνωθεν τῆς ἐπιθανατίου αὐτοῦ κλίνης καθορᾷ δικαστὴν παρωργισμένον καὶ ἄδυσώπητον. Ἦδη ἀντηγεῖ εἰς τὰ ὄτα αὐτοῦ ἡ τρομερὰ φωνὴ «ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω» (Ἐβρ. 10, 30). Ὡ πόσον ὀδυνηρόν, πόσον τρομερόν τὸ τέλος τοῦ τοιοῦτου πλουσίου! «φοβερόν, ἀγαπητοί, φοβερόν τὸ ἐμπειεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος». Ἄλλὰ παρακολουθήσωμεν τὸν τοιοῦτον πλούσιον καὶ πέραν τοῦ τάφου. Τί βλέπομεν; Ἀπάγουσι τοῦ τοιοῦτου τὴν ψυχὴν οἱ φοβεροὶ δαίμονες οὐχὶ εἰς τόπον ἀναπαύσεως, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἔνθα ὁ θρήνος καὶ τὸ οὐαὶ καὶ ὁ σκῶληξ ὁ ἀκοίμητος. Ἀπώλετο διὰ παντὸς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, ἀντὶ μὲν τῆς μακαρίας ἐκείνης ζωῆς κληρονομήσαντος τὴν αἰώνιον κόλασιν, ἀντὶ δὲ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων κοινωνίας τὴν μετὰ τῶν πονηρῶν δαιμόνων οἴκησιν. Ὅποια φρικώδεις βάσανοι, ὁποῖον τρομερὸν τέλος τοῦ κακὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου αὐτοῦ ποιουμένου! Ἄλλὰ μικρὸν ἔτι ἐντείνετε τὴν προσοχὴν ὑμῶν ὅπως ἴδωμεν καὶ τὸ τέλος τοῦ καλὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου αὐτοῦ ποιουμένου, ἦτοι τοῦ εἰς Θεὸν πλουτοῦντος.

Β'.

Ἡ θεία Γραφή, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, λέγουσα «εἰς Θεὸν πλουτεῖν» ἐν γένει μὲν ἐννοεῖ τὸ νὰ εἶναί τις κεκοσμημένος ὑφ' ὅλων ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος, ἐν μέρει δὲ τὴν κατόρθωσιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς, τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐθεώρει ὡς τὸ πλήρωμα τῶν ἐντολῶν, ὡς τὸ κύριον γνώρισμα τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ὡς σφραγίδα παντὸς ἀληθοῦς χριστιανοῦ. Ἄλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὸν πλοῦτον τοῦτον, ἀγαπητοί; Τὸν πλοῦτον τοῦτον τὸν ἀναγκαϊότατον διὰ πάντα χριστιανὸν τὸν μὴ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φέροντα δυνάμεθα νὰ ἀπο-

κτήσωμεν, ἐὰν κανονίσαντες καὶ ρυθμίσαντες τὸν βίον ἡμῶν κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἀνθρωποῦ ἡμῶν περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν προβαλλόμενοι τύπον καὶ ὑπογραμμὸν αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Τότε δὲ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ παραδείγματος καὶ ἐνδυναμούμενοι ὑπὸ τῆς πανσθενουργοῦ αὐτοῦ χάριτος θὰ καρποφορῶμεν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς βαδίζοντες εὐθὺ πρὸς τὴν ὄντως ζωὴν. Ἐὰν δὲ κατὰ θεϊὰν οἰκονομίαν ἀποκτήσωμεν μικρὰν ἢ μεγάλην τινὰ περιουσίαν, θὰ θεωρῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ταμίαις τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, ὄργανα πρὸς εὐεργεσίαν, οἰκονόμους παρὰ τῶν ὁποίων μέλλει νὰ ἀπαιτήσῃ ὁ Κύριος ἐν ἡμέρᾳ λόγον τῆς οἰκονομίας. Ἰδοὺ, ἀγαπητοί, ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς ὁ τὴν ἀξίαν καὶ χρῆσιν ἐκάστου πράγματος καλῶς γινώσκων ὁποῖαν ποιεῖται χρῆσιν τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Δὲν καταλύει τὰς ἀποθήκας, ὡς ὁ ἄφρων πλούσιος καὶ μείζονας οἰκοδομεῖ, ἀλλὰ ψωμίζει τοὺς πεινῶντας, ποτίζει τοὺς διψῶντας, περιβάλλει τοὺς γυμνοὺς καὶ τοὺς ἐν ψυχῇ τρέμοντας, ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πρὸς τοὺς ἐν φυλακῇ ἀπέρχεται, ἐλευθεροῖ αἰχμαλώτους ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς αἰχμαλωσίας στένοντας, βοηθεῖ καὶ προστατεύει τὴν ἀθρότητα ἐπιβουλεωμένην. Δὲν περιμένει νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐπισκεπτόμενος τὰς καλύβας τῶν πτωχῶν καὶ ἐκ τοῦ συγγενεῖς ἐξετάζων τὴν κατάστασιν αὐτῶν ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν. Γινώσκει οἰκογενεῖάν τινα στερουμένην τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου καὶ ὅμως προσπαθοῦσαν νὰ διατηρήσῃ τὴν οἰκτράν καὶ ἐλεεινὴν ζωὴν; ἐκεῖ συναντᾶτε καὶ τὸν ἀγαθὸν πλούσιον. Μανθάνει ὅτι μήτηρ τις συσφίγγει ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς βρέφη πεινῶντα καὶ κλαίοντα; ἐκεῖ τρέχει καὶ ὁ παρήγορος ἄγγελος. Πανταχοῦ βλέπετε αὐτὸν σπεύδοντά, πανταχοῦ γινόμενον ἄγγελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ στελλόμενον, ἵνα ἐν ταῖς σκοτειναῖς τῆς δυστυχίας ὥραις σώσῃ πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας, πανταχοῦ φέροντα τὴν λάμπιν τῆς χαρᾶς καὶ τὴν ζωὴν εἰς ἐκεῖνα τὰ χεῖλη, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ λύπη πρὸ πολλοῦ ἐξηφάνισε τὸ μείδιμα. Ἀλλὰ δὲν περιορίζεται μέχρις ἐνταῦθα. Ὅπως πολλάκις ἀναξιοπαθοῦσι τὰ ἄτομα, οὕτω καὶ αἱ κοινότητες καὶ τὰ ἔθνη. Καὶ ἐνταῦθα βλέπετε τὸν εἰς Θεὸν πλουτοῦντα ἐν τοῖς πρώτοις. Δὲν θεωρεῖ ἑαυτὸν ξένον τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκει, τῆς Ἐκκλησίας ἣτις τὸν ἀνεγέννησεν, ἀλλὰ μέλος αὐτῶν ἀναπόσπαστον. Καὶ διὰ τοῦτο νῦν μὲν βλέπετε αὐτὸν ἀνεγείροντα μεγαλοπρεπῆς μέγαρον πρὸς ἐνδιαίτησιν τῶν πενήτων, ἄλλοτε δὲ ἀνυφοῦντα κτίριον πρὸς νοσηλείαν τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν, καὶ ἵνα εἶπω συντόμως, βλέπετε αὐτὸν διηνεκῶς καὶ ἐνεργῶς τείνοντα πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν σωτηρίαν, τὴν εὐκλειαν καὶ τὴν τελειότητα τῆς πασχούσης αὐτοῦ

πατρίδος, ἀναζωπυροῦντα τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐν γένει συντελοῦντα εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ τοιαύτην χρῆσιν τοῦ πλούτου αὐτοῦ ποιούμενος πλούσιος εἶναι κατ' ἄμφω πλούσιος, πλούσιος δηλονότι ἐν χρήμασι καὶ πλούσιος ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς. Εἶναι δηλαδή ἐξ ἐκείνων τῶν πλουσίων τοὺς ὁποίους ὑποδεικνύων εἰς τὸν Τιμόθεον ὁ μέγας κήρυξ τῶν ἔθνων Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἔλεγε· «τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. . . ἀλλ' ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς» (1 Τιμ. 6, 18). Φαντάζεσθε βεβαίως ἤδη καὶ τὸ τέλος τοῦ τοιοῦτου πλουσίου. Δὲν ἀκούεται ἐνταῦθα ἡ τρομερὰ φωνὴ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου πλουσίου «ἄφρων ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ», ἀλλὰ φωνὴ συγκινοῦσα καὶ ἀναλύουσα εἰς δάκρυα ἠθικῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιόσεως, φωνὴ ἀνταμείβουσα τὴν ἀρετὴν· ποῦ μὲν ἀκούεται ὁ θρῆνος τῶν κοπτομένων καὶ ὀδυρομένων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ γενναίου προστάτου καὶ κηδεμόνος, ποῦ δὲ ἡ πένθιμος φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας εὐλογούσης καὶ ἐγκωμιαζούσης αὐτόν· ἐνταῦθα χέονται δάκρυα καρδιῶν συγκεκνημένων καὶ εὐγνωμόνων, ἐκεῖ χέονται μύρα καὶ διασπείρονται ἄνθη παριστῶντα δικαίως τὰ ἄνθη καὶ μύρα τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ. Εὐλογοῦσιν οἱ πάντες τὸν τοιοῦτον πλούσιον, μνημονεύουσι τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀγάπην, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγχαράττουσιν ἢ ἐπὶ μνημείων λαμπρῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἢ ἐπὶ τῶν εὐγνωμόνων καρδιῶν αὐτῶν, καὶ τί λέγω; τὸ ὄνομα αὐτοῦ μνημονεύει καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐγγράφων αὐτὸ ἐν βίβλῳ ζώντων. Ἰδοὺ, ἀγαπητοί, πόσον ἐνδοξον καὶ τρισόλβιον εἶναι τὸ τέλος τοῦ εἰς Θεὸν πλουτοῦντος. Ἰδετε πόσον διαφέρει ὁ σκληρὸς καὶ ἀσπλαγχνος τῆς Ἐδαγγελικῆς παραβολῆς πλούσιος, τοῦ εὐεργέτου τούτου καὶ φιλανθρώπου τούτου πλουσίου· τόσον, ὅσον διαφέρει ἡ σκοτεινὴ νύξ τῆς γλαφυρᾶς καὶ διαυγοῦς ἡμέρας. Καὶ ὁ μὲν σκληρὸς ἀπῆλθεν ὅπως εὖρη τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ συναντιλήπτορα ἐν ταῖς κακίαις, τὸν διάβολον, ὁ δὲ ἀγαθὸς μετέβη εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, εἰς τὴν χώραν τῶν δικαίων, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἵνα ἀπολαύσῃ τῶν ἀνεκλαήτων ἀγαθῶν. Ἴνα λοιπὸν ἐκφύγωμεν ἡμεῖς τοῦ ἄφρονος πλουσίου τὴν τιμωρίαν, ἃς διατηρῶμεν ζῶσαν καὶ ἀκμαίαν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἃς δίδωμεν κερμάτιόν τι εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἵνα τύχωμεν ἐν πονηραῖς ἡμέραις ἐλέους καὶ συμπαθείας παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἐρωτῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἶναι δίκαιον ἵνα ἄλλοι μὲν ἀπολαύωσιν ἀφθόως τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ στερῶνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου

ἄρτου ; εἶναι πρέπον, λέγω, ἵνα ἄλλοι μὲν ἐνδύονται καὶ εὐφραίνωνται καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, ἄλλοι δὲ νὰ ἀποθνήσκωσι τῆς πείνης ; Οὐχί, ἀγαπητοί, οὐχί' ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ βασιλεύῃ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι ὁ μόνος διαχειριστὴς τοῦ ἐμπειστευμένου εἰς αὐτοὺς πλούτου. Ἐὰν δὲν δύνασαι, λέγεις, νὰ κάμῃς πλουσίας γενναιοδωρίας' ἡ ἀγάπη σὲ διδάσκει, ἀδελφέ, ὅτι καὶ τὰ ἐλάχιστα ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν καὶ τὰ μεγάλα· «ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός», ἢ ἀγνοεῖς ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τῆς πενιχρᾶς χήρας τὰ δύο λεπτὰ ἐθεώρησε περισσότερα τῶν ὅσα ἔβαλον πάντες ; Ἐὰν ἀφήσωμεν λοιπὸν τὰς προφάσεις καὶ ἄς μάθωμεν νὰ θεωρῶμεν τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος κόσμου, ὄχι ὡς ἴδια, ἀλλ' ὡς δῶρα Θεοῦ, προωρισμένα διὰ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀνάγκας ἡμῶν, ἄς εὐχαριστῶμεν πάντοτε τὸν Θεὸν εἴτε διὰ τὰ πολλὰ εἴτε διὰ τὰ ὀλίγα πλούτη τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ἡμῖν. Ἐὰν δέ ποτε ὁ πανάγαθος Θεὸς εὐδοκήσῃ νὰ πέμψῃ ἡμῖν τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, ἂν εὐλογήσῃ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀποκτήσωμεν ἄφθονα πλούτη καὶ χρήματα, ἄς προσέχωμεν νὰ μὴ θησαυρίζωμεν καθὼς ὁ ἄφρων ἐκεῖνος πλούσιος, μόνον δι' ἑαυτούς, μηδὲ νὰ κατασπαταλῶμεν αὐτὰ εἰς ἀσωτείας καὶ εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ νὰ οἰκονομῶμεν αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ δοτῆρος Θεοῦ, μεταδίδοντες φιλαδέλφως καὶ εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, καὶ παλλαπλασιάζοντες οὕτω τὸ τάλαντον, τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός· ὥστε ἀντὶ νὰ μᾶς ἐξελέγξῃ καὶ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, καθὼς τὸν ἄφρωνα πλούσιον, τὸνναντίον νὰ μᾶς ἐπαινήσῃ καὶ νὰ μᾶς βραβεύσῃ καὶ εἰς ταύτην καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἐπιλέγων εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ ΑΓΑΠΗΣ *

«Είπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει καὶ ζήση»

Ὅσακις, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀκούω νὰ ἀναγινώσκηται τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐνθυμοῦμαι χριστιανὸν τινα βασιλέα διὰ τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς ἕνα ἄλλον ἀπιστὸν βασιλέα. Ὁ ἀπιστος δηλοῦτος βασιλεὺς βλέπων τὸ βασίλειον τοῦ χριστιανοῦ βασιλέως ὅτι ὀλονέν προώδευεν ἠρώτησεν αὐτὸν με ποῖον μέσον τόσον πολὺ προοδεύει τὸ βασίλειόν του. Ὁ δὲ χριστιανὸς βασιλεὺς, ἀντὶ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὰ πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα στρατεύματά του διὰ τῶν ὁποίων ἐνίκα τοὺς ἐχθροὺς, ἀντὶ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὸ πολὺ χρυσίον καὶ ἀργύριον τὸ ὁποῖον εἶχε, λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας του τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ λέγει εἰς αὐτόν: Ἴδου μέσα εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον εὐρίσκεται ὅλη ἡ εὐτυχία μου, ὅλη ἡ δύναμίς μου καὶ ὅλα τὰ στρατεύματά μου. Καὶ πραγματικῶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἄς ἔλθουν ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ λόγοι τοῦ κόσμου τούτου καὶ χωρὶς νὰ θέλουν θὰ ὁμολογήσουν ὅτι τοῦτο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ χριστιανὸς βασιλεὺς εἶναι ἀληθινόν, διότι ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ ἡ πείρα δεικνύει ὅτι ἀφ' ὅτου ἦλθεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἐδίδαξε τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐγνωρίσθη εἰς τὸν κόσμον, οἱ ἄνθρωποι ἐγίναν εὐτυχέστεροι, πλέον ἡσυχοὶ, καὶ διὰ νὰ εἶπω μὲ ἕνα λόγον, οἱ ἄνθρωποι ἐγίναν πραγματικῶς ἄνθρωποι. Ναί, ὅλα αὐτὰ ἐγίναν, τὸ μαρτυροῦν αἱ ἱστορίαι τοῦ κόσμου καὶ γίνονται. Ἀλλὰ ποῦ, εἰς ποίας χώρας καὶ εἰς ποίας πόλεις γίνονται αὐτὰ τὰ θαύματα; Ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄνθρωποι φυλάττουν καὶ κάμνουν ὅσα μᾶς διδάσκει τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ὅσα

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῇ γενετείρᾳ μου, χωρὶς ἅγιος Γεώργιος Ἐπαρχίας Δέρκων, διασκορπισθέντι εἰς τὰς Ἐπαρχίας Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ Καβάλλας.

οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἐδίδαξαν. Εἰς τὴν χώραν ὅμως ἐκείνην, εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ὅπου οἱ ἄνθρωποι δὲν φυλάττουν τὰς θείας ἐντολάς, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀγαπῶνται μεταξύ των ἀλλὰ ἀλληλοτρῶγονται, ἐκεῖ τί γίνεται; Ἐκεῖ, ἀγαπητοί, βασιλεύει ἡ δυστυχία, βασιλεύουν ὅλα τὰ κακά, φεύγει ἀπὸ ἐκεῖ ἡ βοήθεια καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔρχεται ἡ ὀργὴ καὶ ἡ τιμωρία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον ἀφοῦ ἐδίδαξε τὸν νομικὸν καὶ ἡμᾶς ὅλους τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολήν, τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης, προσέθηκε κατόπιν εἰπὼν· «τοῦτο ποίει καὶ ζήση». Τοῦτο· ποῖον τοῦτο; τὸ ἀγάπα τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Ἄλλὰ ἀρά γε, ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἡμεῖς τὸν πλησίον; Εἶναι λυπηρὸν νὰ τὸ εἶπω, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ εἶπω· ἀγάπη, ἀδελφοί, δὲν ἔχομεν ἀναμεταξύ μας, πολλοὶ εἶναι μεταξύ μας οἱ περιτίζοντες, καθὼς ὁ νομικὸς τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου ὁ ὁποῖος ἐπειράζε τὸν Ἰησοῦν. Ἐπειδὴ λοιπὸν δυστυχῶς καὶ ἀπὸ ἡμᾶς πολλοὶ δὲν ἔχομεν ἀγάπην ἀναμεταξύ μας καὶ διὰ τοῦτο εὐρισκόμεθα εἰς δυστυχίαν, καλὸν εἶναι νὰ εἴπωμεν ὀλίγα λόγια περὶ τῆς ἀγάπης τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ ἔχομεν ἀναμεταξύ μας. Θὰ ἴδωμεν δὲ ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι καλὴ καὶ ὠφέλιμος καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, δηλαδὴ ἡ ἀγάπη φέρει καὶ τὰ ψυχικὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ σωματικά.

Α΄.

Ἡ ἀγάπη, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁμοιάζει μὲ ἓνα χωράφι τὸ ὁποῖον ἔχει καλὸ καὶ πολὺ χῶμα καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὅ,τι πράγμα καὶ ἂν σπείρη κανεὶς γίνεται καὶ δίδει πολὺ καρπὸν. Ὁ Χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀγάπην, αὐτὸς χωρὶς ἄλλο θὰ εἶναι στολισμένος μὲ ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς, διότι ὅλα αὐταὶ ἔχουν μητέρα τὴν ἀγάπην. Καθὼς δὲ ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μήτηρ ὅπου γεννᾷ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς, καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ Χριστιανοῦ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «μεῖζον πάντων ἡ ἀγάπη», καθὼς, λέγω, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μήτηρ καὶ ἡ ρίζα ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ χωρὶς αὐτὴν ὁ Χριστιανὸς τίποτε δὲν ὠφελεῖται καὶ ἂν υποθέσωμεν πὼς ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἔχει. Καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῆτε ἀκούσατε τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ἐὰν πιστεύω, λέγει, εἰς τὸν Θεὸν τόσον, ὥστε καὶ θαύματα νὰ κάμω, ἐὰν μοιράσω ὅλα μου τὰ ὑπάρχοντα, ὅλα τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀγαθὰ μου εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐὰν κάθε ὥραν καὶ στιγμὴν κάμνω ἔλεημοσύνην καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα ἐὰν δώσω καὶ τὸ σῶμά μου νὰ τὸ καύσουν, δηλαδὴ καὶ μάρτυς ἐὰν

γίνω διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ὅλα αὐτὰ κάμω, μόνον δὲ ἀγάπην δὲν ἔχω, τίποτε δὲν ὠφελοῦμαι, δὲν εἶμαι μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, δὲν σφύζομαι καὶ χάνω τὸν μισθόν μου». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ βασίλισσα μέσα εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς, εἶναι ἐκεῖνη ἡ ἀρετὴ ὅπου ἡμπορεῖ νὰ συγχωρήσῃ ὅλας τὰς ἁμαρτίας τῆς ψυχῆς τοῦ Χριστιανοῦ ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀγάπην, καθὼς τὸ λέγει ἡ Ἁγία Γραφή «σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς, πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν» (1 Πέτρο. 4, 7-9), τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἴπῃ «πρέπει, ἀδελφοὶ Χριστιανοί, νὰ εἰσθε σώφρονες, ἐγκρατεῖς, νὰ φυλάγεσθε δηλαδὴ ἀπὸ τὰ κακὰ πάθη, ἀπὸ τὴν μέθην καὶ τὰ τοιαῦτα, νὰ προσεύχεσθε καθὼς πρέπει, νὰ μὴ εἰσθε μόνον μὲ τὸ σῶμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ δὲ ψυχὴ σας νὰ μένῃ ἔξω εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσθε μὲ ὅλην σας τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, διότι τότε μόνον δέχεται ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν σας καὶ ἀκούει τὰς παρακλήσεις σας, ναί, λέγει, νὰ κάμετε ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ ἔχητε ἀγάπην ἀναμεταξύ σας παντοτείνην, διότι ἡ ἀγάπη θὰ σκεπάζῃ πολλὰς ἁμαρτίας». Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ συμπεραίνομεν ὅτι ὅσα διδάσκουν οἱ Προφῆται καὶ ἡ Ἁγία Γραφή νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σωθῶμεν, ὅλα αὐτὰ ρίζαν καὶ θεμέλιον ἔχουν τὴν ἀγάπην. Δὲν ἡμπορεῖ κανένας νὰ πράξῃ καμμίαν χριστιανικὴν ἀρετὴν καὶ νὰ σωθῇ παρὰ μόνον ἐὰν ἔχῃ ἀγάπην. Καὶ διὰ τοῦτο λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ», πού θέλει νὰ εἴπῃ «ὅποιος ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐκεῖνος μιμεῖται τὸν Θεόν». Ἴσως ὅμως εὐρεθῇ κανεὶς μεταξύ μας νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐὰν δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τὸν Θεὸν ὅμως τὸν ἀγαπῶ καὶ φυλάττω τὰς ἐντολάς του. Ὁ τοιοῦτος ἀπατάται, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, διότι πρῶτα πρῶτα αὐτὸς ὁ ἴδιος μέσα εἰς τὴν καρδίαν του καταλαμβάνει ὅτι λέγει ψεύματα, ἔπειτα δὲ μᾶς τὸ λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;» (Α΄. Ἰωάν. 4,20) Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ζηλεύει καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν βλέπει καὶ συναναστρέφεται, ν' ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε εἶδον τὰ ὀμμάτια αὐτοῦ; Βλέπετε λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ἀγάπην ἀναμεταξύ μας καὶ διότι μὲ αὐτὴν σφύζεται ἡ ψυχὴ μας καὶ διότι μᾶς τὸ λέγει ὁ Θεός; Ἀλλὰ ποῦ σήμερον εἰς τὴν παρούσαν ἐποχὴν νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν Θεὸν καὶ τὴν

ψυχὴν μας, σήμερον ὁποῦ ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι εἴμεθα παραδεδο-
μένοι σύσσωμοι εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου καὶ θέλομεν ποῖος νὰ
κερδίση περισσότερα καὶ μὲ ἓνα λόγον ὁποῦ ὅλοι μας προσπαθοῦμεν
διὰ τὰ σωματικά καὶ φθαρτὰ ἀγαθὰ; Ἄλλ' ἀκούσατε, ἀγαπητοὶ ἀδελ-
φοί, διὰ νὰ ἴδῃτε πῶς οἱ ἄνθρωποι ὁποῦ ἔχουν μεταξὺ των τὴν ἀγά-
πην, αὐτοὶ ἔχουν ὄχι μόνον τὰ ψυχικὰ ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ τὰ σωματικά.

Β΄.

Ἄπειρα καὶ ἀναρίθμητα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶναι τὰ ἐγκώμια καὶ
τὰ στολίσματα, ὁποῦ ὅλοι οἱ Πατέρες καὶ οἱ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλη-
σίας δίδουν εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, τόσον ὁποῦ
κάθε ἓνας προσπαθεῖ νὰ περάσῃ τὸν ἄλλον. Ἐγὼ δὲ ἓνα μόνον θὰ σᾶς
εἶπω ἀπὸ αὐτὰ, διὰ νὰ καταλάβητε ἀμέσως ποῖα καὶ πόσα μεγάλα καλὰ
κάμνει ἡ ἀγάπη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ τὴν ἔχουν. Ὑποθέσατε ὅτι
εὐρίσκεσθε μέσα εἰς ἓνα μέγαν κάμπον, πού νὰ μὴ ἔχη μήτε δένδρα
μήτε χόρτα, νὰ εἶναι καλοκαίρι καὶ νὰ καίῃ ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως
τὴν ἑσπέραν, νὰ εἶναι δὲ ὁ κάμπος αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ἄμμον ὁποῦ νὰ
ψῆνῃ τὸ ψωμί ἀπὸ τὴν ζέστην. Καὶ εἰπατέ μου τώρα παρακαλῶ τί ἡμ-
πορεῖ νὰ κάμῃ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἓνας ἄνθρωπος; Δὲν ἡμπορεῖ
βέβαια νὰ ζήσῃ οὐδεμίαν στιγμὴν. Ὅταν δὲ ἓνας ἄνθρωπος μέσα εἰς
τοιούτον ἔρημον τόπον τύχῃ νὰ εὔρῃ ἓνα πηγάδι ὁποῦ νὰ ἔχη δροσερὸ
καὶ γλυκὸ νερὸ καὶ ὀλόγυρά του δένδρα καὶ πρασινάδες, σὰν τί θὰ
νομίση πῶς βλέπει; Βέβαια θὰ νομίση πῶς εἶναι μέσα εἰς τὸν παρά-
δεισον. Ἀπαράλλακτα καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὁποῦ οἱ ἄνθρωποι
καίονται ἀπὸ τὰς δυστυχίας καὶ ἀπὸ τὰς κακίας ἔβαλεν ὁ Θεὸς ὡς ἂν
ἓνα δροσερὸ πηγάδι τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία κάμνει
τὸν κόσμον ἐπίγειον παράδεισον. Καὶ ποῖα καλὰ ποίας εὐτυχίας
πρῶτον νὰ σᾶς εἶπω ὁποῦ ἐγιναν καὶ γίνονται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῶν
ἀνθρώπων; Διηγεῖται ἡ Ἁγία Γραφή, πῶς ὁ Πατριάρχης Ἀβραὰμ
τόσον ἠγάπα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τόσον φιλόξενος ἦταν ὁποῦ
ποτὲ δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ καθίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν νὰ φάγῃ μόνος του,
ἀλλὰ πάντοτε περιέμενεν εἰς τὴν πόρταν τοῦ σπιτιοῦ του μέχρις
ὅτου περάσῃ κανεὶς ξένος διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς τὴν τράπεζάν του.
Μίαν δὲ ἡμέραν ἐνῶ κατὰ τὴν συνήθειάν του περιέμενε νὰ ἴδῃ πάλιν
κανένα ξένον βλέπει τρεῖς ἄνδρας. Τρέχει ἀμέσως, τοὺς προσκαλεῖ εἰς
τὴν οἰκίαν του καὶ τοὺς φιλοξενεῖ. Ἀλλὰ ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ἄν-
δρες; Ἦσαν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἡ Ἁγία Τριάς, ἡ ὁποία ἐφάνη εἰς
μορφὴν ἀγγέλων εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀβραὰμ διὰ τὴν μεγάλην ἀγά-

πην και την φιλοξενίαν ὁποῦ ἔκαμνεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἦλθε λοιπὸν αὐτὸς ὁ Θεὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀβραὰμ και ἠλόγησεν αὐτὸν και τὴν γυναῖκά του, ἡ ὁποία ἦτο στεῖρα και ἐγέννησε, και ἠλόγησεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ του. Τὸ ἴδιον πρᾶγμα γίνεται και εἰς τὸ βασίλειον ἐκεῖνο και εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ὅπου ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἠγαπημένοι. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ὅποιαν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ἀναγινώσκομεν βλέπομεν τὴν ἀλήθειαν αὐτήν. Ἐν ὅσῳ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν ἀγαπημένοι μεταξὺ τῶν εἰχόν και μεγάλῃν δύναμιν και μεγάλην εὐτυχίαν. Ὅταν ὅμως ἔλειπεν ἀπὸ αὐτοῦς ἡ ἀγάπη και ἦλθεν ἡ διαίρεσις και ἡ διχόνοια, τότε ἀμέσως κατεστράφησαν. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰ παλαιὰ και ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ νέα, ἔλθωμεν εἰς τὸν καιρὸν μας. Τί βλέπομεν; Πηγαίνετε εἰς μίαν πόλιν ὅπου ὅλοι νὰ εἶναι ἠγαπημένοι. Ἐκεῖ βλέπετε ἐκείνο ὅπου ἔχουν τὴν κυβέρνησιν και διοίκησιν τῆς πόλεως νὰ φροντίζουσιν διὰ τὴν ἀσφάλειαν και τὴν ὑγίειαν τῶν πολιτῶν. Βλέπετε τὸν λαὸν νὰ ὑπακούῃ μὲ προθυμίαν και χωρὶς γογγυσμῶν εἰς τὰς διατάγας τῆς Κυβερνήσεως. Βλέπετε τοὺς πλουσίους νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς και νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀφοβα. Βλέπετε τοὺς πτωχοὺς νὰ ἐργάζωνται πιστὰ και δίκαια. Βλέπετε ὅλους μαζί νὰ συντρέχουν και νὰ βοηθοῦν τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ὄρφανοτροφεῖα, τὰ σχολεῖα, και διὰ νὰ εἴπω συντόμως, βλέπετε ὅλους σὰν νὰ εἶναι μία οἰκογένεια, σὰν νὰ ἔχουν ὅλοι ἓνα σπῆτι· ἀληθινὰ ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἐπίγειος παράδεισος. Πηγαίνετε εἰς μίαν συνοικίαν, ὅπου ὅλοι οἱ γείτονες νὰ εἶναι ἀγαπημένοι. Ἐκεῖ βλέπετε ὅ ἓνας γείτονας νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν τιμὴν και τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ ἄλλου. Βλέπετε τὸν πλούσιον νὰ βοηθῇ τὸν πτωχὸν γείτονά του εἰς τὴν ἀνάγκην του. Βλέπετε τὸν πτωχὸν μὲ θάρρος νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου γείτονός του διότι τὸν θεωρεῖ σὰν ἀδελφόν του. Τοιαῦτα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, κάμνει ἡ ἀγάπη. Εἰς τὰ βασίλεια δίδει τὴν δύναμιν και τὴν δόξαν, εἰς τὰς πόλεις και εἰς τὰς οἰκίας τὴν εὐτυχίαν και ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, τὸν δὲ κόσμον ὅλον ἀληθινὰ τὸν κάμνει ἐπίγειον παράδεισον.

Ἄλλ' ὅταν λείψῃ ἀπὸ τὰς πόλεις, ἀπὸ τὰς οἰκίας ἡ ἀγάπη, τί καλὸ νὰ περιμένῃ κανεὶς; Τίποτε ἄλλο παρὰ δυστυχίας, μαλώματα και τὰ τοιαῦτα. Καὶ διὰ τοῦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας λέγει: «ἄνελε τὴν ἀγάπην και τὰ πάντα ἀνεΐλες, τὰ πάντα συνέχεες», δηλ. ἔβγαλε ἀπὸ μίαν πόλιν τὴν ἀγάπην και ἀμέσως τὴν καταστρέφεις ἀπὸ τὰ θεμέλια. Διὰ τοῦτο ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν ἠρώτησαν πότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν

δὲν τοὺς εἶπε μὲν τὸν καιρὸν καὶ τὸν χρόνον εἰς τὰ ὅποια αὐτὸ θὰ γίνῃ διὰ τὰ εἰμεθὰ πάντοτε ἔτοιμοι καὶ προσεκτικοί, ἀλλ' ὅμως εἶπεν ἕνα σημάδι μὲ τὸ ὁποῖον νὰ ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζωμεν πότε κοντὰ εἶναι τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Τί τοὺς εἶπε λοιπόν; «ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος» (Ματθ. 24,11-15), τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἶπῃ «θὰ ψυχρανθοῦν οἱ ἄνθρωποι μεταξύ των, δὲν θὰ ἔχουν ἀγάπην, καὶ τότε θὰ καταστραφῇ ὁ κόσμος». Πόσον μέγα πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! Διὰ τὴν ἀγάπην ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, διὰ τὴν ἀγάπην καταστρέφει ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. Διὰ τὴν ἀγάπην ἦλθεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον καὶ μᾶς ἔφερε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν, διὰ τὴν ἀγάπην φεύγει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μᾶς ἀφήνει εἰς τὰς θλίψεις καὶ εἰς τὰς δυστυχίας. Ναί, ὅλα διὰ τὴν ἀγάπην. Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνάγκη καὶ πολλὴ μάστιχα καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν μας εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ καθὼς λέγει ἕνας ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἂν ὄχι διότι τὸ λέγει ὁ Θεός, τοῦλάχιστον διὰ τὸ καλὸν τὸ ἰδικόν μας πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀγάπην ἀναμεταξύ μας, ἀγάπην ὄχι μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καρδίαν, ἀγάπην ὄχι μόνον μὲ τὰ λόγια ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα. Πρὸς τοῦτοις ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἀγαπάτε τὸν Χριστόν, φυλάσσετε ἀκριβῶς τὰς ἁγίας ἐντολάς, καὶ σὰς ὑπόσχουμαι ὅτι καὶ ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων θλίψεων καὶ τῶν φοβερωτέρων δυστυχιῶν, θὰ ἔχετε ἀνέκφραστον χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν σας. Ἔρχεσθε εὐλαβῶς καὶ τακτικῶς εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν καὶ ἀκούετε προσεκτικῶς τὰς ψυχωσατηρίους αὐτῆς ἀκολουθίας. Κρατεῖτε καλῶς τὰς ἁγίας νηστείας, αἱ ὁποῖαι ἁγιάζουσι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Τιμᾶτε τοὺς ἱερεῖς καὶ λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου. Ἀγαπᾶτε τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα διὰ νὰ μὴ δογισθῇ ὁ Κύριος ἐναντίον σας. Πρὸ πάντων δὲ ἔχετε ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μεταξύ σας· διότι ὅπου ἀγάπη ἔκεῖ καὶ ὁ Θεός. Ὑπεύθυνος ἄς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις γίνεται αἰτία σκανδάλων καὶ ταραττεῖ τὴν κοινὴν ὁμόνοιαν. Ταχέως ἢ ἀργὰ θὰ τὸν τιμωρήσῃ ἡ θεία δικαιοκρασία. Οἱ πλούσιοι ἀγαπᾶτε καὶ βοηθεῖτε τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς σας. Οἱ πτωχοὶ ὑπομένετε ἀγογγύστως καὶ εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἐλπίζετε. Οἱ πατέρες, αἱ μητέρες, ἀνατρέφετε τὰ τέκνα σας εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἄς ἀγωνιζώμεθα εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τέλος μακάριον καὶ διὰ νὰ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὅταν θὰ κρίνῃ τὸν κόσμον ὅλον «δεῦτε, οἱ ἐδλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

*«Εδίδετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει
τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ».*

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, περιερχόμενος τὴν Παλαιστίνην πρὸς διάδοσιν τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν. Πρὶν δὲ νὰ εἰσελθῆ εἰς τὴν πόλιν ἀπήντησεν ἄνθρωπόν τινα, ὅστις κατείχετο ὑπὸ φοβερῶν δαιμόνων, καὶ ὁ ὁποῖος, γυμνός, ἄστεγος, εἰς τὰ μνήματα καὶ τὰς ἐρήμους περιεπλανᾶτο δεδεμένος μὲ ἀλύσεις. Ὁ δαιμονιζόμενος οὗτος ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐφοβήθη καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ τὸν βασάνισῃ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐν τῇ ἀπίστω αὐτοῦ εὐπλαγχνίᾳ ὄχι μόνον δὲν ἐβασάνισεν, ἀλλὰ καὶ ἐθεράπευσε τὸν δαιμονιζόμενον, διατάξας νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτοῦ τὰ δαιμόνια, καὶ νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τοὺς ἐκεῖ που βόσκοντας χοίρους. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἐξελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀνήγγειλαν τὸ γεγονός πρὸς τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἐλθόντες καὶ ἰδόντες τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ φρόνιμον, ἐνδεδυμένον καὶ ἐλεύθερον δεσμῶν, ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσωσι καὶ δοξάσωσι τὸν Σωτῆρα, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς χώρας τῶν. Ὡ τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος! Οἱ ἀμαθεῖς, οἱ βάρβαροι καὶ δεισιδαίμονες οὔτε εὐχαριστοῦσι ποτὲ τὸν εὐεργέτην, οὔτε τὸ καλὸν δύνανται ποτε νὰ αἰσθανθῶσι καὶ ἐκτιμήσωσιν. Ὁ Ἰησοῦς τότε, ἐμβὰς ἀμέσως εἰς πλοῖον, ἀνεχώρησεν, ἐπιπλήξας ἀποχρώντως διὰ τῆς θείας του σιωπῆς τὴν ἀχαριστίαν καὶ τὴν σκασιότητα τῶν Γαδαρηνῶν. Μόνον δὲ ὁ θεραπευθεὶς,

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Μηνᾶ Ὑψωμαθείων Κωνσταντινουπόλεως.

πλήρης εὐγνωμοσύνης, ἀπῆλθε κηρύσσω καθ' ὅλην τὴν πόλιν τὴν πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ταύτης διηγήσεως, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔκτος τοῦ ὅτι μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πανταχοῦ καὶ πάντοτε λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐδείκνυε τὴν ἀπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ καὶ διδασκόμεθα ἐν ἕτερον σπουδαῖον μάθημα: «Ἐδέετο, λέγει ἡ εὐαγγελικὴ διήγησις, ἐδέετο αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ». Ὁ εὐεργετηθεὶς χρέος ἔχει ἀπαραίτητον ἵνα φανῆ εὐγνώμων πρὸς τὸν εὐεργέτην, καὶ διὰ τοῦτο ὁ θεραπευθεὶς δαιμονιζόμενος ἤθελεν ἵνα συζήσῃ μετὰ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ, ἵνα ὑπηρετῶν αὐτὸν ἀποδώσῃ τῆς εὐχαριστίας τὸ χρέος. Ὁ δὲ εὐεργέτης καθῆκον ἔχει νὰ μὴ ζητῇ παρὰ τοῦ εὐεργετηθέντος ἀμοιβήν. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν θεραπευθέντα: «Ὑπόστρεψον εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός». Δὲν ζητῶ, λέγει, παρὰ σοῦ ἀμοιβήν, ἐπίστρεψον εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ συλλογιζόμενος ὅτι ἐγὼ δὲν σὲ εὐεργέτησα, ἀλλ' ὁ Θεός, διηγοῦ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τούτων ὁ Σωτὴρ σήμερον σιωπηλῶς τρόπον τινὰ διδάσκει τὴν διόρθωσιν μιᾶς ἁμαρτίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεπαισθήτως σχεδὸν ὅλοι περιπίπτομεν. Καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ ἁμαρτία τῆς ἀχαριστίας.

Ἡ φυσικὴ τάξις ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ τυγχάνει τοιαύτη, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὥστε ὁ εἰς νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἄλλου. Οὔτε ὁ πλούσιος ἄνευ τοῦ πτωχοῦ δύναται νὰ ζήσῃ, οὔτε ὁ πτωχὸς ἄνευ τοῦ πλουσίου. Ὁ εἰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ὁ μὲν πλούσιος ἔχει ἀνάγκην τοῦ πτωχοῦ, διότι χωρὶς αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτοῦ ἐργασίας. Ὁ δὲ πτωχὸς ἔχει ἀνάγκην τοῦ πλουσίου, διότι ἄνευ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εὔρῃ ἐργασίαν. Ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς αὐτόκλητοι ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα βοηθοὶ τοῦ πάσχοντος, ἐπίκουροι τῶν πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἡ ὁποία εἶναι θρησκεία τῆς ἀγάπης, ἐπιβάλλει εἰς πάντα χριστιανὸν τὴν εὐεργεσίαν, ἥτις εἶναι ἀρετὴ μεγάλη, διότι εἶναι καρπὸς τῆς ἀγάπης ἐκδηλουμένης ἑξωτερικῶς δι' ἔργων ἀγαθῶν. Ἀλλὰ πρὸς ὄνειδος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων φαίνονται ἐνθυμούμενοι τὴν εὐεργεσίαν. Καὶ διὰ τοῦτο λίαν ὀρθῶς ἀπήντησε φιλόσοφος τις, ὅτε ἠρωτήθη «τί πρῶγμα γηράσκει τάχιστα τῶν ἄλλων;» εἰπὼν: «ἡ δοθεῖσα χάρις». Ναι μὲν καθῆκον ἔχει ὁ εὐεργετῶν νὰ πράττῃ τὸ καλὸν μόνον διὰ τὸ καλόν, χωρὶς δηλ. ν' ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλους ἰδιοτελεῖς σκοπούς, ἀλλὰ δὲν ἔχει καθῆκον καὶ ὁ εὐεργετούμενος νὰ φροντίζῃ παντὶ σθέ-

νει νὰ δείξη τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνην ; Καὶ ὅμως πόσοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὡς οἱ Γαδαρηνοὶ τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, δὲν συναισθάνονται τὸ καλὸν καὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν παρὰ τινος ! Ἐνῶ αὐτὰ τὰ ζῶα προθυμοῦνται ἵνα δείξωσιν ἀγάπην τινὰ ἰδιαιτέραν πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ ἐνθυμοῦνται τὴν χάριν, ὁ ἀχάριστος παραβαίνει καὶ αὐτοὺς τοὺς νόμους τῆς ἀλόγου φύσεως. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐλέγχων τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ἀγνώμονας εἰς τὰς ἀμέτρους αὐτοῦ εὐεργεσίας, ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «καὶ ὁ βοῦς γνωρίζει τὸν εὐεργέτην του, καὶ ὁ ὄνος διακρίνει τὴν φάτνην τοῦ κυρίου του, ἀλλ' οἱ Ἰσραηλῖται δὲν γνωρίζουν οὐδὲ διακρίνουν τῶν εὐεργεσιῶν μου τὸ πλῆθος». «Ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαὸς μου οὐ συνῆκεν» (Ἡσ. 1,3).

Εἰς δύο τάξεις, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τοὺς ἀχαρίστους. Οἱ μὲν δεικνύουσιν ἀμέσως τὴν εὐγνωμοσύνην, διὰ νὰ παύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐνθυμούμενοι τὸ καλόν. Οἱ δὲ, ὑπὸ τοῦ συμφέροντος κινούμενοι, φαίνονται εὐγνώμονες πρὸς τὸν εὐεργέτην διὰ νὰ ὠφελῶνται καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου. Ἀχάριστος λοιπὸν λέγεται ὄχι μόνον ἐκεῖνος ὅστις δὲν ἀποδίδει ὅ,τι ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀποδοὺς τὸ χρέος δὲν ἐνθυμεῖται πλέον τὸν εὐεργέτην. Δι-καίως δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Πέρσαι ἐδίκαζον τοὺς ἀχαρίστους, ἐτιμῶρουν δὲ αὐστηρῶς πάντα ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέδιδε τὴν χάριν ἐν ᾧ ἠδύνατο. Διότι ἐφρόνουν λίαν ὀρθῶς ὅτι οἱ ἀχάριστοι καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς φίλους γίνονται ὁμοίως ἀδικοί. Καὶ τί λέγω πρὸς τοὺς φίλους ; Οἱ τοιοῦτοι ἀδικοῦσιν ὀλόκληρον τὴν κοινωνίαν. Διότι μήπως δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν μόνοι μας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ; Μήπως κατὰ πᾶσαν στιγμὴν δὲν αἰσθανόμεθα μικροὶ καὶ μεγάλοι ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μεταξὺ ἀλλήλων βοηθείας ; Ὅταν λοιπὸν δεικνύωμεν ἀχαριστίαν πρὸς τοὺς ὠφελούντας καὶ εὐεργετοῦντας ἡμᾶς, τότε μαραίνουμε τὸν ζῆλον αὐτῶν. Τίς πλέον θὰ ἔχη θάρρος καὶ ὄρεξιν νὰ μᾶς παράσχη χεῖρα βοηθείας, ἢ κἂν νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα ὅπως ὑπερασπισθῇ ἡμᾶς ἀδικουμένους ; Ἀλλὰ πόθεν προέρχεται ἡ συνήθης τῶν εὐεργετουμένων ἀχαριστία πρὸς τοὺς εὐεργέτας, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ; Εἰς ἐκ τῶν ἀρχαίων σοφῶν ζητῶν τὴν αἰτίαν τούτου λέγει ὅτι καθὼς οἱ κληρονομοῦντες χρήματα δὲν ἐκτιμῶσιν αὐτὰ τόσον, ὅσον τὰ ἐκτιμῶσιν οἱ ἀποκτήσαντες διὰ κόπων καὶ ιδρώτων, οὕτω καὶ οἱ εὐεργετούμενοι ὀλιγώτερον ἐκτιμῶσι τὰ καλά, ὅσα ἔλαβον παρὰ τῶν ἄλλων ἢ ἐκεῖνοι οἵτινες

ἀφ' ἑαυτῶν ἀπέκτησαν αὐτά. Καὶ καθὼς οἱ δύστροποι χρεωφειλέται ἐπιθυμοῦσι νὰ λείψωσιν οἱ δανεισταί, οὕτω καὶ οἱ ἀχάριστοι λαβόντες χάριν τινὰ ὄχι μόνον δὲν εὐχαριστοῦσιν, ἀλλὰ συχνάκις εὐχονται καὶ ἐπιθυμοῦσι τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ εὐεργέτου. Θὰ σᾶς διηγηθῶ ἐν ἀνέκδοτον ἀχαρίστου τινός, τὸ ὁποῖον πιστεύω θὰ σᾶς κάμῃ νὰ φριξήτε. Περιγηγητὴς τις περιελθὼν διάφορα μέρη κατήντησεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὴν Συρίαν. Ἡμέραν τινὰ ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ καὶ εἰς ἱπποδρομίαν μετὰ πολλῆς συνοδείας καὶ πρὸς τοῦτο ἀνέβη ἵππον τινὰ ἀραβικὸν θυμοειδῆ καὶ σκληροτράχηλον. Ἄλλ' ἐνῶ ἔτρεχε, τὸ ζῶον ἀφηνίασε, καὶ ἐκινδύνευεν ὁ ἀναβάτης νὰ πέσῃ κατὰ γῆς νεκρός. Τοῦτο ὡς εἶδεν ὁ Αἰθίοψ αὐτοῦ ἱπποκόμος τρέχει κατόπιν τοῦ ὄσον ἠδύνατο καὶ χρεμασθεὶς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου κατώρθωσε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν ἵππον καὶ τοιουτρόπως νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἀναβάτου. Ἄλλος τις ἴσως τότε θὰ ἀντήμειβε τὸν Μαῦρον προσφέρων μεγάλην ἀμοιβὴν χρημάτων ἢ ἄλλου τινός. Ἄλλ' ὦ τῆς θηριωδίας! Ἄντι τούτου ἀρπάζει ὁ σωθεὶς τὰ δύο τοῦ ἐφιππίου πιστόλια καὶ κενώνει αὐτὰ κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς Μαύρου, ὅπως μὴ ὀφείλῃ τὴν ζωὴν του πρὸς δούλον καὶ μάλιστα Μαῦρον. Ὅποια παράδοξος ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ καὶ ὁποία τερατώδης καὶ ἀνήκουστος ἀχαριστία! Ταράσσεται βεβαίως πᾶσα εὐσεβὴς καρδιά ὅταν ἀκούῃ τοιαῦτα ἀνηκούστου ἀχαριστίας παραδείγματα. Ἄλλὰ μήπως, χριστιανοὶ ἀδελφοί, δεικνύομεν καὶ ἡμεῖς μικρότεραν ἀχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Πλάστην ἡμῶν; Διότι ἀφοῦ τοὺς γονεῖς, οἵτινες μᾶς ἔδωκαν τὴν ζωὴν, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, οἵτινες μᾶς ἀγαπῶσι, τοὺς προστάτας καὶ εὐεργέτας, οἵτινες μᾶς προστατεύουσι καὶ μᾶς εὐεργετοῦσι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐεργετῶμεν, τὸν Θεὸν παρὰ τοῦ ὁποίου ἐλάβομεν καὶ ἔχομεν τὰ πάντα, τὸν Θεόν, ὅστις ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ ἀπέθανε διὰ τὴν ἀγάπην μας, τοῦτον δὲν πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν; Καὶ ὅμως ποσάκις δὲν παραπικραίνομεν αὐτὸν διὰ τῆς ἀσυνέτου ἡμῶν διαγωγῆς, διὰ τῆς φοβερᾶς ἡμῶν ἀχαριστίας; Καὶ ἐνῶ αὐτὸς ὁ οὐρανός, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ πάντα τὰ κτίσματα δοξολογοῦσι τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστοῦσι τὸν Κτίστην καὶ Πλάστην αὐτῶν κατὰ τὸ «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ» (Ψαλμ. 18,2), ὁ ἀχάριστος ἄνθρωπος; οὔτε τὸ στόμα αὐτοῦ πολλάκις ἀνοίγει διὰ νὰ εἴπῃ ὀλίγα λόγια προσευχῆς καὶ δοξολογίας. Ὅταν πρόκειται ὅμως νὰ ὑβρίσῃ, τότε εὐκολώτατα μεταχειρίζεται τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ. Καὶ ἐνῶ ἀφ' ἑνός ὁ ἀχάριστος προσκυνεῖ καὶ ἀσπάζεται τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, δεικνύων διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὅτι σέβεται τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἀφ' ἑτέρου ἀσυστόλως παραβαίνει τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ καὶ καταπατεῖ

τάς διδασκαλίας του λέγων, ὡς ὁ ἀσεβέστερος τῶν ἀνθρώπων· «Ἐπί-
στα ἀπ' ἐμοῦ, ὁδοὺς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι» (Ἰώβ, κα', ιδ').
Φύγε ἀπ' ἐμοῦ, δὲν θέλω νὰ γνωρίζω τὰς ὁδηγίας σου.

Στοχασθῶμεν λοιπὸν ὅποσον βαρὺ ἁμάρτημα διαπράττομεν περι-
φρονοῦντες τὸν Πλάστην καὶ Δημιουργὸν ἡμῶν. Διότι ἡ ἀχαριστία εἶ-
ναι μισητὸν καὶ βδελυκτὸν ἁμάρτημα. Διὸ καὶ ὁ Θεάνθρωπος ἐν ᾧ
ἐδείχθη πάντοτε συγγνωματικὸς πρὸς πάντα τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα, τὴν
ἀχαριστίαν ψέγει, ἐπικρίνας τὴν μὴ ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης παρὰ πάν-
των τῶν ἱαθέντων λεπτῶν ἀλλ' ὑφ' ἑνὸς μόνου διὰ τῆς ἐρωτήσεως·
«οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν, οἱ δὲ ἑννέα ποῦ ;» (Λουκ. 17, 18). Ἡ
εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ πληροῖ πάντοτε τὰς ψυχὰς
ἡμῶν, ἐνθυμουμένων, ὅτι «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον
ἄνωθεν ἐστι καταβαῖνον». Σκαιοὶ δὲ καὶ ἀχάριστοι ὡς οἱ Γαδαρηνοὶ
τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου θέλομεν καὶ ἡμεῖς ἀναφανῆ, ἐὰν λησιμονῶμεν
ὅτι εἰς Αὐτὸν ὀφείλομεν πᾶν ἀγαθόν, τὸ ὅποιον ἐπὶ τῆς γῆς ἔχομεν,
καὶ ὅτι διὰ τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας καὶ τῆς τηρήσεως τῶν θείων
του ἐντολῶν ἡ εὐτυχία καὶ ἡ σωτηρία ἡμῶν ἐξασφαλίζεται. Ἄς φρον-
τίζωμεν νὰ φαινώμεθα εὐγνωμονεῖς πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε εἴτε λόγῳ
εἴτε ἔργῳ εὐεργετοῦντας ἡμᾶς. Καθὼς δὲ ὁ θεραπευθεὶς δαιμονιζόμε-
νος πλήρης εὐγνωμοσύνης ἐκήρυττε καθ' ὅλην τὴν πόλιν τὴν εὐεργε-
σίαν τοῦ Ἰησοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς πληρεῖς ἀγάπης πρὸς πάντα εὐεργε-
την, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν μέγαν ἡμῶν εὐεργέτην, τὸν πανάγαθον
Θεόν, ἃς ὑμνῶμεν, ἃς προσκυνῶμεν, καὶ διὰ τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων
ἃς δοξολογῶμεν καὶ εὐχαριστῶμεν Αὐτόν, ὅπως ἐπισύρωμεν ἐφ' ἡμᾶς
τὴν ἐξ ὕψους εὐλογίαν καὶ ἀντίληψιν. Γένοιτο.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ *

«Εὐαγγελίζου γῆν χαρὰν μεγάλην. Αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν».

Εὐσεβὲς καὶ φιλόχριστον Ἐκκλησίασμα,

Ἦδη σκότος παχὺλὸν καὶ ἀφεγγὲς ἐκάλυπτε τὴν φύσιν, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκάθειδον ὕπνον νήδυμον πρὸ δύο περιῶπων χιλιάδων ἐτῶν. Ἡ οἰκουμένη ὅλη ἦτο βεβυθισμένη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀθείας πλεύουσα εἰς τὴν ἐσχάτην ἀκολασίαν, καὶ πανταχοῦ ἐθριάμβευεν ἡ εἰδωλολατρία. Ὅλος ὁ κόσμος ἔπλεεν εἰς τὴν πλάνην καὶ οὐδεμία θρησκεία ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Θεοὶ καὶ ἄνθρωποι ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ διαπράξῃ τὴν μεγαλυτέραν κακοήθειαν καὶ ποταπότητα. Καὶ τοῦτο διότι ἡ παρακοὴ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἡ παραβάσις τῆς δοθείσης ἐντολῆς διέστρεψε τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀδόλου καὶ καθαρᾶς ἀληθείας, ἀπὸ τοῦ τελείου ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Θεός. Μετὰ δὲ τὴν ἀπομάκρυνσίν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη ἡ κακία, τῆς ὁποίας τέκνα εἶναι ἡ ἀσέβεια, ἡ ἀποθέωσις τοῦ κακοῦ, τὸ σκότος ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ὡς πλοῖον ἄνευ πηδαλίου ἐν τῷ μέσῳ ὠκεανοῦ ἔπλεε. Ὁ δεσμὸς ὁ συνδέων τὸ πλάσμα μετὰ τοῦ πλάστου ἐχαλαρώθη καὶ ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἡμαυρώθη. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος βεβυθισμένος εἰς τὴν κακίαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ σχέσιν καὶ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ὅστις ἀποστρέφεται τὸ κακόν. Ἡ ἁμαρτία ἦτο φραγμὸς, ὁ ὁποῖος ἠμποδίζε τὸν ἄνθρωπον νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν Ἁγίον Θεόν. Κεχωρισμένος λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὑπάρχων ἐχθρὸς αὐτοῦ ὡς παραβαίνων καθ' ἐκάστην τὸν θεῖον αὐτοῦ Νόμον, τίνα εἰρήνην ἠδύ-

* Ἐξεφωνήθη ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἐορτῇ τῷ 1933 ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ὑπανταντῆς Θεσσαλονίκης.

νατο να ἔχη μετ' αὐτοῦ; Πῶς ἦτο δυνατόν να εἰρηνεύη και μετὰ τοῦ πλησίον; Ἦτο λοιπὸν εἰς ἔχθραν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν πλησίον, και πρὸς ἑαυτόν.

Τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου βλέποντες οἱ ἀρχαῖοι προφήται προεφήτευον τὴν ἔλευσιν ἐνὸς Μεσσίου και ἔλεγον: «Ἴδου ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει και τέξεται υἱὸν και καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Ἄλλ' οὐ μόνον οἱ προφῆται ἀλλὰ και πολλοὶ σοφοὶ ἤρξαντο να ὁμιλῶσιν ὡς ἄλλοι προφῆται περὶ τῆς ἐλεύσεως ἐνὸς Μεσσίου.

Οὕτω π. χ. ὁ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας, ὁ μέγας Σωκράτης, ὠμίλησε καθ' ἣν ἡμέραν ἔμελλε να πῆ τὸ κώνειον οὐχὶ πλέον ὡς φιλόσοφος ἀλλ' ὡς προφήτης και εἶπε τὰ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτα: «τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰμὴ τινα ἄλλον ὁ Θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν», δηλ. «εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἀγρίαν, ἀτίθασον και κακοήθη θὰ εὐρίσκεσθε ὡ ἀνθρωποι, ἐὰν ὁ Θεὸς φροντίζων διὰ σᾶς δὲν στείλῃ ἄλλον τινὰ διὰ να σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν και τὴν ἀρετὴν». Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ἀγωνίαν και εἰς τοιοῦτον ἀναβρασμὸν εὐρίσκετο ὀλόκληρος ὁ κόσμος, ὅποτε ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε κατὰ τὰ προβουλευμένα να ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Ἅγιον τῶν Ἐθνῶν, τὸν Σοφὸν τῶν Λαῶν, τὸν Λυτρωτὴν τῆς Ἀνθρωπότητος, και ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν σήμερον εὐχαριάζει τὴν μεγάλην ἐκείνην ἡμέραν καθ' ἣν ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, ὁ οὐράνιος οὗτος ἀγγελιαφόρος, πέμπεται να φέρῃ τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα πρὸς τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, τὰ πανευφρόσυνα τοῦ εὐαγγελισμοῦ ῥήματα «Χαῖρε Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ» και «Ἴδου συλλήψεται ἐν γαστρὶ και τέξῃ υἱὸν και καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας και υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται».

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ χαροποιοῦ τούτου ἀγγέλματος ἔρχεται τὸ Φῶς τῶν Ἐθνῶν και ἡ δόξα τοῦ Ἰσραήλ. Ἔρχεται ὁ «ἄλλος τις» τοῦ Σωκράτους τὸν ὁποῖον προεἶπεν εἰς τοὺς Ἐθνικούς. Ἔρχεται ἡ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν, δηλ. ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον προεἶπον οἱ προφῆται.

«Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην. Αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν».

Ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνύψωσε τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ ἠθικὴν και πνευματικὴν σφαιραν. Ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλυσε τὰ ὑψιστα κοσμολογικά, ἀνθρωπολογικά και θεολογικά ζητήματα, και ἐδίδαξε τί ἔστι Θεός, τί ἔστι κόσμος, και τί ἔστι ἀνθρώπος. Ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνήγειρε τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν ἠθικὸν βόρβορον και τοῦ ἔδειξε τὸν ἀληθῆ προορισμὸν του, διδάξας αὐτὸν πόθεν ἔρχεται και ποῦ πηγαίνει.

Ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνεκήρυξεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα καὶ οἱ προσκυνοῦντες αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ νὰ τὸν προσκυνῶσιν, ἐδίδαξεν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀδελφότης ὡς τέκνα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς καὶ ὅπου ὑπάρχει ἀδελφότης ἐκεῖ πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ ἐλευθερία. Ἡ ἡμέρα λοιπὸν αὕτη εἶναι ἡμέρα ἀναστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ἡ διδασκαλία ἣν ἔφερον ὁ ἀναγγελλόμενος Μεσσίας-Χριστὸς ἐξημέρωσεν, ἐξεπολίτισε καὶ ἐξηγύγινε τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι ἀνάστασις τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοῦ ἠθικοῦ βορβόρου, διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ὅμως γένος εἶναι ἰδιαίτερος καὶ ἀνάστασις ἀπὸ μιᾶς φοβερᾶς δουλείας. Ἐάν ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου ἀνοίγει τὴν θύραν τοῦ παραδείσου τὴν ὁποίαν εἶχε κλείσει ἡ ἁμαρτία, ὁ χαιρετισμὸς ἑνὸς Ἑλλήνος ἀρχιερέως ἀνοίγει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν θύραν τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν εἶχε κλείσει ἡ αὐθαιρέσια καὶ ἡ τυραννία. Ὑψώνει τὸ χεῖρ τοῦ ἄγγελος καὶ μεταδίδει εἰς τὴν Παρθένον καὶ δι' αὐτῆς εἰς ὅλοκληρον τὴν ἀνθρωπότητα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν. Ὑψώνει τὸ χεῖρ τοῦ ἑνα ἀρχιερέως ἀπὸ ἑνα Μοναστήρι καὶ μεταδίδει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ δι' αὐτῆς εἰς ὅλοκληρον τὸν Ἑλληνισμὸν τὸ σύνθημα πρὸς ἐξέγερσιν, πρὸς σωτηρίαν.

Καὶ ἀπὸ τὰ στόματα ὄλων ἡμῶν τῶν λυτρωθέντων διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου μυριστομὸς ἀντηχεῖ σήμερον ὁ ὕμνος «Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην. Αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν». Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ στόματα πάντων τῶν ἐλευθερωθέντων Ἑλλήνων μυριστομὸς ψάλλεται ὁ ὕμνος τῆς ἐλευθερίας :

«Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη, χαῖρε, ὦ χαῖρε, ἐλευθεριά».

Ναί, ἀγαπητοί, ἡ ἀγία καὶ παρήγορος θρησκεία τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου Θεοῦ εἶναι ἐκείνη ἣτις ἐπέχεεν ἔλαιον εἰς τὰς πληγὰς τοῦ ὀδυνωμένου καὶ πάσχοντος Ἑλληνισμοῦ. Ἡ θρησκεία τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου Θεοῦ εἶναι ἐκείνη ἣτις ὑπέθαλπεν εἰς τὸ γένος ἡμῶν τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ λόγια τοῦ πολλοῦ κληρικοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου τοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος παρηγορῶν τοὺς χριστιανοὺς τῆς βασιλευούσης ἔλεγε : «Καίτοι τὰ πάντα θὰ δυνηθῆ νὰ ἀφαιρέσῃ παρ' ἡμῶν ὁ κατακτητὴς, ἐν τούτοις τὴν ἀγίαν ἡμῶν θρησκείαν εἶναι ἀδύνατον νὰ συλήσῃ, διότι αὕτη εἶναι κτῆμα ἡμῶν ψυχικόν, τὸ ὁποῖον παρ' οὐδεμιᾶς ὑλικῆς βίας καὶ δυνάμεως δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ καὶ ὅτι αὕτη θὰ ἱκανώσῃ ἡμᾶς νὰ συντριψώμεν αὐτὸν μίαν ἡμέραν».

Καὶ τοὺς λόγους τούτους ἐνέκρουψεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δουλείας εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς του τὸ ἡμέτερον Γένος.

Ἕλληνες χριστιανοί, τέχνα ἐλευθέρως γῆς, ἅς ἀγαπῶμεν καὶ ἅς εἴμεθα ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μας καὶ ἅς μιμώμεθα αὐτοὺς ἔχοντας ὡς σύμβολον τὸ «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Ἐλεύθεροι λατρεύοντες τὸν Θεὸν τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν ἅς μακαρίσωμεν αὐτούς, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἔβαψαν τὴν ἑλληνικὴν γῆν καὶ ἔγραψαν τὴν ἀθάνατον Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν. Ἄς τιμήσωμεν τοὺς ἀοιδίμους ἡμῶν προγόνους καὶ ἅς ἀγαπήσωμεν τὴν ἀγαπητὴν καὶ φίλην ἡμῶν Πατρίδα. Ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς μικροφιλοτιμίας καὶ ἅς ἐργασθῶμεν ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών μας ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς Πατρίδος μας. Γένοιτο.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, Α΄ ΝΗΣΤΕΙΩΝ*

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΑΓΑΘΩΝ ΕΡΓΩΝ

«Απεκρίθη Ναθαναήλ και λέγει αὐτῷ· «Ραββί, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ».

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, λαμπρῶς πανηγυρίζει σήμερον τὴν νίκην τὴν ὁποίαν ἤρατο ἡ Ὁρθοδοξία κατὰ τῶν κακοδοξούντων εἰκονομάχων· οἵτινες λυσσώδη εἶχον κινήσει πόλεμον κατὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν σεβασμιῶν εἰκόνων καὶ πολλῶν ἄλλων πατροπαράδοτων ἡθῶν καὶ ἐθιμῶν. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ οἱ ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξοι προσκαλεῖνται ὅπως δοξάσωσι τὸν πανάγαθον Θεόν, τιμήσωσι δὲ καὶ μακαρίσωσι τοὺς ἐνδόξους μάρτυρας καὶ θείους Πατέρας, οἵτινες καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργων ὁμολόγησαν τὴν θεϊαν πίστιν τοῦ πιστοῦ καὶ ἐναρέτου Ναθαναήλ, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν πρὸ μικροῦ ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ. Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος μελετῶν πάντοτε τὰς ἁγίας Γραφὰς περιέμενε τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου. Διὰ τοῦτο μόλις ἰδὼν τὸν Χριστὸν πιστεύει εἰς αὐτόν. Καὶ τὴν εὐρεσιν τοῦ Μεσσίου μετὰ χαρᾶς ἀναγγέλλει εἰς τὸν Ναθαναήλ, ὅστις ἐπίσης ζῶσαν διατρέφων τὴν πρὸς τὸν προσδοκώμενον Μεσσίαν πίστιν ἀμέσως πιστεύει καὶ ὁμολογεῖ: «Ραββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ». Ἡ ὁμολογία δὲ αὕτη τοῦ Ναθαναήλ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἶναι καὶ ὁμολογία καὶ πίστις καὶ ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Διότι ἄνευ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν οὐδεὶς δύναται νὰ εὐαρεστήσῃ τῷ Θεῷ. «Χωρὶς πίστεως, λέγει

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Πάντων, Καλλιθέα-Ἀθῆναι.

ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ». Καὶ ἡ πίστις δὲ αὕτη εἶναι τὸ ὠραιότερον δῶρον, τὸ ὁποῖον ἐδώρησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι θεία. Καὶ πραγματικῶς.

Α΄.

Πρὶν νὰ ἐνανθρωπήσῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ οἰκουμένη ὅλη ἦτο βεβυθισμένη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀθεΐας καὶ ἔπλεεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀκολασίαν. πανταχοῦ δὲ ἐθριάμβευεν ἡ εἰδωλολατρία. Μόλις εἰς μίαν μικρὰν γωνίαν τῆς γῆς ἐλατρεύετο ὁ ἀληθῆς Θεὸς ὑπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτος πολλάκις περιέπεσεν εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν. Ὁλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἔπλεεν εἰς τὴν πλάνην ἐν καιρῷ ὅποτε ἐνηνθρώπησεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ γίνῃ θρησκεία ὄχι μιᾶς καὶ μόνης ἐποχῆς, οὐδὲ ἐνὸς καὶ μόνου λαοῦ, ἀλλὰ πάντων τῶν αἰώνων καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ πολλὰς μὲν ἀποδείξεις ἠδυνάμην νὰ φέρω ὅτι ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι θεία, εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ κυριώτερα καὶ λαμπροτέρα εἶναι αὕτη :

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ὁ Σωτὴρ ἐθεμελίωσε τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ἀπῆντησε κατὰ τὴν διάδοσιν αὐτῆς, πάντες θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐκλέγει ὡς ὁπαδοὺς αὐτοῦ δώδεκα μόνον ἀνθρώπους ἐκ τῶν κατατάτων τῆς κοινωνίας τάξεων, πτωχοὺς τινὰς καὶ ἀγραμμάτους ἀλιεῖς τῆς Ἰουδαίας. Διδάσκει αὐτοὺς νὰ μὴ φέρωσι χρήματα οὔτε ράβδον καὶ ἀποστέλλει αὐτούς, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος, ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· ὡς μόνα δὲ ὅπλα παρέχει εἰς αὐτοὺς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα. Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι φεύγουσιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀμαθεῖς, εὐτελεῖς καὶ ἀσθενεῖς, ὅπως διδάξωσι τοὺς σοφοὺς καὶ πολεμήσωσι τοὺς ἰσχυροὺς. Εἰσέρχονται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ τότε κόσμου, εἰς τὴν Ρώμην. Διέρχονται ὅλας τὰς χώρας τοῦ τότε κόσμου βαστάζοντες ἐπ' ὤμων τὸν Σταυρόν. Εἰς τοὺς λόγους ὅμως τῶν ἀμαθῶν ἐκείνων ἀλιέων οἱ ἐθνικοὶ ἀφήγουσι τὰ εἰδῶλα αὐτῶν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὰς συναγωγὰς των διὰ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Πῶς λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι ἐπέτυχον ἐν τῇ ἐπιχειρήσει αὐτῶν ἐὰν δὲν ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Ἀλλὰ παρατηρήσατε καὶ ὁποῖα ἐμπόδια κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ ἡ ἡμετέρα πίστις. Μόλις οἱ Ἀπόστολοι ὑψωσαν τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ

καὶ ἀμέσως πρῶτοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτῶν. Διατάσσουσι λοιπὸν τοὺς Ἀποστόλους ὅπως παύσωσι τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν. Ἄλλ' οὗτοι ἀπαντῶσιν εὐτόλμως ὅτι θὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον παρὰ εἰς αὐτούς· «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πράξ. 5,29). Καὶ λοιπὸν οὗτοι ἐξοργισθέντες δέρουσι καὶ ἐγκλείουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν φυλακὴν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ βάρθους τῶν φυλακῶν ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἡ ὁποία μετ' ὀλίγον ὑπερπηδᾷ τὰ ὑπερήφανα τῆς Ἱερουσαλήμ τείχη καὶ οἱ Ἀπόστολοι διεσπάρησαν καθ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐδίδασκον πανταχοῦ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Ἐνῷ δὲ οὕτω ἐθριάμβευεν αὕτη διὰ τῶν Ἀποστόλων, οἱ Αὐτοκράτορες σύσσωμοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἐκδίδουσι θανατηφόρα κατὰ τῶν χριστιανῶν διατάγματα. Πρὸς ἐξόντως δὲ τῆς ἡμετέρας πίστεως τὰ πάντα μετῆλθον. Οὔτε γέροντας καὶ φίλους, οὔτε ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οὔτε παῖδας καὶ νέους ἐλυποῦντο. Πανταχοῦ ἄφθονον ἔρρεε τὸ χριστιανικὸν αἷμα. Ἐνταῦθα γέρον σεβάσμιος ἐσύρετο εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Ἐκεῖ νεαρὰ παρθένος παρεδίδοτο εἰς τὴν θανατηφόρον μάχαιραν θηριώδους δημίου. Ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας ἔρρεον ἀληθεῖς ποταμοὶ χριστιανικῶν αἱμάτων. Ἄλλὰ καθὼς ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε, ἐφ' ὅσον ὑψοῦντο τὰ ὕδατα, ἐπὶ τοσοῦτον ἀνυψοῦτο καὶ αὕτη καὶ ἐπέπλεεν ἀβλαβῆς ἐπάνω τῶν ὑδάτων, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἡμετέρα πίστις ἐφέρετο ἀβλαβῆς ἐπάνω τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων, μέχρις ὅτου ἐφάνη ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐξῆλθε τροπαιοῦχος ἡ ἡμετέρα πίστις. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης, τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ὁ Σταυρὸς ὑψοῦτο ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων τῶν Αὐτοκρατόρων. Ὁ Σταυρὸς διέλαμπε καὶ ἐκόσμηε τὸ αὐτοκρατορικὸν Στέμμα. Ἐὰν μὴ ἦτο θεία ἡ ἡμετέρα πίστις δὲν θὰ ἐξηπλοῦτο αὕτη ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἡ οὕτω δὲ θαυμασίως θεμελιωθεῖσα καὶ ἐξαπλωθεῖσα Χριστιανικὴ πίστις θαυμασίως διεσώθη ἐπὶ 20 αἰῶνας, ὡς θὰ θριαμβεύσῃ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων. Ὁ κόσμος ἐπολέμησε καὶ πολεμεῖ αὐτήν, ἀλλ' αὕτη ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ ἀκλόνητος. Καὶ οὕτω ἕκαστος ἡμῶν χαιρεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ δοξάζει τὸν Θεόν ; διότι εὐρίσκεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἣτις κρατεῖ ἀνόθευτον καὶ ἀκεραίαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. Καὶ δικαίως λοιπὸν καυχώμεθα διότι εἴμεθα Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί. Ἄλλὰ διὰ νὰ εἶναι δικαία ἡ καύχησις ἡμῶν δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν νὰ εἶναι τὰ ἀγιώτερα καὶ τὰ χριστιανικώτερα. Ποῖα λοιπὸν πρέπει νὰ

εἶναι τὰ ἔργα τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, τὰ ὅποια διακρίνουν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἤτοι ἀπὸ τοὺς μὴ πιστοὺς ;

Β'.

Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐκαυχῶντο καὶ ἐσεμνύνοντο διότι ἐκαλοῦντο Ἕλληνες. Ἡμεῖς δὲ οἱ εἰς Χριστὸν βαπτισθέντες καὶ δι' αὐτοῦ πνευματικῶς ἀναγεννηθέντες ἀπόγονοι αὐτῶν ὀφείλομεν πολὺ περισσότερον νὰ καυχώμεθα καὶ νὰ σεμνυνώμεθα, διότι οὐ μόνον Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα. Καὶ πράγματι ἀνήκομεν εἰς θρησκείαν, ἡ ὅποια ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν σφαιρᾶν, λύει τὰ ὕψιστα κοσμολογικὰ, ἀνθρωπολογικὰ καὶ θεολογικὰ ζητήματα. Διδάσκει ποία ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτῷ ἄνθρωπον καὶ πρὸς τὸν ὕλικόν κόσμον. Διδάσκει τὸν ἄνθρωπον πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. Διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάνν. 4.24). Διδάσκει ὅτι σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς παρουσίας ζωῆς δὲν εἶναι τὸ τρῶγειν καὶ πίνειν καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ τελειοποίησις. «Ἔσεσθε αἰν ἡμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι» (Ματθ. 5,48).

Πάντες ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅσοι μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου παριστάμεθα ἐν τῷ πανσέπτῳ καὶ θειοτάτῳ τούτῳ Ναῶ τοῦ Ὑψίστου ἀπεκδεχόμενοι παρ' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἔλεος, πάντες εἴμεθα χάριτι θείᾳ πιστοὶ καὶ βαπτισμένοι. Διότι πάντες ἠξιώθημεν νὰ γεννηθῶμεν ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, νὰ θηλάσωμεν τὸ ἄδολον γάλα τῆς εὐσεβείας, ν' ἀνατραφῶμεν καὶ ἀξιεθῶμεν εἰς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως τὰ θεῖα διδάγματα. Ἄλλαις λέξεσι γνωρίζοντες ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζονται πᾶσαι αἱ ἐλπίδες τοῦ χριστιανοῦ, γνωρίζοντες ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα ὄλων τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, κατὰ τὸ «χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι», ἐπιστεύσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἤδη ὁμολογοῦμεν διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἄλλ' ἀρὰ γε μόνον διότι ἐπιστεύσαμεν καὶ ἐβαπτίσθημεν δυνάμεθα νὰ λεγώμεθα ἀληθεῖς Χριστιανοί ; Οὐχί, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Διὰ νὰ εἶναι τις ἀληθὴς Χριστιανὸς δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ φέρῃ τὸ βάπτισμα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ὁμολογῇ συνοπτιζομένην χριστιανικὴν πίστιν, ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ προσέτι καὶ τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. ἐν ἣ περιλαμβάνονται ὅλα ἐκεῖνα τὰ

χριστιανικά ἀγαθὰ ἔργα, αἱ πράξεις δηλ. ἐκείναι τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες πρὸς τὸν Εὐαγγελικὸν νόμον συνάδουν καὶ ἐκ τῆς ζωῆς καὶ θερμουργοῦ πίστεως εἰς Χριστὸν ἀπορρέουσι. Δηλαδή ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη, ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοή, ἡ προσευχή, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ εὐγνωμοσύνη, ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ αἱ λοιπαὶ Χριστιανικαὶ ἀρεταί. Αὕτη εἶναι, ἀγαπητοί, ἡ ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία, ἐν ἣ περιλαμβάνονται αἱ ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσαι ἀρεταί. Καὶ ἕκαστος ἄς θέσῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ ἄς ἐξετάσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἂν ἀκολουθῇ τὴν ἠθικὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν. Ἄπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν καταστάσεως ἂν τις ρίψῃ, θὰ ἴδῃ δυστυχῶς ὅτι τὸ πῦρ τῆς πίστεως τὸ ὁποῖον ἔκαιεν ἄλλοτε εἰς τὰ στήθη τῶν πατέρων ἡμῶν, ἂν δὲν ἐσβέσθη ὀλοτελῶς, ὅμως σπουδαίως ἐψυχράνθη. Τὸ συμφέρον, τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν αὐτὸ συμφέρον, τοῦτο δυστυχῶς βασιλεύει. «Ὡσπερ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν» (Ἰακώβ. 2.26), λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος. Νεκρὰ λοιπὸν καὶ ἀνωφελῆς θὰ εἶναι ἡ πίστις ἡμῶν ἐὰν δὲν συνοδεύηται καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἔργων.

Στῶμεν λοιπὸν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει. Ἐὰν θέλωμεν οὐ μόνον τὸ αἰτομικὸν καὶ ἐθνικὸν συμφέρον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἄς δεικνύωμεν ζῆλον φλογερὸν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὁρθῆς καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, ὑπὲρ τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν. Ἄς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τῶν πατέρων ἡμῶν, τὸν ζῆλον τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Μαρτύρων.

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ἰδρυτὰ τῆς Ὁρθοδοξίας, νομοθέτα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ζήλου! Θεὸς εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τὸ οὐράνιον πῦρ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἐνθέου ζήλου. Καὶ καθὼς ὑπάρχεις Κύριος καὶ Πατὴρ καὶ Ποιμὴν, οὕτως ἀνάδειξον ἡμᾶς ἀξίους καὶ ἐνθέρμους μαθητὰς Σου, ἵνα συνδεδεμένοι καὶ μετὰ Σοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ζήλου διέλθωμεν ἐν ὑγείᾳ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν καὶ προσκυνήσωμεν τὰ πάνσεπτα Πάθη καὶ τὴν ἔνδοξόν Σου Ἀνάστασιν. Γένοιτο.

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ ΙΑ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ *

ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ

« Ἀνθρώπος τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς· καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἐτοιμά ἐστι πάντα». (Λουκ. 14,16)

Ἦκούσατε, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, πόσον ὠραία ἦτο ἡ πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθεῖσα εὐαγγελικὴ παραβολή. Ἄλλὰ ποῖον εἶναι ἄρα γε τὸ νόημα αὐτῆς; τί σημαίνει τὸ δεῖπνον τοῦτο τὸ μέγα, εἰς τὸ ὁποῖον πολλοὶ μὲν προσεκληθήσαν κατ' ἄρχας, ὀλίγοι δὲ μόνον εὐρέθησαν ἐπὶ τέλους ἐκλεκτοὶ καὶ ἄξιοι; Τὸ δεῖπνον τοῦτο τὸ μέγα, χριστιανοὶ ἀδελφοί, εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς πρὸ αἰῶνων, ἅμα τῇ πτώσει τοῦ ἀνθρώπου προπαρεσκεύασε, καὶ προπαρασκευάσας ἀπέστειλεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, ἐν δούλου μορφῇ, τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα προσκαλέσῃ πάντας τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔλθωσι καὶ φάγωσι τὸν ἄρτον, τὸν πρόξενον τῆς αἰωνίου ζωῆς. Καὶ ἐν πρώτοις ὁ θεῖος ἄνθρωπος Ἰησοῦς, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, προσεκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους, διότι πρὸς αὐτοὺς ἀνέκαθεν ἐνεπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτοὺς ἐδόθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ αἱ διαθήκαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν δεδουλωμένοι εἰς τὰς ματαίας τοῦ κόσμου φροντίδας καὶ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν θεῖαν πρόσκλησιν, προσεκάλεσε διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀποστόλων καὶ μαθητῶν πάντα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Πλὴν ἀλλὰ ἡ παραβολὴ αὕτη, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔχει καὶ ἑτέραν σημασίαν, ὑψηλὴν καὶ ταύτην καὶ λίαν ψυχοσωτήριον. Σημαίνει δηλαδὴ καὶ τὸν μυστικὸν δεῖπνον τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος τοῦ

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Παναγίας τῆς νήσου Πριγκήπου ἐπαρχίας Χαλκηδόνος.

Κυρίου, εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ὁποίου προσκαλεῖ ἡμᾶς καθ' ἑκάστην διὰ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ. Καὶ πῶς μὲν τότε οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἰουδαῖοι προσεφέρθησαν τὸ ἠκούσαμεν εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Πῶς δὲ προσφερόμεθα ἡμεῖς οἱ καυχώμενοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ; Ὡ ! ἐντροπὴ καὶ νὰ τὸ εἶπη κανεῖς. Διότι ἐνῶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐξ ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας κινούμενος προσκαλεῖ ἡμᾶς διὰ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ λέγων : «ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα», τὸυναντίον, οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν, παραδεδομένοι εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου, ἀπαντῶμεν εἰς τὴν θεῖαν πρόσκλησιν : «ἔχε ἡμᾶς παρητημένους». Ἄλλοι δὲ πάλιν, κατατρίβοντες τὸν χρόνον εἰς τὰς διασκεδάσεις, εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, περιφρονοῦσι τὰς παρακελεύσεις τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπαντῶσι καὶ οὗτοι εἰς τὴν θεῖαν πρόσκλησιν : «ἔχε ἡμᾶς παρητημένους», Ἔτεροι δὲ πάλιν λησιμονήσαντες τὸν ἐπὶ γῆς αὐτῶν προορισμόν, ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἀκολασίαν, εἰς τὰς ἀσέμνους τέρψεις καὶ διασκεδάσεις καὶ κοιμώμενοι μέχρι μεσημβρίας κατ' αὐτὰς κυρίως τὰς Κυριακάς, κλείουσι τὰ ὦτα εἰς τὸν ἦχον τῶν κωδῶνων, διὰ νὰ μὴ ταράττηται ὁ γλυκὺς αὐτῶν ὕπνος, καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν : «ἔχε ἡμᾶς παρητημένους». Ἐὰν δὲ τολμήσης νὰ ἐρωτήσης ὄλους αὐτούς ; «διὰ τί διάγεις τοιοῦτον βίον ; διὰ τί δὲν ὑπακούεις εἰς τὴν καλοῦσάν σε θεῖαν φωνήν ;» εὐθὺς ὁ καθεὶς θέλει σὲ παραγγεῖλαι μὲ διαφόρους καὶ ποικίλας προφάσεις καὶ δικαιολογίας, ὁ καθεὶς θέλει εἰπεῖ ὅτι γνωρίζει ποῖον τὸ καλόν, ἀλλ' ὅτι τοῦτο καὶ ἐκεῖνο ἐμποδίζει αὐτὸν νὰ πράξη τὸ καλόν, ὅτι τοῦτο καὶ ἐκεῖνο ὠθεῖ αὐτὸν εἰς τὸ κακόν καὶ τὴν παρανομίαν. Ἄλλ' ἡμεῖς, ἀδελφοί, ἅς ἀφήσωμεν τοὺς προφασιζομένους προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις καὶ ἅς μελετήσωμεν τὸ μυστήριον τῆς θείας μεταλήψεως, εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ὁποίου προσκαλεῖ ἡμᾶς σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν. Διότι πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας, ὁπότε μέλλομεν νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν θεῖαν μετάληψιν, ὀφείλομεν πολὺ περισσότερον νὰ μελετῶμεν τὸ θεῖον τοῦτο μυστήριον καὶ ἀναλογιζόμενοι τὴν θεϊότητα καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ νὰ καθαρίζωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Προσέξατε λοιπόν, ἀδελφοί, ὅπως ἴδωμεν ἔνθεν μὲν τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ μυστηρίου τούτου, ἔνθεν δὲ ὁποῖαν προετοιμασίαν ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὅπως κοινωνήσωμεν ἀξίως καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ οὐχὶ εἰς κρῖμα ἢ κατάκριμα.

Μεγάλα καὶ ἐξαισία εἶναι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πάντα τὰ ἅγια καὶ πάνσεπτα τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος πάντων τῶν μυστηρίων, τὸ περιέχον πᾶσαν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸ καταδεικνύον τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀπειροῦ καὶ ἀφά-

του τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσεως, εἶναι τὸ μυστήριον τῆς
θείας καὶ ἱερᾶς μεταλήψεως. Ἐν αὐτῷ καταφαίνεται πᾶσα ἡ σο-
φία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἅπας ὁ πλοῦτος τῆς αὐτοῦ ἀγα-
θότητος. Καὶ ὄντως ἡ θεία καὶ ἱερὰ μετάληψις εἶναι τὸ μυστη-
ριωδέστερον τῶν μυστηρίων ἐξ ὧν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐπενόησεν.
Διότι κρύπτεται μὲν ἡ θεότης ἐν τῇ γεννήσει τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ
Θεοῦ, ἀλλὰ φαίνεται ἡ ἀνθρωπότης· κρύπτεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἡ ἀν-
θρωπότης, ἀλλὰ φαίνεται ἡ θεότης· ἀλλ' ἐνταῦθα «σιγησάτω πᾶσα
σὰρξ βροτεία καὶ στήτω μετὰ φόβου». Μολονότι πᾶσα ἡ θεότης καὶ
πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ὑπὸ τὰ εἶδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου παρίσταται,
ὅμως οὔτε ἡ θεότης οὔτε ἡ ἀνθρωπότης ὁρατὴ εἰς ἡμᾶς γίνεται. Δι-
καίως λοιπὸν μυστήριον τῶν μυστηρίων ἡ θεία καὶ ἱερὰ μετάληψις
ὀνομάζεται. Ἐν αὐτῷ ἡ διάπυρος καὶ θερμὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν
ἀνθρώπον υπερβαίνει πᾶσαν κατάληψιν. Σταυροῦται ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ,
ὡς κατὰδικος, ὁ ἄμωμος ἄμνος, κεντᾶται τὴν πλευρὰν ὁ υἱὸς τῆς Παρ-
θένου, ἐκχέει τὸ πανάχραντον καὶ πανακήρατον αὐτοῦ αἷμα ὑπὲρ τῆς
τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς
τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄφατον καὶ ἀνέκφραστον ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὸν
ἀνθρώπον, προσφέρει ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην θυσίαν εἰς τὰ τῶν εὐσεβῶν
θυσιαστήρια. Προσφέρει ἑαυτὸν βρώμα καὶ πόμα τοῖς πιστοῖς. «Ὁ βά-
θος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρί-
ματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ». Καὶ θύεται λοιπὸν ἐπὶ
τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως συνδιαλλάξῃ
ἡμᾶς μετὰ τοῦ ἐξυβρισθέντος Πατρὸς. Σφαγιαζέται διὰ τὴν τῶν ἀν-
θρώπων σωτηρίαν ὁ Βασιλεὺς τῶν ἀγγέλων. Ψηλαφᾶται ὑπὸ τοῦ ἱε-
ρέως ἐκεῖνος, ὃν αἱ οὐράναι δυνάμεις ἀδυνατοῦσι νὰ ἴδωσι. Καὶ ὁ
τῶν ὄλων Θεὸς, ὁ ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ
ἐμφανισθεὶς, παρίσταται ποῦ; ὑπὸ τὰ εἶδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου!
Βαβαὶ τῆς συγκαταβάσεως! ὑπὸ τὰ εἶδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου πα-
ρίσταται αὐτὸς ὁ Θεὸς ὃν τὰ σύμπαντα τρέμουσιν, παρίσταται ἐκεῖνος
δι' οὗ πάντα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα κτίσματα ἐδημιουργήθησαν! Ναί,
ἀγαπητοί, ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης πρόκειται αὐτὸς ὁ Χριστὸς πληττό-
μενος, ραπιζόμενος καὶ σφαγιαζόμενος, ὄχι μόνον, «ὅπως ἴδωμεν αὐτόν,
καθὼς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἀψώμεθα αὐτοῦ καὶ
φάγωμεν αὐτόν καὶ ἐμπήξωμεν τοὺς ὀδόντας ἡμῶν εἰς τὴν σάρκα αὐ-
τοῦ». Διότι ὁ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης κείμενος ἄρτος καὶ οἶνος, διὰ τῆς
ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος, μυστηριωδῶς
μεταποιῶνται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ἐὰν μόνον ἄρτον καὶ οἶ-

νον βλέπωμεν, ἐὰν γεῦσιν μόνον ἄρτου καὶ οἴνου αισθανόμεθα, ὁ ἄρτος ὅμως οὗτος καὶ ὁ οἶνος εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός· εἶναι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἢ σὰρξ μου ἐστὶν ἢ ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰωάνν. 5' 51). «Ὁ τῆς ἀπορρήτου χάριτος! Ὑπὲρ ταπεινοῦ πλάσματος ὁ πλάστης καὶ Δημιουργὸς τῶν ὄλων θῦμα ἑαυτὸν προσφέρει καὶ ἐπὶ τραπέζης πρὸς τροφήν τῶν πιστῶν παρατίθεται. Μὴ ἀπατάτω, ἀγαπητοί, ἡμᾶς ἡ ὄψις τοῦ ἱερέως! Αὐτὸς ὁ Χριστός ἐστὶν ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, ὁ ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος. Αὐτὸς ἐκτείνων τὰς ἀχράντους αὐτοῦ χεῖρας τρέφει ἡμᾶς διὰ τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος. Αὐτὸς προσκαλεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν θείαν ταύτην καὶ ὄντως βασιλικὴν τράπεζαν. «Ἐρχεσθε ὅτι ἡδη ἔτοιμά ἐστι πάντα». Ἐλθετε, λέγει, διότι «ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σὰρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰωάνν. 5' 53). Θάνατος λοιπὸν, θάνατος οὐχὶ σωματικὸς, ἀλλὰ ψυχικὸς ἐπίκειται ἡμῖν, ἐὰν μὴ, τοῦλάχιστον, τετράκις τοῦ ἔτους εἰς τὴν μετάληψιν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ προσερχώμεθα. Ναί! χρέος ἀποσιγήτων ἔχομεν νὰ προσερχώμεθα. Ἄλλ' ἄρά γε ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε πρέπει νὰ προσερχώμεθα; ἄνευ τ.ἔ. προηγουμένης τινὸς προετοιμασίας; Ὅταν μέλλωμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἢ νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐπίσημόν τι πρόσωπον, λαμβάνομεν τοσαύτην πρόνοιαν καὶ ποιούμεν τοσαύτας προετοιμασίας, καὶ ὅταν μέλλωμεν νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν βασιλέα τῆς δόξης, δὲν πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ ἐτοιμασθῶμεν τὸ κατὰ δύναμιν; Ναί, ἀγαπητοί, πρέπει, καὶ πολὺν πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶμεν. Ἄλλὰ πῶς πρέπει νὰ προπαρασκευασθῶμεν, ἀδελφοί;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἰδοὺ τί ἀπαντᾷ ὁ θεόπνευστος Παῦλος: «Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» (Κορινθ. Α' 11,28). Ἐκαστος λοιπὸν ἐξ ἡμῶν ὀφείλει πρῶτον νὰ δοκιμάσῃ ἑαυτόν, ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ ὅλην τὴν παρελθούσαν διαγωγὴν αὐτοῦ, νὰ ἐξετάσῃ τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὰ διανοήματα, ἰδίᾳ δὲ νὰ ἐξετάσῃ ἑαυτὸν ἐὰν εἶναι σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συναισθανθῇ ὅποιον τὸ μυστήριον εἰς ὃ προσκαλούμεθα καὶ ὅποιοι ἡμεῖς οἵτινες προσερχόμεθα, νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἀπέχη τῆς ἁμαρτίας καὶ τέλος νὰ καθαρίσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἱερᾶς ἑξομολογήσεως, καὶ εἶτα νὰ προσέλθῃ νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων καὶ φρικτῶν μυστηρίων. Πρὶν ὅμως καθαρίσῃ ἕκαστος τὴν ψυχὴν καὶ τὸ

σῶμα αὐτοῦ, ἃς μὴ τολμήσῃ νὰ προσέλθῃ, διότι ὅστις ἀναξίως εἰς τὴν μετάληψιν τῶν μυστηρίων προσέρχεται, οὗτος ἀντὶ χαρᾶς εὐρίσκει λύπην, ἀντὶ υἰείας ἀσθένειαν· ἀντὶ ζωῆς θάνατον καὶ ἀντὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καταδίκην. «Ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου» (Α΄ Κορινθ. 11,27). Ὁ Μέγας ἐκεῖνος, ἀγαπητοί, Μωϋσῆς ὁ θεόπτης, ποιμαίνων τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ἰσθὸρ ἐπὶ τοῦ ὄρους Χωρήβ, βλέπει βάτον ἣτις ἐφλέγετο, ἀλλ' οὐ κατακαίετο· ἀπορεῖ, θαυμάζει, ἐκπλήττεται διὰ τὸ φαινόμενον, «τί ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος;» ἀποφασίζει νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἴδῃ, ἀλλ' αἴφνης ἀκούει φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ: «Μωϋσῆ, Μωϋσῆ, μὴ ἐγγίσης ὧδε, λῦσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστὶ» (Ἐξοδος Γ' 1-6). Ἄλλ' ἀφοῦ οὐδ' εἰς τὸν τόπον, ὃν ὁ Θεὸς διὰ μιᾶς παρουσίας αὐτοῦ καθιέρωσεν, ἐπειράπη εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον Προφήτην νὰ πλησιάσῃ, πρὶν λύσῃ τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, εἰς ἡμᾶς θὰ ἐπιτραπῇ ἀκατακρίτως καὶ ἀτιμωρητί, ὄχι μόνον νὰ πλησιάσωμεν πρὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ, καθ' ἑκάστην διὰ τῆς τελεσιουργίας τοῦ μυστηρίου τούτου, τὸ Πανάγιον Πνεῦμα κατέρχεται, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὰ εἶδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου παρίσταται, ἀλλὰ καὶ νὰ κοινωνῶμεν ἀναξίως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; «Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων, λέγει πάλιν ὁ Ἀπόστολος, ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου» (Α΄ Κορινθ. 11,29). Φοβερός, ἀγαπητοί, φοβερός ἀλλ' ἀναντίρρητος ὁ λόγος οὗτος τοῦ οὐρανοβάμονος Παύλου. Μέγιστον κρῖμα καὶ βαρυντάτην καταδίκην ἐσθίει καὶ πίνει ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος Χριστιανός, ὅστις ἄνευ τῆς προσηκούσης προετοιμασίας, ψυχρῶς καὶ ἀδιαφόρως εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων μυστηρίων προσέρχεται. Μὴ πλησιάσης, λοιπόν, ὦ χριστιανέ, «μὴ ἐγγίσης ὧδε», μὴ προσέλθῃς πρὶν λύσης τοὺς δεσμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν σου διὰ καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως, μὴ κοινωνήσης τῆς μυστικῆς βρώσεως πρὶν συμφιλιωθῆς μετὰ τῶν ἐχθρῶν σου. «Πρῶτον καταλλάγηθι τοῖς σὲ λυποῦσιν, ἔπειτα θαρρῶν μυστικὴν βρῶσιν φάγε». Μὴ ἐγγίσης πρὶν ἐπιστρέψῃς τὰ ἀρπαγέντα, μὴ πλησιάσης πρὶν ἐλευθερώσης τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου· «μὴ ἐγγίσης ὧδε». Σύντριψον πρῶτον τὴν καρδίαν σου, χῦσον δάκρυα μετανοίας, καὶ τότε μετ' ἀγαθῆς καὶ καθαρᾶς καρδίας, μετ' ὑψηλῆς διανοίας καὶ προκεκαθαυμένου σώματος καὶ στόματος πρόσελθε· «ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἐστι πάντα». Ἐρχεσθε, πλὴν μετὰ φόβου Θεοῦ, μετὰ ζώσης καὶ ἐνεργοῦ πίστεως, μετὰ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν

πλησίον αγάπης. Ναί, αγαπητοί, μετὰ φόβου Θεοῦ ὀφείλομεν νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν φοικτικὴν ταύτην καὶ ὄλως ἀγίαν τραπέζαν. Ἐπιβιβάζεται πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ; Ἐπιβιβάζεται πίστις, πίστις ζῶσα καὶ ἐνεργός, πίστις σταθερὰ καὶ ἀκλόνητος, πίστις οὐχὶ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειλέων, ἀλλὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς καρδίας. Ὀφείλομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ προανάρχου Πατρὸς, γενόμενος ἄνθρωπος, ἐξέχευε, διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ εὐσπλαγγίαν καὶ ἀγαθότητα, ἐκουσίως καὶ αὐτὸ τὸ πανάχραντον καὶ πανακήρατον αὐτοῦ αἷμα, ὅπως ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὰς χειρὰς τοῦ διαβόλου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, τὰ ὅποια παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως λαμβάνομεν, εἶναι αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀφοῦ δὲ πιστεύσωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἀδιστακτικῶς ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης κείμενος ἄρτος καὶ οἶνος εἶναι αὐτὸ τὸ σῶμα, ὅπερ ὁ ἥλιος ἰδὼν σταυρούμενον τὰς ἀκτῖνας ἀπέκρυψεν, ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ σῶμα διὰ τὸ ὅτιον αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα ἠνεώχθησαν, ἀφοῦ τέλος συναισθανθῶμεν ἀφ' ἑνὸς τὸ ὕψος καὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ ὑπερφυοῦς τούτου μυστηρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν καὶ ἀθλιότητα, τότε μετὰ φόβου καὶ τρόμου θὰ κλίνωμεν τὸ γόνυ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ μισοῦντες τὴν ἀδικίαν καὶ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς θὰ ὁμολογήσωμεν μετὰ τοῦ Δαβίδ, ὅτι «τὴν ἀνομίαν ἡμῶν γινώσκουμεν καὶ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν ἐνώπιον ἡμῶν ἐστὶ διαπαντός». Ἐὰν ἄρα γε μόνος ὁ φόβος καὶ μόνη ἡ πίστις ἄνευ τῆς εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως δύνανται νὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς ἀξιόους τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Μεταλήψεως ; Διότι κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, «ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι» (Α΄ Κορινθ. 13,2). Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη καὶ ἀνάγκη μεγίστη νὰ ἔχωμεν θερμὴν καὶ ζέουσαν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πάντοτε μὲν, πολὺ δὲ περισσότερον ὁσάκις εἰς τὴν θείαν μετάληψιν προσερχώμεθα. Ἐὰν ἴσως εἴπῃ τις : «Καὶ τίς εἶναι τοσοῦτον ἀχάριστος ὥστε νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὸν Πλάστην αὐτοῦ, τὸν Δημιουργὸν καὶ εὐεργέτην αὐτοῦ ;». Ἐάν, Χριστιανέ, βλέπῃς τοὺς ἀδελφούς σου, τ.ἔ. τοὺς ὁμοίους σου ἀνθρώπους γυμνοῦς, ἀστέγους, λιμώττοντας ἐκ τῆς πείνης καὶ ἀποθνήσκοντας ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ ἀδιαφορεῖς, δύνασαι νὰ λέγῃς ὅτι ἀγαπᾷς τὸν Θεόν ; «ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐκ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν ;» (Ἰωάνν. Α΄ 5' 20). Ἐάν λοιπόν, ἀδελφέ, ἔχῃς τοιοῦτον φόβον, τοιαύτην πίστιν καὶ ἀγάπην, πρόσελθε μετὰ θάρρους, πρόσελθε καὶ μὴ δισταῖς· διότι τότε μόνον ἡ μετάληψις γίνεται εἰς σὲ εἰς ἴσιν ψυχῆς τε καὶ σώματος.

“Ότε ὅμως διαπράττων παντὸς εἶδους ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν, ὅτε γυμνὸς τοῦ θείου σεβασμοῦ καὶ μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου, ἀφόβως τολμᾷς νὰ κοινωνήσης τοῦ μυστικοῦ τούτου καὶ οὐρανοῦ δείπνου, ὅπερ ὁ Κύριος διὰ τοὺς καθαρὸς τῆ καρδία προπαρεσκεύασεν... ”Ὡ τότε! Τότε ὑπάρχει φόβος μὴ καταφλεχθῆς ὡσεὶ κηρὸς καὶ ὡσεὶ χόρτος. Διότι ἐὰν τὸν Δαθὰν καὶ τὸν Ἀβειρών, τολμήσαντας ἀναξίως νὰ προσφέρωσι θυμίαμα, ἡ γῆ ἀνοίξασα τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν, ἐὰν τὸν θρασὺν καὶ ὑπερήφανον Πτολεμαῖον, τολμήσαντα βιαίως νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τοσοῦτον αὐστηρῶς ἐτιμώρησεν ὁ Θεός, ἡμᾶς, ὅταν ἀνάξιοι ὄντες, ἀφόβως τὸ στόμα ἡμῶν ἀνοίγωμεν καὶ αὐτὸ τὸ τεθεωμένον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα μεταλαμβάνωμεν, ἡμᾶς θὰ ἀφήσῃ ἀτιμωρήτους; « Ἐὰν ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, χωρὶς οἰκτιρῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει, πόσω δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθῆσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθη, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; » (Ἑβρ. 10, 28-29).

Φοβηθῶμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, καὶ σφρονοισθῶμεν ὅσοι εἴμεθα τοιοῦτοι. Διότι μέγας κίνδυνος, κίνδυνος τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐπίκειται ἡμῖν, ἐὰν ἐστερημένοι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ἐστερημένοι σταθεράς καὶ ἀκλονήτου πίστεως, ἐστερημένοι εὐλικρινοῦς καὶ θερμῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἡμῶν εἰς τὴν μετάληψιν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ προσερχώμεθα. Ἐξορίσωμεν ἐκ τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὸ μῖσος, τὴν ἔχθραν καὶ τὴν μνησικακίαν. Ἀποδιώξωμεν τὸν φθόνον, τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν μέθην. Μισήσωμεν τὴν ἐπιβουλήν καὶ τὴν συκοφαντίαν. Συμφιλιωθῶμεν μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Μιμηθῶμεν τὴν ἀνεξικακίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν Ἐκείνου τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα καὶ αἷμα μεταλαμβάνομεν. Μετανοήσωμεν καὶ ἐξομολογηθῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Οὕτω δὲ προκεκαθαμένοι καὶ φέροντες ὡς ἐγκόλλιον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἄνευ δισταγμοῦ ἄς προσέλθωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· καὶ τότε ἄς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς καὶ τρισμακάριοι καὶ εἰς τὴν παρούσαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Γένοιτο.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΓΥΜΝΑΣΙΩ ΛΑΓΚΑΔΑΙ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΤΩ 1928

Φιλόμουσον ἀκροατήριον!

Ἡ σημερινή εορτή κυρίως εἶναι εορτή τῶν Γραμμάτων καὶ ὡς ἔθος πανελλήνιον εἶχεν ἐπικρατήσει νὰ εορτάζηται κατ' ἔτος, καθ' ἣν οἱ ὑπόδουλοι καὶ οἱ ἐν διασπορᾷ Ἕλληνες, διὰ τῶν ἐκφωνομένων πανηγυρικῶν, τῶν ἀπαγγελλομένων ποιημάτων καὶ τῶν ἄδομένων ἠσμάτων ἐφρονηματίζοντο, ἡ δὲ γενεά μας ἐτήρει ἄσβεστον τὴν δῶδα τῆς Μεγάλης Ἰδέας καὶ ἀμείωτον τὴν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα δομὴν τῆς, ἡ ὁποία ὁμως, ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἑλληνικῶν τούτων χωρῶν κατηργήθη. Τύχη ἀγαθῆ, οἱ σήμερον τὰ τῆς παιδείας ἰθύνοντες κατανοήσαντες, ὡς φαίνεται, τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν πρακτικότητα τῆς εορτῆς ταύτης καθιέρωσαν καὶ πάλιν αὐτήν, καὶ πολὺ δικαίως. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐξιστορήσωμεν ἀπλῶς τὴν βιογραφίαν τῶν σήμερον εορταζομένων τριῶν μεγάλων φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι καὶ ἐξ αὐτῆς ἀκόμη πολλὰ τὰ καλὰ θὰ ἐκαρποῦμεθα. Ἀλλὰ πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα αὐτῶν, τοὺς ἀγῶνας πρὸς στερέωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡμετέρας πίστεως. Καὶ μόνον τοῦτο; Διατί ὄχι καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν; Πρὸ τινων ἡμερῶν, Κυραὶ καὶ Κύριοι, ἀναγινώσκων λόγον τινὰ ἐνὸς ἐκ τῶν σήμερον εορταζομένων τριῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, θαυμάσιον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν (καὶ ποῖον ἔργον τοῦ Ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς δὲν εἶναι θαυμάσιον;) κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐξῆς σκέψεων: Πόσον, ἔλεγον κατ' ἑμαυτόν, ἀπεμακρύνθημεν ἀπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν! Ὅπόση διαφορὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκεῖνων! Διότι ἐνῶ ἐκεῖνοι στενώτατα συνέδεον τὸν χριστιανικὸν Ἑλληνισμὸν μετὰ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐκπαι-

δεύοντες τὰ τέκνα αὐτῶν δὲν περιορίζοντο μόνον εἰς τὰ πνευματικὰ προϊόντα τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς ἐποχῆς, ἡμεῖς τοῦναντίον ἀποκλείομεν σήμερον ἀπὸ τῶν σχολῶν ἡμῶν πᾶν πνευματικὸν προῖον τῆς Χριστιανικῆς Φιλολογίας, ὡς ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Φιλολογία αὐτοῦ δὲν παρήγαγον ἄφθονα προϊόντα, μεγαλονοίας καὶ ὑπερφυσικῆς εὐφραδείας, ἐφάμιλλα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας κατὰ τε τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν, τὰ δὲ τέκνα ἡμῶν διανύοντα τὸ στάδιον τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις ἐκμανθάνουσι μὲν πλείστας ὕσας περικοπὰς τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Θουκυδίδου, γινώσκουσι τὴν Ἱστορίαν τῆς Μυθολογίας τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀγνοοῦσιν ὅμως ὀλοτελῶς τὰ ἀριστουργήματα, τὰ ὅποια παρήγαγον οἱ τέσσαρες πρῶτοι αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Νομίζω δὲ ὅτι δὲν θὰ ἡμάρτανον, ἐὰν ἔλεγον ὅτι ἐν τῶν αἰτίων τῆς σημερινῆς ψυχρότητος καὶ ἀδιαφορίας πρὸς τὴν θρησκείαν εἶναι καὶ ἡ παραμέλησις τῆς σπουδῆς τῶν θείων Πατέρων, ἐν τοῖς ἀθανάτοις συγγράμμασι τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἕλλην λόγος ἐρασμιώτερον ἀποκαλύπτεται, καὶ αἱ ἀλήθειαι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας λαμπρῶς ἀνακηρύττονται, καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν ἠθικὴ ἐπαγωγικώτερον ἐκδιδάσκεται. Ἀναγινώσκων τις σοβαρῶς καὶ μελετῶν τὰ συγγράμματα τῶν φωστήρων τούτων βλέπει ἠδελφωμένην τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, βλέπει συνδεδρασμένην τὴν χάριν τοῦ Ἑλλήνος λόγου μετὰ τοῦ βάθους τῶν χριστιανικῶν δογμάτων, βλέπει ἠνωμένην τὴν σοφίαν τῆς Ἀκαδημίας μετὰ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἕλληνισμὸς, ὅστις μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀπολέσει τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωὴν του, ἀνεγεννήθη διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀνέλαβε νέαν ζωὴν. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα ἀνέλαμψεν ἐκ νέου ἀναδείξασα τοὺς Πατέρας τούτους τῆς Ἐκκλησίας συγγραφεῖς ἐφαμίλλους τοῖς κλασσικοῖς συγγραφεῦσιν, ἂν οὐχὶ ἐντελῶς ὡς πρὸς τὸν γλωσσικὸν τύπον, βεβαίως ὡς πρὸς τὸ βάθος τῶν ἐννοιῶν. Εἰς τὰ συγγράμματα ταῦτα ἀπορεῖ τις τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ, τὴν εὐρυτάτην παιδείαν, ἢ τὴν σπανίαν εὐγλωττίαν, ἢ τὴν ζωηροτάτην καὶ εὐκόσμον φαντασίαν, ἢ τὴν γνησιωτάτην ἀρετὴν; Ἐκ τούτων οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀποδεικνύονται ὅτι εἶναι κάτοχοι πάσης τῆς σοφίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, φιλοσόφους, ἱστορικούς, ποιητάς, ρήτορας γνωρίζουσιν ὅσον ὀλίγοι τῶν συγχρόνων των. Διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν οὐ μόνον ἐκήρυξαν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ γνήσιον καὶ ἄδολον πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐστερέωσαν τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ διὰ τῆς πίστεως ταύτης διεσώθη διὰ μέσου τῶν

αἰώνων καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν καὶ πᾶν ὅ,τι πολύτιμον ἔχομεν. Δὲν θέλω, ἀγαπητοί, νὰ μακρύνω τὸν λόγον ἐπὶ πλέον, διότι ὁ προλαλήσας ἑλλόγιμος καθηγητὴς τῶν Θρησκευτικῶν τοῦ ἡμετέρου Γυμνασίου ἀρκετὰ εὐγλώττως ἀνέπτυξε καὶ ἐξιστόρησε τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας τούτους. Ἦθελον ἀπλῶς νὰ ἐκφράσω, οὕτως εἰπεῖν, μίαν ἐνδόμυχον θλίψιν μου διὰ τὴν τελείαν παραγνώρισιν, ἵνα μὴ εἴπω, ἐξοβελισμὸν τῶν λαμπρῶν τούτων συγγραμμάτων ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων. Ἐλληνισμὸς κατ' ἐμὲ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ δὲ Χριστιανισμὸς ἀντικατοπτρίζεται ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Πατέρων. Ἄς θελήσουν, ἄς καταδεχθῶν μᾶλλον οἱ σημερινοὶ πατέρες τῶν γραμμάτων νὰ ρίψουν ἐν βλέμμα ἐπ' αὐτῶν. Καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν φωτίζεται ἡ διάνοια, ἐξευγενίζεται ἡ φαντασία, ἐμπεδοῦται ἡ ἠθικὴ, διδάσκεται ὁ πρὸς τὸ καθῆκον σεβασμὸς καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀγάπη καὶ διαπλάττονται καλοὶ νεανίαι, χρηστοὶ πολῖται καὶ τίμιοι Χριστιανοί. Καὶ ἐν τούτῳ καταφαίνεται τὸ ὕψος ὅλον καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολῆς τῶν σχολείων, ὄργανα τῶν ὁποίων εἶναι οἱ διδασκάλοι, οἵτινες εἶναι οἱ πρῶτοι ἐργάται καὶ σημαιοφόροι τῆς ἀνθρωπίνης ἀναμορφώσεως καὶ ἀνακαινίσεως. Καὶ ἀξιοὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατενόησαν τὸν προορισμὸν αὐτῶν καὶ ἐκτελοῦσιν αὐτὸν εὐόρκως. Ὁ διεξελθὼν τὰ συγγράμματα τοῦ ἀειμνήστου Κοραῆ, τοῦ Μεγάλου ἐκείνου Διδασκάλου τοῦ Γένους, βλέπει ὅτι πανταχοῦ μνημονεῖ τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ Χρηστομαθείᾳ του καὶ ἐν τοῖς λόγοις του καὶ πανταχοῦ. Καὶ μὴ λησμονεῖτε ὅτι ὁ ἀειμνήστος ἐκεῖνος ἀνὴρ εἶναι ἐκεῖνος κυρίως ὁ ὁποῖος ἐξύπνησεν ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἀμαθείας τὸν τότε Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ὁ ὁποῖος διὰ τῆς τονώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐφρονημάτισεν αὐτόν, θανατουργήσαντα κατὰ τὸ 1821. Διότι ἐγνώριζεν ὁ μέγας οὗτος φρονηματίας ὅτι πᾶσα πρόοδος εἶναι ψευδής, εἶναι μόνον ἐπίπλαστος, ἐὰν μὴ ὑπόκειται ὡς βᾶσις καὶ θεμέλιον τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα. Πρὸς ἐνίσχυσιν ὅμως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος δὲν ἔχομεν μόνον ἀνάγκην ἱερέων, ἔχομεν ἀνάγκην καὶ διδασκάλων ἱκανῶν καὶ ἀξίων ἀληθῶς τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν ὀνόματος καὶ ἀξιώματος. Ἐνταῦθα κλείω τὸν λόγον μὲ τοὺς λόγους ἐνὸς μεγάλου στρατηγοῦ μιᾶς μεγάλης Δυνάμεως, ὁ ὁποῖος ὅτε ποτὲ μετὰ τὰς ἐνδόξους αὐτοῦ νίκας ἐγένετο ὑπὲρ αὐτοῦ πρόποσις εἶπεν εἰς ἀπάντησιν: «Προσίνετε κάλλιον εἰς τιμὴν τῶν διδασκάλων τῆς χώρας μας, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ἀπέδειξαν νικηφόρον καὶ ἔνδοξον τὸν ἡμέτερον λαόν».

ΛΟΓΟΣ
ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΙΑΝ
ΘΕΟΠΗΓΗΝ

«Ἴδου ἡ θεοσέβειά ἐστι σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι
ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη» (*Ἰδβ 28,28)

Εὐσεβὲς ἀκροατήριον!

Σεβασμία ὑπαρξίς, γεραρὸν καὶ πολύκλιαντον λείψανον γενεᾶς ἀποικομένης κατέρχεται σήμερον εἰς τὸν παγερὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς ἅπαντες μετὰ καρδίας συγκεκινημένης συνήλθομεν περὶ αὐτό, ὅπως ἀναπέμψωμεν δεήσεις καὶ ἰκεσίας πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ μετὰ ψυχικοῦ ἄλλου καὶ τῆς πρεπούσης αὐτῷ τιμῆς ἐξαποστείλωμεν αὐτὸ εἰς τὸ τελευταῖον αὐτοῦ κατάντημα.

Ἄλλὰ ποῖον τὸ γεραρὸν τοῦτο λείψανον, τίνες οἱ γονεῖς καὶ τὰ λοιπὰ καθ' ἕκαστα τοῦ βίου αὐτοῦ, εἶναι μὲν ἴσως περιττὸν νὰ εἴπω πρὸς ὑμᾶς, οἵτινες ὡς συγγενεῖς καὶ φίλοι κάλλιστα γινώσκετε, ἐγὼ δὲ ὀφείλω νὰ διδάξω ταῦτα κατ' ἀκριβείαν παρ' ὑμῶν, ὡς κήρυξ ὅμως τοῦ Εὐαγγελίου δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὑψώσω ταπεινὴν φωνὴν καὶ νὰ μὴ ἐξάρω τὴν ἀδολὸν καὶ θερμὴν τῆς μακαρίτιδος πίστιν καὶ εὐσεβειαν, τὰς ὁποίας καθ' ὅλον τὸν μακρὸν αὐτῆς βίον ἐπεδείξατο ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Τί δὲ τούτου ποθεινότερον καὶ μακαριστότερον, ἢ τίς ὑπερτέρα καὶ ἀριζηλοτέρα ἄλλη ἀξία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύναται νὰ ὑπάρξῃ; Καὶ μήπως ἐν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀρετῇ δὲν συγκεντροῦται σύμπασα ἡ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου πρόοδος; «Ἴδου ἡ θεοσέβειά ἐστι σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη».

Ἡ μακαρίτις γεννηθεῖσα ἐν τῇ περιφανεί ταύτῃ μεγαλοπόλει τοῦ

* Ἐξεφωνήθη ἐν Ἀδριανουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1893, ὅτε ἤμην ἐκεῖ Καθηγητὴς τῶν Θεολογικῶν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ μιᾶς εὐσεβοῦς καὶ καλῆς οἰκογενείας μητρὸς Θεοπηγῆς ὀνόματι.

Ἰουλιανῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶ-
νος ἐκ γονέων εὐσεβῶν, παρ' ὧν καὶ ἐποτίσθη τὰ νάματα τῆς εὐσεβείας
καὶ τῆς ἀρετῆς, ἐπαιδεύθη ἐνωρίτατα εἰς τὸ διδασκικώτατον σχολεῖον
τῶν θλίψεων καὶ τῶν ὀδυνῶν, ἐνῶ καὶ μετὰ τοῦτο μέχρι θανάτου πολλὰ
ἐδιδάχθη. Διότι φθάσασα εἰς ὄριμον ἡλικίαν καὶ ἀναλαβοῦσα τὰ δυ-
σχερέστατα καθήκοντα τῆς οἰκοδεσποίνης πλήττεται τὴν καρδίαν ὑπὸ
βαρείας καὶ δυσβαστάτου πληγῆς, παραπέμψασα εἰς τὴν αἰωνιότητα
τὸν ἀρχηγὸν τοῦ οἴκου αὐτῆς, τὸν ἀγαπητὸν τοῖς πᾶσι διδάσκαλον,
τὸν ἀξιέραστον αὐτῆς σύζυγον Ἰουλιανὸν τὸν Χαροπόπουλον.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο καὶ τὸ μόνον αὐτῆς τραῦμα, διότι μόλις ἐπου-
λώθη ἡ πρώτη πληγὴ, ἰδοὺ ἄλλη ἐπέρχεται ἵνα δοκιμάσῃ τὴν πίστιν
αὐτῆς, ὁ θάνατος τοῦ προσφιλοῦς αὐτῆς υἱοῦ, τὸν ὀποῖον μέχρι τέλους
τοῦ βίου αὐτῆς οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐλησμόνησεν, ἀλλὰ μετὰ δακρύων
ἀνέφερε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἔχουσα ὅμως ἐρριζωμένης ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν
πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος αὐτῆς καὶ ἐν
πάσῃ ὑπομονῇ ἡσύχως καὶ ἀθορύβως, ὡς εὐσεβῆς καὶ ἐνάρετος χρι-
στιανὴ μήτηρ, ἀνέτρεφε τὰ εἰς μόνην τὴν προστασίαν αὐτῆς ἐναπομεί-
ναντα ὄρφανά, παρέχουσα αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς ἠθικὴν καὶ πνευματι-
κὴν μόρφωσιν ἀπαιτούμενα καὶ οὕτω παρήγαγε διὰ τῆς χριστιανικῆς
τῶν τέκνων αὐτῆς ἀνατροφῆς ἀγλαοὺς καρπούς, χρηστοὺς καὶ ἐναρέτους
πολίτας, καλὰς καὶ εὐσεβεῖς οἰκοδεσποίνας.

Καὶ τίς ἡ χρεῖα τῶν λόγων; Ἄτενίσατε εἰς τὸν ἐκεῖ που ἱστάμενον
ἄνδρα, τὴν ζῶσαν τῆς φιλαδελφείας εἰκόνα, ἀτενίσατε εἰς τὸν υἱὸν αὐ-
τῆς Ἰωάννην, εἰς οὗ τὴν ὄψιν βαθείας ἐγχαράττει αὐλακὰς ἢ βαρεῖα
λύπη, καταγκῶσα τὴν γενναίαν αὐτοῦ καρδίαν. Ἄτενίσατε εἰς τὸν
ἀγλαὸν τῆς προκειμένης νεκρᾶς καρπὸν καὶ θά με δικαιώσητε. Ἡ εὐ-
γενὴς αὕτη ψυχὴ ἀναλαμβάνει ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν ὑπὸ τὴν κη-
δεμονίαν αὐτοῦ καὶ ὡς πατὴρ φιλόστοργος ἀνακουφίζει αὐτήν. Ἐστε-
ρήθη ἡ οἰκογένεια τοῦ πρώτου προστάτου, καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ προσώπῳ
Ἰωάννου τοῦ Χαροπούλου εὐρίσκει ἕτερον κατ' οὐδὲν ἐναπολειπόμενον
ἐκεῖνου. Τοιαύτας φύσεις εὐγενεῖς μόνον εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι μητέρες
δύνανται νὰ παραγάγωσι. Τοιαύτας εὐγενεῖς ἰδέας μόνον αἱ ὑπὸ τῆς
ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας κοσμούμεναι μητέρες δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσι.

Οὕτω δὲ ἀπροσκόπτως διανύσασα τὸ στάδιον τῆς εὐσεβείας καὶ
τῆς ἀρετῆς ἡ μακαρίτις Θεοπηγὴ ἔφθασε πρὸ τοῦ χεῖλους τοῦ τάφου,
προβεβηκυῖα ἤδη καὶ πλήρης ἡμερῶν, γηροκομουμένη δὲ ἐπὶ μακρὰς
ἐτῶν περιόδους ὑπὸ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῆς υἱοῦ. Ἀρμοδίως δὲ παρα-
σκευασθεῖσα διὰ τὴν ἐντεῦθεν μετάστασιν, καὶ μετ' εὐλαβείας κοινω-

νήσασα τῶν ἀχράντων μυστηρίων παρέδωκεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν ἤδη ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν καταβληθεῖσα ἐπὶ τέλος ὑπὸ τῶν δεινῶν τοῦ γήρατος. Ἐξέλιπεν ἤδη ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν τὸ γεραρὸν καὶ πολύκλαυστον τοῦτο λείψανον γενεᾶς ἀρχαίας. Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἀληστος καὶ ἀγήρωσ θὰ παραμένη ἡ μνήμη αὐτῆς εἰς πάντας ὄσοι γινώσκουσι νὰ τιμῶσι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν, τὰ μόνα ἐκ τῶν τοῦ βίου τούτου ἀθάνατα διαμένοντα.

Μέλλον δὲ ἤδη νὰ καταπαύσω τὸν λόγον καλὸν θεωρῶ, εὐσεβὲς ἀχροατήριον, ν' ἀποτείνω λέξεις τινὰς πρὸς τὰς μητέρας τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ὡ χριστιαναὶ μητέρες! Πρὸς ὑμᾶς ἔχει τὰ ὄμματα ἐστραμμένα ἡ Ἐκκλησία καὶ παρ' ὑμῶν ἀπεκδέχεται τὴν μόρφωσιν καλῶν χριστιανῶν. Πρὸς ὑμᾶς ἐνατενίζει καὶ ἡ πολιτεία καὶ παρ' ὑμῶν προσδοκᾷ τὴν μόρφωσιν χρηστῶν καὶ τιμίων πολιτῶν. Μέγας ὁ προορισμὸς ὑμῶν! Προωρίσθητε ὅπως μορφώσητε χριστιανούς ἀληθεῖς, πολίτας τιμίους καὶ χρηστούς. Ἐὰν ὅμως θέλητε ἐπιτυχῶς νὰ ἐκπληρώσητε τὸν μέγαν τοῦτον προορισμὸν, μιμηθῆτε τὸν βίον τῆς μακαρίτιδος Θεοπηγῆς. Μιμηθῆτε τὴν ἄδολον, ἀνυπόκριτον καὶ θερμὴν πίστιν καὶ εὐσέβειαν αὐτῆς. Προσπαθήσατε νὰ ἀποκτήσητε τὸ ἠθικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον.

Ἐγὼ δὲ, ὡς συγγενεῖς καὶ φίλοι τῆς μεταστάσης, μὴ θλίβεσθε καὶ κόπτεσθε οὕτως ὡς οἱ μὴ ἔγοντες ἐλπίδα ἀναστάσεως καὶ μελλούσης ζωῆς, διὰ τὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ἐπικήρου ἀποχωρισμὸν αὐτῆς, διότι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ὑπνος αἰώνιος, ἀλλὰ ἀρχὴ νέας καὶ καθαρωτέρας ὑπάρξεως. Ἀπῆλθεν ἡ Θεοσεβὴς Θεοπηγὴ καὶ ἀναμένει καὶ ἡμᾶς ἐκεῖ ὅπου μετ' οὐ πολὺ θέλομεν κληθῆ.

Ἦδη δὲ μέλλοντες νὰ δώσωμεν τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὴν προκειμένην ἀδελφὴν ἡμῶν, παρακαλέσωμεν ἐκ ψυχῆς τὸν Πολυεύσπλαγγον, ἵνα εἴ τι ὡς ἄνθρωπος ἡμάρτησε συγχωρήσῃ αὐτῇ ὡς Πολυεύσπλαγγος καὶ Οἰκτίρων Θεός.

Οἱ πάντες δὲ μιᾷ φωνῇ ἀναφωνήσωμεν : τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου Θεοπηγῆς Αἰωνία ἡ μνήμη! Αἰωνία ἡ μνήμη! Αἰωνία ἡ μνήμη!

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΕΝΘΡΟΝΙΣΕΩΣ ΜΟΥ ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΟΡΥΤΣΑΣ *

Φιλόχριστον Ἐκκλησίασμα,

«Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν» ἀναφωνῶ μετὰ τοῦ θεωρημένου Χρυσοστόμου. Ἐνῷ μετ' ἀφοσιώσεως ἐξεπλήθουν τὰ ποιμαντορικά μου καθήκοντα ἐν μέσῳ λαοῦ εὐσεβοῦς τῆς ἀγαπητῆς μοι Στρωμνίτης, ἐνῷ εὐλικρινῶς ἐξετιμῶμεν ἀλλήλους ποιμῆν καὶ ποιμαίνοντες πολλὰ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν λογιζόμενοι πρὸς ὄφελος τῆς θεοφιλοῦς τέως ἐπαρχίας μου, αἴφνης φωνὴ ἐπιτακτικὴ καὶ ἐπιβάλλουσα, ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀποσπᾷ με ἐκεῖθεν καὶ ἀποστέλλει με πρὸς διακυβέρνησιν ἑτέρου λαοῦ εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου, λαοῦ καὶ ἐξ ἄλλης ἐποχῆς ἀγαπητοῦ καὶ προσφιλοῦς ἐμοί. Εἶη τὸ ὄνομα τοῦ Παναγίου Θεοῦ εὐλογημένον.

Τὴν στιγμὴν ὁμῶς ταύτην, ἀγαπητὰ τεκνία, δικαιολογῶ τοὺς διασταγμούς τοῦ θεοῦ ἐκεῖνου προφήτου, τοῦ Μεγάλου Μωϋσέως, ὅστις καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα ὀδηγήσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἔλεγε: «Τίς εἰμι ἐγὼ ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου;» (Ἐξοδ. γ'. 11). Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐννοῶ καὶ δικαιολογῶ τοὺς φόβους τῶν πανενδόξων ἐκείνων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, οἵτινες καλούμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ποιᾶναι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐμάκρυνον φυγαδεύοντες καὶ ἠϋλίζοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ταῦτα δὲ ἀναλογιζόμενος συναισθάνομαι ὅτι δυσχερὲς τὸ ἔργον ὅπερ ἀνέθετό μοι ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Συναισθάνομαι ὅτι ποικίλοι οἱ ἀγῶνες εἰς οὓς νῦν ἀποδύομαι. Γινώσκω καλῶς ὅτι ὁ ποιμὴν σήμερον εἶπερ ποτὲ ἔχει ν' ἀντιπαλαίση κατὰ πολλῶν καὶ ποικίλων πειρασμῶν συνοδεύων τὸ πνευματικὸν αὐ-

* Ἐξεφωνήθη ἐν Κορυτῆϊ τὴν 29 Αὐγούστου 1910.

τοῦ ποιμνίου καθ' ὅλας τὰς τοῦ βίου αὐτοῦ περιπετείας. Naί, εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα. Μόνος ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροῦς Πανάγαθος Θεός, μόνος αὐτὸς γινώσκει τοὺς δισταγμούς, τὴν ταραχὴν τῆς καρδίας μου, τὰ κρύφα δάκρυά μου, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ ἐπιτακτικὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἠυδόκησε νὰ καλέσῃ ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον εἰς τὴν διακονίαν ταύτην. Ἄλλ' ὅμως, καίτοι γνωρίζω ὅτι τὸ ἔργον δυσχερές, καίτοι οἱ ἀγῶνες ποικίλοι, καίτοι τὰ καθήκοντα χαλεπά, οὐχ ἦτιον ὑπάρχει ἡ παρήγορος πείρα διδάσκουσα ἡμᾶς ὅτι τὸ ταπεινότερον πολλάκις ὄργανον ἀποβαίνει ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ τίμιον καὶ χρηστὸν εἰς ἐπιτέλειαν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ θείων αὐτοῦ βουλῶν. Διδασκόμενος λοιπὸν ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῆς πείρας ταύτης, ἔνθεν δὲ πεποιθὼς εἰς τὴν θείαν χάριν τὴν τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσαν καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσαν, θαρροῦντως ἀποδύομαι εἰς τὸν ἀγῶνα, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον εὐελπιζομαι ὅτι ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἱερῶν καθηκόντων μου θέλω ἔχει παρὰ τὸ πλευρόν μου ἄνδρας ἐμφορομένους ὑπὸ πατριωτικοῦ ζήλου, ἄνδρας πεπειραμένους περὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, ἄνδρας ποθεῦντας τὴν πρόοδον καὶ προαγωγὴν τῶν κοινοτικῶν τῆς ἐπαρχίας πραγμάτων. Διότι ἡ πείρα μᾶς διδάσκει ὅτι ὅσην ἀγαθὴν θέλησιν καὶ ἂν ἔχη ὁ ποιμενάρχης, ὅσου ζήλου καὶ προθυμίας καὶ ἂν ἐμφορηθῆται, ταχέως θέλει ἀπογοητευθῆ καὶ ταχέως θέλει ὁ ζῆλος αὐτοῦ ψυχρανθῆ. Ἐὰν δὲν ἤθελεν ἔχει συνεπίκουρον τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι ὡς ἔχει παρὰ τοῦ ποιμένου ἀπαιτήσεις, οὕτως ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ καὶ ὑποχρεώσεις καὶ ὡς εἶναι αὐστηρὸν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις του, οὕτω δεόν νὰ εἶναι καὶ συνεπὲς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του.

Καὶ δὴ ἐν πρώτοις, εὐσεβεῖς χριστιανοί, δεόν νὰ γινώσκητε ὅτι μόνος πόθος καὶ ὄνειρόν μου θὰ εἶναι τὸν τεῦθεν ἢ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴ καὶ βελτίωσις τῶν καθ' ἡμᾶς, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἐν τῷ ταπεινῷ ἡμῶν προσώπῳ θέλετε εὔρει ἄνθρωπον μετὰ προθυμίας καὶ ἀθορύβως ἐκτελοῦντα τὸ ἑαυτοῦ καθήκον, ἄνθρωπον ἀποτροπιαζόμενον τὰς ἐριδας καὶ φιλονεικίας, τὰς διαμάχας καὶ ἀντιζηλίας, ἄνθρωπον ἀγαπῶντα τοὺς πάντας ἐξ ἴσου. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν εἶχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι μόνη ἡ μόρφωσις ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνοπρεπὴς ἀναδεικνύει τὰς κοινότητος, κύριον μέλημα ἡμῶν θὰ εἶναι τὰ σχολεῖα, μετὰ χαρᾶς δὲ καὶ ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας θὰ χαιρετίζωμεν αὐτά, ὅταν βλέπωμεν ἐκπληροῦντα τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολήν· αὐστηρῶς δὲ θέλομεν καυτηριάξει πάντοτε ἐκείνους, ὅσοι τὸ ἔργον αὐτῶν θεωροῦσιν ὡς μίσθωσιν καὶ οὐχὶ ἀποστολήν. Παρὰ τῶν διδασκάλων λοιπὸν θέλομεν ἀπαιτήσῃ πλήρη καὶ ἀκριβῆ ἐπιτέλειαν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων,

ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι αὐτοὶ εἶναι τὰ ὄργανα, ἅτινα ἐξαποστέλλει ἡ θεία Πρόνοια πρὸς ἀναμόρφωσιν τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων τῶν προπατόρων ἡμῶν. Παρὰ δὲ τῶν ἱερέων τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου πρὸς τῇ ἀκριβεῖ ἐπιτελέσει τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων, οὐδὲν ἕτερον ζητοῦμεν εἰμὴ φόβον Θεοῦ καὶ εὐλαβῆ συμπεριφορὰν συνάδουσαν πρὸς τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἔργον. Θέλομεν τοὺς ἱερεῖς σεμνοὺς, κοσμίους, φειδομένους τῆς γλώσσης των, ἀγαπῶντας τοὺς συλλειτουργοὺς των καὶ ἀναστρεφόμενους μετ' αὐτῶν ἀδελφικῶς. Καὶ τοῦτο διότι γινώσκουμεν ὅτι ὁ ἀληθὴς ἱερεὺς, ὁ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἱερεὺς εἶναι ὁ μεγαλύτερος σκαπανεὺς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὁ ἀποτελεσματικώτερος ἐργάτης τῆς προόδου καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἐν τῇ εὐσήμερ δὲ ταύτῃ στιγμῇ χρέος ἱερὸν καὶ καθῆκον ἀπαράβατον θεωροῦμεν ὅπως συστήσωμεν εἰς πάντας καὶ πάσας τὴν μεγάλην ἐντολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ὑψίστην τῶν ἀρετῶν, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Μὴ λησμονῆτε, ὅτι ἡ ἀρετὴ αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη ἐν τῷ κόσμῳ δύναμις. Ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ συνεκτικὸς τῶν ὄντων δεσμός, ἡ δύναμις ἡ ἐνοῦσα τὰ μέρη εἰς ἓν ὅλον. Εἶναι τὸ θεμέλιον πάσης ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Διότι τί δύναται νὰ κατορθώσῃ εἰς, ὅσον ἰσχυρός, ὅσον πλούσιος καὶ ἄν εἶναι; Μὴδὲν ἢ ἐλάχιστα. Πολλοὶ ὅμως συνενούμενοι καὶ εἰλικρινῶς πρὸς ἀλλήλους ἀγαπώμενοι πολλὰ καὶ μεγάλα δύναται νὰ κατορθώσωσι. Τί εἶναι μιά σταγὼν ὕδατος; Πολλοὶ ὅμως ἐνοούμενοι πίπτουσιν ὡς βροχὴ καὶ ἀποτελοῦσι τοὺς χεϊμάροους καὶ τοὺς ποταμούς, ἐναντίον τῶν ὁποίων οὐδὲν δύναται ν' ἀντιστῆ. Πάντες γινώσκουμεν τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐχει τὰ πάθη του, τὸν ἐγωϊσμόν του, τὰ ἴδια συμφέροντά του. Καὶ φιλονεικεῖ λοιπὸν καὶ ἐρίζει μέχρις ἐξοντώσεως πολλάκις ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκά του, τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς, ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφούς, φίλοι πρὸς φίλον. Ὅποια ὅμως τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαιρέσεως ταύτης; Ἐξασθένησις, κατάπτωσις, κοινὴ δυστυχία. Μακρὰν λοιπὸν ἀφ' ἡμῶν αἱ διαιρέσεις καὶ αἱ διαμάχαι, αἱ ἀντεγκλήσεις καὶ αἱ μικροφιλοτιμίαι, μακρὰν ἢ δι' ἀλλήλων ἐξασθένησις, ὁ κακὸς οὗτος δαίμων. Συντρίψατε τὴν κεφαλὴν τοῦ τέρατος τούτου καὶ ἐνωθῆτε οἱ πάντες πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Ἄς συγκινήσῃ ἡμᾶς τὸ χαλεπὸν τῶν παρόντων καιρῶν καὶ ἄς ἐγκολπωθῶμεν τὰς μεγάλας ἀρετὰς τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἐνότητος, τῆς ἀγάπης. Ἐὰν δὲ ἀντηχώσιν ἐν ἡμῖν πάντοτε τὰ θεῖα ἐκεῖνα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου: «τεκνία μου ἀγαπητά, ἀγαπάτε ἀλλήλους», ἄς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ ἐκ τοῦ ἀγῶνος νικηφόροι θὰ ἐξέλθωμεν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν συνοίκων ἐθνῶν θὰ ἐφελκύσωμεν καὶ εὐτυχεῖς ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ζήσωμεν. Γένοιτο.

ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ *

Τὰ περίπυστα καὶ παντὸς ἐλαίνου ὑπέρτερα συγγράμματα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναγινώσκων τις ἀπορεῖ καὶ ἔκθαμβος μένει τί πρῶτον τί δ' ὕστατον ν' ἀποθαυμάσῃ· τὸ ὕψος τῆς φαντασίας καὶ τὴν δι-αύγειαν τῆς διανοίας, ἢ τὴν ἐμβροίθειαν τῶν νοημάτων καὶ τὸ ἀκαταμάχητον τῶν ἐπιχειρημάτων! Ὁ θαυμασμὸς δὲ οὗτος τοῦ ἀναγνώστου κορυφοῦται καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ βαθμίδα ἀφικνεῖται, ὅταν ἀναγνοὺς τοὺς λαμπροὺς ἐκείνους καὶ περιφήμους περὶ Ἱερωσύνης λόγους, οἵτινες διετέλεσαν καὶ διατελέσουσιν ἕς ἄει πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα ρητορικῆς τέχνης καὶ ὑπερφυσικῆς εὐφραδείας, ἀναλογισθῆ ὅτι καίπερ νεώτατος τὴν ἡλικίαν συνέγραψεν αὐτοὺς, ἐν τούτοις ἀναπτύσσει ἐν-ταῦθα τοσοῦτον ὑψηλὰς ἀληθείας, ὅσας ἕτεροι καίπερ ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι ἐγγηράσαντες δὲν ἠδυνήθησαν ἴσως νὰ ἐνίδωσι. Καὶ δείκνυσιν ἄρα ἀληθεῶν ὅπερ ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ λέγει ὁ θεῖος Πατήρ, ὅτι «οὐ χρὴ τὴν σύνεσιν ἡλικίᾳ κρίνειν, οὐδὲ τὸν πρεσβύτην ἀπὸ τῆς πολιᾶς δοκιμάζειν» (Λογ. 2,7). Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ, ὡς ἐν ἄλλῳ ἀν-θῶνι, δύναται ὁ πνευματικὸς ποιμὴν νὰ ἐντροφᾷ καὶ νὰ ἀποκομίζῃ ἐκεῖθεν πᾶν τὸ πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ποιμνίου αὐ-τοῦ ζῶην χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον. Διότι ἐν τῷ τιμαλφεστάτῳ τούτῳ καὶ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἄμα καὶ φιλολογικὴν ἔποψιν σπουδαιότατῳ μνημείῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας ἄριστα χαρακτηρίζεται καὶ ἐξεικονίζεται ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, ὑποδει-κνύοντι τίνα μὲν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, τίνα δὲ προσόντα κεκτημένος δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὸ μέγα ὑπόργημα τῆς Ἱερωσύνης. Τοιοῦτου δὲ ὄντος τοῦ συγγράμματος τούτου, συγγράμματος ἐμβροίθειας καὶ φαντα-

* Μελέτη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑξ περὶ Ἱερωσύνης Λόγων τοῦ Ἱεροῦ Χρυ-σοστόμου.

σίας ανάπλεω, δεῦτε παραστήσωμεν κεφαλαιωδῶς τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά τῆς ἐν αὐτῷ παριστανομένης εἰκόνας τοῦ τὰ λογικά τοῦ Χριστοῦ πρόβατα μέλλοντος νὰ ποιμάνῃ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιθυμῶν νὰ δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἀγάπης ἐποίησατο τὸν διάλογον ἐκεῖνον μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, καθ' ὃν τρεῖς ἐρωτήσας τὸν μαθητὴν ἂν περιπαθῶς ἀγαπᾷ τὸν διδάσκαλον ἀνέθηκεν εἶτα αὐτῷ τὴν ἐπιστάσιαν τῶν λογικῶν αὐτοῦ προβάτων ἐπειπὼν : «ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου» (Ἰωάνν. 21,15-17). Ἐντεῦθεν δῆλον γίνεται ὅτι ὁ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀποδύομενος πρέπει πρῶτιστα καὶ μάλιστα νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐμπεφυτευμένον καὶ πολλῶ βρῦον τῷ καρπῷ τὸ ἐξαίρετον ἐκεῖνο ἀγαθόν, τὸ γνῶρισμα τῶν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῶν μαθητῶν (Ἰωάνν. 13,35), τὸ πάντων τῶν χαρισμάτων ἀνωτέρω κείμενον, τὴν ἀγάπην, λέγω, ἣς τῇ μεγάλῃ καὶ θαυμαστῇ δυνάμει κατορθοῦται τοῦτο μὲν ἢ τοῦ πλησίον διόρθωσις, τοῦτο δὲ ἢ ἐκδήλωσις τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ ποιμένου τῶν ποιμαινομένων προβάτων πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέαντα τὸ πολυτίμον αὐτοῦ αἷμα· καθάπερ καὶ οἱ οἰκέται διὰ τῆς πρὸς τὰ θρέμματα σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ὑποδεικνύουσι τὴν πρὸς τοὺς δεσπότης αὐτῶν ἀγάπην. Καὶ ὅσον οὔτοι διαφέρουσι τῶν ἀλόγων τοσοῦτον καὶ ὁ προσκαλούμενος ὅπως προστῇ Ἐκκλησίας καὶ πιστευθῇ ψυχῶν ἐπιμελείαν πρέπει νὰ διαφέρῃ τῶν ποιμαινομένων. Καθότι καὶ ὁ κίνδυνος ὁ τὸν πνευματικὸν ποιμένα ἐπαπειλῶν καὶ ὁ ἀγὼν πολλῶ μείζων καὶ χαλεπώτερος εἶναι· διότι ὁ μὲν πρόβατα ἀπολέσας δύναται νὰ ἐπιτύχῃ συγγνώμης τινὸς παρὰ τοῦ κυρίου τῆς ποίμνης· ἐν ἧ δὲ περιπτώσει οὗτος ἐπιμένων ἀπαιτεῖ ἀποζημίωσιν ὑπὲρ τῶν ἀπολεσθέντων προβάτων, τότε ὁ γενόμενος αἴτιος τῆς ἀπωλείας αὐτῶν θὰ ὑποστῇ μόνον χρηματικὴν ζημίαν· ὁ ἀνθρώπος ὅμως ἐμπιστευθεὶς, τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον, οὐχὶ εἰς χρήματα ἀλλ' εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑφίσταται τὴν ζημίαν γενόμενος αἴτιος τῆς ἀπωλείας αὐτῶν. Ὅτι δὲ καὶ ὁ ἀγὼν πολλῶ δεινότερος καὶ δυσχερέστερος, καταφαίνεται ἐκ τούτου : ὅτι ὁ μὲν ποιμὴν τῶν ἀλόγων ζῶων μετὰ πλείστης ὕψης τῆς εὐκολίας δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ ποιμνιον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐνοχλούντων αὐτῷ νόσων καὶ ἀρρωστημάτων κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας καταναγκάζει τὰ πρόβατα ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενα νὰ δεχθῶσι τὴν ἰατρειάν· ἀλλ' ὁ πνευματικὸς ποιμὴν πρῶτον μὲν δύσκολον, ἵνα μὴ εἴπω ἀδύνατον, πάσας τὰς τῶν ἀνθρώπων νὰ προΐδῃ ἀρρωστίας, διότι «οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν

αὐτῷ» (Α΄ Κορ. 2,11), πῶς λοιπὸν θέλει δυνηθῆναι νὰ προσαγάγη τὸ φάρμακον τῆς νόσου, ἧς τὸ εἶδος ἀγνοεῖ ; Ἐπιπλέον καὶ γενομένη φανερὰ πολλῶν πλείονα παρέχει τὴν δυσχέρειαν· καθόσον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεραπεύη τις τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας μεθ' οἷας τὰ πρόβατα ὁ ποιμὴν, διότι καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη ὁ λατρός καὶ τροφῆς νὰ ἀποτρέψῃ καὶ νὰ καύσῃ καὶ νὰ διαμελίσῃ, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν κατέχει οὐχὶ ὁ προσάγων τὸ φάρμακον ἀλλ' ὁ δεχόμενος αὐτό. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος μεγίστη δεξιότης ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἱερέως, ὅπως ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἐπιτρέπεται διὰ τῆς βίας νὰ κατορθώσῃ, ἐπιτύχῃ διὰ τῆς πειθοῦς· ὅπως δηλαδὴ οἱ κάμνοντες ἐκουσίως παραδώσωσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταῖς παρὰ τῶν ἱερέων θεραπείαις. Διότι ἐὰν ἀντὶ τῶν μαλακῶν παραπέμψῃται τοὺς δίκην σιδήρου τέμνοντας λόγους, τότε δὴ τότε ἢ τῆς θεραπείας πρόφασις γίνεται νόσου χαλεπωτέρας ὑπόθεσις. Ὅθεν προσεκτέον τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ προσφέρῃται πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ δὴ ἀναλόγως τῶν νόσων ὑφ' ὧν μαστίζονται καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως ἣν ἐν τῷ κόσμῳ κατέχουσιν. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη πολλὴν σύνεσιν καὶ μυήσιον ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ περισκοπεῖν πάντοθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἔξιν. Οἷον τοὺς τρυφηλοὺς καὶ φιληδόνοὺς ἢ τοὺς ἐπὶ γένει καὶ δυναστείᾳ μέγα φρονοῦντας ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν διορθούμενος, εἰ καὶ μὴ τέλειον ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐκ μέρους τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν θέλει δυνηθῆναι νὰ ἀπαλλάξῃ. Ἄλλως ἐὰν ἀφειδῶς ἐπαγάγη τὴν τομὴν, τότε οὗτοι ἐλθόντες εἰς ἀπόγνωσιν ἕνεκα τῶν ἀληθδόνων ἀπορρίπτουσι καὶ φάρμακα καὶ ἐπιδέσμους καὶ γίνονται ἢ ἐσχάτη πληγὴ χεῖρων τῆς πρώτης. Πρέπει λοιπὸν ὅπως μηδὲν παρέρχῃται ἀνεξετάστως, ἀλλ' ἀφοῦ ἀκριβῶς διερευνήσῃ τὰ κατὰ τοὺς κακῶς ἔχοντας καταλλήλως νὰ προσαγάγη τὰ ἑαυτοῦ φάρμακα. Ὡσαύτως τῷ αὐτῷ ὅπλῳ τῆς πειθοῦς χρώμενος ὀφείλει νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ ἐκ τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ ἀποχωρισθέντα πρόβατα καὶ μακρὰν τῆς εὐθείας πίστεως ἀποπλανώμενα. Ἐχὼν δὲ πρότυπον τὸν μακάριον Παῦλον δὲν πρέπει εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε νὰ ἀναδέχῃται τὴν φοβερὰν ταύτην ἀρχὴν· διότι οὐδεὶς μᾶλλον τοῦ Παύλου ἠγάπησε τὸν Χριστόν, οὐδεὶς μείζονα ἐπεδείξατο ζῆλον, οὐδεὶς ἠξιώθη πλείονος χάριτος· ἀλλ' ὅμως μετὰ τῶσαῦτα καὶ ἐφοβεῖτο καὶ ἔτρεμε περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένων. Καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγεν «ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶν ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς». Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνθρώπος μέτριος οὐρανοῦ ἀναβὰς καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα καὶ τοσοῦτους ὑπομείνας θανάτους ὅσας μετὰ τὴν προσέλευσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν ἔζησεν ἡμέρας καὶ μηδέποτε τὸ ἑαυτοῦ ζῆτῶν ἀλλὰ τὸ τῶν ἀρχομένων

πάντοτε τοσοῦτον ἦτο ἔμφοβος καὶ ἔντρομος πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἀποβλέπων, πόσον πρέπει νὰ φοβώμεθα ἡμεῖς οἱ πάντοτε τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντες καὶ καθ' ἑκάστην τοῦ Χριστοῦ τὰς ἐντολάς παραβαίνοντες ; «Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ, τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι ; Ἡὐχόμεν ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9,3). «Ὅστις ἔχει τοσαύτην δύναμιν ψυχικὴν ὥστε τοιαύτας νὰ ἐκφέρῃ φωνάς, ἃς ἀναλάβῃ τὸ ἄξιωμα τῆς ἱερωσύνης, εἰδὲ μή, ἃς ἀπέχη, διότι ἀδιαλείπτως θέλουσι ταράττῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κύματα πλείονα τῶν τὴν θάλασσαν ταραττόντων πνευμάτων. Μάλιστα δὲ ὁ τῆς κενοδοξίας δεινότατος σκόπελος, εἰς ὃν ὀλίγοι οἱ μὴ προσκρούσαντες. Ἄν δέ τις δὲν ἔχη τοσαύτην ἰκανότητα καὶ δεξιότητα ὥστε διαπλεύσας τοῦτον διαφύγῃ ἀσινὴς τὸν κίνδυνον, οὐαὶ εἰς αὐτόν ! θέλει ἐμπέσῃ εἰς τὰ χαινόντα στόματα πλείστων δεινῶν καὶ φοβερῶν τὴν ὄψιν θηρίων ἐν αὐτῷ ἐμφωλευόντων, οἷα εἰσὶ : θυμός, φθόνος, διαβολαί, ὑπόκρισις, ἐπιβουλαί, ἐπαίνων ἔρωσ, φόβος δουλοπρεπῆς, ταπεινοφροσύνης τὸ μὲν σχῆμα πολὺ, ἡ ἀλήθεια δὲ οὐδαμοῦ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια (Πρβ. Λογ. 3,9).

Ὅτι δὲ μεγάλη ἡ τῆς διακονίας ταύτης τιμὴ καὶ ἔξουσία καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ ταύτην περιβεβλημένος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τοὺς παρὰ ἐπιγείων βασιλέων λαμβάνοντας ἀρχὰς καὶ ἔξουσίας καὶ πρὸς τοὺς φυσικοὺς γονεῖς, γίνεται δῆλον ἐντεῦθεν ὅτι πᾶσαν τὴν ἔξουσίαν ἣν ὁ Πατὴρ ἔδωκε τῷ Υἱῷ, ταύτην ὁ Υἱὸς τούτοις ἐνεχείρισεν εἰπὼν : «Ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. 18, 18). Ἐὰν λοιπὸν ὁ παρὰ τινος ἐπιγείου βασιλέως λαβὼν ἔξουσίαν τοῦ ἐμβάλλειν εἰς δεσμοτήριον καὶ ἐκβάλλειν ἐκεῖθεν οὓς ἠθέλην ἐγκρίνει ὑπὸ πάντων ζηλωτῶν καὶ περιβλεπτοῦ νομίζεται, ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λαβὼν τοσοῦτον μείζονα ἔξουσίαν ὅση τιμιώτερός ἐστιν ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τῶν σωμάτων ὁποῖός τις πρέπει καὶ νὰ λογίζεται καὶ νὰ εἶναι, καὶ οἱ μὲν ἄρχοντες τῆς γῆς ἔχουσιν ἔξουσίαν τοῦ δεσμεῖν μόνον τὰ σώματα, ὁ δεσμὸς ὅμως τῶν ἱερέων ἀπτεται αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐκεῖνα ἀπερ οἱ ἱερεῖς κάτω ἐργάζονται, ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἐπικυροῖ καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην βεβαιοῖ ὁ Δεσπότης. Ἄλλὰ καὶ τῶν φυσικῶν γονέων διαφέρουσι τοσοῦτον ὅσον ἡ παροῦσα τῆς μελλούσης ζωῆς διότι οἱ μὲν εἰς ταύτην, οἱ δὲ εἰς ἐκείνην γεννῶσι. Τοῖς ἱερεῦσιν αἱ πνευματικαὶ ὠδῖνες ἐνεπιστεύθησαν καὶ ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος τόκος ἐπετράπη, διὰ τούτων ἐνδύμεθα τὸν Χριστὸν καὶ συναπτόμενοι μετὰ τοῦ Υἱοῦ

τοῦ Θεοῦ μέλη γινόμεθα τῆς μακαρίας ἐκείνης κεφαλῆς. Καὶ οὗτοι μὲν γεννώσιν ἡμᾶς ἐξ αἱμάτων καὶ ἐκ θελήματος σαρκός, ἐκεῖνοι δὲ εἰσιν αἴτιοι τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννήσεως, τῆς μακαρίας ἐκείνης παλιγγενεσίας τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀληθοῦς καὶ τῆς κατὰ χάριν υἰοθεσίας (πρβλ. Λογ. 3,5). "Ὡστε λοιπὸν οἱ ἱερεῖς οὐ μόνον βασιλέων καὶ ἀρχόντων φοβερώτεροι, ἀλλὰ καὶ πατέρων τιμιώτεροι. Κατὰ τοσοῦτο δὲ μᾶλλον, καθόσον οἱ μὲν φυσικοὶ γονεῖς δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ φίλτατα αὐτῶν οὐχὶ ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ θανάτου, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀποκρούσωσιν ἀπ' αὐτῶν νόσον τινὰ ἐπελθοῦσαν. Οὗτοι δὲ οὐ μόνον πάσχουσαν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μέλλουσαν νὰ ἀπολεσθῇ σώζουσι τὴν ψυχὴν βοηθοῦντες τοῖς ἀσθενοῦσι τὸ μὲν δι' εὐχῶν, τὸ δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς νοθεσίας. "Ἐπειτα δὲ οἱ μὲν φυσικοὶ γονεῖς, ἂν τυχόν ποτε οἱ παῖδες ἀμαρτήσωσιν εἷς τινα τῶν ὑπερεχόντων καὶ μεγάλα δυναμένων, κατ' οὐδὲν πολλάκις δύνανται νὰ ὠφελήσωσιν αὐτούς, οἱ δὲ ἱερεῖς οὐκ ἄρχοντας οὐδὲ βασιλεῖς, ἀλλ' αὐτὸν αὐτοῖς πολλάκις ὀργισθέντα κατήλλαξαν τὸν Θεόν. Καὶ ὁ μὲν ζηλωτῆς Ἡλίας θαυμαστά καὶ πάσης ἐκπλήξεως γέμοντα ἐτέλεσεν, οὗτοι δὲ οὐ μόνον θαυμαστά, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἔκκληξιν ὑπερβαίνοντα τελοῦσι. Καὶ ἐκεῖνος μὲν περικυκλούμενος ὑπὸ ἀπείρου ὄχλου καὶ ἱστάμενος ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου εὔχεται περιδεῶς ὅπως καταβιβάσῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς κατακάυσιν τοῦ ἐπὶ τῶν λίθων κειμένου ἱερείου. Οὗτοι δὲ ἱστάμενοι ἀπέναντι τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ περιστοιχούμενοι οὐχὶ ὑπὸ ὄχλου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν οὐρανίων δυνάμεων, προσεύχονται μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ καταβιβάζουσιν οὐχὶ πῦρ, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐπὶ πολὺ τὴν ἱκετηρίαν ποιοῦνται οὐχ ἵνα φλόξ ἄνωθεν διφθεῖσα κατακαύσῃ τὰ προκείμενα ἀλλ' ἵνα ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιπεσοῦσα ἐπὶ τῆς θυσίας δι' αὐτῆς ἀνάψῃ τὰς ψυχὰς πάντων καὶ ἀναδείξῃ αὐτὰς λαμπροτέρας πεπυρωμένου ἀργυρίου. "Ὅθεν ὡς ἐγχειρισθέντες τοιαύτην καὶ τηλικαύτην τιμὴν καὶ ἐξουσίαν ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι καὶ ἀρετὴν μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον καὶ ὀρθότητα τρόπων καὶ βίου καθαρότητα τοιαύτην, οἷαν αἱ ἐν οὐρανοῖς περιπολεύουσαι δυνάμεις. "Ὅπως δὲ ἀναλάβῃ τὸν ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης βαθμὸν δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι τις ἄξιος, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη πείραν τοῦ κόσμου βαθεῖαν, ὀφείλει νὰ γινώσκῃ τὸν κόσμον ὡς οἱ εἰς τὰ κοσμικὰ ζῶντες καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἐκ τῶν τοῦ κόσμου περισσότερον τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις μοναζόντων. Ἐναγκαζόμενος νὰ ἐπικοινωνῇ ἀκαταπαύστως μετὰ ἀρχόντων καὶ μετὰ ἀρχομένων, καὶ μετὰ πλουσίων καὶ μετὰ πτωχῶν, καὶ μετὰ ἀνυπάνδρων καὶ ὑπάνδρων καὶ οἰκογενειάρχων, καὶ κυρίων καὶ ὑπηρετῶν, ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ ἔχη διαφόρους τρόπους συμ-

περιφορᾶς, οὐχὶ ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀπατεῶν ἢ κόλαξ ἢ ὑποκριτής, τοῦναντίον εἰλικρινής, ἐλεύθερος, ἀνεξάρτητος. Καὶ ὅτε μὲν νὰ φαίνηται συγκαταβατικός, ὅτε δὲ αὐστηρός, διότι δὲν δυνάμεθα δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τρόπου νὰ διοικήσωμεν τὰ πνεύματα, ὡς οἱ ἰατρούοντες οὐχὶ πάντοτε τὰ αὐτὰ μεταχειρίζονται φάρμακα. Ὅθεν λοιπόν, ἐπειδὴ καθ' ἕκαστον τῶν ἀρχομένων ἔχει καὶ ἰδίας φροντίδας καὶ ὡς ζῶν οὐχὶ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ δι' ἐτέρους, δὲν πρέπει νὰ εἶναι νωθρὸς καὶ παρειμένος, ἀλλὰ εὐκίνητος καὶ μυρίους πανταχόθεν κεκτημένος τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐκόλον ὥστε πάσας τὰς τῶν ἀρχομένων ἀνάγκας ταχέως καὶ ἀναμαρτήτως νὰ θεραπεύη, εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς τούτοις νὰ ἔχη καὶ ψυχὴν εὐτονον καὶ ἰσχυράν, ἵνα δύνηται νὰ ὑπομένη ὕβρεις καὶ σκώμματα, γογγυσμούς καὶ μέμψεις, εἰρήνη καὶ μάτην ἢ καὶ δικαίως γινομένης παρὰ τε τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Διότι συνήθως οἱ πολλοὶ τὰ ἀπλῶς παρὰ τοῦ ἱερέως γινόμενα βασανίζουσιν ἀκριβῶς ἐξετάζοντες ὅτε μὲν τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ὄψεως, ἄλλοτε τὴν ποσότητα τοῦ γέλωτος, λέγοντες ὅτι τὸν μὲν δεῖνα φαιδρῶ τῷ προσώπῳ καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ προσηγόρευσε, τὸν δ' ἄλλον ὡς ἔτυχε. Καὶ ἂν, εὐρισκόμενος μεταξὺ ὁμίλου ἀνθρώπων, δὲν περιφέρει τοὺς ὀφθαλμούς διαλεγόμενος, θεωροῦσι τοῦτο ὡς ἐκ περιφρονήσεως προερχόμενον. Ἐντεῦθεν λοιπὸν μυρία μέμψεις καὶ κατηγορίαι κατὰ τοῦ ἱερέως. Ὅστις δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα ἰλιγγιᾶ καὶ ἀθυμεῖ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὀργίζεται καὶ ἀγριάζεται μᾶλλον τῶν ἀγρίων θηρίων, οὗτος μακρὰν ἄς ἴσταται τῶν περιβόλων τῆς Ἐκκλησίας, διότι θυμὸς ἀγριος μεγάλας προξενεῖ συμφορὰς, οὐ μόνον πρὸς τὸν ἔχοντα αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον ἐμβάλλει εἰς μυρία κακά. Καθὼς αἱ ἀρεταὶ τῶν ἱερέων καὶ τὰ κατορθώματα πολλοὺς ὀφελούσιν, οὕτως αἱ κακίαι αὐτῶν καὶ τὰ πλημμελήματα καθιστῶσι τοὺς λοιποὺς ῥαθυμότερους καὶ ἀμελεστέρους πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς· διότι τίς ποτε τῶν πολλῶν θέλει ἐπιθυμήσει νὰ γείνη μέτριος καὶ νὰ καταστείλῃ τὸν θυμὸν αὐτοῦ, ὅταν βλέπῃ τὸν ἄρχοντα ὀργίλον καὶ εὐχερῶς ἐκφερόμενον καὶ ἐξαπτόμενον; Ὅθεν τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς τοῦ ἱερέως πάντοθεν πρέπει νὰ ἀποστήβῃ, ὥστε νὰ δύναται νὰ εὐφραίνῃ καὶ νὰ φωτίσῃ τὰς περὶ αὐτὸν ψυχάς. Καὶ καθὼς τὰ παραπτώματα τῶν ἰδιωτῶν, εἴτε ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ εἴτε καὶ δημοσίᾳ γινόμενα, οὐδένα ἄλλον βλάπτουσιν εἰμὴ τοὺς πράξαντας αὐτά, οὕτως ἐκ τοῦναντίου πλημμέλεια ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ πολλοῖς γνωρίμου, οἷος εἶναι ὁ ἱερεὺς, κατάδηλος γενομένη φοβερὰ ἔχει τ' ἀποτελέσματα, οὐ μόνον τῷ πράξαντι αὐτὴν ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις. Καὶ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἄνθρωποι κρίνουσι

τὰ ἁμαρτήματα οὐχὶ κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἁμαρτήσαντος. Σύντονος λοιπὸν σπουδὴ καὶ διηγετικὴ περὶ τὸν βίον νῆψις δέον νὰ ἀποτελῶσι τὰ ἀδαμάντινα ὄπλα τοῦ ἱερέως δι' ὧν πεφραγμένος πάντοθεν νὰ προσέχη μήπως ἐχθρὸς τις εὐρῶν τινα τόπον γυμνὸν καὶ παρημελημένον πλήξη καιρίαν πληγὴν. Διότι πανταχόθεν περιβάλλει αὐτὸν τὸ παμφάγον τῆς βασκανίας πῦρ, ὅπερ ἅμα εὖρη μικρὸν τι ἴχνος ξηροῦ χόρτου ταχέως προσπλέκεται καὶ τὸ μὲν σαθρὸν ἐκεῖνο μέρος κατακαίει, ἡ δὲ λοιπὴ ἅπασα οἰκοδομὴ καὶ ἂν ἔτι εἶναι λαμπροτέρα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀμαυροῦται ὑπὸ τοῦ ζοφεροῦ ἐκείνου καπνοῦ. Πάντες δέ, οὐ μόνον ἐχθροὶ καὶ πολέμοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν προσποιουμένων φιλίαν περιστοιχίζοντες τὸν ἱερέα ἔτοιμοί εἰσι νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ ἅμα εὖρωσι τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν. Καὶ καθὼς ὁ τύραννος ἕως ὅτου ἄρχει ἀπολύτως καὶ ἐξουσιάζει τῶν πάντων πάντες φοβοῦνται καὶ κολακεύουσιν αὐτὸν μὴ δυνάμενοι νὰ καταρρίψωσι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὅταν ὅμως ἴδωσιν ὅτι τὰ τοῦ τυράννου βαίνουσι εἰς τὴν ἐναντίαν ὁδὸν οἱ πρὸ μικροῦ φίλοι ἀφέντες τὴν μεθ' ὑποκρίσεως τιμὴν γίνονται ἐξαίφνης ἐχθροὶ καὶ πολέμοι καὶ καταμαθόντες τὰ σαθρὰ αὐτοῦ μέρη ἐπιτίθενται καὶ καταλύουσι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἱερέων· ἐν ὅσῳ μὲν ὁ τοῦ ἱερέως βίος οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπιληψιμον, πάντες τιμῶσι καὶ θεραπεύουσιν αὐτόν, ἅμα ὅμως ὡς ἄνθρωπος ὢν καὶ τὸ πολυπλανὲς τοῦ βίου πέλαγος διαπερῶν μικρὸν τι παρεκτροπῆ, εἰς οὐδὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ αὐτὸν τὸ πλῆθος τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντες ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀρμώμενοι ἀφορμῆς κατηγοροῦσι, συκοφαντοῦσι καὶ μυρία ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτίθεασιν ὄνειδη. Καὶ καθὼς ἐκεῖνος φοβεῖται καὶ τοὺς σωματοφύλακας αὐτοῦ, οὕτω καὶ οὗτος τοὺς συλλειτουργοῦντας αὐτῷ μάλιστα πάντων τρέμει, διότι οὐδεὶς ἕτερος φθονεῖ αὐτὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκεῖνος· καὶ οὐδεὶς μᾶλλον γινώσκει τὰ σαθρὰ αὐτοῦ μέρη ὅσον οὗτοι. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὅπως ἡ μάχη εἶναι ποικίλη καὶ πολυειδῆς οὕτω καὶ ὁ κατ' αὐτὴν μέλλων νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ στρατοῦ πρέπει νὰ εἶναι ποικίλος, ἥτοι καὶ σεμνὸς καὶ ἄτυφος, καὶ φοβερός καὶ προσηγής, καὶ ἀρχικὸς καὶ κοινωνικὸς, καὶ ἀδέκαστος καὶ θεραπευτικὸς, καὶ ταπεινὸς καὶ ἀδούλωτος, καὶ σφοδρὸς καὶ ἡμερὸς, ὥστε νὰ δύνηται εὐκόλως πρὸς πάντα ταῦτα νὰ μάχηται.

Τοσαῦτα εἰπόντες περὶ τῶν ἀναγκαίων τῷ ἱερεῖ προσόντων μεγάλην θὰ ἐπράττομεν ἀδικίαν ἐὰν παρελείπομεν καὶ ἕτερον ὡσαύτως ἀναγκαῖον τῷ ἱερεῖ προσόν. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἐπιστημονικῶς μεμορφωμένον εἶναι τὸν ἱερέα. Ὅσον δὲ ἡ παρουσία τοῦ προσόντος τούτου πολλαχῶς ὠφελεῖ, τοσοῦτον ἡ ἀπουσία αὐτοῦ εἰς με-

γάλας καὶ φρικτὰς ἐμβάλλει συμφορὰς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον. Διότι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ οἰκονομίας σίτου καὶ κριθῆς οὐδὲ βοῶν καὶ προβάτων, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἣτις κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον σῶμά ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ τοῦτο ἐμπιστευθεὶς ἄγρυπνον πρέπει νὰ ἔχη τὸ ὄμμα ἐπὶ τῆς εὐεξίας αὐτοῦ καὶ τοῦ κάλλους. Καὶ οἱ μὲν σώματα θεραπεύοντες ἐφεῦρον καὶ ποικίλα φάρμακα καὶ διαφόρους μηχανὰς καὶ καταλήλους διὰ τοὺς ἀσθενεῖς τροφάς, πολλάκις δὲ καὶ μόνη ἡ φύσις τοῦ ἀέρος ἀρκετὴ εἶναι πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας τοῦ πάσχοντος. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον δύναται τις νὰ ἐπινοήσῃ, ἀλλὰ μία μόνη ὑπάρχει μηχανὴ καὶ θεραπείας ὁδός, ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία. Τοῦτο ὄργανον, τοῦτο τροφή, τοῦτο ἀέρων κρᾶσις ἀρίστη, τοῦτο ἀντὶ φαρμάκου, τοῦτο ἀντὶ πυρός, τοῦτο ἀντὶ σιδήρου. Καὶ ἐὰν πρόκηται νὰ καύσωμεν καὶ νὰ διαμελίσωμεν, τοῦτο πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν. Ἄν δὲ ἡ ἰσχύς τούτου δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ παράσχη τὴν προσήκουσαν θεραπείαν, πάντα τὰ λοιπὰ μάταια. Διὰ τοῦ ὄργανου τούτου καὶ τὴν ἀδύνατον ψυχὴν ἐγείρομεν καὶ τὴν φλεγμαίνουσαν καταστέλλομεν καὶ τὰ περιττὰ περικόπτομεν καὶ τὰ λείποντα πληροῦμεν καὶ τὰ πάντα ἐργαζόμεθα ὅσα εἰς τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς νὰ συντελέσωσι δύνανται. Μάλιστα δὲ ψυχὴ νοσοῦσα περὶ νόθα δόγματα πολλὴν ἔχει χρείαν τοῦ λόγου, οὐ μόνον χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔξωθεν πολέμους. Ὅστε ἀνάγκη ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος νὰ ἐνοικῇ πλουσίως ἐν τῷ ἱερεῖ· τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον καὶ ὁ πόλεμος εἶναι ποικίλος καὶ ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συγκροτεῖται ἐχθρῶν, οἵτινες οὔτε πάντες διὰ τῶν αὐτῶν ὄπλων μάχονται οὔτε καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον γινώσκουσι νὰ προσβάλλωσι. Καὶ πρέπει λοιπὸν ὁ πρὸς πάντας μέλλων νὰ ἀντεπεξέλθῃ πάσας τὰς τέχνας αὐτῶν νὰ γινώσκῃ ἐπομένως νὰ εἶναι καὶ τοξότης καὶ σφενδονήτης, καὶ ταξιάρχος καὶ λοχαγός, καὶ στρατιώτης καὶ στρατηγός, καὶ πεζὸς καὶ ἵππεύς, καὶ ναυμάχος καὶ τειχομάχος. Καὶ καθὼς πόλις τις ὅταν τυγχάνῃ πανταχόθεν καλῶς περιβεβλημένη, διάγει ἐν πολλῇ τῇ ἀσφαλείᾳ καὶ περιγελά τὸν ἐχθρὸν· ἐὰν ὅμως ὁ ἐχθρὸς διακόψας μικρὸν τι μέρος τοῦ τείχους εἰσβάλλῃ εἰς αὐτήν, εἰς οὐδὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ αὐτὴν ἅπασ ὁ λοιπὸς περίβολος· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. Ὅταν αὐτὴν πανταχόθεν περιβάλλῃ ἀντὶ τείχους ἢ τοῦ ποιμένου ἀγγίνοιά τε καὶ σύνεσις οἱ μὲν ἐχθροὶ καταισχύνονται καὶ καταγελῶνται, οἱ δὲ ἔνδον κατοικοῦντες μένουσιν ἀσινεῖς καὶ ἀβλαβεῖς. Ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν οἰκείων ἐρεσχελία οὐ μικρὸν ἀγῶνα παρέχουσι τῷ ἱερεῖ. Τούτων οἱ μὲν ὑπὸ πολυπραγμοσύνης φερόμενοι περιεργάζονται τοιαῦτα, ἅτινα μήτε δύναται

νά μάθωσι μήτε μαθόντες θέλουσι κερδήσει τι· ἕτεροι δὲ ἀπαιτοῦσι παρὰ τοῦ ἱερέως εὐθύνας τῶν τε ἀποφάσεων καὶ πράξεων τοῦ Θεοῦ, περὶ πίστεως ὅμως καὶ βίου θεαρέστου καὶ ἐξηκριβωμένου ὀλίγοι οἱ φροντίζοντες. Τοὺς τοιούτους λοιπὸν πρέπει μετὰ πολλῆς συνέσεως νά ἀποτρέπη τῶν τοιούτων ἀτόπων ἐρωτήσεων, διότι ἄλλως, ἐὰν μετὰ αὐθεντίας ἐπιστομίζῃ τοὺς τὰ ἄπορα ἐρευνῶντας, εὐθύς προστριβεται δόξαν ἀλαζονείας καὶ ἀμαθείας. Ἴνα δὲ κατορθώσῃ τοῦτο ἐπιτυχῶς ἐνός καὶ μόνον ἔχει ἀνάγκη: τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου, ἣν πάντα λίθον πρέπει νά κινήσῃ ὅπως ἀποκτήσῃ.

Τοιοῦτος ἐν συντόμῳ, κατὰ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Χρυσόστομον, ὀφείλει νά εἶναι ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ἐὰν θέλῃ νά ἐκπληροῖ εὐσυνειδήτως τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Καὶ τοιούτους ποιμένας ἄς εὐχώμεθα ἐκ μέσης καρδίας ὅπως μηδέποτε παύσῃ ἀποστέλλων τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ὁ θεῖος αὐτῆς Νυμφίος· ποιμένας δηλαδὴ ἔχοντας νοῦν ἐμβριθῆ καὶ εὐσεβῆ καρδίαν καὶ συναισθανομένους τῆς κλήσεως αὐτῶν τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ ὕψος· μὴ ἐπιλανθανομένους ὅτι ὁ μὲν πόνος καὶ ἡ ἀδιάλειπτος σπουδὴ ἀναπτύσσουσι τὸν νοῦν καὶ γονιμοποιοῦσιν, ἡ δὲ συνεχὴς μνήμη τοῦ ἀπανταχοῦ παρόντος Θεοῦ τὰ μέγιστα συμβάλλεται εἰς τὴν εὐκολον τῆς σαρκὸς κατατροπῶσιν· ζῆλον θερμὸν πνέοντα καὶ ἀγάπην ἀκραιφνῆ ὑπὲρ τοῦ παναγίου ὀνόματος τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν· φόβον Θεοῦ ἔχοντας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἀτενίζοντας πάντοτε εἰς τὸ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ χριστοῦ κρῖνον, ὅστις θέλει ἀπαιτήσῃ εὐθύνας τῶν πράξεων αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθεισῶν αὐτοῖς ψυχῶν· ἀγρύπνους διατελοῦντας ἐπὶ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, καθαρωτέραν καὶ λαμπροτέραν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίων τηροῦντας τὴν τε ψυχὴν αὐτῶν καὶ τὸ σῶμα. Μάλιστα δὲ παρακαλέσωμεν Αὐτὸν μετὰ συντριβῆς καρδίας, ὅπως τοιούτους κατὰ τὴν καρδίαν Αὐτοῦ ἀποστείλῃ κατὰ τὰς σημερινὰς χαλεπὰς περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰπεῖν: «Οἱ ἐπιβουλεύοντες πολλοί, τὸ τῆς ἀγάπης γνήσιον ἀπόλωλεν, ἀντεισῆκται δὲ ὁ τῆς βασκανίας ὄλεθρος, ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνομεν καὶ ἐπὶ ἐπάλλεων πόλεων περιπατοῦμεν· οἱ μὲν ἔτοιμοι τοῖς ἡμετέροις ἐφησθῆναι κακοῖς, εἴ ποτέ τι συμβαίῃ, πολλοὶ καὶ πολλαχόθεν ἐφεστήκασιν, ὁ δὲ συναλήθων οὐδεὶς ἢ καὶ εὐαρίθμητοι λίαν» (Λογ. 1,4).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
	1
Λόγος Α΄	3
Λόγος Β΄	11
Λόγος Γ΄	20
Όμιλία Δ΄	27
Όμιλία Ε΄	31
Όμιλία ΣΤ΄	37
Όμιλία Ζ΄	41
Όμιλία Η΄	46
Όμιλία Θ΄	52
Λόγος Ι΄	56
Όμιλία ΙΑ΄	65
Λόγος ΙΒ΄	70
Όμιλία ΙΓ΄	77

	Σελ.
Ὁμιλία ΙΔ' Τῇ Γ' Κυριακῇ τοῦ Λουκᾶ, Περὶ ἀχαριστίας	83
Λόγος ΙΕ' Πανηγυρικός ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἐορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ	88
Λόγος ΙΓ' Τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, Περὶ πίστεως καὶ ἀγαθῶν ἔργων	92
Λόγος ΙΖ' Τῇ ΙΑ' Κυριακῇ τοῦ Λουκᾶ, Περὶ θείας μεταλήψεως	97
Λόγος ΙΗ' Προσφώνησις ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Γυμνασίῳ Λαγκαδᾶ κατὰ τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῷ 1928	104
Λόγος ΙΘ' Ἐπικήδειος εἰς τὴν οἰκοδόσποιαν Θεοπηγῆν . . .	107
Λόγος Κ' Ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνθρονισεώς μου ὡς μητροπολίτου Κορινθῶν	107
Μελέτη ΚΑ' Εὐαγγελίου τοῦ ἱερέως κατὰ τὸν Ἱερόν Χρυσόστομον	113

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

